Biblioteka
"DOKUMENTI"
Knjiga 4

Glavni i odogovrni urednik
Anđelko Milardović

PAN LIBER , Osijek-Zagreb-Split ,2000.

CIP-Katalogizacija

ISBN 953-6285-51-7

Anđelko Milardović

ZAPADNI BALKAN

Pojam, ideje i dokumenti o rekonstrukciji Balkana u procesu globalizacije

POLITOLOŠKO - DOKUMENTACIJSKI CENTAR

Zagreb

PAN LIBER

Osijek-Zagreb-Split

2000.

KAZALO

Uvod

I. GLOBALIZACIJA I REGIONALIZACIJA

1. Europa u globalizaciji i izgledi za budućnost

II. ZAPADNI BALKAN

1. Zapadni Balkan: virtualna stvarnost ?

2. Političke ideje i inicijative o rekonstrukciji Balkana (1993.-2000.)

2.1. Vukobratove ideje (1993.)

2.2. Ideje Međunarodne Komisije za Balkan (1997.)

2.3. Ideje Carla Bildta (1999.-2000.)

2.4. Privatna inicijativa Žele Želeva (2000.)

2.5. Chiracova inicijativa (2000.)

3. Zapadni Balkan

3.1. Balkan i balkanizacija

3.2. Zapadni Balkan

3.2.1 Vijeće za zapadni Balkan

3.2.2. Kronologija dokumenata o zapadnom Balkanu

3.3. Zapadni Balkan – strategija Europske unije prema zemljama bivše Jugoslavije minus Slovenija plus Albanija

3.4. Zapadni Balkan i Pakt o stabilnosti

3.4.1. Što je Pakt o stabilnosti ?

III. ZAPADNI BALKAN. DOKUMENTI

1. Boris Vukobrat: Dokumnet br.7. Proces stvaranja zajednice republika bivše Jugoslavije (1993.)

2. Dokumenti Europske unije o zapadnom Balkanu (1996.-2000.)

3. Dokument Carla Bildta (2000.)

4. Pakt o stabilnosti. Dokumenti (1999.-2000.)

IV. BALKANSKA MREŽA

1. Instituti

1.1. Institut za jugoistočnu Europu u Münchenu

1.2. ERC

1.3. IWPR
1.4. Tavistock institut
1.5. ESI
1.6. Institut Aspen
1.6.1. Publikacije Instituta Aspen
1.6. 2. Izvješće Međunarodne komisije za Balkan
1.6. 2.1. Skraćena dokumentarna verzija 57 zaključaka i prijedloga Međunarodne komisije za Balkan
2. Zaklade
2.1. Zaklada za mir i upravljanje krizom
2.1.1. Interpetacija izvora
2.2. Zaklada Carnegie za međunarodni mir
2.2.1. Prikaz izvora
3. Časopisi
3.1. Limes
3.1.1. Prikaz izvora
4. Informativna/medijska mreža
4.1. Dokumentarna razina –integralni izvori
4.1.1. Balkan Media&Policy Monitor
4.1.2. Press Now
4.1.3. AIM
4.1.4. SENSE
5. NGO

V. (ZAPADNI) BALKAN NA INTERNETU. HIPERLINK
(www.uotawa.ca/associations/balkanpeace/links.html)

VI. KRONOLOGIJA
1. Kronologija političkih događaja u Hrvatskoj 1990.-2000.

VII. BIBLIOGRAFIJA O ZAPADNOM BALKANU
1. Zapadni Balkan
2. Pakt o stabilnosti

Proslov

"Izbočiti se znači izložiti riziku, precijeniti ponekad svoje snage i postavljati hipoteze, njušiti upravo tamo gdje više ne vidimo..."(Jacques Derrida: *Drugi smjer***)**

UVOD

U sociologijskom i politologijskom smislu polazimo od teze da je hrvatsko društvo u procesu **globalizacije** i da će s tim povezani procesi uvelike odrediti njegovu budućnost. Budućnost *središta* ili *periferije* u europskom prostoru. Globalizacija podrazumijeva različite oblike integracija. Različiti oblici integracije imaju strategije. Strategija Europske unije prema zemaljama bivše Jugoslavije - minus Slovenija plus Albanija - izražena je pojmom **zapadni Balkan.**

Hrvatsko je društvo svrstano pod kišobran **zapadnoga Blakana,** bez obzira na razvoj u odnosu na ostala društva ex-Jugoslavije minus Slovenija i plus Albanija, na utkane sredozemne i srednjoeuropske kulturne krugove, zahvaljujući političkim propustima hrvatske politike iz bliske prošlosti, ali i međunarodnim interesima i okolnostima. Unatoč tom svrstavanju izabralo je **individualni, a ne kolektivni regionalni pristup**, za koji je pristup potrebno normativno i praktično prihvaćanje i prakticiranja standardâ iz Agende 2000. i šire od nje. U kontekstu procesa **globalizacije**, knjiga pokušava odgovoriti na pitanje: Što je to **zapadni Balkan**? **Odgovoru prethodi prikaz političkih ideja i inicijativa o rekonstrukciji prostora bivše Jugoslavije od godine 1993.-2000., koje su u znatnoj mjeri sukladne idejama zapadnog Balkana.**

U knjizi su dokumenti Europske unije pod naslovom **zapadni Balkan**. Zatim dokumenti **Pakta o stabilnosti**, te drugi dokumeneti u vezi s idejama o rekonstrukciji Balkana poslije raspada Jugoslavije i stvaranja novih suverenih država. **Dokumentarni dio knjige sadrži dokumente ili interpretacije dokumenata o institutuma, zakladama, nevladinim organizacijama, aletarnitivnim medijskim mrežama koje su sudjelovale ili sudjeluju u rekonstrukciji Balkana i stvaranju novih odnosa. Taj odjeljak ima slikovit naslov: "Balkanska mreža".** Knjiga je po načinu, tj. po metodi izlaganja znastveno-publicističko i dokumentarističko djelo, nastalo u sklopu pokrenutoga **Politologijsko-dokumentacijskog centra**, u okviru nakladne kuće "**Pan liber"**, specijalizirane za područje **politologije**. Pojavljuje se u ediciji "**Dokumeneti"**.

Nadamo se da će izlazak ove knjige na svjetlo dana omogućiti bolje razumijevanje globalizacijskih procesa, ideja i projekata, te strategija i procesa koji uvelike određuju budućnost ovog prostora. Bez pretjerivanja se može reći da je ovo vrijeme preslagivanja, preuređenja,

stvaranja nove političke slike, formatiranja novih odnosa koji će odrediti naše živote u idućih pedeset i više godina.Prema tomu, ti preformatirajući procesi nikoga ne mogu ostaviti ravnodušnim, jer doista nije svejedno kako će nam izgledati budućnost za koju moramo biti svi odgovorni da bismo uopće bili slobodni.

Zagreb, 12. rujna 2000. **Anđelko Milardović**

I. Globalizacija i regionalizacija

Europa u globalizaciji i izgledi za budućnost

Tijekom XX. stoljeća iskristalizirale su se različite ideje i zamisli o budućnosti Europe. U biti tih ideja i zamisli stoji budućnost Europe bez ratova. Ona Europa koja se danas često vezuje uz pojam integracija kao Europska unija svakako je novijeg datuma.U njezine temelje također je utkana **ideja mira i života bez ratova -** koji su inače samo cijepali i dijelili Europu. Poslije Drugog svjetskog rata postavljeni su instucionalni temelji Europske unije. U institucionalnom smislu pošla je od Zajednice za ugljen čelik, da bi danas dogurala do eura kao jedinstvene valute, do paralmenta, vlade, sudstva i zajedničke vojne jezgre.

Padom Berlinskoga zida, s nadirućim **globalizacijskim procesom**, pred najprije Zajednicom, a onda Unijom otvorio se novi problem suočavanja sa **zemljama u tranziciji**, dakle zemljama koje su se mukotrpno izvlačile iz totalitarnih komunističkih poredaka, a koje su težile slobodi, demokraciji, zaštiti ljudskih prava, tržišnom gospodarstvu i priključivanju Europskoj uniji. Tada se zapravo otvorilo pitanje o uvjetima koje svaka nova zemlja iz srednje i jugoistiočne Europe mora prihvatiti kako bi postala punopravnom članicom EUa.

Izrađena su pravila u obliku **Agende 2000**. *Za jaču i širu Uniju.*U **Agendi 2000**. svakako je najvažniji drugi dio, pod naslovom "*Izazov proširenja*." Da bi neka zemlja uopće mogla računati na članstvo u budućnosti, to članstvo "pretpostavlja: 1. da je zemlja kandidat ostvarila stabilnost institucija koja jamči demokraciju, vladavinu prava, ljudska prava, te poštivanje i zaštitu manjina; 2. da postoji tržišno gospodarstvo koje funkcionira, i da je zemlja sposobna nositi se s pritiscima konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije; 3. da je zemlja kandidat u stanju preuzeti obveze koje donosi članstvo uključujući i pridržavanje ciljeva političke, gospodarske i monetarne unije". (*Izvor:Agenda 2000. Za jaču i širu Uniju, Zagreb, EPH, 1998.).*

Unija ima **strategiju proširenja** pregovorima s pojedinom zemljom kandidatom. Termin primitka ovisi o zemlji kandidatu, o ispunjavanju nabrojenih kriterija. Nadalje:"Ti bi se procesi

trebali nastaviti i ubrzati usporedno s trajanjem pregovora o pristupanju". Već sada su poznate zemlje koje u skladu s postignućima ispunjavaju bitne uvjete pridruživanja. Prema tomu: "U svjetlu svoje analize, a u skladu s postignućima tih zemalja, Komisija smatra da bi *Mađarska, Poljska, Estonija, Češka i Slovenija mogle*, u srednjoročnom razdoblju, biti u stanju ispuniti sve preduvjete za članstvo, pod uvjetom da nastave s odlučnim naporima u pripremanju za članstvo." (*isti, str.69.).*

Ambicije Unije znatno su veće glede širenja, ako se uzmu u obzir zemlje što se vide u drugom ili trećem krugu primitka. **Europska unija se širi po modelu koncentričnih krugova**. Unija je imala malu jezgu zemalja koja se širila. To je bio prvi krug. Drugi krug tvorile su zemlje tranzicije u južnoj Europi, skandinavske zemlje, Velika Britanija.Treći koncentrični krug unije tvore neke zemlje srednje i istočne Europe. **A četvrti integracijski krug zemlje tzv. "zapadnog Balkana" i jugoistočne Europe**.

Koliko god Europska unija imala strategiju širenja u procesu **globalizacije** unutar prvog i drugog koncetričnog kruga što se s petnaestoricom stopio u jedan, postoji veliko nejedinstvo glede širenja na istok. Bruxelleskim eurokratima širenje na istok motivirano je velikim gospodarskim izazovom. Prije svega stvaranjem tržišta od 400 i više milijuna potrošača. Taj motiv gura Uniju na širenje prema istoku, ali taj motiv nailazi na nepromostive zapreke glede harmonije tako narasle Unije.

Unija ni u kojem slučaju nije niti će biti harmonična cjelina. Već se sada vide pukotine i rascjepi i nacionalno-državni egoizmi te stvaranje neformalnih koalicija nacija i država članica, u pogledu bilo kojeg važnijeg gospodarskog, političkog i geostrateškog pitanja. Prisjetimo se takvog grupiranja u slučaju raspada Jugoslavije i priznavanja pojedinih država, grupiranja koje je podsjećalo na stare saveze iz dvadesetog stoljeća.

Valja podsjetiti da neharmoničnost i heterogenost u slučaju novog i daljnjeg širenja na istok neće moći bez nužne polarizacije unutar spomenutih koncentričnih krugova. Polarizacije na metropolu i europsku periferiju, te polarizacije i nove fragmentacije na periferiji. Prije svega, sada mislim na zemlje trećeg i četvrtog kruga - na zemlje jugoistočne Europe i "**zapadnog Balkana".** Razlike u razvijenosti, uz prethodno ispunjene uvjete iz **Agende 2000.** te će zemlje stalno držati u poziciji perifernih i inferiornih zemalja.

Širenje Europe na istok otvara i pitanje granica toga širenja.Gdje su krajnje granice na istoku ? Hoće li širenje na istok biti zaokruženo svim zemljama Euroazije ili zemljopisnim granicama Europe. Osim toga, ima i takvih ne baš pohvalno izrečenih ocjena na račun samog širenja Unije. Nedavno je primjerice jedan njemački i europski političar izjavio kako bi trebalo u svakoj zemlji članici raspisati **referendum** glede širenja unije na istok.

Ima tu još različitih pitanja što opterećuju budućnost Europe (Karl Kraus) u slučaju njezina daljnjeg širenja na istok, na koje je širenje tjera nemilosrdna **globalizacija**. Ta su pitanja politička i kulturna. Politička: kako će se organizirati Europski paralment, Komisija, kako će tehnički fuinkcionirati i kako će se do bitnih odluka dolaziti konsenzusom? Primjerice, bude li Unija u budućnosti imala 25 ili 35 članova, koliko bi članova trebali imati paralment, koliko euro-vlada, i koliko bi trajale sjednice? Osim toga, velik je izazov svako pitanje unutarnjeg političkog ustrojstva Unije. Za sada u političkom smislu Unija funkcionira kao konfederalna zajednica nacija država, s prijenosom jednog dijela suvereniteta na Uniju kao na više političko tijelo. Nedavno je Joschka Fischer istupio s prijedlogom federalizacije Europe, izazvavši ne male polemike unutar članica Unije. Sve su to pitanja koja ne zadiru u trenutnu dnevnu politiku, već u **budućnost Europe**.

Europa će se širiti na istok kako bi bila jednstvena cjelina i te kao takva u globalizaciji mogla konkurirati sustavima kao što su SAD, Japan, Kina i islamski svijet. Ujedinjena Europa u globaliziranom svijetu prilika je za velike i male. Globalizacija se ne može zaustaviti. Ona je životna realnost. No u sustavu Europske unije neće svi koncentrični krugovi imati podjednake koristi od globalizacije. Neće zbog toga što između koncentričnih krugova postoje "svjetlosne godine" u gospodarskom i društvenom razvitku. Svakako da će zadnji krugovi europskog globalizacijskog kruga dugo igrati ulogu periferije, dakle zone u koju se izvoze korištene tehnologije, zone jeftine radne snage, izvoza roba i izvora za nove društvene eksperimente, koji bi se u slučaju daljnje fragmentacije zemalja bivšeg SSSR-a mogle jednostavno primijeniti.

Po svemu sudeći, periferija svedena na jednu jedinstvenu regiju nazvanu "zapadni Balkan" ekperiment je o kojemu zavisi budućnost Europe. **Balkan treba biti zapadni kako ne bi balkanizirao Europu**.To je mišljenje europskih političara. Prema tome, "**zapadni Balkan"** je za sada virtualna "**pod-Europa"**, "**jedinstvena regija**" koja mora iskorijeniti balkanizaciju kako ona ne bi bila zaprekom Europi u nezaustavljvu globalizacijskom naletu.

Regiju tzv. "zapadni Balkan" - sastavljenu od više "zakasnjelih" nacija-država - treba globalizirati, a to znači nacije-države tretirati kao regionalne političke entitete bez granica, s ograničenim suverenitetom, denacionalizacijom i međusobnom "podeuropskom integracijom", s prihvaćenim zahtjevima iz **AGENDE 2000,** kako bi "zapadni Balkan" u budućnosti bio dio globalizirane Europe. Globalizacija ujedno znači i rekonstrukciju nacije-države i društava. S pozicije znanja iz 19. i 20. stoljeća teško je u ovdašnjim uvjetima zemalja "zapadnog Balkana" shvatiti taj preustroj, preobliku ili transformaciju društava 19. i 20. stoljeća u društva digitalne, globalne demokracije, u transnacionalno civilno društvo i transnacionalnu globalnu demokraciju.

Ovim je procesima teško i glupo odupirati se. Izolacionizam nije rješenje. Nije rješenje ni egoistična i bezdušna radikalna globalizacija koja izaziva otpore i reakcije lijevih i desnih u svijetu. Lijevih - koji u njoj prepoznaju dominaciju kapitala i iscrpljivanje periferije, i desnih - koji u globalizaciji prepoznaju smrt države-nacije i pretvaranje društava u šarolika multikulturna društva - protivnih legalnim, posebice ilegalnim imigracijama, što u najrazvijenim zemljama izazivaju reakciju u obliku ksenofobije ili pak dodatne socijalne probleme.

U toj novoj globalnoj nepreglednosti treba pronaći mjeru prava i pravičnosti i nekog elementarnog društvenog blagostanja kako bi se uspostavila globalna stabilnost. Stabilnost je temeljni pojam u političkoj komunikaciji globalizirane Europe u odnosu na zemlje bivše Jugoslavije minus Slovenija plus Albanija, tj na regiju koju bruxelleski činovnici vode pod pojmom zapadni Balkan.

II. Zapadni Balkan

1. Zapadni Balkan: virtualna stvarnost ?

O **zapadnom Balkanu** govori se i piše već nekoliko godina. Novinari uglavnom prenose mišljenja europskih političara o prostoru bivše Jugoslavije, političari stranaka desnice i desnog centra uglavnom se odupiru konceptu zapadnog Balkana s tezom da Hrvatska nije balkanska zemlja, i kako u zapadnom Balkanu prepoznaju novi globalizacijski način južnoslavenskih integracija… U takvoj političkoj komunikaciji neki nastoje pokazati kako je **zapadni Balkan** samo puki plod novinarske i političke mašte, i kako taj pojam zapravo u političkom smislu ne predstavlja neki politički konept.

Čelni ljudi hrvatske vanjske politike smatraju da je Hrvatska zahvaljući politici prije 3. siječnja svrstana u zemlje **zapadnog Balkana.** Ali to svrstavanje bez strategije izvlačenja obična je konstatacija, koja za izvlačenje iz ralja zapadnog Balkana, bez operativnog strategijskog programa, kao odgovora na strategiju EU prema regiji, ne znači mnogo ili ništa. U proteklih devet mjeseci većeg antiizolacionističkog okretanja hrvatske vanjske politike stekao se dojam većeg vanjskopolitičkog djelovanja prema zemaljama zapadnog Balkana, pa se u javnosti stvara dojam o napuštanju srednjouropske i sredozemne orijentacije hrvatske vanjske politike i približavanju zapadnom Balkanu; odnosno dojam o takvoj strategiji EU-a prema regiji.

Smjernice hrvatske vanjske politike u proteklih 200 dana podastro je ministar vanjskih poslova Tonino Picula u predavanju održanom 18. rujna 2000. u Institutu za međunarodne odnose. Evo tih smjernica i učinaka: 1. cilj RH je članstvo u EU i NATO; 2. Hrvatska je ušla u

Partnerstvo za mir; 3. potpisala dokument o ulasku u WTO, 4. zaključen je proces monitoringa Vijeća Europe; 5. poboljšala je odnose sa susjednim zemljama. U proteklih 200 dana naglašena je predsjednikova turneja po Balkanu.Kako bi se zadržao stari vanjskopolitički kontinuitet, srednjouropske i sredozemne orijentacije hrvatske vanjske politike, ministar je naglasio i širu regionalnu susradnju u okviru Srednjoeuropske incijative (SEI), Radne zajeednice Alpe-Jadran, Radne zajednice podunavskih regija.U okviru ciljeva ulaska RH u EU i Nato ministar nije posebice apostrofirao **individualni pristup hrvatskim eurointegracijama,** s obzirom na različite utemeljene ili neutemeljene zamisli, incijative i informacije o mogućem skupnom pristupu po modelu "Hrvatske kao lokomotive regije", i to regije "zapadnog Balkana", umjesto "modela regate", pa tko je bolji i sposobniji, neka ide naprijed.

Od 3. siječnja 2000. hrvatska vanjska politika i njezini ideolozi željeli su potencirati i treću dimenziju Hrvatske kao sredozemne, srednjoeuropske i balkanske. Baš ta balkanska sastavnica toliko je naglašana, pa čak prenaglašena da ove druge, čini se, padaju u sjenu.Umjesto strategije bijega s Balkana pod svaku cijenu i svrstavanja u *getaway* države poput Slovenije, potencira se balkasnka politika. Naravno, ideolozi nove hrvatske vanjske politike tu novu poziciju objašnjavaju analogijama iz Europske unije. Po prilici: da Hrvatska ne može računati na eurointegracije ako vodi izolacionističku politiku prema susjedima ili ako s njima ima nesređene odnose i nečiste račune. To je ralstivno točno. Ali se iz te pozicije u proteklih 200 dana hrvatske vanjske politike vrlo se brzo otišlo u vanjskopolitičku medijsku krajnost toga tipa da se hrvatska vanjska politika skupa s medijima, poslije pada Miloševića, toliko zaokupila tim događajima da joj ponestaje daha za **radikalizaciju individualnog pristupa**. Po prosudbi analitičara, početna stečena prednost počinje se topiti dolaskom na scenu novih balkanskih miljenika, i miljenika na Balkanu, tipa Koštunice i *tutti Co.*

Biti omiljen bez pokrića, ući u zamku pohvala međunarodne zajednice i ne iskoristiti šansu znači dovesti u pitanje prednost stečenog vremena, znači pokazati znakove slabosti koji se već pokazuju kao ozbiljni indikatori hrvatske vanjske politike, naravno - u smislu njezina velikog nedostatka. Pa se neki političari od formata poput Kleina ili Albrightove pitanju što se to zapravo zbiva u Hrvatskoj i s Hrvatskom? Ona je, čini se, pristala voditi nekakvu regionalnu politiku na Balkanu bližu drugom konceptu hrvatskih europskih integracija: Hrvatska kao lokomotiva balkanskih integracija u Europu, premda to **Račan u jednom intervjuu odbacuje.**

Službena nas politika uvjerava da **individualni pristup** nije doveden u pitanje dok strategija Europske unije pod naslovom **"zapadni Balkan"** i Đinđićeva izjava naprosto pojačava sumnju. Evo te izjave :"Hrvati misle da mogu sami u Europu, **ali ćemo ići kao regija**." Ili šire: "Svjesni smo toga da ćemo u Europu ući kao regija, a ne pojedinačno... Mi sebe smatramo

središtem ovoga dijela Europe i smatramo da možemo nositi tu ulogu. Želimo postati mali balkanski tigar.”

Zapad odnosno Europska unija prije izbora u SRJ imali su strategiju u slučaju pobjede oporbe, ali i u slučaju pobjede Miloševića. Strategija u slučaju pobjede Miloševića jest: “Srbija postaje pravi rezervat; EU će odmah sastaviti crnu listu s više od 2000 imena poduzeća i osoba kojima će se odmah blokirati svi računi u inozemstvu; međunarodna zajednica nastavit će pomagati oporbu; zapad će preusmjeriti pozornost na Kosovo i Crnu Goru”. (*Izvor: Jutarnji list, 23.rujna 2000.)* Strategija Europe u slučaju pobjede srbijanske i jugoslavenske oporbe jest: ukidanje sankcija; ukidanje naftnog embarga; deblokiranje strasnih investicijskih fondova; uključivanje Srbije u Pakt o stabilnosti; otvaranje procesa stabilizacije i pridruživanja EU-u; sudjelovanje Srbije na summitu u Zagrebu“ *(Izvor: Jutarnji list, 23. rujna 2000.)*

Oporba je pobijedila, EU i Zapad samo primjenju stategiju za pobjednike, a hrvatska vlada i javnost ne mogu doći k sebi gledajući kako se još jednom demonstrira politika dvostrukog knjigovodstva ili dvostrukh mjerila, pa se u javnosti stječe dojam da je hrvatska vlada pomogla rješavanju odnosa u regiji, dakle da je instrumentalizirana za šire međunarodne ciljeve, dok je za svoje, izgleda bar za sada, ostala “kratkih hlača”? Stoga što se središte međunarodne pozornosti s Hrvatske prebacilo na SRJ.

U tomu smislu Hrvatska nije za svoju antiizolacionističku politiku u međunarodnoj zajednici dovoljno vrednovana. Što ona može učiniti da postane do kraja “**getaway zemlja**”, tj. da se što prije izvuče iz regije **zapadni Balkan**, teško je odgovoriti bez ključnih kodova, koji nisu u rukama analitičara, već vlade, hrvatskog društva, međunarodne zajednice, i Europske unije, koja je u obliku **strategije zapadnog Balkana oblikovala svoju politiku prema prostoru bivše Jugoslavije minus Slovenija plus Albanija**.

To je samo jedna od strategija sa sustavom ideja koja se intenzivnije oblikovala od 1998. do 2000. Od 1993. do 2000. postoje **različite političke ideje i nacrti rekonstrukcije prostora bivše Jugoslavije**. Riječ je o različitim osobama i institucijama koje imaju svoje vizije. Te ideje i programe potrebno je samo **politološki raščlaniti**.

2. Političke ideje i incijative o rekonstrukciji Balkana (1993.-2000.)

2.1. Vukobratove ideje (1993.)

Sustav ideja glede rekonstrukcije prostora bivše Jugoslavije, predsjednik *Zaklade za mir i upravljanje krizom*, Boris I. Vukobrat, iznio je u knjizi **Proposals for a new Commonwealth of**

the Republics of ex-Yugoslavia, Paris, 1993. (*Prijedlozi za novu zajednicu republika bivše Jugoslavije, 1993.).*Taj cjelovit sustav ideja s ustavnopravnom podlogom u obliku različitih dokumenata Vukobrat je izradio u suradnji sa švicarskim i srbijanskim pravnicima i politolozima. U izradbi toga projekta sudjelovali su eksperti *Elisabeth Kopp, Jean-Francois Aubert, Alois Riklin, Kurt Roschild i Vojislav Stanovčić*, dopisni član SANU.

Vukobratova knjižica sastoji se od dva dijela. U prvome dijelu Vukobrat izlaže načela za **stvaranje nove zajednice republika bivše Jugoslavije**, a u drugome dijelu, uz pomoć znanstvene pameti, **dokumente ustavnopravnog i politološkog ranga** kojima su operacionalizirana Vukobratova politička mudroslovlja. Vukobrat polazi od političke filozofije liberalizma smatrajući kako se ”republike bivše Jugoslavije u budućnosti moraju temeljiti na **zajednic**i respektirajući ljudska prava, demokraciju, vladavinu prava, zaštitu manjinskih prava. One također moraju prihvatiti 'načela' tržišnoga gospodarstva i postati integralnim dijelom Europe." To je u biti sažetak njegove političko marketinške poruke koja služi futurističkim pronozama ustrojstva prostora bivše Jugoslavije.

Vukobrat kratkoročnim ili privremenim smatra novostvorene nacije države nastale raspadom bivše Jugoslavije. Glavni je razlog njihove privremenosti u tome što one ne mogu preživjeti ni “ekonomski, ni politički”. Njihove su granice arbitrarne, a unutarnji problemi vezuju se za manjinska prava. Zbog nemogućnosti samostalnog preživljavanja, Vukobrat onda logičnima smatra odnose “**interesne institucionalizacije**”. On rat također drži prolaznom pojavom, pa će se njegove pojave i nuspojave “jednoga dana prestati”. A što poslije rata? Poslije rata Vukobrat zagovara “miroljubivu i aktivnu koegzistenciju” ili, točnije, nužnost upućivanja na “**ponovnu koegzistenciju”.**

Uspostavljanjem “ponovne koegzistencije” negdašnje jugoslavenske republike trebale bi se integrirati u europski gospodarski prostor i “priznati kao link jedinstva jugoistočne Europe sa zapadnom Europom”. (Usp. **Proposals for a new Commonwealth of the Republics of ex-Yugoslavia, Paris, 1993. (***Prijedlozi za novu zajednicu republika bivše Jugoslavije, 1993., str. 12.-15.).* Sada nam nakon ove vrijednosne filozofsko-političke, liberalne, integrativne i političko-marketiške preambule valja prijeći na prekopavanje terena i obradu prvoga dijela Vukobratove knjige: **Temeljna načela za novu zajednicu.**

"Temeljna načela" za novu jugoslavensku ili euroslavijsku zajednicu

Vukobratova neojugoslavenska zajednica ili “euroslavija” počiva na devet bitnih 'načela'. **Prvo je načelo** mogućnost Jugoslavena (*The Yugoslav peoples org.*) da moraju imati mogućnost

slobodnog izbora i slobodne tvorbe vlade. Vukobrat je kritičar autoritarnih i nacionalističkih vlada. Izbori, sloboda i demokracija preduvjet su nove neojugoslavenske zajednice. **Drugo načelo** je vladavina prava, koja štiti indivudualna prava s neovisnim sudstvom. Organizacija vlasti, po Vukobratu, mora se temeljiti na načelu diobe vlasti: "Organizacija države, po mojem mišljenju, treba počivati na bitnim načelima diobe vlasti" (str. 16.). Vladavina prava izražena je u temeljima " slobode i digniteta i zaštite pojedinca". Prema Vukobratu te vrijednosti moraju biti ugrađene u "Ustave država nove zajednice" (str.16.). Tu i tamo Vukobratov prijedlog naginje k ruskom konceptu Zajednice neovisnih država" (ZND).

Treće načelo jest zaštita sloboda pojedinaca i etničkih skupina, pa bi neojugoslavenska zajednica trebala "zaštititi etničke skupine".

Četvrto načelo nove zajednice jest princip "zaštite od svake diskriminacije" (*prohibition of all discrimination*.).

Peto načelo neojugoslavenske zajednice jest "princip decentralizacije vlasti. "Taj se princip dovodi su vezu s **regionalističkim** ustrojstvom neojugoslavenske zajednice. Vukobrat drži da se neojugoslavenska zajednica treba temeljiti na decentralizaciji, regionalizaciji i subordinaciji. *(str. 17.)*

Šesto načelo na kojemu bi počivala neojugoslavenska zajednica jest princip individualne i gospodarske slobode, s posbenim naglaskom na gospodarske slobode.

Sedmo načelo odnosi se na granice. Međunarodno priznate granice novonastalih država ne bi se modificirale.

Osmo načelo jest "integracija zajednice u Europu". (*The eighth principle is integration of Commonwealth into Europa,* str.18.*).*

Deveto načelo neojugoslavenske zajednice jest princip tržišnog gospodarstva, kompelementarnog gospodarstvu Europske unije.

Osnovne jedinice nove jugslavenske zajednice bile bi **regije**. Vukobrat tako želi uvesti u igru **regionalni sustav**. Granice među regijama ne bi se mijenjale. Regije bi trebale biti ustrojene po "demokratskom modelu". Svaka bi regija imala svoj Ustav, što bi na primjeru Hrvatske značilo **federalizaciju Hrvatske** (istaknuo A.M.). Ustav bi trebao uvažiti devet demokratskih Vukobratovih principa. Regije kao federalne jedinice jesu autonomne, s vlastitom poreznom politikom i organima vlasti. **Regije** po Vukobratu odlučuju o "liku vlade": države ili republike moraju biti konstituirane na demokratskim principima

Izbori su slobodni. Temeljem izbora tvori se parlament. Parlament po Vukobratu mora biti dvodomni ili bikameralni. U prvom domu sjede predstavnici naroda (politička reprezentacija naroda), a u drugom domu predstavnici regija (regionalna reprezentacija interesa). Vlast u državi

ili republici mora biti demokratska i trodiobena. Ustav mora štititi manjine i jamčiti manjinska prava. Republike imaju pravo objavljivanja referenduma u slučaju različitih pitanja. Države ili republike međusobno surađuju.

Vukobrat dalje kaže da će budućnost pokazati koji će tip kolaboracije postojati među državama –republikama: konfederacija ili federacija (str. 23.). **Neojugoslavanska zajednica** (Vukobrat samo piše “zajednica”) treba se temeljiti na “u g o v o r u ili u s t a v u“. Države ili republike kontrolirale bi regije ili svoje federalne jedinice i usklađivale rad javnih službi. One bi se, kao što smo vidjeli, **povezale u zajednicu**, radi “rješavanja pitanja koja države zajednice ne mogu same riješiti”. Pa bi na neojugoslavensku z a j e d n i c u (*Commonwealth*) delegirale pitanja kao što su: vanjska politika, obrana, monetarna politika i položaj vrhovnog i ustavnog suda” (str. 23.)

Unutar zajednice najprije bi se ustrojile “slobodne trgovačke zone i potrošačke unije”, kao okosnica “konstitucije zajedničkog tržišta”. “Novi gospodrski poredak” neojugoslavenske zajednice trebao bi se temeljiti na tržišnom gospodarstvu i minimalnoj ulozi države u stvaranju zakonskih pretpostavki za funkcioniranje slobodnotržišnog gospodarstva.Na kraju izlaganja svojih načela za stvaranje nove jugoslavenske zajednice Vukobrat zaključuje da je sve to nužno. Obuzet je analogijama procesa u Europi poslije Drugog svjetskog rata i analogijom stvaranja Europske unije. Kako će stvari stvarno teći?

Pretakanje političkih načela u dokumente

U izradi dokumenata koji trebaju ustavno pravno i politološki uobličiti Vukobratove ideje sudjelovali su već spomenuti eksperti, pravnici i politolozi. Funkcija je tih **dokumenata** predstavljanje operativne strane zamišljenog projekta; po njima bi se trebala kreirati Vukobratova futuristička “politička misao”. **Domunenata je svega sedam.**

U **prvom dokumentu** (*Nacrt deklaracije o temeljnim pravima jugoslavenske zajednice)* opširnije se opisuje Vukobratov princip konstitucije **neojugoslavenske zajednice**, princip prava i sloboda čovjeka i građanina. Deklaracija se sastoji od 25 članaka pisanih iz pozicije liberalne doktrine i teorije vladavine prava. Takvi se ili slični članci susreću u svim demokratskim ustavima, ali ovdje su pisani za buduću *Yugoslav Commonwealth*. I to u obliku *Declaration of the Commonwealth***.**

Dokument broj 2. (*Nacrt Ustavnog zakona o pravima etničkih manjina)* na neki je način dopuna ili potporanj u elaboraciji prava s naglaskom na skupna prava etničkih manjinskih skupina. Taj se dokument sastoji od dva dijela, od: *General Provisions*, sa šest članaka; te *Prava i*

slobode etničkih skupina, s ukupno potnaest članaka, u kojima se opisuju ta prava. Treći dio Dokumenta broj 2 (*Sudjelovanje etničkih skupina u vlasti)* ima ukupno 5 članaka, dok se četvrti dio dokumenta bavi zaštitom manjina.

U trećem dokumnetu (*Nacrt ustava za regionalno strukturiranje republika*) podstrta su opća, temeljna i manjinska prava, zatim induvidualna zaštita, i skupna zaštita. Četvrti dio trećeg dokumenta (*Politička organizacija republike)* bavi se političkim sustavom republika. Najprije se polazi od demokratskog oblika vladavine.

Republika ima dvodomni parlament: nacionalni parlament (skupštinu) i senat (Članak 1.). Nacionalni parlamenti republika sastojali bi se od 150 članova (Čl. 2.), koji bi se birali po razmjernom izbornom sustavu, dok bi se Senat komponirao tako da bi iz svake **regije** bilo birano po pet zastupnika, po razmjernom izbornom sustavu (Čl. 4.) Domovi parlamenta rade odvojeno.

Predsjednik republike bira se posredno. Biraju ga oba doma nacionalnog parlamenta (Čl. 25.).Vladu republike tvori premijer i članovi kabineta. Članove kabineta bira premijer iz "apsolutne većine članova Nacionalnog paralmenta". Vlada je odgovorna parlamentu (Čl. 24.).

Što se oblika organizacije države tiče, **svaka država ili republika bivše Jugoslavije u okviru nove jugoslavenske zajednice trebala bi se organizirati u devet regija.** U tome smislu peti dio trećeg dokumenta, "**Regije"**, u Članku 1. ovako definira organizaciju države/republike: "Republika (... ta i ta...) sastoji se od devet regija. Granice republika definirane su u dodatku Ustava" (str. 72.). Svaka od devet regija u biti bi imala status *federalne jedinice* Republike "te i te", što je određeno u trećem članku trećeg dokumenta: *Nacrt ustava za regionalno strukturiranje republika*, petom odjeljku: *Regije*, članku trećem, u kojem se kaže: "Svaka regija ima svoj ustav", zatim parlament i demokratski izabranu vladu.

Regije iliti federalne jedinice imaju ove legislativne jurisdikcije: "regionalnu političku organizaciju, službene regionalne jezike, javnu edukaciju, kulturu, radio i televiziju, socijalnu sigurnost, sport, transport, energiju, regionalno planiranje, zaštitu prirode, regionalnu judikativnu organizaciju itd. (str. 73.-74.) Republika je u odnosu na regije nadležna za: "vanjsku politiku, nacionalnu obranu, gospodarsku politiku, valutu, državljanska prava, građanska prava, kaznene zakone, radne zakone, socijalnu sigurnost, zaštitu okoliša" (str. 75.). Sudbena organizacija u Republici "toj i toj" strukturirana je po pricipu djeljivosti vlasti, i to kao autonomna vlast u odnosu na zakonodavnu i izvršnu. Po ovom dokumentu, postoje regionalni sudovi i sudovi republike "te i te". Prema tome: "Svaka regija ima svoje sudove" (str. 77.) Osim toga, svaka regija ima i "ustavni sud" (str. 77.). Republika ima redovne sudove i ustavni sud itd…

Četvrti dokument tiskan je pod naslovom *Regionalizacija*. Odmah na početku pisci kažu kako “rekonstrukcija jugoslavenske zajednice, mora početi s formiranjem regija”. Kako je ovdje opisano regionalno ustrojstvo republike/republika, neću se zadržavati na četvrtom odjeljku.

Peti dokument dokument je (*Gospodarska rekonstrukcija). Gospodarska rekonstrukcija*, kao prvi stupanj, sastoji se od: **1***) monetarne rekonstrukcije* (obaranja inflacije, monetarne reforme, nadzora ponude novca, konsolidacije poreznog sustava itd. (*str. 100.)* i **2)** *rekonstrukcije u području realnog gopodarstva* odnosno: a) rekonstrukcije ratom razorenog gospodarstva i b) rekonstrukcije i modernizacije infrastrukture itd. privatizacije, promjene valute itd. Drugi stupanj rekonstrukcije jest *stabilizacija***.** Stabilizacija obuhvaća "institucionalnu kooperaciju monetarnih autoriteta i monetarnih politika republika" (str. 102.), ”punu monetarnu konvertibilnost unutar zajednice” i “djelomičnu konvertibilnost u relaciji spram ostatka svijeta”; najjaču proračunsku disciplinu” itd. *(str. 102.).* Treći stupanj rekonstrukcije jest *normalizacija*. U monetarnom području to znači “zajedničku valutu” nove jugoslavenske zajednice, punu konvertibilnost, razvitak bankarskog i kreditnog sustava” (str. 103.) itd.

Šesti dokument (*Integracija Jugoslavije u Europu).* Integracija ima “osam stupnjeva”: **prvi**, međunardno priznanje novonastalih država na prostoru bivše Jugoslavije, **drugi**, primitak republika u Konferenciju o suradnji i sigurnosti, **treći stupanj** je primitak republika u Nato, **četvrti stupanj** primitak republika u Vijeće Europe, **peti stupanj**, ratifikacija Europske povelje o ljudskim pravima, **šesti stupanj**, ugovor o pridruživanju s Europskom unijom, **sedmi stupanj**, ili primanje republika u europsko gospodarsko područje, **osmi stupanj,** primitak republika u Europsku uniju (*usp. str. 105.-107.).*

Sedmi dokument možemo označiti kao navigacijsku mapu kretanja prema neojugoslavenskoj i europskoj asocijaciji.

Dokument broj 7. (*Proces stvaranja zajednice republika bivše Jugoslavije).* Taj dokument **proces stvaranja neojugoslavenske zajednice razvrstava u pet faza i četiri razine**. Analitički to izgleda ovako:

Prva faza na razini republika predviđa: donošenje novih ustava, organizaciju vojske. **Druga faza na razini republike**: raspuštanje neregularnih vojnih postrojba, povratak prognanika, kažnjavanje krivaca za ratne zločine, donošenje zakona o zaštiti manjina, federalizacija republika (regije i općine), donošenje pravne regulative za tržišno gospodarstvo. **Treća faza na razini republika** predviđa realizaciju demokratske, pravne države, federalizam, zaštu manjina, razvijeno tržišno gospodarstvo. **Četvrta faza na razini** republika podrazumijeva donošenje zakona o amnestiji, “**ali ne za glavne krivce**”. **Peta faza na razini republika** sadržavala bi stabilizaciju.

Druga razina jest Jugoslavija s pet faza. Prva faza: prekid borbi, osobađanje ratnih zarobljenika i zatočenika, raspuštanje savezne vojske. **Druga faza**: ugovor o ukidanju savezne države, o uzajamnom priznavanju neovisnosti uz teritorijalnu cjelovitost republika, ugovor o mirnom rješavanju sukoba među republikama, uključujući zaštitu manjina, uvođenje zona slobodne trgovine, carinske unije.**Treća faza predviđa** potpisivanje ugovora o zajedničkom tržištu. **Četvrta faza** predviđa potpisivanje ugovora o konfederaciji. **Peta faza** predviđa donošenje federalnog ustava.

Treća razina Vukobratova plana jest **europska razina s pet faza**. **Prva faza** na europskoj razini jest međunarodno priznanje novonastalih država na prostoru bivše Jugoslavije, primitak republika samostalnih država u OESS. **Druga faza** predviđa primitak republika u "koordinacijsko vijeće Natoa, zatim dobivanje promatračkog statusa novonastalih država u Vijeće Europe, pomoć u obnovi te pomoć u "izborima, u zaštiti manjina, federalizaciju republika". **Treća faza** na europskoj razini predviđa primitak novonastalih država u Vijeće Europe. **Četvrta faza** na europskoj razini predviđa primitak novonastalih država u Europsku komisiju za ljudska prava, sporazum o pridruživanju, primitak republika u europski gospodarski prostor. **Peta faza** na europskoj razini predviđa primanje novonastalih država u EZ/EU.

Napokon, Vukobratov navigacijski plan stvaranja **neojugoslavenske zajednice** i njezine integaracije u Eurosku uniju ima i **četvrtu razinu, razinu UN-a.** U odnosu na ostale potonja ima **tri faze**. **Prva faza na razini UN** jest dolazak plavih kaciga, nadzor i prekid vatre, humanitarna pomoć, primitak novonastalih država u UN, ukidanje sankcija. **Druga faza** na razini UN-a donosi produžetak misije plavih kaciga. **Treća faza na razini UN-a** jest povlačenje plavih kaciga (izvor: isti, naslov izvornika dokumenta broj 7: *The process of Creating a New Commonwealth from the Republics of ex- Yougoslavia*, *str.110.*).

2.2. Ideje Međunarodne komisije za Balkan (1997.)

Balkan se kao polje nepredvidljivosti i iracionalnosti vrti u krug. Riječ je o povijesti kruga. Tom su se povijesti bavile dvije međunarodne komisije za Balkan. Jedna godine 1914., a druga 1995. Ciljevi su im bili slični, tj. istraživanje uzroka rata te dijagnoza i fomulacija dugoročnih mjera stabilizacije regije. **Međunarodna komisija za Balkan,** koja je pod okriljem *Carnegi zaklade* te još jedanaest europskih i američkih zaklada i *Instituta Aspen* počela rad godine 1995., trebala je sastaviti izvješće i izraditi naputke za uspostavljanje "trajanog mira u tom području".

Ciljevi su bili istražiti uzroke napetosti, ocijeniti reakcije međunarodne zajednice na nedavni sukob te izložiti dugoročne izglede za Balkan, tj.preporučiti mjere za uklanjanje budućih opasnosti. Na čelu te Međunarodne komisije za Balkan bio je Leo Tindemanns, predsjednik, te Loyd Cutler, bivši savjetnik predsjednika SAD, Bronslaw Germek, povjesnik, John Roper, član Kraljevskoga instituta za međunarodne odnose, Theo Sommer, nakladnik lista "*Die Zeit",* Simone Veil, bivša predsjednica Europskog parlamenta, David Anderson (*ex officio*), direktor *Instituta Aspen* u Berlinu i bivši veleposlanik SAD u Jugoslaviji. Sve spomenute europske i američke zaklade funancirale su rad komisije.

Izvješće Međunarodne komisije pojavilo se na hrvatskom, kao knjiga, pod naslovom "**Nedovršeni mir**" (*Izvještaj međunarodne komisije za Balkan, Zagreb, HHO; Sarajevo, Pravni centar FOD HIH, 1997.*, pod ravnateljstvom glavnoga i odgovornog urednika Ivana Zvonimira Čička. Pogovor je napisao prof. dr. Ivo Banac.). Komisija se prije svega bavila dijagnozom epicentra konflikta na Balkanu (Bosna, hrvatsko-srpski odnosi, Kosovo), "uzrocima rata". Pošla je od **triju objašnjenja** za izbijanje rata na Balkanu. Prvo objašanjenje polazi od teze da se uzroci rata kriju u ambicijama velesila da poslije pada komunizma i bipolarne strukture svijeta uspostave novu dominaciju. Drugo pak objašanjenje upravlja se prema stereotipu o oživljavanju tribalističkih i etnocentrističkih nagona, zanemarenih, zapuštenih i "zakasnjelih nacija" koje su stvaranjem nacionalnih država izazvale konflikte. Treće je objašanjenje na tragu američkog politologa S. P. Huntingtona o "**sukobu civilizacija"**, odnosno da je uzrok rata u "kulturnim i vjerskim opterećenjima". Jedanput je rat rezultat velikosrpske agresije i ekspanzije: "Bio je to rat koji su uzrokovale i ustrajno vodile ambicije Beograda za Velikom Srbijom". Drugi put je rat "građanski rat" i "oružani sukob" među suverenim državama, ali je bilo potpuno jasno da njihovi uzroci nisu nikako vezani uz neku drugu državu, već uz situaciju unutar države – oni su bili etničke naravi.

Komisija polazi od teze da je Jugoslavija bila "hrvatska ideja" ostvarena "srpskim sredstvima", ali se ne kaže za srpske ciljeve. (Današnji eurokrati konstruiraju paradigmu "zapadni Balkan" gdje bi Hrvatska trebala biti lokomotiva regije, koja će stvarno biti pokrenuta onda kada padne Miloševićev režim. Dakle lokomotiva će biti pokrenuta, ali to više neće biti Hrvatska kao lokomotiva regije. No vratimo se komisiji.) Zatim se odbacuje teza o Jugoslaviji kao "umjetnoj" i "versailleskoj tvorevini", danas je "Zapadni Balkan" bruxelleska tvorevina. Komisija prihvaća tezu: "Jugoslavija je nastala nakon Prvoga svjetskog rata kao "dobrovoljno udružena državna zajednica"(?)! Konstatirala je da je pojava Memoranduma SANU i pokušaj memorandumske preinake Jugoslavije - početak svršetka.

Slomom Jugoslavije u "multietničkom okruženju" stvorene su nacionalne države. Stvaranje nacionalnih država, po mišljenju Komisije, izazvalo je diobu građana na "dvije skupine". Kako je srpsko pučanstvo doživjelo hrvatsku neovisnost? Prije svega kao "korijenitu promjenu svoga statusa, konstitutivnog naroda, u Jugoslaviji, u manjinu u Hrvatskoj." Tako nešto izazvalo je "separatističke težnje Srba u Hrvatskoj".

Izbijanje rata, raspadanje nespojive zajednice, izazvalo je određeno ponašanje međunarodne zajednice. To je zapravo tema drugog dijela Izvješća. Riječ je o prikazu stavova EU-a, SAD-a, Rusije i UN-a u odnosu na rat u Hrvatskoj, a poslije i na rat u Bosni i Hercegovini. Prikaz stavova koji se odnose na Hrvatsku dan je evolucijom dokumenata, od Vanceova Plana do Plana Z-4, tj. pokušaja stvaranja srpske države u Hrvatskoj ili **konfederalizacije Hrvatske**. U tomu smsislu komisija u Izvješću zaključuje da je plan Z-4 predvidio praktičnu konfederalizaciju Hrvatske. Drugim riječima, "područje Krajine" trebalo je biti "država u državi". Unatoč tome, "Srbi nisu bili zadovoljni". Plan su odbili, a poslije "Oluje" htjeli su ga prihvatiti. Komisija je konstatirala: "**Nažalost kasno".**

U trećem dijelu Izvješća komisija se bavila "stanjem zemalja, trendovima i prijedlozima", tj. Bosnom i Hercegovinom, Hrvatskom, Srbijom, Makedonijom, Bugarskom, Grčkom, Turskom. Što se Bosne i Hercegovine tiče, Komisija ističe tri scenarija. Prvi je multietnička Bosna. Drugi je scenarij suživota triju zajednica unutar dvaju enetiteta pod zajedničkim krovom. Treći je scenarij "podjela Bosne". U ovom smislu: "Od sva tri scenarija, treći je najizgledniji". Dalje se kaže kako bi bilo "najrazboritije priznati potrebu podjele i iskoristiti trenutačnu prisutnost međunarodnih snaga da bi se postigla baršunasta rastava". Međutim, odmah se kaže da bi takav scenarij produbio konflikt na tragu "sukoba civilizacija" pa Komisija podastire strategiju izgradnje jedinstvene BiH. Elementi te strategije jesu: dugoročna sigurnost, jačanje zapadnih ustanova, prisiljavanje potpisnika Daytona na izvršavanje preuzetih obveza - izručenje ratnih zločinaca, slobodu medija, izgradnju civilnog društva, održavanje drugog kruga izbora, obnovu zemlje. To pak znači primjenu zapadnih standarda na Balkan. Prema tome, i ovakva strategija može se zvati strategijom za **zapadni Balkan.**

Premda Komisija zagovora discipliniranje sudionika Daytona, Daytonski sporazum ocjenjuje "ambivalentnim i protuslovnim". Jer da "on s jedne strane prihvaća *status quo* etničkih teritorijalnih podjela, **ostvarenih uz pomoć sile,** a s druge strane pokušava zaštititi i obnoviti multietnički značaj Bosne". Što je svakako nespojivo.

Prikaz stanja u Republici Hrvatskoj polazi od srpske agresije na Hrvatsku. Zatim slijedi deskripcija "autoritarnog karaktera režima". U zaključcima i preporukama Komisija preporučuje poboljšanje odnosa prema manjinama, omogućavanje povratka srpskim izbjeglicama, dok

istodobno prešućuje zahtjev za povratkom hrvatskih izbjeglica, pa je u tom smislu pristrana. Zagovara slobodu tiska, decentralizaciju i regionalizam, kooperativnost i raspuštanje HZ HB.

S obzirom na to da se u zaključcima i preporukama spominju manjine, i povratak srpskih izbjeglica, a s obzirom na prilike u hrvatskom Podunavlju, Komisija ocjenjuje da je srpska strategija usmjerena na "ostajanje i traženje "**što veće teritorijalne autonomije".** Raščlambe i dijagnoze Komisije jesu, dakako, u funkciji zaključka i prijedloga.

U četvrtom, nadasve zanimljivom odjeljku **Izvješća**: *"Regija": zaključci i prijedlozi* Međunarodna komisija za Balkan predlaže sazivanje "Međunarodne konferencije za sigurnost na Balkanu". Sazivanje takve "konferencije o južnom Balkanu" pod pokroviteljstvom SAD-a i EU-a imalo bi za cilj "**stvaranje južnobalkanske konfederacije**" (*str. 140.).* Nadalje, Komisija preporučuje stvaranje "Balkanske udruge Partnerstva za mir i povezivanje sa širim strukturama Natoa".Zatim regionalnu suradnju na Balkanu. Osim toga, Komisija predlaže stvaranje "područja slobodne trgovine", koje bi moglo postati dijelom "Srednjoeuropske slobodne trgovinske zone (CEFTA)", te stvaranje udruga za transport i infrastrukturu, razvitak demokracije, civilnog društva, prava manjina. Iz ovog je Izvješća izostavljena Slovenija, jednako kao što je u vanjskopolitičkoj strategiji EU-a prema regiji Balkan Slovenija izostavljena iz projekta zapadni Balkan. U izvješću se Hrvatska tretira kao balkanska država, jednako kao što ju Unija uvrštava u zemlje zapadnog Balkana**.**

Tako su se, eto, na početku i svršetku XX. stoljeća pojavila dva izvješća o balkanskim ratovima i ratovima na Balkanu, u kojima se, posebice u drugome, u istoj režiji, pojavljuje globalni politički program ponašanja EU-a i SAD-a prema toj "regiji". Teško je povjerovati da je novo Izvješće skup neobvezujućih opservacija i da nije povezano s politikama Unije i SAD-a. Postoji, naime, sukladnost stavova, ocjena i prijedloga iznesenih u Izvješću s globalnom politikom velesila u regiji. Stoga je jedno od temeljnih pitanja - što će Hrvatska učiniti da prestane biti predmetom nekakva budućeg izvještaja o Balkanu? Odnosno što će učiniti u izbjegavanju zamki iz četvrtog odjeljka Izvješća *Međunarodne komisije za Balkan*?

2.3. Ideje Carla Bildta (1999-2000.)

U svojstvu UN-ova posrednika za Blakan, Bildt izjavljuje listu *Frankfurter Rundschau* kako Balkan gubi važnost kao prije 300 godina, ali ga gleda kao trusno geopolitičko tlo s ratovima i rijekama izbjeglica, "zbog kojih prijeti destabilizacija naših društava. U tom su smislu ponajprije Europljani zainteresirani za mir na Balkanu. Doista postoji pojas nestabilnosti." (*Frankfurter Rundschau*, 17. kolovoza 1999.). Krajem 1999., u svojstvu mirovnog posrednika za

Balkan, Bildt se na konferenciji za tisak u New Yorku zauzimao za rekonstrukciju Balkana uz pomoć političkih i gospodarskih reformi. On odriče mogućnost restauracije Jugoslavije smatrajući je definitivno mrtvom: ”Ta ideja zauvijek pripada povijesti.” Ali ono za što se Bildt zauzima jest regionalna suradnja: ”Istina je da sam se oduvijek zauzimao za regionalnu suradnju kao pripremu za europske integracije. Ne može se postati članom EU-a ako niste sposobni surađivati ni s vlastitim susjedima. Ako sve te zemlje budu uključene u EU, a uvjeren sam da je to samo pitanje vremena, više neće biti granice između Hrvatske i Srbije. Obje zemlje naći će se u **istom savezu država**, u ujedinjenoj Europi. Dakle, zauzimam se za integraciju tih država u europskom, a ne u jugoslavenskom kontekstu.” (*Jutarnji list*, 30. listopada 1999.)

”Regionalni nalet” Europske unije prema tzv. zapadnom Balkanu FAZ tumači tako da “nijedna država bivše Jugoslavije ne smije biti u lošijem položaju u odnosu na Europsku uniju od drugih, dakle tu je posrijedi svojevrsno “čekanje na Srbiju.” Novinari švedskog lista *Aftonbladet* objavili su vijest o planu EU-a prema zapadnom Blakanu, po kojem se namjerava “privezati” uza se, a “zatim integrirati u svoj organizam pet balkanskih država - Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Makedoniju, Albaniju i SR Jugoslaviju.” (*Večernji list,* 25.veljače 2000.)

Prema pisanju moskovske *Nove izvjestije* za guvernera Balkana najvjerojatnije će biti postavljen *Carl Bildt*. *Izvjestija* se poziva na dokument “tajnog savjetovanja 20-ak vodećih europskih i američkih političara i poslovnih ljudi održanog 28. travnja 1999. u Bruxellesu. Glavna tema savjetovanja bila je razrada plana privezivanja Balkana za EU... Na tom tajnom sastanku, koji je financirao poznati američki poslovni čovjek George Soros, bili su, među ostalima, predstavnik glavnog tajnika na Balkanu Carl Bildt...” (*Večernji list,* 25.veljače 2000.). Na tom skupu “utvrđen je i trogodišnji investicijski program za svih pet država u vrijednosti od 55 milijardi eura. Pristup je bio jednostavan: sve što EU izgradi na njihovom području bit će predano pod nadzor i vlast specijalno formirane strukture EU - južnoeuropskog biroa SEARD. Taj plan predviđa da se radi potpune ekonomske integracije u EU, nacionalne valute u tim zemljama zamijene za euro”. (*Večernji list,* 25.veljače 2000.) I dalje: ”Svi objekti pod kontrolom EU bili bi predani pod zaštitu policijskih i vojnih tijela Ujedinjene Europe, granice i luke također bi se izvukle ispod kontrole nacionalnih snaga sigurnosti radi likvidacije pogranične korupcije.” (*Vjesnik,* 25.veljače 2000.)

No, vratimo se Carlu Bildtu i njegovim idejama. Nedavno je japanska vlada, u kontekstu Pakta o stabilnosti, organizirala tokijsku konferenciju, na kojoj je sudjelovao i Carl Bildt, budući “guverner” “zapadnog Balkana”. On je, razglabajući o postmiloševićevskom razdoblju, izjavio: ”Ključ za izgradnju post-miliševićevskog političkog poretka bit će reintegracija Srbije u šire europske integracije i preuređenje sadašnje Jugoslavije u konfederaciju suverenih republika”.

Početkom prosinca 1999. Bildt je u u svojstvu izaslanika UN-a za Balkan u Kopenhagenu izjavio: ”Balkanske zemlje mogle bi biti spremne pridružiti se Europskoj uniji 2014. godine.”

K tomu je domentnuo: ”Ako gledamo na proširenje kao petogodišnji ciklus, jasno je da je prerano za primanje balkanskih zemalja krajem ovog ciklusa. Dva ciklusa su također premalo”. Zatim poantirao: ”Možda bi članstvo u EU-u za balkanske zemlje moglo biti realistično na kraju još jednog ciklusa, odnosno 2014.godine”.

Bildt svim zemaljama zapadnog Balkana kaže da moraju imati istu perspektivu budućnosti, koja će se temeljiti na: 1) reformama, 2) reintegraciji i 3) pomirenju. Prema Bildtu: ”Očekujem da će Hrvatska biti predvodnica tih napora”. Bildt se u kontekstu svojih prethodnih nastojanja zauzima za “regionalno udruživanje i suradnju”.

Najnovije akcije Carla Bildta, posebnog izaslanika glavnog tajnika UN-a za Balkan, uzbudile su političke duhove u Hrvatskoj. Bivši ministar vanjskih poslova RH, sadašnji čelnik DC-a, na koferenciji za tisak održanoj 6. listopada 2000., izjavio je da već nekoliko dana u diplomatskim krugovima cirkulira najnovija Bildtova strategija za stabilizaciju Balkana, koja predviđa mogućnost stvaranja “konfederalne Jugoslavije” odnosno “zapadnog Balkana”. Te zemlje jesu bivša Jugoslavija minus Slovenija plus Albanija.

Bildtov “neformalni dokument” o uređenju stanja ima 16 točaka, od kojih valja skrenuti pozornost na točke 1, 2, 12, 13, 14. U točki 1 Bildt zagovara strategiju novog uređenja za cjelokupnu regiju južno od Slovenije, sjeverno od Grčke, što je gotovo istoznačnica za zapadni Balkan. U točki 2. Bildt regiju zapadni Balkan promatra kao cjelinu. Točka 12. Bildtova ”neformalnog dokumenta” ili svojevrsnog barometra za ispitivanje raspoloženja javnosti govori o stvaranju regionalnih institucija koje se direktno povezuju s institucijama EU-a, s naporima država u regiji da se međusobno potpuno ujedine u skladu s pravilima i politikom EU-a. U točki 13. govori se o razdoblju poslije Miloševića, jer se s Miloševićem ne može realizirati strategija Unije prema Regiji. U točki 14. Bildt govori o gospodarskim integracijama u regiji, određivanju razine suvereniteta država u regiji te sigurnosti i razoružanju, u skladu s preporukama Međunarodne komisije za Balkan. Bildt je u Hrvatskoj i šire izazvao buru pitanja i more strahova. Tko je Bildt, i kolika je težina njegova “probnog papira“? Treba pričekati budućnost i tek onda zaključiti je li on ozbiljni igrač ili tek globalni politički egzibicionist? Ili komesar zadužen za globalizaciju zapadnog Balkana.

2.4. Privatna inicijativa Žele Želeva (2000.)

Kad bivši političari i predsjednici država nemaju što pametnije raditi u životu, onda putuju. Tako je lipnja godine Gospodnje 2000. u Zagreb stigao bivši bugarski predsjednik Željo Želev. Želev je stigao uz potporu zaklade Fridrich Naumann, izvadivši iz svoje diplomatske torbe projekt u medijima prezentiran kao "**Balkanski politički klub**". Ideja gospodina Želeva naišla je ne na tako dobar prijam kakav je sam on očekivao. Želeva je primio i Stjepan Mesić, a susreo se i s Draženom Budišom. Želev je svoj projekt zamislio kao "stol za kojim bi intelaktualci i političari zemalja jugoistočne Europe mogli razgovarati i raspravljati o zajedničkim interesima, problemima i rješenjima za regiju, koji prema njegovu mišljenju bezuvjetno postoje bez ozbira što svaka od njih pronalazi svoj put u EU i NATO" (Izvor:*Jutarnji list,* 7. lipnja 2000.) Želev je svoju inicijativu zamislio u kontekstu Pakta o stabilnosti. Dražen Budiša, koji je s pravom skeptičan prema svim smicalicama glede možebitnih balkanskih integracija, prepoznao je u toj inicijativi ono mjesto beskorisnog napora koje bi se moglo prokomentirati kao popunjavanje slobodnog vremena jednog bivšeg predsjednika jedne balkanske države i države na Blakanu, dakle kao nepotrebnu inicijativu, jer se njezini sadržaji već ionako nalaze u projektu Pakta o stabilnosti. Inicijativu Žele Želeva komentiralo je Ministarstvo vanjskih poslova. Rečeno je da Hrvatska prihvaća sve inicijative koje su joj od koristi, ali je naglašeno kako se zauzima za **indivudualni pristup eurointegracijama.**

2.5. Chiracova inicijativa (2000.)

Jacques Chirac je potkraj svibnja 2000., u predavanju članovima odbora predsjednika Parlamentarne skupštine Zapadnoeuropske unije i Instituta za visoke studije nacionalne obrane, izložio inicijativu za održavanje sastanka EU-a i zemalja bivše Jugoslavije, koje po njemu "nemaju drugu sudbinu nego da se jednog dana pridruže Uniji." Taj sastanak bio bi ohrabrujuća potpora Hrvatskoj, Makedoniji i BiH za rezultate u demokratizaciji, dok Chirac drži da su vrata Jugoslaviji otvorena kad ispuni uvjete međunarodne zajednice. Naglasio je da će za šestomjesečnog francuskog presjedavajućeg mandata Fracuska poraditi na "*odlučnijoj strategiji za Balkan*". Svrha najavljenog sastanka u Zagrebu studenoga 2000. bila bi "pojašnjenje ciljeva i posrnule dinamike "te davanje potpore zemljama koje nemaju institucionalne veze s EU-om".

Jesu li su u pravu kritičari Chiracova skupa što u njemu prepoznaju južnobalkanske i zapadnobalkanske integracije, pa i obnovu neke nove Jugoslavije? Aktualni francuski veleposlanik u Zagrebu Albert Turot otklonio je mogućnost bilo kakve restauracije Jugoslavije.

Albert Turot: ”To je vrlo jasno. Kao prvo, nikomu ne pada napamet da pokuša stvoriti neku novu Jugoslaviju. Jasno je da je Jugoslavija nestala i da se više ne može ponoviti. Drugo, također je jasno i to da smo puno puta kazali da se zemlji kandidatu ne može nametnuti da čeka ostale u regiji.Taj princip diferencijacije zastupljen je u mehanizmu Europske unije koji se zove pojedinačna suradnja zemalja članica”. Albert Turot je izjavio da je glavni cilj konferencije o **zapadnom Balkanu** “usmjeriti pozornost na ovu podregiju”.

3. Zapadni Balkan

3.1. Balkan i balkanizacija

Balkan je pojam s kojim se zarana susrećemo na satima zemljopisa. Obrađuje se kao zemljopisna, a u vezi s politikom kao geopolitička odrednica. U politološkoj literaturi susrećemo se s izrazom **balkanizacija**, kao negativnom odrednicom koja uključuje sukobe, nasilje, prevrtljivost i lukavost te nedostatak ponašanja u skladu sa zakonima. Šire se spominje i naziv balkanizacija Europe u smislu širenja balkanskog 'virusa' na Europu, tj. unutarnjih etničkih konflikata u multikulturalnim društvima. Primjerice **Britannica** (1994.) navodi: *polazi se od Blakana kao zemljopisne odrednice. Balkan je poluotok u biti planina (tur.) Zemljopisno regiju Balkan naseljava 60 milijuna ljudi. Omeđena je od Italije na sjeverozapadu, Austrije i Mađarske na sjeveru, Ukrajine ne sjeveroistoku i Grčke na Jugu”*(Britannnica, 1994.). *Regija se kupa u Jadranskom moru na zapadu, Jonskom na jugoistoku i Crnom na istoku”*(Britannica, 1994.). Britannica u regiju Balkan ubraja ove države: *”Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, SRJ, Makedonija, Albanija, Bugarska i Moldavija”.* Balkan u sociokulturnom i političkorazvojnom smislu u Britannici se opisuje kao rep Europe zbog dugotrajne nazočnosti Bizanta i turske vladavine te izolacije od zapadne Europe. Pojam “zapadni Balkan” još nije ušao u **Brittanicu. I on je, vidjet ćemo, nešto uži u odnosu na određenje pojma Balkan iz Brittanice. Zbog toga što izostavlja Sloveniju i Moldaviju.**

3.2. Zapadni Balkan

Pojam *zapadni Balkan* ne može se naći ni u jednom boljem politološkom rječniku. Riječ je o novom pojmu, kojim se pokušava opisati strategija EU-a prema regiji bivše Jugoslavije s izuzetkom Slovenije i dodatkom Albanije. Njegovi tvorci izbjegli su naziv južni Balkan, jer je pridjev južni preasocijativan i izaziva dodatnu odbojnost, ako ne i odij. Ovako, "zapadni Balkan"

bolje zvuči, pa nas navodi na pomisao da bi Balkan, premda nije na zapadu, mogao u smislu zapadnih principa organizacije društava biti *zapadni***.** Ali ne odmah kao integrirani dio u Europsku uniju. Ne pojmljen kao "Europa", već kao podskup Europe. Kao europski potkotar. Naprosto kao ***treća liga Zapad.***

Političari lijeve i liberalne orijentacije pojmu ne pridaju ono značenje koje ima, a koje će biti pokazano. Desnici se kosa diže na glavi na spomen zapadnog Balkana. Ljevica optužuje desnicu za lov na utvare i širenje strahova. Desnica je rezervirana prema "zapadnom Balkanu" i globalizaciji, koja naprosto ruši gradbene blokove nacije-države, onakve kakvu poznajemo iz 19. i 20. stoljeća. Na kraju, "zapadni Balkan" jest umotvorina eurokrata odnosno **Vijeća za zapadni Balkan**, koji su morali smisliti operativni pojam kojim će označiti prostor negdašnje Jugoslavije s jednim minusom i jednim plusom odnosno strategiju prema tom prostoru.

3.2.1. Vijeće za zapadni Balkan

Vijeće za zapadni Balkan (Jugoslavija minus Slovenija plus Albanija) tvore diplomati 15 članica zemalja EU-a, neki članovi Europske komisije i članovi tajništva Vijeća ministara. Primjerice, dana 1. lipnja 1999. skupina se sastala u Bruxellesu. Evo radnog plana sastanka skupine sa sažetim analitičkim prikazom.

1. Radni plan sastanka

1.1. Kosovo

1.1.1. Civilna implementacija i rekonstrukcija. Uloga EU-a u oblikovanju politike na Kosovu. Odnosi SRJ i Kosova

2. Pakt o stabilnosti

2.1. Sastanak čelnika vlada i država

2.1.1. Prvi regionalni radni stol

2.1.2. Konkretne akcije

3. Albanija

3.1. Formuliranje politike i odnosa prema Albaniji

4. Bivša jugoslavenska republika Makedonija

4.1. Izvješće i politika preporuka

5. Bosna i Hercegovina

5.1. Uspostavljanje političkog dijaloga

6. *Hrvatska*

6.1. Uspostavljanje političkog dijaloga

7. *Inforamacije o strategiji za zapadni Balkan*

O tome piše Fraser Cameron u knjizi *The Forigen and Security Policy of the European Union* (Schefeld, 1999., str. 36.). U istoj knjizi podastrta je tablica regionalnih radnih skupina za vanjske poslove EU-a .U organizacijskoj shemi struktura vanjskih poslova pod brojem VII. vodi se regionalna skupina za "zapadni Balkan". Od 1998.-2000. skupina za zapadni Balkan producirala je niz dokumenata koje ćemo pokušati kronološki izložiti.

3.2.2. Kronologija dokumenata o zapadnom Balkanu

Ako se Bildtov dokument drži nevažnim ili pak probnim balonom za testiranje javnosti, kako se mogu objasniti sljedeći emitirani dokumenti Vijeća za zapadni Balkan. Evo tih dokumenta:

U **Glasniku EU-a br. 10/1998** objavljeni su "Zaključci Vijeća za Zapadni Balkan". Na sastanku Vijeća ministara održanom u Beču krajem 1998. u završnom izvješću stoji "Zapadni Balkan". U **Glasniku EU-a br. 10/1998** objavljeni su zaključci Vijeća za zapadni Balkan. Zatim, u **Glasnicima EU-a 10/1998, 5/1999** također su Zaključci Regionalne skupine za zapadni Balkan. Godine 1999. objelodanjen je dokument pod naslovom "**Odnosi sa zemljama zapadnog Balkana**", u kontekstu izvješća pod naslovom "Uloga Unije u svijetu".

U **Glasniku EU-a 5/1999** objelodanjeni su "Zaključci" Vijeća za zapadni Balkan. **Glasnik EU-a br. 6/1999** objavio je izvješće o zapadnom Balkanu. Zatim, **Glasnici EU-a 7/8 1999, 9/1999** objelodanili su zaključke Vijeća za zapadni Balkan. U **Glasnicima EU-a 10, 11/1999** objelodanjeni su dokumenti "Odnosi sa zemljama zapadnog Balkana. U **Glasniku EU-a br. 12** tiskan je dokument "Vijeća za Zapadni Balkan. Zatim u **Glasnicima EU-a 1-2, 3, 4/2000** objelodanjeni su dokumenti "Odnosi sa zemljama zapadnog Balkana".I na kraju **Glasnik EU-a br. 5/2000**. objavio je dokument Vijeća EU za zapadni Balkan.

3.3. Zapadni Balkan – strategija Europske unije prema zemljama bivše Jugoslavije minus Slovenija plus Albanija

Zapadni je Balkan, dakle, više politički pojam kojim se izražava strategija Unije prema prostoru bivše Jugoslavije minus Slovenija plus Albanija. Čak se u dokumentu *Proces stabilizacije i pridruživanja zemalja jugoistočne Europe* (Bruxelles, 26. svibnja 1999.), u kontekstu pitanja regionalnog pristupa, govori o "zajedničkoj strategiji". U skupnom izvješću

Europske unije pod naslovom *Uloga Unije u svijetu*, u sedmom odjeljku**:** *Odnosi s zemljama Zapadnog Balkana*, **precizno se** određuju zemlje zapadnog Balkana: ”Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Albanija, bivša jugoslavenska Republika Makednoja i SRJ.” A u političkom smislu termin zapadni Balkan predstavlja strogo određenu vanjsku politiku Europske unije prema spomenutim zemljama. Ili, kako se u dokumentu iz 1999. kaže, ”regionalnom konceptu za zemlje zapadnog Blakana".

Strategija i vanjska politika Europske unije prema zemljama zapadnog Balkana podrazumijeva dva bitna procesa: a) stabiliziranje i otklanjanje konflikata; b) proces pridruživanja; c) otvaranje perspektive novih načina ugovornih odnosa; d) razvoj i primjenu Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu. Taj regionalni koncept nadalje podrazumijeva: a) obnovu u regiji; b) promicanje povratka izbjeglica”; c) potporu demokratskim snagama u SRJ. (Izvor: *Gesamtbericht 199. - Kapitel VI: Die Rolle der Union in der Welt. Abschnitt 7: Beziehungen zu den Ländern des Westbalkan, Europäische Komission, 1999.)* A što operativno znači taj pojam, možda će nam pojasniti naslov iz lista *Die Tageszeitung*: ”*Između Beča i Soluna* **(zapadni Balkan)** *treba izbrisati granice*.” I s ovakvim pojašnjenjem: ”Već mjesecima regionalni specijalisti poput američkog deviznog špekulanta i istočnoeuropskog mecene G. S. zagovoraju **balkansku carinsku uniju."**

J.Solana je na zasjedanju Ministarskog vijeća, Bruxellesu 10. srpnja 2000., izjavio da je zapadni Balkan ključn provjera učinkovitosti Europske Unije. I to stoga što to područje nije samo, vanjsko, nego je, naprotiv, "bitno vezano za našu vanjsku sudbinu...". Izjavu, dakle, valja čititi u cijelosti: 1) Zapadni je Balkan pokusno ili eksperimentano polje, na kojemu Europska unija provjerava svoju “vanjsku politiku”. O eksperimentalnom karakteru projekta zapadni Balkan pisao je Alexander Orsic: “Projektom zapadni Balkan europski čimbenici žele stvoriti **eksperimentalnu političku radionicu** iz koje bi izlazili futuristički modeli vlasti čija bi osnovica bila relativizacija suvereniteta” (Izvor: *Dom i svijet, br.271., 22. studenoga 1999.* Prema: *Internet, 28. rujna 2000.)*; 2) Oršić drži da je u europskim krugovima ”projekt zapadni Balkan najučinkovitija globalizacijska poluga”. On ocjenjuje da Pakt o stabilnosti za Balkan i jugoistočnu Europu uspostavlja “ravnotežu na kontinentu”.

3.4. Zapadni Balkan i Pakt o stabilnosti

3.4.1. Što je Pakt o stabilnosti?

U odnosu na zapadni Balkan, **Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu**, što se tiče broja zemalja**,** ”širi je projekt”: tvore ga 33 zemlje i 13 organizacija pomagača, a njima se u listopadu 2000. pridružila i SRJ. Pakt “predstavlja proces s ciljem postizanja trajnog mira, razvitka i stabilnosti jugoistočne Europpe (JIE), jačanja regionalne suradnje i uključenja zemalja tog prostora u europske i euroatlanske integracije”. (Izvor: *MVP RH*). Nema oblik “međunarodnog ugovora”, ni međunarodno pravnu obvezujuću snagu. Svojevrsni je program rekonstrukcije jugoistočne Europe kao regije. Operativna organizacijska jedinica jest Regionalni stol za jugoistočnu Europu. ”Radni stol o demokratizaciji i ljudskim pravima, Radni stol o gospodarskoj obnovi, razvitku i suradnji i Radni stol o sigurnosnim pitanjima.” (Šire o tim stolovima u dokumentima na kraju knjige, te u: *Ivo Sanader: Hrvatska u međunarodnim odnosima, Zagreb, Golden marketing, 2000., str. 68.-74.).*

Dva su bitna dokumenta *Pakta o stabilnosti za Jugoistočnu Europu*. Prvi je Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu prihvaćen na sastanku 10. lipnja 1999. u Kölnu. Pakt se odnosi na zemlje jugoistočne Europe koje priznaju strategiju zajedničkog rješavanja problema u regiji radi “ubrzanja gospodarskog i demokratskog razvoja regije”. Svrha je Pakta o stabilnosti “ostvarivanje trajnog mira, napretka i stabilnosti u jugoistočnoj Europi, borba protiv korupcije i terorizma, povratak izbjeglica, zabrana etničkog čišćenja i nasilnog preseljavanja. Pakt želi promicati “mir, demokraciju, poštivanje ljudskih prava i gospodarski napredak" radi ostvarivanja stabilnosti u čitavoj regiji te “uspostaviti regionalnu bileteralnu suradnju”, kako bi članice “unaprijedile svoju integraciju s EU”, i u skladu s procesom stabilizacije “**slobodno birale ili mijenjale svoje sigurnosne aranžmane, uključujući sklapanje sporazuma o savezima”.** O kojim savezima je riječ ne može se izčititati iz dokumenta Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu, u odijeljku Načela i norme. U ciljevima se spominje se i cilj “stvaranja uvjeta, za zemlje jugoistočne Europe, za punu integraciju u političke, gospodarske i sigurnosne strukture po njihovu izboru.”

Drugi bitan dokument jest *Deklaracija Sarajevskog sastanka na vrhu* od 30. srpnja 1999. *Sarajevska deklaracija* ima 15 točaka. Najvažnije su one koje se odnose na gospodarsku rekonstrukciju regije, uspostavljanje mira i stabilnosti, demokracije i ljudskih prava, te na regionalnu suradnju. U tom smislu svakako je zanimljiva formulacija bliska temeljnom dokumentu iz Kölna. Ona glasi: ”Također ponovno potvrđujemo imanentno pravo svake države

sudionice u Paktu da slobodno izabere ili primijeni svoje sigurnosne i **asocijacijske aranžmane**, uključujući ugovore o savezu kako ovi budu nastajali." (Izvor: *Deklaracija Sarajevskog sastanka na vrhu, 30. srpnja 1999.)* **Dakle Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu predviđa da sudionice "slobodno izaberu asocijacijske aranžmane, uključujući ugovore o savezu kako ovi budu nastajali".**

U Zagrebu je od 11. do 13. rujna 2000. održan sastanak predsjednika i parlamenata Pakta o stabilnosti, uz potporu Projekta Pakta o stabilnosti, pod punim nazivom: "*Uloga parlamenata u provedbi Pakta o stabilnosti i jačanju europskih i euro-atlanskih integracijskih procesa".* Svrha sastanka bila je "unapređivanje procesa institucionalizacije i produbljivanja odnosa između parlamenata svih subjekata *Pakta o stabilnosti*." *(Internet, 25. listopada 2000.).* Sastanak je trebao pridonijeti "sazrijevanju demokratskih političkih procesa stvaranjem mirnih i dobrosusjedskih odnosa, očuvanjem multinacionalne i multietničke raznolikosti, donošenjem važnih zakona na području unutarnjih poslova i pravosuđa, posebno onih koji se odnose na borbu protiv korupcije, organiziranog kriminala, terorizma, a također i osmišljavanjem regularnih okvira za strana ulaganja i stvaranjem transparentne poslovne atmosfere". Na kraju skupa prihvaćena je i *"Zagrebačka deklaracija*", u kojoj se podupire suradnja zemalja sudionica i ciljevi Pakta o stabilnosti. Potkraj rujna 2000. u Berlinu je održan trodnevni seminar u **Europskoj akademiji** u prigodi "prvog rođendana Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu". Na tom skupu iznesena su oprečna razmišljanja glede Hombachova vođenja. Doris Pack smatra Hombachovo "vođenje Pakta o stabilnosti u najmanju ruku neuspješnim i brani svoj stav popisom projekata koji su na sva zvona napravljeni, a da ni jedan od njih nije započet" (Izvor: *Sense, 26. 09. 2000.).*

III. ZAPADNI BALKAN. DOKUMENTI

1. **Boris I. Vukobrat:** ***Dokument br. 7. Proces stvaranja zajednice republika bivše Jugoslavije (1993.)***

Faza	Na razini republika	Na razini Jugoslavije	Na europskoj razini	Na razini UN
1	- Novi ustavi - Organizacija republičkih oružanih snaga	- Prekid borbi - Oslobađanje ratnih zarobljenika i interniranih - Raspuštanje savezne vojske	- Međunarodna priznanja republika - Prijem republika u KESS	- Plave kacige za nadzor prekida vatre i humanitarne pomoći - Prijem republika u UN - Ukidanje sankcija
2	- Raspuštanje neregularnih vojnih postrojbi - Povratak prognanika i izbjeglica - Kažnjavanje glavnih krivaca	- Ugovor o ukudanju savezne države - Ugovor o uzajamnom priznavanju neovisnosti + teritorijalne cjelovitosti republika - Ugovor o mirnom rješenju sukoba među republikama, uključujući zaštitu	- Prijem republika u Koordinacijsko vijeće NATO - Republike dobivaju statut promatrača u Vijeću Europe - Pomoć u obnovi	- Produžetak misije plavih kaciga

	- Zakoni o zaštiti manjina - Federalizacija republika (regije, općine) - Pravni temelji za tržišnu provredu	manjina - Zona slobodne trgovine - Carinska unija	- Međunarodna pomoć u izborima, zaštiti manjina, federalizaciji republika	
3	- Demokratske pravne države, federalizam, zaštita manjina, tržišna privreda na djelu	- Ugovor o zajedničkom tržištu	- Prijem republika u Vijeće Europe	- Povlačenje plavih kaciga
4	- Zakoni o amnestiji (ne za glavne krivce)	- Ugovor o konfederaciji	- Prijem republika u CEDH (europska komisija za ljudska prava) - Sporazum o pridruživanju EZ s republikama - Prijem republika u Europski ekonomski prostor	
5	- Stabilizacija	- Federalni ustav	Prijem republika u EZ	

Boris I. Vukobrat, *Proposals for a new commonwealth of the Republics of ex – Yugoslavia*, Editions CopArt, str. 111.

2. Dokumenti Europske unije o zapadnom Balkanu

2.1 Bulletin EU 1/2/1996.
Mediteranske treće zemlje i zemlje Bliskoga Istoka (19/36)

1.4.108. Zaključci Vijeća o bivšoj Jugoslaviji
Vijeće za opća pitanja prihvaća 26. veljače.

“1. Europska unija potkrepljuje svoje neograničeno zauzimanje i podršku mirovnome procesu u bivšoj Jugoslaviji i na političkome području i u okviru međunarodnih nastojanja oko gospodarske obnove. Vijeće je ispitalo sadašnje stanje mirovnoga procesa - nakon Konferencije u Rimu 17./18. veljače 1996. godine - na osnovi izvještaja Predsjedništva. Ono je prihvatilo u prilogu sadržanu izjavu o bivšoj Jugoslaviji.

U prosincu u Parizu potpisani i u veljači u Rimu učvršćeni Mirovni sporazum otvara mogućnost da se započne proces kojim treba trajno osigurati stabilnost i dobrosusjedske odnose u regiji. Pretpostavka je za razvoj suradnje da strane poštivaju i provode Mirovni ugovor. U tome okviru zadržavaju zaključci Vijeća od 30. listopada 1995. godine svoju punu valjanost.

2. U vezi s tim zaključcima Komisija je podnijela Izvještaj o perspektivama razvoja suradnje država nastalih iz bivše Jugoslavije u okviru cjelovitoga koncepta za budućnost regije i o sredstvima koja bi Europska zajednica i njezine države članice mogle staviti na raspolaganje radi postizanja tih ciljeva. Prema mišljenju Vijeća ovaj je izvještaj osobito prikladna osnovica za daljnje inicijative Unije.

3. Regionalni pristup odnosi se u prvome redu na zemlje regije za koje Europska unija nije učvrstila mandate za postizanje sporazuma o asocijaciji. Susjednim državama, koje bi se željele priključiti ovoj suradnji, trebalo bi pružiti mogućnost da to učine u prikladnom obliku.

Provođenje cjelovitoga koncepta, koje valja brižljivo pripremiti izravnim kontaktima između Europske unije i zemalja regije, obavlja se u okviru postupnoga učvršćivanja mira. S obzirom na to valja sporazume s odnosnim državama koncipirati kao važan čimbenik poticanja političke stabilnosti te kao sredstvo za gospodarski razvoj i međusobnu suradnju, među tim zemljama i njihovim susjedima i s Europskom unijom.

Sporazumi moraju biti koherentni i istodobno poštivati osobitosti pojedinih zemalja. Mora biti jasno da sklapanje tih sporazuma ovisi o volji odnosnih država da doprinesu učvršćivanju mira, poštuju ljudska i manjinska prava te da se pridržavaju demokratskih načela.

Njihova primjena ovisi posebice u gospodarskoj suradnji o spremnosti odnosnih država na suradnju sa svojim susjedima. Te se države moraju obvezati da će osobito u slobodnom prometu roba, osoba i usluga poduzimati uzajamne mjere i razvijati projekte od zajedničkoga interesa. U okviru toga regionalnog pristupa mogla bi financijska pomoć Europske unije biti usmjerena na zajednički utvrđene i prekogranične projekte.

4. Obnova zemalja nastalih iz bivše Jugoslavije podržava se kroz pomoć za stabilan i harmoničan gospodarski razvoj regije. Zbog njezinih izravnih potreba mora se Bosni i Hercegovini posvetiti prvenstvena pozornost i provesti opsežne mjere obnove u korist svih etničkih skupina još prije izbora. Ne čekajući rezultate donatorske konferencije, morala bi se pomoć za obnovu Bosne i Hercegovine, koju sada poglavito pruža Europska unija, proširiti kao dopuna programima Zajednice kako bi se pokrile najhitnije potrebe, posebice u pogledu onoga što je nužno za olakšanje reintegriranja izbjeglica i prognanika.

S obzirom na to naredna donatorska konferencija mora ocijeniti u kojoj su mjeri realizirane najave s prosinačkoga zasjedanja za prvo tromjesečje na samome mjestu i pripraviti nužne doprinose za Bosnu i Hercegovinu za 1996. godinu. Općenito će Zajednica i njezine države članice koordinirati svoja nastojanja narednih tjedana prema drugim donatorima kako bi se došlo do pravedne raspodjele opterećenja.

Pomoć za obnovu, dana preko više multilateralnih i bilateralnih kanala, bit će toliko djelotvornija - također u pogledu planiranoga poticanja regionalne suradnje - koliko je bolja interna koordinacija između Komisije i država članica te s drugim donatorima i Svjetskom bankom. Vijeće prima na znanje nakanu Komisije da ga redovito informira o provođenju mjera Zajednice na samome mjestu, koje trebaju sezati do svih razrušenih područja, uključujući Podunavlje.

5. Pitanje izbjeglica i prognanika bitan je čimbenik postupnoga učvršćivanja mira u regiji. Vijeće ističe značenje uske suradnje s UNHCR-om - kojemu u tome pogledu pripada vodeća uloga - i utvrđivanja usklađenoga stajališta Zajednice i njezinih država članica o poticajnim sredstvima za povratak izbjeglica i prognanika u njihovu domovinu te o ponovnome preuzimanju odnosnih državljana pod humanitarnim uvjetima u duhu načela koja je postavio Visoki povjerenik za izbjeglice. Na toj osnovici EU može konstruktivno i brzo reagirati na iscrpan plan UNHCR-a, koji će ga ubrzo predočiti. Ona će se pobrinuti za usku koordinaciju nastojanja na području humanitarne pomoći i pomoći za obnovu.

6. Unija ponovno izražava svoju potporu pregovorima o razoružanju koji se vode u Beču prema Dodatku I./B Daytonskih i Pariških sporazuma. I s obzirom na nužnost da se zajamči provođenje mirovnoga procesa te potrebu da se omogući sigurnost međunarodnih postrojbi i

civilnoga osoblja u regiji, Unija zastupa stajalište da će biti nužna politika umjerenosti zemalja izvoznica oružja također u skladu s, prema Rezoluciji br. 1021 Ujedinjenih naroda, predviđenim ukidanjem zabrane izvoza oružja u države nastale iz bivše Jugoslavije. U tu je svrhu Vijeće utvrdilo u prilogu otisnuto Zajedničko stajalište o izvozu oružja u bivšu Jugoslaviju.

Vijeće je obavilo razmjenu mišljenja o daljem postupanju nakon Izjave prihvaćene u Royaumontu 13. prosinca 1995. godine o procesu stabilnosti i dobrosusjedstvu na jugoistoku Europe. Ono je odobrilo platformu sadržanu u prilogu, posebice o održavanju "identifikacijskoga skupa" svih sudionika toga procesa, i zauzelo stajalište da bi to postupanje moglo smisleno dopuniti mirovni proces u bivšoj Jugoslaviji.

Predsjednik Međunarodnoga kaznenoga suda za bivšu Jugoslaviju, profesor Cassese, podnio je Vijeću izvještaj o najnovijem razvoju u okviru djelatnosti toga suda. Vijeće mu je potvrdilo potporu Unije i posebice je istaknulo da je nužno i dalje vršiti pritisak na odnosne strane da na osnovi obveza iz Mirovnih ugovora neograničeno i bezuvjetno surađuju sa Sudom.

7. Vijeće je na kraju

x zatražilo od Komisije da u okviru budućega UNHCR-ova plana izradi svoje planove kojima će se olakšati povratak izbjeglica i prognanika prvim mjerama obnove u domovinu;

x zatražilo od Predsjedništva i Komisije da u suradnji s Visokim predstavnikom što prije na političkoj razini poduzmu demarše u donatorskim trećim zemljama na osnovi pod brojem 4 postavljenih smjernica kako bi se zajamčio puni uspjeh naredne donatorske konferencije na ministarskoj razini; države članice podržat će te demarše u svojim kontaktima;

x zatražilo od Predsjedništva i Komisije da poduzmu sve prikladne inicijative kako bi se odnosne države obavijestile o sadržaju cjelovitoga koncepta za budućnost regije i da Vijeću podnesu izvještaj prije kraja lipnja; u dano vrijeme Komisija će na osnovi tih smjernica izraditi nacrte pregovaračkih direktiva kako bi se mogli započeti pregovori sa svim onim zemljama koje prihvaćaju taj cjelovit koncept i ispunjavaju potrebne pretpostavke;

x zatražilo od Predsjedništva da potiče politiku umjerenosti u pogledu izvoza oružja u bivšu Jugoslaviju, koja je predmet zajedničkoga stajališta Vijeća s ciljem postizanja stabilne vojne ravnoteže na što nižoj razini naoružanja;

x zatražilo od Predsjedništva i Komisije da na osnovici Platforme za razvoj procesa stabilnosti i dobrosusjedstva u jugoistočnoj Europi uspostave kontakte sa svim sudionicima kako bi se pripremio "identifikacijski skup" i da Vijeću podnese izvještaj na narednome zasjedanju;

x zaključilo da se predvidi zajednička misija europskoga posebnoga izaslanika i koordinatora Predsjedništva za Mostar kako bi se ispitale preporuke administratora EU-a za buduću upravu u Mostaru.

Prilog I. - Izjava o bivšoj Jugoslaviji

Europska unija pozdravlja rezultate Konferencije o Bosni i Hercegovini održane 17./18. veljače u Rimu radi provjere poštivanja Mirovnoga sporazuma. Ona izražava svoje zadovoljstvo zbog ponovljenoga obećanja strana da će ispuniti svoje obveze i u pogledu vojnih i u pogledu civilnih aspekata Mirovnoga sporazuma. Ona pozdravlja, nadalje, izraženu potporu strana Rimskoj izjavi o Sarajevu te suglasnost o efikasnome ostvarivanju Bošnjačko-hrvatske federacije te zajedničku Izjavu predsjednika Tuđmana i predsjednika Miloševića o normalizaciji odnosa između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije.

Unija očekuje da će sve strane odmah potpuno odjelotvoriti preuzete obveze. Ona podsjeća na svoje već višestruko potvrđeno stajalište o kriterijima koje treba ispuniti kao pretpostavku za odobravanje pomoći za obnovu i provođenje dugoročnih mjera te za utvrđivanje budućih dogovora sa zemljama ove regije. U slučaju da neka strana ne ispuni obveze dane u Mirovnome ugovoru ili svoja obećanja dana na zasjedanju u Rimu, Europska će unija u suglasnosti sa zajednicom naroda razmotriti posebne mjere.

Unija poziva posebice bosanske Srbe da nastave opsežne kontakte i suradnju s IFOR-om i Visokim predstavnikom i da sudjeluju u svim zajedničkim odborima te na Bečkim pregovorima o subregionalnoj kontroli naoružanja.

U pogledu Sarajeva Unija izražava svoju punu podršku nastojanjima Visokoga predstavnika koja su usmjerena na poticanje pomirbe i održavanja etničke mnogolikosti ovoga grada. Ona žali zbog masovnoga bježanja i pritiska koji je to izazvao i očekuje od bosanske Vlade i vodstva bosanskih Srba da će poduzeti potrebne mjere za stvaranje povjerenja kako bi srpski građani Sarajeva ostali u bosanskome glavnom gradu i sudjelovali u pomirbi i obnovi.

Europska unija izražava svoje posebno zadovoljstvo zbog Dogovora o Mostaru postignutoga u Rimu 18. veljače. Ovaj dogovor utire put ka potpunome ostvarivanju ciljeva administracije EU-a, za koje se Unija i dalje snažno zalaže. Unija pozdravlja provođenje odredaba o angažiranju zajedničke policijske jedinice te o ostvarivanju slobode kretanja. Unija poziva strane da ispunjavaju i sve druge obveze Rimskoga dogovora te neograničeno sve odluke administratora EU-a, kojemu ona zajamčuje još jednom svoju punu potporu, i da mu potpuno zajamče njegovu sigurnost.

Europska unija nalaže administratoru EU-a da nastavi svoju djelatnost koja je usmjerena na ostvarivanje ciljeva utvrđenih u dogovorima u Washingtonu i Rimu, posebice održavanje demokratskih izbora u svibnju.

Vijeće je sa žaljenjem primilo na znanje da je Hans Koschnik vratio svoj mandat administratora EU-a, ali ono pozdravlja njegovu spremnost da ostane na dužnosti dok se ne imenuje njegov nasljednik.

Poštivanje u Rimu zaključenih dogovora smatra se bitnim čimbenikom budućih odnosa Unije s odnosnim stranama. Europska unija prima na znanje zahtjev strana da se mandat administratora EU-a produlji za šest mjeseci. Ona će taj zahtjev ispitati u dano vrijeme - dakako ovisno o ponašanju strana pri provođenju Washingtonskoga i Rimskoga dogovora te o ostvarivanju ciljeva administracije EU-a.

Prilog II. Zajedničko stajalište o izvozu oružja u bivšu Jugoslaviju

Vijeće Europske unije,

oslanjajući se na Ugovor Europske unije, posebice na članak J.2,

oslanjajući se na Rezoluciju br. 1021 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda od 22. studenoga 1995. godine,

imajući na umu da su Europska zajednica i njezine države članice 5. srpnja 1991. godine

uvele zabranu izvoza oružja i vojne opreme koja vrijedi za cijelu Jugoslaviju -

utvrdilo je sljedeće zajedničko stajalište:

1. Europska unija smatra, s obzirom na to da se mora osigurati mir i stabilnost na području bivše Jugoslavije, a posebice zbog nužnosti da se zajamči sigurnost međunarodnih postrojbi u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj te civilnoga osoblja za vrijeme mirovnoga procesa, da su i nakon ukidanja zabrane izvoza oružja nužna ograničenja kod zemalja izvoznica naspram država bivše Jugoslavije prema Rezoluciji br. 1021 Vijeća sigurnosti UN-a.

2. Vijeće Europske unije zato zaključuje sljedeće:

i) Zabrana Europske unije za oružje, streljivo i vojnu opremu (1) zadržava se za vrijeme angažmana IFOR-a i Untaesa te drugih akcija, uključujući IPTF, za Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Saveznu Republiku Jugoslaviju.

Izuzetak čine isporuke uređaja za razminiranje. Države članice izvijestit će Vijeće o tim isporukama.

ii) Uz poštivanje odredaba Rezolucije br. 1021 (2) Vijeća sigurnosti UN-a ispitivat će se od slučaja do slučaja zahtjevi dozvola za izvoz u Sloveniju i Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju (BJRM).

Ova se odredba prihvaća pod pretpostavkom da će države članice u svojoj politici izvoza oružja prema Sloveniji i Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji (BJRM) biti suzdržljivi na osnovi zajedničkih kriterija za izvoz oružja, koji su postavljeni u zaključcima Europskoga vijeća od 28./29. lipnja 1991. godine u Luxembourgu i Europskoga vijeća od 26./27. lipnja 1992. godine u Lisabonu. Osim toga, valja uzimati u obzir ciljeve politike Europske unije u regiji, koji su načelno usmjereni na osiguranje mira i stabilizaciju na tome području, što uključuje nužnost kontrole oružja i najdalekosežnijega razoružanja te mjera za stvaranje povjerenja.

iii) Europska će unija nastojati ohrabriti druge zemlje da vode sličnu politiku suzdržljivosti.

3. Ovo će se zajedničko stajalište provjeriti prije završetka angažmana IFOR-a i Untaesa.

4. Ovo zajedničko stajalište stupa na snagu 13. ožujka 1996. godine.

5. Ovo zajedničko stajalište bit će objavljeno u službenome glasilu.

Prilog III. - Proces stabilnosti i dobrosusjedstva na jugoistoku Europe: Platforma za daljnji razvoj procesa koja se može podastrijeti svim sudionicima

Proces stabilnosti i dobrosusjedstva na jugoistoku Europe treba gledati u vezi s Mirovnim planom za Bosnu i Hercegovinu i imat će kao relacijsku osnovicu posebice rezultate konferencije o provjeri polovice vremena planirane za lipanj u Rimu. Inicijativa bi se mogla uklopiti u opsežniju konstelaciju regionalne suradnje koju je Vijeće odobrilo 29. siječnja 1996. godine.

Proces se ne smije vrednovati kao pokušaj zaobilaznoga ponovnoga uspostavljanja bivše Jugoslavije niti će se u okviru toga procesa obrađivati pitanja koja su u središtu sukoba, naime manjine i granice.

Proces nudi opsežan pristup koji zaobilazi zapreku kako bi ju na taj način ipak to lakše svladao. Osim toga, proces Saveznoj Republici Jugoslaviji ne smije pružiti izliku za revalviranje pitanja njezina mjesta u OESS-u.

1. Svrha mjere

U Royaumontu započeti proces zahtijeva zajedničke dugoročne napore za jačanje stabilnosti i dobrosusjedskih odnosa na jugoistoku Europe. On bi morao posebice pridonijeti da se smanje napetosti nastale u sukobu i spriječe ponovna neprijateljstva, da se kod strana potiče svijest o tome koliko je u njihovu interesu surađivati, a ne nastojati da se djelovanje susjeda sustavno ometa, da se doprinese obnavljanju povjerenja i dijaloga i da se prevladaju etnički raskoli te mržnje.

2. Povezivanje s Mirovnim planom

Stabilizacijski proces

x istodoban je s Mirovnim planom, čije realiziranje nastoji olakšati potičući strane na distanciranje od aktualnih događanja i širenje njihovih obzorja

x nastoji dopuniti i pratiti odredbe Mirovnoga plana te održati njegovu dinamiku doprinoseći smanjivanju napetosti i olakšavanju povratka normalnosti. Pri tome uopće ne zalazi u odredbe Mirovnoga plana niti smije na bilo koji način oslabiti obveze koje su strane preuzele. On, naprotiv, ima cilj uklopiti se u vremensku dinamiku realiziranja Mirovnoga plana, i to posebice na osnovici rezultata Konferencije o provjeri polovice vremena planirane za početak lipnja.

3. Uključivanje u OESS

Prema Royaumontskoj izjavi treba se proces uključiti u okvir OESS-a čim se točno utvrde sve odnosne konture.

OESS, koji je bio zastupljen u Royaumontu, također je pozvan na naredne sastanke. Njegova nazočnost mogla bi se time jače istaknuti što bi se na njega odmah prenijeli tajnički poslovi skupine kako bi on registrirao u njoj razvijene djelatnosti i izrađene planove te prihvaćao nove prijedloge.

4. Područje primjene

Ono se u ovome stadiju poklapa s područjem obuhvaćenim mirovnim dogovorima. Nastojanja oko stabilizacije odnose se zato ponajprije na Bosnu i Hercegovinu i njezine neposredne susjedne zemlje.Ona moraju sezati do situacija i pitanja koja proizlaze iz sukoba nastaloga godine 1991. u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

5. Status sudionika

Kako je utvrđeno u Royaumontskoj izjavi, sve će države regije biti ravnopravno zastupljene. Zato ne bi trebalo uvoditi nikakvo rangiranje ili razlikovanje među sudionicima. Oni će se voditi po abecednome redoslijedu.

Svatko je - bila to država ili organizacija - uključen prema svome položaju u pogledu odnosnih problema i pozvan je da doprinese mjeri prema svojim željama i mogućnostima.

6. Popratne mjere

Kao i u Stabilizacijskome paktu o Europi valja predvidjeti popratne mjere financiranja planova radi poticanja dobrosusjedstva i regionalne suradnje.

7. Identifikacijski skup

Signale registrirane od potpisivanja Mirovnoga plana valja vrednovati kao ohrabrenje da se djeluje odlučno i dadne konkretan sadržaj spremnosti očitovanoj u Royaumontu. U tu svrhu mogao bi se održati "identifikacijski skup" svih država i organizacija koje su sudjelovale na skupu u Royaumontu (vidi popis dolje), na razini visokih službenika (politička pitanja i europska

pitanja ili odnosi sa susjednim državama), u vrijeme koje još treba utvrditi i na mjestu koje još treba odrediti. Svrha skupa bila bi intenzivirati 12. prosinca godine 1995. u Parizu započetu raspravu o definiciji i dosegu mjere, pronaći teme o kojima bi se razmišljalo, utvrditi konkretne definicije koje bi se mogle pokrenuti narednih mjeseci na osnovici sadržaja te platforme te ispitati da li bi bilo svrhovito nadzirati realiziranje odnosnih inicijativa utvrđivanjem vremenskoga plana.

U okviru skupa mogli bi sudionici utvrditi posebice prvu liniju regionalnih i branšnih susreta, koji bi se mogli priređivati u željenome smislu, te prvi plan rokova, i odabrati prvi niz konkretnih projekata koje bi razmotrile države članice i Komisija predložila kao popratne mjere.

8. Mogući sadržaj

U ovome stadiju valja ispitati sljedeće mogućnosti:

x postupna obnova slobodnoga prometa osoba i razmjene mišljenja, posebice u informatičkome području:

x održavanje regionalnih susreta, obnova dijaloga između raznih društvenih skupina (intelektualci, novinari, članovi vjerskih zajednica);

x mjere za zabranu propagiranja agresivnih presezanja;

x oživljavanje regionalne kulturne, znanstvene i tehničke suradnje;

x prvo pronalaženje prekograničnih projekata;

x suradnja na području obnavljanja civilnih društava, posebice na polju prava i uprave (u vezi s programima koje je razvilo Vijeće Europe).

Popis sudionika pozvanih na "Identifikacijski skup":

Albanija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Danska, Savezna Republika Njemačka, Vijeće Europe, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Italija/Europska unija, Savezna Republika Jugoslavija, Hrvatska, Luksemburg, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija, Nizozemska, Austrija, OESS (Predsjedništvo, Glavni tajnik i Visoki povjerenik za nacionalne manjine), Portugal, Rumunjska, Ruska Federacija, Švedska, Slovenija, Španjolska, Turska, Mađarska, Sjedinjene Američke Države, Ujedinjeno Kraljevstvo."

(1) Gore navedena zabrana važi za ubijanju namijenjeno oružje i pripadno streljivo, platforme za oružje, a ne za upotrebu oružja određene platforme te za dodatne uređaje koji su navedeni u popisu embarga Europske zajednice od 8./9. srpnja 1991. godine. Zabranom su obuhvaćeni također rezervni dijelovi, popravci, transfer vojne tehnologije i ugovori sklopljeni prije početka embarga.

(2) Prema st. 1 Rezolucije br. 1021 Vijeća sigurnosti UN-a i dalje je zabranjena dostava teškoga oružja (kao što je određeno u Mirovnome sporazumu), pripadnoga streljiva, mina, vojnih zrakoplova i helikoptera u sve republike nastale iz bivše Jugoslavije za vrijeme od daljnjih 90

dana nakon podnošenja izvještaja Glavnoga tajnika o formalnome potpisivanju Mirovnoga sporazuma i do stupanja na snagu dogovora o nadzoru oružja navedenoga u Dodatku I./B. Nakon podnošenja izvještaja Glavnoga tajnika, o kojem se dogovore strane, o provođenju Dodatka I./B (dogovor o stabilizaciji regije) otpadaju sve odredbe Ujedinjenih naroda o zabrani izvoza oružja ako Vijeće sigurnosti ne donese drugačiju odluku.

2.2 Bulletin EU 4-1997

Zaključci Vijeća o primjeni uvjetovanosti u razvoju odnosa između Europske unije i određenih zemalja jugoistočne Europe (1/1)

2. ZAKLJUČCI VIJEĆA O PRIMJENI UVJETOVANOSTI U RAZVOJU ODNOSA IZMEĐU EUROPSKE UNIJE I ODREĐENIH ZEMALJA JUGOISTOČNE EUROPE

2.2.1. Vijeće je 29. travnja prihvatilo sljedeće zaključke o primjeni uvjetovanosti u pogledu razvoja koherentne strategije Europske unije za odnose sa zemljama regije (br. 1.4.67):

"Uvod

Nastojeći učvrstiti mir i stabilnost u regiji i pridonijeti njezinoj gospodarskoj obnovi, Europska unija namjerava razvijati bilateralne odnose sa zemljama regije u okviru kojim će se poticati demokracija, pravna državnost, viši standardi ljudskih i manjinskih prava, preorijentiranje na tržišno gospodarstvo i jača suradnja među tim zemljama. Posebno se značenje pri tome pridaje načelima uvjetovanosti koja će, u skladu sa zaključcima Vijeća za opća pitanja iz listopada 1995. te veljače i svibnja godine 1996., s temeljnim načelima plana o civilnoj konsolidaciji mirovnoga procesa donesenoga u listopadu godine 1996. u Parizu i sa zaključcima Londonske konferencije o ostvarivanju mira iz prosinca 1996. godine, biti mjerodavni za razvoj odnosa Unije. Komisija je u vezi s time predočila strateški predložak o primjeni uvjetovanosti pri razvoju odnosa između Europske unije i zemalja na koji se odnosi regionalni koncept, koji je Vijeće za opća pitanja na svojoj sjednici od 24. veljače 1997. pozitivno prihvatilo.

Strategija Europske unije za uvjetovanost

Europska je unija na toj osnovici uglavila da će u okviru regionalnoga koncepta utvrditi političke i gospodarske uvjete koji služe kao temelj za koherentnu, transparentnu politiku razvoja

bilateralnih odnosa na polju trgovine, financijske pomoći i gospodarske suradnje te ugovornih odnosa i omogućuju nužnu mjeru fleksibilnosti. Strategija EU-a ne bi trebala djelovati kao zapreka, već kao poticaj odnosnim zemljama da ispune te uvjete.

Koncept uvjetovanosti odnosi se na sve jugoistočnoeuropske zemlje s kojima nije sklopljen Sporazum o pridruživanju (Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Savezna Republika Jugoslavija, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i Albanija). Dok su odnosi sa svakom od tih zemalja na različitu razvojnom stupnju, neki opći uvjeti vrijede za sve zemlje. Povrh toga, za neke će se zemlje primjenjivati specifični uvjeti, npr. oni koji proizlaze iz obveza Mirovnoga sporazuma.

Stupnjevani koncept

Uvjeti se optimalno raščlanjuju na operativne, provjerljive sastavnice (Prilog).

Vijeće će svim raspoloživim mehanizmima promatrati i ocjenjivati napredak pri ispunjavanju zahtjeva uvjetovanosti i pri tome se također oslanjati na izvještaje međunarodnih organizacija/gremija koji djeluju u regiji, kao što su Ujedinjeni narodi, OESS i Ured Visokoga predstavnika. Dalje ispunjavanje uvjeta na osnovici stalnoga, opsežnoga i gospodarskoga vrednovanja, pri kojemu se uzimaju u obzir posebne danosti odnosne zemlje, sve više će poboljšavati odnose.

Za trgovačke povlastice, širenje financijske pomoći i gospodarske suradnje te za uspostavu ugovornih odnosa vrijedi u tome sklopu različit stupanj uvjetovanosti. U svim se stadijima odnosa procjenjuje dokle odnosne zemlje ispunjavaju uvjete regionalnoga koncepta, tj. dokle su spremne za prekograničnu suradnju i, u danome slučaju, za širenje komparativnih prednosti na druge zemlje regije. Nedostatkom odgovarajuće spremnosti kod njezinih regionalnih partnera neće se opterećivati nijedna od tih zemalja.

Shema za primjenu uvjeta na različitim razinama odnosa i suradnje

Autonomne trgovačke povlastice

Dodjela autonomnih trgovačkih povlastica ovisi o tome da li odnosne zemlje poštivaju temeljna načela demokracije i ljudskih prava i da li su spremne omogućiti izgradnju međusobnih gospodarskih odnosa.

PHARE: Provođenje programa

Vijeće može odrediti u kojem će se opsegu provoditi program.

Moglo bi se promisliti o pomoći za podršku procesu demokratizacije preko PHARE-a ako se odnosna zemlja vjerodostojno obveže da će provoditi demokratske reforme i ako napreduje u primjeni općepriznatih normi za ljudska i manjinska prava.

Opća potpora ovim programom u danome bi slučaju pretpostavljala da se ispunjavaju obveze iz Mirovnoga sporazuma, uključujući obvezu suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom i privođenje ratnih zločinaca pravosuđu.

To također uključuje da se prihvati obveza usklađivanja sporazuma između Federacije i Hrvatske te Republike Srpske i Savezne Republike Jugoslavije pod patronatom Ureda Visokoga predstavnika s Općim okvirnim dogovorom o miru. Nadalje bi se pretpostavljalo poštivanje ljudskih i manjinskih prava i morale bi se prognanicima (uključujući one unutar zemlje) i izbjeglicama ponuditi prave mogućnosti da se vrate u svoja mjesta. Osim toga, odnosna bi se zemlja trebala vjerodostojno obvezati da će provoditi gospodarske reforme, poduzimati znakovite korake u suradnji sa susjednim državama i izgraditi otvorene odnose, uključujući slobodu kretanja i slobodan promet robe.

U slučaju Savezne Republike Jugoslavije pretpostavlja opća podrška ovim programom također vjerodostojnu ponudu pravoga dijaloga o statutu Kosova.

U slučaju Bosne ograničit će se pri neispunjavanju gore navedenih uvjeta podrška PHARE-om na projekte koji predstavljaju neposrednu potporu mirovnim sporazumima i odnositi se posebice na izgradnju odnosa među narodnosnim skupinama i povratak izbjeglica.

Ugovorni odnosi

Primjenu uvjetovanosti na ugovorne odnose treba gledati kao evolucijski proces kod kojega je za početak pregovora potreban manji stupanj ispunjavanja uvjeta nego za sklapanje jednoga sporazuma. Stanje bi trebalo u svakome stadiju promatrati, pa i nakon sklapanja sporazuma, a provođenje sporazuma moglo bi se odgoditi u skladu s odgovarajućim članovima sporazuma ako postoji težak slučaj nepoštivanja odredaba.

Kao pretpostavka za prihvaćanje pregovora vrijede za sve odnosne zemlje sljedeći opći uvjeti:

1. Prognanicima (uključujući one u zemlji) i izbjeglicama valja na vjerodostojan način ponuditi realne mogućnosti za povratak koje se mogu vidljivo realizirati, a javne ustanove ne smiju činiti niti trpjeti nikakva šikaniranja tih osoba.

2. Državljane odnosnih država koji se trenutno nalaze ilegalno na teritoriju neke države članice Europske unije treba opet prihvatiti.

3. Zemlje koje su potpisale Opći okvirni sporazum o miru moraju ispuniti obveze prihvaćene u mirovnim sporazumima, surađivati s Međunarodnim kaznenim sudom i privoditi pravosuđu ratne zločince.

4. Mora se vjerodostojno prihvatiti obveza da će se započeti gospodarske reforme i odgovarati općepriznatim standardima ljudskih i manjinskih prava.

5. Moraju se u primjerenim vremenskim razmacima održavati opći, jednaki, tajni i slobodni izbori pod korektnim uvjetima čije rezultate valja provesti neograničeno i uredno.

6. Javne ustanove ne smiju izazivati nikakvo općenito diskriminantno tretiranje niti plašenje manjina.

7. Neovisni se mediji ne smiju diskriminantno tretirati niti plašiti.

8. Moraju se provesti prvi koraci ka gospodarskoj reformi (program privatizacije, ukidanje određenih kontrola cijena).

9. Mora se dokazati spremnost za stupanje u dobrosusjedske, kooperativne odnose sa susjednim državama.

10. Moraju se uskladiti sporazumi između Republike Srpske i Savezne Republike Jugoslavije te između Federacije i Hrvatske s Daytonskim mirovnim sporazumom.

Osim ovih općih uvjeta vrijede sljedeći posebni uvjeti:

Hrvatska

1. Ispunjavanje obveza iz Temeljnoga sporazuma o Podunavlju te suradnja s Untaes-om i OESS-om.

2. Otvaranje carinske granice između Hrvatske i Republike Srpske.

3. Pružanje dokaza da se vrši vjerodostojan pritisak na bosanske Hrvate da raspuste strukture Herceg-Bosne i surađuju pri uspostavljanju i upravljanju Federacije, da se u Mostaru uspostavi doista ujedinjeno Gradsko vijeće, da Jedinstvena policijska postrojba u Mostaru djelotvorno radi i da Hrvatska vlada utječe kako bi bosanski Hrvati, koji su počinili ratne zločine, budu izručeni Međunarodnome kaznenom sudu.

Bosna i Hercegovina

1. Stvaranje funkcionirajućih institucija u skladu s ustavom i utvrđivanje vanjskotrgovinske i carinske politike za Bosnu i Hercegovinu.

2. Početak vjerodostojnoga procesa slobode kretanja i slobodnoga prometa roba i kapitala u Bosni i Hercegovini.

3. Suradnja s Visokim predstavnikom također glede Brčkoga.

4. Uspostava doista ujedinjenoga Gradskog vijeća u Mostaru i djelotvorna angažiranost Jedinstvene policijske postrojbe u Mostaru, suradnja pri stvaranju i upravljanju Federacije, ukidanje svih struktura koje Ured Visokoga predstavnika smatra nespojivim s duhom i slovom Općega okvirnog sporazuma o miru, dokazana suradnja s Međunarodnim kaznenim sudom, posebice u privođenju bosanskih ratnih zločinaca.

Savezna Republika Jugoslavija

1. Vjerodostojan pritisak na bosanske Srbe da surađuju pri izgradnji institucija i provođenju ustavnih odredaba; dokaz da Vlada Savezne Republike Jugoslavije utječe na bosanske Srbe koji su počinili ratne zločine, kako bi se ove privelo Međunarodnome kaznenom sudu.

2. Uspostavljanje pravoga dijaloga s kosovskim Albancima o statusu Kosova u granicama Savezne Republike Jugoslavije.

Za vrijeme pregovora stalno se provjerava ispunjavanje uvjeta, a napredak u određenim aspektima ovisi o izraženoj spremnosti za odgovarajuću regionalnu suradnju.

Osim ispunjenja gore navedenih uvjeta zahtijeva sklapanje kooperacijskih sporazuma, u danome slučaju supstancijalno napredovanje pri ostvarivanju ciljeva tih uvjeta te dostigljive rezultate u političkim i gospodarskim reformama i vjerodostojnu obvezu odnosne vlade da nastavi ići tim putem. Očekuje se da se dokaže spremnost za suradnju i otvorene, dobrosusjedske odnose sa zemljama u regiji.

Sljedeći posebni uvjet vrijedi za Saveznu Republiku Jugoslaviju:

Djelotvorno jamstvo visokoga stupnja autonomije za Kosovo. (1)

Prilog

Elementi za ocjenu ispunjavanja sljedećih načela:

x demokratska načela

- reprezentativna vlada, odgovorna izvršna vlast
- vlada i organi vlasti koji djeluju po ustavu i zakonu
- dioba vlasti (vlada, parlament, pravosuđe)

- slobodni, korektni i tajni izbori u primjerenim vremenskim razmacima

x ljudska prava, pravna državnost

- sloboda mišljenja, uključujući slobodne medije
- pravo okupljanja i prosvjeda
- pravo udruživanja
- zaštita privatnosti i obitelji, nepovredivost stana i tajnost pisama
- pravo na vlasništvo
- djelotvorna žalbena sredstva protiv upravnih odluka
- pristup sudovima i pravo na korektan proces
- jednakost pred zakonom i jednaka pravna zaštita
- zaštita od neljudskoga i ponižavajućeg postupanja te samovoljnog uhićivanja

x respektiranje i zaštita manjina

- pravo manjina da osnivaju i održavaju vlastite obrazovne, kulturne i vjerske zajednice te organizacije ili udruge
- primjerene mogućnosti za korištenje jezika manjina pred sudom i organima vlasti
- primjerena zaštita izbjeglica i prognanika koji se vraćaju u područja u kojima su etnička manjina.

x tržišnogospodarske reforme

- institucije i politike na makroekonomskoj razini koje su potrebne za jamčenje stabilnoga gospodarskog okružja
- opsežna liberalizacija cijena, trgovačkoga i platnoga prometa
- stvaranje transparentnijih, trajnijih zakona i reguliranja
- ukidanje monopola te privatizacija državnih i društvenih poduzeća
- stvaranje konkurentnoga, uredno upravljanoga bankovnog sektora."

(1) Definiciju "visok stupanj autonomije za Kosovo u granicama Savezne Republike Jugoslavije" trebalo bi utvrditi uz obostranu suglasnost Vlade i političkih snaga na Kosovu. Strane bi trebale težiti za korektnim zakonima koji premašuju poštovanje manjinskih prava.

2.3 Bulletin EU 4-1997

Mediteranske treće zemlje i zemlje Bliskoga i Srednjega Istoka (5/21)

Bivša Jugoslavija

1.4.67 Zaključci Vijeća o primjeni *uvjetovanosti* u pogledu razvoja koherentne strategije *Europske unije* za *odnose sa zemljama regije*

Poziv na: Izvještaj Komisije: Zajednička načela za buduće ugovorne odnose s određenim zemljama jugoistočne Europe - KOM (96) 476 i Bull. 101-996, br. 1.4.65

Vijeće prihvaća 29. travnja. Vijeće objašnjava načelo uvjetovanosti, na kojemu se temelji politika Europske unije o razvoju bilateralnih odnosa sa zemljama jugoistočne Europe i posebice bivše Jugoslavije na području trgovine, financijske pomoći i gospodarske suradnje te ugovornih odnosa. Taj koncept vrijedi za sve zemlje jugoistočne Europe s kojima nije sklopljen Sporazum o pridruživanju, tj. za Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Saveznu Republiku Jugoslaviju, Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju i Albaniju. Dodjela autonomnih trgovačkih povlastica, financijske pomoći i pomoći u okviru PHARE-a te uspostava ugovornih odnosa s tim zemljama imaju različit stupanj uvjetovanosti. Ti su uvjeti posebice poštivanje demokracije, pravne države, ljudskih i manjinskih prava te prelazak na tržišno gospodarstvo. Riječ je dijelom o općim uvjetima koji vrijede za sve zemlje, a dijelom o posebnim uvjetima koji se mogu primjenjivati samo na određene zemlje, kao što su uvjeti koji proizlaze iz Mirovnoga sporazuma o bivšoj Jugoslaviji. U svim fazama razvoja odnosa Vijeće ocjenjuje u kojoj mjeri odnosne zemlje ispunjavaju uvjete regionalnoga koncepta, tj. dokle su spremne na prekograničnu suradnju i u danom slučaju na širenje komparativnih prednosti na druge zemlje regije.

Potpuni tekst ovih zaključaka nalazi se u “Dokumentaciji” (br. 2.2.1.).

2.4. EUROPSKO VIJEĆE (BEČ)
11. i 12. prosinca 1998.
ZAKLJUČCI PREDSJEDNIŠTVA

ZAPADNI BALKAN

102. Europsko vijeće ističe da obje strane u kosovskoj krizi moraju potpuno i bez oklijevanja izvršavati rezolucije br. 1160, 1199, 1203 i 1207 Vijeća sigurnosti UN-a kako bi se postiglo mirno rješenje sukoba. Europsko vijeće izražava žaljenje zbog nedostatnoga angažiranja obiju strana pri potpori pregovaračkome procesu te poziva Vladu Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) i vodstvo kosovskih Albanaca da očituju fleksibilnost pri razgovorima nužnu za postizanje dogovora o budućem statusu Kosova. Europsko vijeće potkrepljuje da je EU, kao što su to pokazala aktivna nastojanja Posebnoga izaslanika EU-a Wolfganga Petritscha odlučna podržati politički proces, pridonijeti humanitarnim nastojanjima i, čim strane postignu takav dogovor, pomoći pri obnovi na Kosovu, uključujući sazivanje donatorske konferencije.

103. Europsko vijeće je uvjereno da je demokracija u SRJ-u presudna za mir i stabilnost u balkanskoj regiji te osuđuje oštro postupanje prema neovisnim medijima i potkrepljuje zahtjev EU-a za demokratskim reformama i slobodnim medijima u SRJ-u. Ono zahtijeva, nadalje, neograničenu suradnju s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju. Europsko vijeće će nastaviti aktivno poticati i podupirati predsjednika Đukanovića i izabranu Vladu u tekućim reformama u Crnoj Gori za promicanje demokratskoga i modernoga društva.

104. S obzirom na predstojeće zasjedanje Vijeća za provedbu mira u Madridu (15.-16. prosinca), Europsko vijeće poziva sve sudionike da doprinesu daljem napretku u normalizaciji stanja u Bosni i Hercegovini, posebice u povratku izbjeglica. Vijeće je potkrijepilo da će i dalje intenzivno podupirati napore Visokoga predstavnika Carlosa Westendorpa.

105. Europsko vijeće pozdravlja doprinos Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije stabilnosti u regiji i poziva novu Vladu u Skoplju da nastavi gospodarske i političke reforme te suradnju među etničkim zajednicama.

106. Europsko vijeće registrira ohrabrujuće razvojne pomake u držanju Hrvatske prema povratku izbjeglica. Ono poziva Hrvatsku vladu da nastavi svoje napore kako bi u potpunosti ispunila svoje obveze, posebice u povratku izbjeglica, medijima i izbornome zakonu.

107. Europsko vijeće pozdravlja prihvaćanje novoga ustava u albanskome narodu kao nužan korak prema političkoj stabilnosti. Ono poziva sve stranke, osobito Demokratsku stranku,

da sudjeluju u demokratskim i parlamentarnim institucijama. Europsko vijeće naglašava da je EU spreman poduprijeti reformska nastojanja albanske vlade, posebice na području javne sigurnosti i gospodarstva.
108. Europsko Vijeće osobito upozorava na to koje značenje pridaje - u odnosima EU-a sa svim ovim zemljama - uvjetovanosti u okviru regionalnoga koncepta EU-a.
Bulletin EU 5-1999
Mediteranske treće zemlje i zemlje Bliskoga i Srednjega Istoka (5/20)

1.3.73. Priopćenje Komisije Vijeću i Europskome parlamentu o *Procesu stabilizacjie i pridruživanja* za zemlje jugoistočne Europe

Poziv na: Izvještaj Komisije: Zajednička načela za buduće ugovorne odnose s određenim zemljama jugoistočne Europe - KOM (96) 476 i Bull. 10-1996, br. 1.4.65

Zaključci Vijeća o primjeni uvjetovanosti u pogledu razvoja koherentne strategije Europske unije za odnose sa zemljama regije - Bull. 4-1997. br, 1.4.67 i 2.2.1

Radni papir Komisije o ispunjavanju uvjeta utvrđenih u Zaključcima Vijeća od 29. travnja 1997. u okviru regionalnoga koncepta za zemlje jugoistočne Europe - SEK (1999.) 714.

Komisija prihvaća 26. svibnja. U ovome priopćenju Vijeću i Europskome parlamentu Komisija preporučuje jačanje regionalnoga koncepta Europske unije za jugoistočnu Europu uvođenjem *Procesa stabilizacije i pridruživanja,* čiji je glavni sastavni dio nova vrsta ugovornih odnosa u obliku sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, koji se nude peterim zemljama (Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Savezna Republika Jugoslavija, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i Albanija), ako ispunjavaju utvrđene uvjete. Uzimajući u obzir situaciju u pojedinim zemljama, treba tim sporazumima poticati ponajprije učvršćivanje demokracije, pravne države, gospodarskoga razvoja i regionalne suradnje, utvrditi formalni okvir za politički dijalog i na bilateralnoj i na regionalnoj razini, uspostaviti jednu ili više zona slobodne trgovine čim se postigne dovoljno napretka u gospodarskoj reformi te stvoriti temelj za gospodarsku, socijalnu, civilnu, obrazovnu, znanstvenu, tehnološku, energetsku, ekološku i kulturnu suradnju. Daljnji elementi toga procesa jesu povećanje i preorijentacija pomoći, pojačana potpora demokratizaciji te daljnji razvoj političkoga dijaloga i dijaloga trgovačke politike. Komisija izriče također preporuke za moguće prihvaćanje pregovora o takvim sporazumima s pojedinim zemljama i zaključuje da bi, s obzirom na pozitivne rezultate koje je Bivša Jugoslavenska

Republika Makedonija dosada postigla te na činjenicu da ispunjava postavljene uvjete, trebalo najprije s tom zemljom započeti pregovore. (KOM/1999 235)

2.5. B*ulletin EU 5 -1999.*
Mediteranske treće zemlje i zemlje Bliskoga i Srednjega Istoka (6/20)

1.3.74. Zaključci Vijeća o *zapadnome Balkanu*

Poziv na: Priopćenje Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe - KOM (1999.) 235 i br. 1.3.73 ovoga biltena

Vijeće za opća pitanja prihvaća 31. svibnja. Vijeće ističe da je Europska unija spremna približiti zemlje jugoistočne Europe perspektivi potpune integracije u njezine strukture. Ono pozdravlja Priopćenje Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja, u kojemu se obrađuje pitanje nove vrste ugovornih odnosa s tim zemljama. Ono poziva svoje nadležne gremije da što žurnije ispitaju ovo priopćenje. Cilj je, uz respektiranje stanja pojedinih zemalja te napretka u regionalnoj suradnji, koncipirati opsežnu politiku za regiju. Vijeće upozorava da će se ispitati moguće sudjelovanje Savezne Republike Jugoslavije u tome procesu ako zemlja ispuni uvjete međunarodne zajednice u pogledu Kosova.

2.6. Bulletin EU 5-2000.
Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (7/16)

Hrvatska

1.6.70. Izvještaj Komisije o *mogućnosti* postizanja Sporazuma o stabilizacoiji i pridruživanju s *Hrvatskom*

Poziv na: Priopćenje Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe - KOM (1999.) 235 i Bull. 5-1999., br. 1.3.73

Zaključci Vijeća o koncipiranju opsežne politike na temelju Priopćenja Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe - Bull. 6-1999., br. 1.3.91

Izvještaj Komisije o mogućnosti postizanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom - KOM (1999.) 300 i Bull. 6-1999., br. 1.3.85

Izvještaj Komisije o mogućnosti postizanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Albanijom - KOM (1999.) 599 i Bull. 11-1999., br. 1.5.54.

Komisija prihvaća 24. svibnja. Komisija smatra da Hrvatska ispunjava pretpostavke za pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom. Premda je s obzirom na neke još neriješene probleme zabrinuta, Komisija procjenjuje da bi pregovori mogli ubrzo započeti. Ona utvrđuje da je pod novim hrvatskim vodstvom postignut važan napredak u brojnim područjima politike i gospodarstva: povratak izbjeglica i prognanika, demokratizacija medija, prvi ohrabrujući koraci u gospodarstvu itd. Ipak, ona utvrđuje da i nadalje postoje gospodarski problemi: mora se još donijeti program reformi i potrebni su još veliki napori u približavanju vlasništvu zajednice. Planiranim sporazumom valja izgraditi dalekosežno partnerstvo za politički dijalog, regionalnu suradnju, slobodnu trgovinu, ujednačavanje pravnih propisa, gospodarsku i financijsku suradnju itd. (KOM/2000. 311).

2.7. Bulletin EU 6-1999

Mediteranske treće zemlje i zemlje Bliskoga i Srednjega Istoka (5/15)

Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija

1.3.85. Izvještaj Komisije o mogućnosti postizanja *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju* s Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom

Poziv na: Priopćenje Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe - KOM (1999.) 235 i Bull. 5-1999., br. 1.3.73.

Komisija prihvaća 16. lipnja. U skladu sa svojim priopćenjem od 26. svibnja 1999. o Procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe, u kojemu je preporučila jačanje regionalnoga koncepta za jugoistočnu Europu novom vrstom ugovornih odnosa u obliku sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Komisija ispituje u ovome izvještaju mogućnost početka pregovora s Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom - zemljom koja dosada najviše ispunjava uvjete što ih je utvrdila Europska unija - o sklapanju takva sporazuma. Nakon

ispitivanja odnosa između Europske unije i Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije te pretpostavki nužnih za početak pregovora (politički aspekti i stanje dijaloga između Europske unije i Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, gospodarski aspekti, slobodan promet roba, platni promet i promet kapitala, usluge, ujednačavanje pravnih propisa, gospodarska i financijska suradnja, pravosuđe i unutarnja politika), Komisija smatra da bi zemlja nakon primjerena prijelaznog razdoblja u nekim područjima kao što su unutarnje tržište ili uprava, u kojima su još nužne znatne reforme, mogla ispuniti pretpostavke za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom zajednicom i njezinim državama članicama. Na temelju Zaključaka Vijeća, kojima bi se morala potvrditi analiza Komisije, Komisija je spremna podnijeti Vijeću nacrt pregovaračkih uputa za takav sporazum. (KOM/1999.300)

2.8. Bulletin EU 6-1999.
Zaključci Predsjedništva (24/38)

Zapadni Balkan
Poziv na: Zaključci Europskoga vijeća u Beču - Bull. 12-1998., br. 1.19. sl.

*1.25.*63. Za vrijeme cjelokupne krize Europska je unija bila na prvoj fronti kada se radilo o tome da se ublaži bijeda izbjeglica i prognanika. Europsko vijeće ističe spremnost Europske unije i njezinih država članica da će i dalje maksimalno podržavati zemlje regije i humanitarne organizacije pri ispunjavanju njihove važne humanitarne zadaće. Ono pozdravlja u vezi s time izvanredne napore zemalja regije, posebice Albanije i Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, da prognanicima, unatoč teškome gospodarskom i socijalnom opterećenju, osigura privremenu zaštitu i smještaj.

64. Europsko Vijeće potkrepljuje angažman Unije u korist stabilnosti regije i njezino obećanje da će podupirati zemlje regije i pomoći im kako bi mogle podnositi opterećenja nastala kosovskom krizom. Europsko vijeće upozorava na paket financijske pomoći u iznosu od 100 milijuna eura obećan zemljama regije.

65. Europsko vijeće potkrepljuje obećanje Europske unije da će prilikom nastojanja oko obnove Kosova preuzeti vodeću ulogu i apelira na druge donatore da velikodušno sudjeluju u tim nastojanjima. U tu svrhu mora se formirati djelotvorna prijelazna uprava pokrajine s jasnim nadležnostima u okviru političkoga rješenja. Ta uprava, za čije bi vodstvo mogla biti zadužena

Europska unija, mora imati autoritet i sposobnost da djeluje kao partner međunarodne zajednice i tako omogući učinkovit proces obnove i rehabilitacije.

66. Europsko vijeće traži od Komisije da izradi prvenstveno prijedloge za organiziranje planirane pomoći za obnovu, posebice za prikladna sredstva i mehanizme koje je potrebno uporabiti te za personalne i financijske resurse
nužne za provođenje procesa.

67. Svjesno izvanrednih napora koji će nakon okončanja krize biti nužni za obnovu regije te potrebe da se brzo poduzimaju najprikladnije mjere, Europsko vijeće traži od Komisije da izradi prije kraja lipnja prijedloge za formiranje agencije EU-a za primjenu programa za obnovu. Vijeće, Europski parlament i Služba za reviziju pozvani su da poduzmu sve što mogu kako bi agencija počela raditi prije kraja ljeta.

68. S obzirom na predvidive potrebe, Europsko vijeće traži od Komisije da podnese što prije prijedloge o dodatnim personalnim i financijskim resursima za pomoć izbjeglicama i povratak izbjeglica, uključujući u danome slučaju stavljanje na raspolaganje pričuve od 196 milijuna eura u sadašnjem proračunu Europske zajednice, prenošenje sredstava iz drugih proračunskih stavki ili prijedlog za korigirani proračun za 1999. godinu. Za naredne godine nužna su prikladna rješenja.

69. Europsko vijeće optimistički očekuje prihvaćanje Zajedničke strategije za zapadni Balkan u skladu sa zaključcima Europskoga vijeća iz Beča te poziva Vijeće da i dalje promiče nužne pripreme.

70. Europsko vijeće potvrdilo je poziciju Europske unije u vezi sa sportskim natjecanjima sa Saveznom Republikom Jugoslavijom. Vijeće će to pitanje ponovno ispitati nakon prihvaćanja rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a.

2.9. Bulletin EU 6-1999.

Mediteranske treće zemlje i zemlje Bliskoga i Srednjeg Istoka (11/15)

1.3.91. Zaključci Vijeća *o koncipiranju opsežne politike na osnovici Priopćenja Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja* za zemlje jugoistočne Europe

Poziv na:

Zaključci Vijeća o primjeni uvjetovanosti u pogledu razvoja koherentne strategije Europske unije za odnose sa zemljama jugoistočne Europe - Bull. 4-1997, br. 1.4.6.7

Priopćenje Komisije - KOM (1999.) 235 i Bull. 5-1999, br. 1.3.73
Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 5-1999., br. 1.3.74

Vijeće za opća pitanja prihvaća 21. lipnja. Vijeće upozorava da je Europska unija u okviru svoje opsežne politike prema jugoistočnoj Europi dala svojim odnosima s regijom novu dimenziju nudeći peterim zemljama (Albanija, Bosna i Hercegovina, Savezna Republika Jugoslavija, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i Hrvatska) nakon njihova ispunjavanja odgovarajućih uvjeta posebnu, prema njihovim potrebama, vrstu ugovornih odnosa u obliku Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Ti će sporazumi biti otvoreni za sve ove zemlje i stvarati perspektivne odnose. Oni će voditi računa o posebnome daljnjem položaju svake od ovih zemalja i postupno će se sklapati u onoj mjeri u kojoj pojedine zemlje budu sposobne ispunjavati uzajamne ugovorne obveze i djelotvorno pridonositi regionalnoj suradnji. Proces stabilizacije i pridruživanja obuhvatat će u danome slučaju
sljedeće:

x Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
x autonomne trgovačke mjere te daljnje gospodarske i trgovačke odnose
x gospodarsku i financijsku pomoć, između ostaloga u okviru Pharea i "Obnove" te proračunsku i pomoć u platnoj bilanci
x potporu demokratizaciji i razvoju civilnoga društva
x humanitarnu pomoć za izbjeglice, povratnike i druge potrebite skupine osoba
x suradnju na području pravosuđa i unutarnje politike
x početak političkoga dijaloga

Vijeće je također ispitivalo koliko su zemlje regije ispunile uvjete utvrđene u Zaključcima Vijeća od 29. travnja 1997. te 31. svibnja 1999. godine, pri čemu je uzeto u obzir Priopćenje Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe.

2.10 Bulletin EU 7/8-1999.
Mediteranske treće zemlje i zemlje Bliskoga i Srednjega Istoka (5/16)

1.4.102. Zaključci Vijeća o *zapadnome Balkanu*

Poziv na:

Zaključci Vijeća o koncipiranju opsežne politike na osnovici Priopćenja Komisije o procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe - Bull. 6-1999., br. 1.3.91

Zajednička akcija 1999./480/Zajednička vanjska i sigurnosna politika Vijeća za provođenje skupa šefova država i vlada u Sarajevu, Bosna i Hercegovina, o Paktu o stabilnosti za jugoistočnu Europu - ABl. L 188 od 21-.7.1999. i br. 1.4.100 ovoga biltena

Vijeće za opća pitanja prihvaća 19. srpnja. Vijeće je pozdravilo imenovanje Bernarda Kouchnera za Posebnoga izaslanika Općega tajnika Ujedinjenih naroda i istaknulo da valja hitno upotpuniti potrebne strukture međunarodne civilne prisutnosti na Kosovu. Ono je osudilo nastavljena nasilja i pljačkanja na etničkoj osnovi i istaknulo da pridaje veliko značenje zadržavanju multietničkoga obilježja Kosova i pravu svih na povratak u njihova zavičajna mjesta. Vijeće je ispitalo reguliranje sankcija koje je Europska unija prihvatila prema Saveznoj Republici Jugoslaviji i složilo se da će se najprije ukinuti one mjere Europske unije koje pogađaju stanovništvo (zabrana letenja, izbjegavanje kontakata na području sporta).

Vijeće je pozdravilo namjeru Predsjedništva da u suradnji s Bosnom i Hercegovinom 30. srpnja u Sarajevu održi skup na vrhu u okviru Pakta o stabilnosti i prihvatilo je zajedničku akciju financiranja toga skupa od EU-a.

Vijeće je podsjetilo na svoje zaključke od 21. lipnja 1999. godine o Procesu stabilizacije i pridruživanja i pozdravilo je to što će se 20.srpnja 1999. godine u okviru političkoga dijaloga održati neformalni susreti na ministarskoj razini s Bosnom i Hercegovinom te Hrvatskom. Ono je istaknulo da veliko značenje ima poboljšanje rada zajedničkih institucija Bosne i Hercegovine, tržišnogospodarske reforme i povratak izbjeglica. Vijeće ohrabruje Hrvatsku da nastavi put u demokratizaciju i neograničeno ostvarivanje ljudskih prava, uključujući pitanja izbornoga zakona, povratka izbjeglica i aspekata medijske politike te gospodarskih reformi.

Vijeće je prihvatilo procjenu Komisije da bi, uz uzimanje u obzir političkih i gospodarskih reformi koje su izvršene, posebice u okviru Kooperacijskoga sporazuma, bilo moguće razmotriti početak pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju s Bivšom Jugoslavenskom Republikom Jugoslavijom Makedonijom te je zatražilo od Komisije da predoči formalnu preporuku za pregovaračke smjernice.

2.11. Bulletin EU 7/8-1999.

Mediteranske treće zemlje i zemlje Bliskoga i Srednjega Istoka (3/16)

1.4.100. Zajednička akcija 1999./480/Zajednička vanjska i sigurnosna politika Vijeća *za provođenje skupa* šefova država i vlada u Sarajevu, Bosna i Hercegovina, *o Paktu o stabilnosti za jugoistočnu Europu*

Vijeće prihvaća 19. srpnja. Zajedničkom akcijom Europska unija daje financijsku (1,25 milijuna eura) i logističku potporu za provođenje skupa šefova država i vlada o Paktu o stabilnosti za jugoistočnu Europu koji će se održati u Sarajevu pod predsjedanjem Europske unije. Zajednička akcija vrijedi do 30. rujna 1999. (Abl. L 188 od 21.7.1999.)

2.12. Bulletin EU 9-1999.
Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (1/15)

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana
Opći aspekti

1.4.49. Zaključci Vijeća o *zapadnome Balkanu*

Poziv na:

Zaključci Vijeća o koncipiranju opsežne politike na osnovi Priopćenja Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe - Bull. 6-1999., br. 1.3.91

Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu -Bull. 7/8-1999., br. 1.4.102

Vijeće za opća pitanja prihvaća 13. rujna. "Vijeće je raspravljalo o svojoj strategiji prema Saveznoj Republici Jugoslaviji. Europska će unija i dalje podupirati demokratske promjene u toj zemlji. Vijeće je istaknulo svoju namjeru da pruži ruku srpskome narodu i demokratskim snagama zemlje koje nastoje poticati demokratizaciju i građansko društvo. Vijeće će i nadalje vidjeti razliku između režima u Beogradu i stanovništva Savezne Republike Jugoslavije kako bi zajamčilo da režim ne izvlači nikakvu korist iz mjera EU-a u korist stanovništva.

Vijeće je, nadalje, raspravljalo o tome kako se mogu najbolje podupirati demokratske snage i organizacije u Srbiji. Valja dalje razvijati kontakte i dijalog s demokratski izabranim lokalnim vođama i vođama građanskih organizacija. Vijeće se složilo u tome da je vrijeme uspostavljati formalne kontakte s predstavnicima demokratskih snaga u Srbiji i Crnoj Gori. EU će

pozvati na razgovore u Bruxelles predstavnike demokratskih oporbenih stranaka i civilnoga društva u Srbiji te predstavnike Crnogorske vlade. U vezi s time Vijeće je pozdravilo zajedničku inicijativu ministara Cooka i Petersena za početak zajedničkoga procesa koji će pružiti forum za pravu raspravu o političkim i tehničkim pitanjima. Vijeće se, nadalje, složilo da poduzme novo vrednovanje dosadašnjih mjera potpore i pojača konkretne planove Unije u Srbiji na recentnim područjima kao što je, npr., potpora demokratskim medijima. Ono je također naglasilo svoju namjeru da pruži srpskome narodu humanitarnu pomoć i pozdravilo je to što je ECHO (Ured za humanitarne aktivnosti Europske zajednice) stavio na raspolaganje u tu svrhu 40 milijuna eura. Vijeće je pozvalo svoje nadležne gremije i Komisiju da ispitaju mogućnost isporuka energije u humanitarne svrhe u korist potrebitih skupina stanovništva i dogovorilo se da se bez odgode nastave konzultacije o dostavi energije demokratski vođenim općinama (Energija u službi demokracije). Vijeće se suglasilo da se svaki zaključak o dostavi energije mora popratiti izjavom da Unija podupire isključivo demokratske snage i srpski narod.

Vijeće je raspravilo o ulozi sankcija u svojoj strategiji prema Saveznoj Republici Jugoslaviji. Kao izraz simpatija prema srpskome narodu dogovorilo je ukidanje svoje odluke o izbjegavanju kontakata u oblasti sporta. Odluke o ostalim sankcijskim mjerama donosit će se ovisno o razvoju u zemlji. Vijeće je zaključilo da, nadovezujući se na njegovo Zajedničko stajalište, prema kojemu se Crna Gora i Kosovo izuzimaju od zabrane uvoza nafte i zabrane letenja, Komisija izradi prijedloge za nužne izmjene odgovarajućih propisa te poziva nadležne gremije da ih izrade žurno, s obzirom na prihvaćanje krajem rujna.

2.13. Bulletin EU 10-1999.

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (1/13)

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana

Opći aspekti

1.5.51. Zaključci Vijeća o *zapadnome Balkanu*

Poziv na:

Zaključci o primjeni uvjetovanosti u pogledu razvoja koherentne strategije Europske unije za odnose sa zemljama jugoistočne Europe - Bull. 4-1997., br. 1.4.6.7 i 2.2.1

Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 9-1999., br. 1.4.49

Vijeće za opća pitanja prihvaća 11. listopada. Vijeće je pozdravilo rezultate susreta s predstavnicima demokratskih snaga Savezne Republike Jugoslavije održanoga na rubu zasjedanja Vijeća za opća pitanja. Ono je potvrdilo svoje angažiranje za dugoročnu budućnost SRJ-a i istaknulo svoju politiku prema sadašnjem režimu. Svako poboljšanje u odnosima između EU-a i SRJ-a pretpostavlja odlučne korake od SRJ-a u smjeru demokratizacije i neograničene suradnje s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (ICTY).

U pogledu Kosova Vijeće je osudilo što se i dalje zbog etničkih razloga primjenjuje nasilje i pozvalo vođe raznih etničkih skupina da poduzmu sve kako bi se, uz potporu Misije Ujedinjenih naroda na Kosovu (UNMIK) i međunarodnih sigurnosnih snaga KFOR, okončalo to nasilje. Vijeće je, nadalje, pozvalo nadležne ustanove da ispitaju na koji bi način inicijativa EU-a - također konkretnim mjerama - mogla pridonijeti nastojanjima Kosovara i međunarodnih snaga pri suzbijanju organiziranih zločina na Kosovu.

Vijeće je ispitalo pitanje obnavljanja plovidbe Dunavom. Ono je istaknulo presudno značenje obnavljanja te plovidbe za gospodarstvo cijele regije. Ono je potvrdilo svoju spremnost da podupre Dunavsku komisiju i države regije u njihovim nastojanjima oko jamčenja slobodnoga prometa Dunavom koji je fiksiran u sporazumima iz 1921. i 1948. godine.

2.14. Bulletin EU 10-1999.
Zaključci Predsjedništva (15/16)

D. Jače vanjskopolitičko djelovanje

*I.1.16.*59 Europsko vijeće upozorava da se na integriran i koherentan način moraju uporabiti sve Uniji raspoložive nadležnosti i sredstva, posebice u oblasti vanjskih poslova, kako bi se stvorio prostor slobode, sigurnosti i prava. Pitanja na području pravosuđa i unutarnje politike moraju se uključiti pri utvrđivanju i provođenju drugih politika i mjera Unije.

60. Moraju se u punom opsegu koristiti nove mogućnosti u oblasti vanjsko- političkoga djelovanja pružene Amsterdamskim ugovorom i, posebice, zajedničke strategije te sporazumi Zajednice i dogovori na osnovi Članka 38. Ugovora EU-a.

61. Trebalo bi utvrditi jasne prioritete, političke ciljeve i mjere za vanjskopolitičko djelovanje Unije na području pravosuđa i unutrnje politike. Vijeće bi trebalo, u uskoj suradnji s Komisijom prije zasjedanja Europskoga vijeća u lipnju 2000., izraditi posebne preporuke za

političke ciljeve i mjere vanjske politike Unije na području pravosuđa i unutarnje politike, uključujući pitanja strukture rada.

62. Europsko vijeće izjavljuje da podupire regionalnu suradnju između država članica i trećih zemalja koje graniče s Unijom pri suzbijanju organiziranoga kriminala. U vezi s time sa zadovoljstvom prima na znanje konkretne praktične rezultate koje su postigle države na području Baltičkog mora. Europsko vijeće pridaje regionalnoj suradnji i razvoju na Balkanu posebno značenje. Europska unija pozdravlja Europsku konferenciju o razvoju i sigurnosti na područja Jadrana i Jonskoga mora koju će u prvome polugodištu godine 2000. u Italiji organizirati talijanska vlada i namjerava sudjelovati na toj konferenciji. Ta će inicijativa dati vrijedan doprinos u konstelaciji s Paktom o stabilnosti za jugoistočnu Europu.

2.15. Bulletin EU 11-1999.

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (1/12)

Odnosi sa zemljama Zapadnoga Balkana

Opći aspekti

1.5.53. Zaključci Vijeća o *zapadnome Balkanu*

Poziv na:

Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull 9-1999.., br.1.4.49

Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 10-1999., br.1.5.51

Vijeće za opća pitanja prihvaća 15. studenoga. Vijeće je podsjetilo na svoju potporu težnji stanovništva Savezne Republike Jugoslavije/Srbije za demokratskom Saveznom Republikom Jugoslavijom koja ispunjava svoje međunarodne obveze i opet se prihvaća u međunarodnu zajednicu, osobito u OESS i Pakt o stabilizaciji, te demokratskoj oporbi i njezinim nastojanjima da se međusobno ujedini i iznese demokratski program. Ono je pozdravilo to što će prve dostave loživoga ulja stići svakako prije kraja mjeseca u Niš i Pirot u okviru pilotskih projekata inicijative “Energija za demokraciju”. Ono je pozvalo na brz napredak pri daljnjem realiziranju projekata i potvrdilo da je spremno razmisliti o širenju inicijative na druge općine. Glede Crne Gore Vijeće je istaknulo da će i dalje podupirati demokratski izabranu crnogorsku vladu. Izrazilo je žaljenje što ne napreduje od crnogorskih vlasti potaknuti dijalog o redefiniranju odnosa između Srbije i Crne Gore. Vijeće je, nadalje, raspravljalo o mogućnosti daljnje pomoći i financijske potpore Crnoj Gori i utvrdilo da je, osim humantarne pomoći od 15 milijuna eura i

bilateralne pomoći država članica, od godine 1998. dodijeljeno više od 40 milijuna eura iz zajedničkoga proračuna Crnoj Gori.

Vijeće je istaknulo značenje predstojećih izbora u Hrvatskoj te nužnost njihova urednog provođenja i priznavanja izbornih rezultata od hrvatskih vlasti za međunarodnu vjerodostojnost te zemlje. Ono je, povrh toga, istaknulo veliku vrijednost neograničene suradnje Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (ICTY). Također je izrazilo žaljenje što nema nikakva napretka u odnosima između Hrvatske i Europske unije.

2.16. Bulleti*n EU 11-1999.*
Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (2/12)

Albanija

1.5.54. Izvještaj Komisije o mogućnosti postizanja *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju* s Albanijom.

Poziv na:

Sporazum Europske ekonomske zajednice i Republike Albanije o trgovini te trgovačkoj i gospodarskoj suradnji - Abl. L 343 od 25.11.1992.

Priopćenje Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe - KOM (1999.) 235 i Bull. 5-1999., br. 1.3.73

Zaključci Vijeća o koncipiranju opsežne politike na osnovi Priopćenja Komisije o Procesu stabilizacije i pridruživanja za zemlje jugoistočne Europe - Bull. 6-1999., br. 1.3.91

Izvještaj Komisije o mogućnosti postizanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom - KOM (1999.) 300 i Bull. 6-1999., br. 1.3.85

Komisija prihvaća 24. studenoga. Nakon rasprave o Bivšoj Jugoslavenskoj Reublici Makedoniji Komisija razmatra u ovome izvještaju mogućnost početka pregovora s Albanijom o sklapanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.Ona konstatira da u Albaniji i dalje postoje znatni gospodarski, politički i institucijski problemi koji otežavaju izglede za pridruživanje Europskoj zajednici i njezinim državama članicama. Prema mišljenju Komisije tri temeljna problema opterećuju potpuno pridruživanje Albanije Europskoj uniji i njezinim državama članicama:

x opći problemi institucijske stabilnosti, javne uprave, temeljne upravne djelatnosti i prvenstva prava

x teškoće pri uspostavljanju zone slobodne trgovine s Europskom unijom s obzirom na relativno znatne carinske prihode (90% albanskoga uvoza potječe iz Unije)

x opća slabost gospodarstva i jaka ovisnost o inozemnoj pomoći.

Komisija smatra da bi budući Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s Albanijom morao biti sporazum "sašiven po mjeri", koji će obuhvaćati eventualno više etapa, posebice s obzirom na uspostavu zone slobodne trgovine, ali i postupnoga usmjeravanja na vlasništvo zajednice. Ona smatra prikladnim pozvati albansku vladu da podnese izvještaj s odgovarajućim vremenskim planom o stanju ostvarivanja već prihvaćenih ili planiranih mjera, *prije nego što se razmotri početak pregovora o sklapanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju* te je zaključilo da bi taj izvještaj mogao biti u okviru nadležnih tijela Vijeća osnovom za daljnje ispitivanje s državama članicama Unije.

2.17. Bulletin EU 12-1999.
Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (2/18)

Opći aspekti

1.4.65. Zaključci Vijeća o *zapadnome Balkanu*

Poziv na:
Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 10-1999., br. 1.5.51
Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 11-1999., br. 1.5.53

Vijeće za opća pitanja prihvaća 6. prosinca. Vijeće je potvrdilo da se i dalje zauzima za potporu demokratskim promjenama u Saveznoj Republici Jugoslaviji. Unija će zadržati sankcije protiv režima, uključujući zabranu izdavanja viza, ali će i nadalje podupirati mjere za olakšavanje položaja stanovništva Savezne Republike Jugoslavije kao što su npr. humanitarna pomoć i projekt "Energija za demokraciju". U vezi s time Vijeće je osudilo činjenicu da jugoslavenske vlasti blokiraju prvu dostavu loživoga ulja u Niš i Pirot i zahtijeva da se dostave obave odmah, kao što je planirano. Ono je potvrdilo svoju osudu svih akata nasilja i nesnošljivosti na Kosovu pa ponovno zahtijeva da sve strane potpuno realiziraju Rezoluciju br. 1244 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda.

Glede Bosne i Hercegovine Vijeće je pozdravilo to što je zajedničko Predsjedništvo ponovno potvrdilo svoje obveze prema Daytonskome i Pariškome sporazumu te je također pozdravilo sastanak konzultativnoga Task Forcea Europske unije za Bosnu i Hercegovinu (CTF) u studenome 1999. u Sarajevu. Ono očekuje ostvarivanje preporuka CTF-a, posebice političku spremnost za donošenje zakonskih propisa na području gospodarstva i za poboljšanje interne koordinacije.

Vijeće je, nadalje, primilo na znanje ocjenu OESS-a, prema kojoj su izbori u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji unatoč nekim nepravilnostima protekli općenito zadovoljavajuće.

2.18. C*jeloviti izvještaj 1999. - Poglavlje VI.: Uloga Unije u svijetu*
Ulomak 7: Odnosi sa zemljama Zapadnoga Balkana (1/18)

Ulomak 7
Odnosi sa zemljama Zapadnoga Balkana (1)

756. Europska je unija 1999. godine proširila svoj regionalni koncept za zemlje zapadnoga Balkana otvaranjem Procesa stabilizacije i pridruživanja za te zemlje, koji im otvara perspektivu nove vrste ugovornih odnosa, i razvila Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu. Nakon krize na Kosovu Unija se usredotočila na obnovu u toj regiji, poticanje povratka izbjeglica i potporu demokratskim snagama u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

(1) Albanija, Bosna i Hercegovina, Savezna Republika Jugoslavija, Hrvatska, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija

Cjeloviti izvještaj 1999. - Poglavlje VI: Uloga Unije u svijetu

Ulomak 1: Zajednička vanjska i sigurnosna politika (19/30)

Zapadni Balkan

646. Europska je unija pozdravila to što je Arbitražni sud u *Bosni i Hercegovini* prema odredbama Daytonskoga sporazuma donio odluku o Brčkome (1). Ona je izrazila svoju zabrinutost zbog datuma održavanja parlamentarnih izbora u *Hrvatskoj* (2) te sućut hrvatskome narodu povodom smrti predsjednika Tuđmana (3). Izrazivši ranije svoju zabrinutost zbog odugovlačenja objavljivanja rezultata predsjedničkih izbora u *Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Jugoslaviji(4)*, čestitala je izabranome predsjedniku gospodinu Trajkovskome (5). Za vrijeme

kosovske krize istaknula je svoju neograničenu potporu naporima koje je u njezino ime poduzeo finski predsjednik kako bi se izvršio pritisak na Vladu *Savezne Republike Jugoslavije* (SRJ) da svoje postupke na Kosovu temeljito izmijeni i prihvati zahtjeve međunarodne zajednice za političkim rješenjem (6). EU je zatim pozdravila u rujnu najavu zapovjednika KFOR-a o razvojačenju OVK-a (7), ali je u studenome s ogorčenjem registrirala nasilje nad srpskim pučanstvom na Kosovu (8). Nakon inicijative Crne Gore u vezi s platformom o njezinim odnosima sa Srbijom unutar SRJ-a Unija je pozvala vlade Srbije i Crne Gore da počnu pravi miroljubivi dijalog o budućim ustavnim odredbama SRJ-a (9). Nakon susreta s predstavnicima demokratskih snaga u SRJ-u 4. listopada, Europska je unija izrazila nadu u početak novih odnosa s tom zemljom i Srbijom čim počnu u njima vladati demokratske snage (10); nakon toga, 29. listopada te 10. prosinca, izrazila je svoju zabrinutost zbog ograničavanja slobode tiska i medija u SRJ-u. (11).

(1) Bull. 3-1999., br. 1.4.7.
(2) Bull. 11-1999., br. 1.5.7.
(3) Bull. 12-1999.
(4) Bull. 11-1999., br. 1.5.5.
(5) Bull. 12-1999.
(6) Bull.5-1999., br. 1.3.18.Više pridruženih zemalja, odn. država članica EEZ priključile su se ciljevima zajedničkih stajališta o restriktvnim mjerama prema SRJ-u (Bull.4-1999.,br. 1.4.3.,Bull. 5-1999., br.1.3.17.,Bull. 9-1999.,br. 1.4.15).
(7) Bull. 9-1999., br. 1.4.16.
(8) Bull. 11-1999., br. 1.5.11.
(9) Bull. 7/8-1999., br. 1.4.26.
(10) Bull. 10-1999.., br. 1.5.20.
(11) Bull. 10-1999.., br. 1.5.21. i Bull. 12-1999.

2.19. Bul*letin EU 3-1999.*
Zajednička vanjska i sigurnosna politika (7/15)

Bosna i Hercegovina

1.4.7. Izjava Predsjedništva o Brčkome objavljena 5. ožujka u Bonnu i Bruxellesu u ime Europske unije:

"Europska unija pozdravlja to što je Arbitražni sud donio odluku o području Brčkoga.

U okviru sadašnjega međunarodnog reguliranja nadzora postignutu su zapaženi uspjesi. Vratilo se više stotina izbjeglica i prognanika. Uvedena je nova uprava, novo sudstvo i nova policija; svi imaju multietnički sastav. I za potencijalne ulagatelje neizostavni su stabilni okvirni uvjeti. Njihov je angažman hitno nužan za oživljavanje gospodarstva na tome području.

Europska unija podsjeća strane na koje se odnosi arbitražna odluka -Federaciju i Republiku Srpsku - da je odluka posrednika prema odredbama Daytonskog mirovnog sporazuma konačna i obvezatna i da je one moraju neodgodivo provesti. Vodstva države i entiteta Bosne i Hercegovine potvrdila su u prosincu na Madridskoj konferenciji o ostvarivanju mira da će prihvatiti i realizirati sve odluke koje će 1999. godine donijeti posrednik.

Europska unija poziva vlasti u Bosni i Hercegovini i susjednim zemljama da se drže svojih obećanja i iskoriste priliku kako bi se u Bosni i Hercegovini vlastitom odlukom došlo do trajnoga mira koji će koristiti svim građanima."

2.20. Bulletin EU 11-1999.
Zajednička vanjska i sigurnosna politika (7/12)

Hrvatska

1.5.7. O terminu parlamentarnih izbora u Republici Hrvatskoj objavljena je 26. studenoga u Bruxellesu i Helsinkiju izjava Predsjedništva u ime Europske unije:

"Europska unija veoma pozorno prati raspravu u Hrvatskoj o datumu parlamentarnih izbora koji se prema zakonu moraju održati najkasnije 27. siječnja 2000. godine.

Europska je unija sa zabrinutošću primila na znanje da su i termini ubrzo nakon Božića navedeni kao mogući dani izbora.

Europska unija upozorava da bi pripreme za međunarodno i domaće promatranje izbora ubrzo nakon Božića mogle naići na poteškoće.

Europska unija dopušta da je odabir datuma izbora suverena odluka Hrvatske. Ali odluka da se izbori održe između Božića i Nove godine mogla bi izazvati sumnju je li doista riječ o slobodnim i korektnim izborima. Misija OESS-a za Hrvatsku izjavila je da su izbori u božićno vrijeme potpuno nepoznati u europskome okviru. Europska se unija priključuje bez ograničenja toj izjavi."

2.21. Bulletin EU 11-1999.

Zajednička vanjska i sigurnosna politika (5/12)

Izjave Predsjedništva u ime Europske unije

Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija

1.5.5. Izjava Predsjedništva u ime Europske unije o *političkoj situaciji* u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji *nakon predsjedničkih izbora* objavljena 22. studenoga u Bruxellesu i Helsinkiju:

"Europska je unija pozorno pratila tijek najnovijih predsjedničkih izbora u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji, čije rezultate sada provjeravaju ustavne institucije.

Europska unija podsjeća na ocjenu OESS-a i BDIMRA-a da su izbori provedeni općenito zadovoljavajuće; ali ona žali što su konstatirane i neke nepravilnosti.

Europska unija sa zabrinutošću prima na znanje da neke političke stranke nisu slijedile poziv OESS-a da sudjeluju u promatranju izbora.

Europska je unija također zabrinuta što je konačna odluka, čini se, odgođena preko ustavno dopustivoga roka.

Zbiljsko poštivanje pravne državnosti u funkcionirajućoj demokraciji znači također da se poštivaju obvezatna načela transparentnosti i korektnosti te da se javnost informira pravodobno i temeljito. Neizvjesnost u pogledu trjanja demokratskoga postupka potiče nepovjerenje prema demokratskome sustavu, dok klima sumnjičenja i uzajamnih optuživanja može raspirivati napetost između političkih i etničkih skupina i time minirati unutarpolitičku stabilnost.

Zato Europska unija apelira na sve mjerodavne političke snage da se i dalje suzdržavaju u svome demokratskom natjecanju, da podupiru korektan i pravodoban završetak izbornoga procesa i da poštivaju konačne izborne rezultate.

Europska unija očekuje skoro proglašenje dezigniranoga predsjednika, kojega će pozdraviti kao novoga poglavara države i poštovanoga europskog partnera. Europska unija poziva pučanstvo Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije da ovoga predsjednika maksimalno podrži kako bi mogao djelotvorno obavljati svoju dužnost."

2.22. Bulletin EU 12-1999.

Zajednička vanjska i sigurnosna politika (10/20)

Izjave Europske unije i izjave Predsjedništva u ime Europske unije

Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija

1.4.10. Izjava Predsjedništva u ime Europske unije o *predsjedničkim izborima* u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji objavljena 11. prosinca u Bruxellesu i Helsinkiju:

"Europska unija čestita Borisu Trajkovskome na njegovu izboru za predsjednika Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije.

Europska unija poziva sve političke snage u zemlji da poštivaju konačne rezultate ovih izbora.

EU poziva pučanstvo Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije da novoizabranome predsjedniku pruži svaku potporu koja mu je nužna za ispunjavanje njegova ustavnog naloga.

Europska unija apelira na sve političke snage da i dalje koračaju putem demokratskih i tržišnogospodarskih reformi u etničkoj pomirbi koje su važne za stabilnost i razvoj zemlje. Europska unija potvrđuje svoju namjeru da proširi suradnju s Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom radi produbljivanja uzajamnih odnosa."

2.23. Bulletin EU 5-1999.
Zajednička vanjska i sigurnosna politika (18/19)

1.3.18. Izjava Europske unije o Kosovu objavljena 31. svibnja u Bruxellesu i Bonnu:

"Međunarodna zajednica vrši i dalje snažan pritisak na vlasti u Beogradu kako bi ih potaknula da temeljito izmijene svoje postupanje na Kosovu i prihvate zahtjeve međunarodne zajednice za političkim rješenjem. Vijeće je potvrdilo neograničenu potporu Europske unije nastojanjima što ih poduzima finski predsjednik Martti Ahtisaari u ime Europske unije u uskoj suradnji sa Sjedinjenim Državama, Ruskom Federacijom i Ujedinjenim narodima, a koja uključuju također moguće putovanje u Beograd narednih dana. U vezi s time Vijeće očekuje od Beograda da svoje navodne izjave pretvori u čvrstu, jasnu i provjerljivu obvezu prihvaćanja načela skupine G8 i Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a. Predsjedništvo će ostati u uskome kontaktu s predsjednikom Ahtisaarijem do zasjedanja Europskoga vijeća u Kölnu, na kojemu će on sudjelovati.

Vijeće je pozdravilo snažnu potporu međunarodne zajednice Paktu o stabilnosti za jugoistočnu Europu te rezultate Konferencije u Petersbergu 27. svibnja. Konzultacije bi trebalo ubrzati kako bi se razjasnila još preostala otvorena pitanja među sudionicima. Europska unija

polazi od toga da će se na skorome ministarskom skupu prihvatiti Pakt o stabilizaciji te je pozdravila odgovarajuće pripreme Predsjedništva.”

2.24. Bulletin EU 4-1999.
Zajednička vanjska i sigurnosna politika (13/15)

Savezna Republika Jugoslavija

1.4.13. O *bojkotu dostave i prodaje nafte i naftnih proizvoda Saveznoj Republici Jugoslaviji* objavljena je 28. travnja u Bonnu i Bruxellesu ova
izjava Predsjedništva u ime Europske unije, srednjoeuropskih zemalja pridruženih Europskoj uniji, također pridružene zemlje Cipra i EFTA-zemalja Europskoga gospodarskog prostora:

Poziv na:

Zajedničko stajalište 1999/273/Zajednička vanjska i sigurnosna politika - koje je Vijeće utvrdilo prema članku J.2 Ugovora o Europskoj uniji - o bojkotu dostave i prodaje nafte i naftnih proizvoda Saveznoj Republici Jugoslaviji - Abl. L 108 od 27.4.1999. i br. 1.4.71 ovoga Bulletina.

“Srednjoeuropske zemlje pridružene Europskoj uniji, također pridružena zemlja Cipar i EFTA-zemlje Europskoga gospodarskog prostora izjavljuju da prihvaćaju ciljeve Zajedničkoga stajališta 1999./273/Zajednička vanjska i sigurnosna politika, koje je Vijeće utvrdilo 23. travnja 1999. godine na osnovi članka J.2 Ugovora o Europskoj uniji, o bojkotu dostave i prodaje nafte i naftnih proizvoda Saveznoj Republici Jugoslaviji. One će se pobrinuti da politika pojedinih zemalja bude u skladu s tim Zajedničkim stajalištem.

Europska unija sa zadovoljstvom prima na znanje to obećanje.”

2.25. Bulletin EU 5-1999.
Zajednička vanjska i sigurnosna politika (17/19)

Savezna Republika Jugoslavija

1.3.17. Izjava Europske unije, Bugarske, Estonije, Letonije, Litve, Poljske, Rumunjske, Slovenije, Republike Češke, Mađarske, Cipra te Islanda, Lihtenštajna i Norveške o *dodatnim restriktivnim mjerama* protiv Savezne Republike Jugoslavije objavljena 12. svibnja u Bruxellesu i Bonnu:

"Bugarska, Estonija, Letonija, Litva, Poljska, Rumunjska, Slovenija, Republika Češka, Mađarska, Cipar te Island, Lihtenštajn i Norveška izjavljuju da se priključuju ciljevima Zajedničkoga stajališta, koje je Vijeće Europske unije utvrdilo na osnovi Članka 15. Ugovora o Europskoj uniji, o dodatnim restriktivnim mjerama protiv Savezne Republike Jugoslavije te odluci o provođenju toga zajedničkog stajališta. One će osigurati da politika pojedinih država odgovara tome zajedničkom stajalištu i odluci o provođenju.

Europska unija prima na znanje to obećanje i pozdravlja ga.

Dne 19. svibnja 1999. Republika Slovačka se priključila toj izjavi."

2.26. Bulletin EU 9-1999.
Zajednička vanjska i sigurnosna politika (15/18)

Savezna Republika Jugoslavija

1.4.15. Izjava Predsjedništva u ime Europske unije, srednjoeuropskih i istočnoeuropskih zemalja pridruženih Europskoj uniji, pridružene zemlje Cipra i EFTA-zemalja Europskog gospodarskog prostora o bojkotu dostave i prodaje nafte i naftnih proizvoda Saveznoj Republici Jugoslaviji i o *dodatnim restriktvnim mjerama protiv Savezne Republike Jugoslavije* objavljena 10. rujna u Bruxellesu i Helsinkiju:

"Srednjoeuropske i istočnoeuropske zemlje pridružene Europskoj uniji, pridružene zemlje Cipar i Malta i EFTA-zemlje Europskoga gospodarskog prostora izjavljuju da prihvaćaju ciljeve Zajedničkoga stajališta 1999./604/Zajednička vanjska i sigurnosna politika, koje je Vijeće utvrdilo 3. rujna 1999. godine na osnovi članka J.2 Ugovora o Europskoj uniji, o izmjeni Zajedničkoga stajališta 1999./273/Zajednička vanjska i sigurnosna politika o bojkotu dostave i prodaje nafte i naftnih proizvoda Saveznoj Republici Jugoslaviji (SRJ) te Zajedničkoga stajališta 1999./318/Zajednička vanjska i sigurnosna politika u pogledu restriktivnih mjera protiv Savezne

Republike Jugoslavije. One će se pobrinuti da politika pojedinih zemalja bude u skladu s tim zajedničkim stajalištem.

Europska unija sa zadovoljstvom prima na znanje to obećanje.”

2.27. Bulletin EU 9-1999.
Zajednička vanjska i sigurnosna politika (16/18)

1.4.16. Izjava Predsjedništva u ime Europske unije o razvojačenju OVK-a objavljena 23. rujna u Bruxellesu i Helsinkiju:

“Europska unija pozdravlja Priopćenje Zapovjedništva KFOR-a da je Kosovska oslobodilačka vojska ispunila svoju obvezu razvojačenja. Europska unija pozdravlja, nadalje, formiranje multietničkoga kosovskog zaštitnog korpusa pod operativnim vodstvom KFOR-a; korpus treba pomoći UNMIK-u pri zaštiti od civilnih kriznih slučajeva. Ta će struktura za humanitarnu pomoć i spasavanje olakšati uključivanje ranijih članova OVK-a u civilno društvo.

Europska unija očekuje da će se dogovori poštivati u punome opsegu i bezuvjetno i podupire neograničeno KFOR pri ostvarivanju dogovora. Time započinje proces stabilizacije i razvojačenja društva na Kosovu, izgradnje civilnih tijela i suradnje između etničkih skupina. Europska je unija i dalje čvrsto odlučna pomoći pučanstvu Kosova u njegovim nastojanjima na izgradnji demokratskoga, multietničkoga i pluralističkoga Kosova te uspostaviti opet povjerenje među etničkim skupinama na Kosovu.”

2.28. Bulletin EU 11-1999.
Zajednička vanjska i sigurnosna politika

Savezna Republika Jugoslavija

1.5.11. Izjava Predsjedništva u ime Europske unije o *nastavljenim nasiljima na Kosovu* objavljena 4. studenoga u Bruxellesu i Helsinkiju:

“Europska je unija sa zaprepaštenjem registrirala najnovija nasilja protiv srpskoga pučanstva na Kosovu. Europska unija osuđuje posebice incident od 27. listopada u Peći kada je napadnut konvoj od 155 Srba organiziran od UNHCR-a i pod nadzorom KFOR-a, i kada je

povrijeđeno više ljudi, te pucnje na predsjednika “Izvora”, Kosovsko-srpskoga pokreta otpora, i supredsjednika Srpskoga nacionalnog vijeća, Momčila Trajkovića, 31. listopada u njegovoj kući u Prištini, i brojne druge napade na pripadnike manjina te najnovija nasilja. Pucnjima u Prištini vjerojatno će se još više otežati nastojanja da se srpsko i albansko političko vodstvo potaknu na međusobni politički dijalog.

Europska unija očekuje od svih strana neograničeno poštivanje Rezolucije br. 1244 Vijeća sigurnosti UN-a te bezrezervnu suradnju s UNMIK-om i KFOR-om, koji predstavljaju tom rezolucijom angažiranu međunarodnu prisutnost. Svako se nasilje, bez obzira s koje strane, mora okončati.

Europska unija podupire stvaranje demokratskoga i multietničkoga Kosova. Svim stanovnicima Kosova - bilo kojega etničkog podrijetla - mora se omogućiti da ostanu na Kosovu, odnosno da se onamo vrate i tamo žive u miru bez neugodnosti ili pokušaja zastrašivanja bilo koje vrste. To je bila i jest osnova jakoga (vojnoga, političkoga i gospodarskoga) angažmana Europske unije na Kosovu i tako će ostati.

Znatna su i personalna i financijska ulaganja Europske unije i njezinih država članica u obnovu Kosova. Stalno etnički motivirano nasilje može samo sprječavati napore Europske unije da pridonese obnovi stabilnoga društva na Kosovu. Europska unija apelira na sve skupine kosovskoga pučanstva da se suzdrže od primjene sile i pođu putem suradnje. Unija apelira posebice na vodstvo kosovskih Albanaca da osude ta nasilja i iskoriste svoj utjecaj i vodstvenu poziciju kako bi se zajednički s KFOR-om i UNMIK-om jednom zauvijek okončali nasilnički incidenti i pokušaji zastrašivanja na Kosovu. Unija hitno poziva sve odnosne strane da zajedničkim djelovanjem brzo izvedu pred sud uzročnike te apelira na sve političke snage na Kosovu da obnove dijalog i okončaju ugrožavanje političkih protivnika.”

2.29. Bulletin EU 7/8-1999.
Zajednička vanjska i sigurnosna politika (26/27)

Savezna Republika Jugoslavija

1.4.26. Izjava Predsjedništva u ime Europske unije o *inicijativi Crne Gore u odnosima sa Srbijom* objavljena 20. kolovoza u Bruxellesu i Helsinkiju:

"Europska unija uzima na znanje da je Vlada Republike Crne Gore 5. kolovoza 1999. godine donijela Platformu za nove odnose između Crne Gore i Srbije u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

S obzirom na najnovije događaje Unija ima razumijevanja za volju Crne Gore da poduzme ozbiljne napore kako bi se odnosi između Srbije i Crne Gore postavili na novu osnovu te poziva odgovorne osobe Srbije i Crne Gore da počnu pravi, miroljubivi dijalog o budućem ustavnom poretku Savezne Republike Jugoslavije. Unija će pozorno pratiti razgovore te se nada da će se oni uspješno završiti.

Unija podsjeća da pridaje veliko značenje stvaranju demokratske vlasti u svim dijelovima Savezne Republike Jugoslavije u okviru sadašnjih granica i pozdravlja dosadašnje demokratske reforme u Crnoj Gori.

Unija želi istaknuti da bi se uspješan završetak pregovora mogao pozitivno odraziti na razvoj odnosa Unije s Crnom Gorom i Srbijom."

2.30. Bulletin EU 10-1999.
Zajednička vanjska i sigurnosna politika (20/23)

Savezna Republika Jugoslavija

1.5.20. Izjava Europske unije o *novome početku odnosa između Europske unije i Savezne Republike Jugoslavije* objavljena 11. listopada u Luxembourgu:

"EU i predstavnici demokratskih snaga Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) sastali su se 11. listopada 1999. u Luxembourgu. Sastanak je imao cilj učvrstiti dobre odnose između EU-a i stanovništva SRJ-a i odgovoriti težnji za demokracijom i gospodarskim blagostanjem.

EU i stanovništvo SRJ-a imaju zajednički interes da zajedno sa zajednicom država doprinose većoj stabilnosti i jačem rastu u jugoistočnoj Europi. Takav je proces moguć jedino pod pretpostavkom demokracije, poštivanja ljudskih prava i načela pravne države, tržišnoga gospodarstva i razvoja dobro-susjedskih odnosa u regiji.

EU se obvezuje da će u okviru općega, odlučnoga nastojanja oko novoga početka u regiji pratiti dolje navedene ciljeve čim se vlade Srbije i Savezne Republike Jugoslavije nađu pod kontrolom demokratskih snaga i čim se smijene sa svoje dužnosti na saveznoj i republičkoj razini

osobe koje je optužio Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju (ICTY) te SRJ u punome opsegu počne surađivati s ICTY-om.

EU i njezine države članice će

x podupirati demokratske vlade Srbije i SRJ-a koje na legitiman način izražavaju želju stanovništva Srbije i SRJ-a da pripadaju europskoj obitelji

x vrlo brzo ukinuti sankcije EU-a

x vrlo brzo započeti programe "EU za obnovu"

x jačati odnose između EU-a i SRJ-a i raditi na sklapanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u skladu s drugim zemljama zapadnoga Balkana

x podupirati članstvo SRJ-a u međunarodnim i europskim organizacijama, olakšati pristupanje SRJ-a međunarodnim financijskim ustanovama i podupirati sudjelovanje SRJ-a u regionalnim političkim procesima te u regionalnoj suradnji, uključujući Pakt o stabilnosti

x pridonijeti brzom rješavanju pitanja u vezi sa sukcesijom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije

x usko surađivati s Vijećem Europe kako bi se pomoglo SRJ-u da odredi i provede reforme nužne za skoro članstvo u Vijeću Europe

x poticati države nastale iz bivše Jugoslavije na normalizaciju svojih odnosa sa SRJ-om

x i dalje snažno pozivati države nastale iz bivše Jugoslavije na brzo napredovanje u pitanju povratka izbjeglica/prognanika koji žive u SRJ-u.

Europska unija očekuje sa svoje starne od predstavnika Srbije i SRJ-a da se posvete ovim ciljevima:

x donošenje pravnih propisa koji jamče da će se u SRJ-u u punome opsegu ostvarivati načela demokratskoga vladanja i demokratskih institucija, štititi ljudska prava, poštivati pravna državnost, dopuštati neovisni i pluralistički mediji i poštovati prava manjina

x održavanje slobodnih i poštenih izbora uz međunarodni nadzor

x početak pravoga dijaloga sa svim zainteresiranim stranama o budućnosti SRJ-a

x izgradnja dobre suradnje sa susjednim državama

x puno ostvarivanje Daytonskoga sporazuma za Bosnu i Hercegovinu, uključujući uspostavu diplomatskih odnosa

x povratak izbjeglica i suradnja s ICTY.

Europska unija zagovara kontinuiran proces zajedničke rasprave o političkim i gospodarskim temama. Na budućim konzultacijama obrađivat će se, s obzirom na razvoj uske suradnje između EU-a i SRJ-a, teme kao demokracija, gospodarski razvoj, obnova i energetski razvoj."

2.31. Bulletin EU 10-1999.

Zajednička vanjska i sigurnosna politika (21/23)

1.5.21. Izjava Predsjedništva u ime Europske unije o *slobodi tiska* u Saveznoj Republici Jugoslaviji objavljena 29. listopada u Bruxellesu i Helsinkiju:

"U pogledu nedavno izrečenih presuda protiv nezavisnih novina Europska unija izražava ponovno svoju duboku zatečenost zbog samovoljne i diskriminantne primjene Zakona o izvješćivanju javnosti kao jedne od brojnih mjera za ograničavanje slobode tiska i drugih masovnih medija u Srbiji.

Osobito je uznemirujuća činjenica da Zakon o izvješćivanju javnosti predviđa nerazmjerno visoke novčane kazne za novinare, glavne urednike i nakladnike koje optuže za zloporabu slobode izvješćivanja javnosti.

Također je neodrživa zakonska odredba da se novčane kazne moraju platiti za 24 sata, jer na taj način nema vremena za uredne postupke obrane, pa je to dovelo do zatvaranja više neovisnih medija i ustanova povezanih s medijima.

Europska je unija uvjerena da je sloboda mišljenja jedan od osnovnih stupova demokratskoga društva. Zato je svako ograničavanje slobode tiska i drugih masovnih medija štetno za proces demokratizacije SRJ-a. Europska unija zahtijeva ponovno da se Zakon o izvješćivanju javnosti odmah ukine ili bitno izmijeni i da se poštuje sloboda mišljenja te sloboda tiska i drugih masovnih medija u Srbiji. U vezi s time Europska unija izražava svoju spremnost da podupre srpske vlasti zajedno s drugim međunarodnim organizacijama, kao što su OESS i Vijeće Europe, pri izradi novoga, demokratski usmjerenoga zakona prema međunarodno priznatim načelima, kao što su Završni akt iz Helsinkija i odredbe Vijeća Europe. Restriktivne mjere protiv medijskih ustanova sprječavaju ponovno uključivanje SRJ-a u međunarodnu zajednicu."

2.32. Bulletin EU 1/2/2000.

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (1/18)

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana

Opći aspekti

1.6.74. Zakljkučci Vijeća o zapadnome Balkanu

Poziv na:

Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 11-1999., br. 1.5.53

Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 12-1999., br. 1.4.64

Vijeće za opća pitanja prihvaća 24. siječnja. Vijeće pozdravlja 10. siječnja u Beogradu postignuti dogovor snaga srpske demokratske oporbe i odlučno ih poziva da pojačaju svoju suradnju kako bi stvorile uvjete koje Savezna Republika Jugoslavija mora ispuniti za zauzimanje doličnoga mjesta u zajednici država. Ono pojašnjava da je EU spreman ponuditi demokratskoj Saveznoj Republici Jugoslaviji konkretnu i bitnu političku i gospodarsku potporu. S obzirom na rezultate pilotskoga projekta u Nišu i Pirotu Vijeće traži od Komisije da pripremi širenje inicijative "Energija za demokraciju".

U pogledu stanja na Kosovu Vijeće smatra da u nizu problema postoji potreba za žurnim djelovanjem. To su posebice nastavljeno nasilje protiv Srba, Roma i drugih nealbanskih etničkih skupina te sve veće prijetnje organiziranoga kriminala. Ono pozdravlja namjeru Visokoga predstavnika za Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, Javiera Solane, i Komisije da se žurno podnesu konkretni prijedlozi kako bi se omogućio brz odgovor u tome važnom pitanju, također u pogledu zahtjeva da se pri dodjeljivanju pomoći primijene isti kriteriji i na Kosovare i na druge protagoniste u regiji. Vijeće utvrđuje da se žurno mora pojačati prisustvo međunarode policije na Kosovu, osobito specijalista za potiskivanje organiziranoga kriminala i trgovine drogom. Ono prima na znanje kritični financijski položaj UNMIKA-a (Prijelazne uprave Ujedinjenih naroda za Kosovo) i najavljuje da će o tome pitanju odmah raspravljati s Europskim parlamentom i Komisijom.

U pogledu Bosne i Hercegovine Vijeće izražava svoju zabrinutost zbog nedostatnoga realiziranja Newyorške deklaracije od 15. studenoga 1999. od zajedničkoga Predsjedništva Bosne i Hercegovine i zahtijeva njezinu skoru i opsežnu realizaciju. Ono izražava žaljenje što je Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu, dr. Wolfgang Petritsch, morao propisati Zakon o graničnoj zaštiti u Bosni i Hercegovini i zahtijeva da se nacrt Izbornoga zakona uskoro prihvati i postigne dogovor o novome zakonu o statusu Ministarskoga vijeća prema ustavu.

Vijeće je ispitalo ocjenu Komisije o mogućnosti postizanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Albanijom. Ono se slaže s mišljenjem Komisije da se vlasti u Tirani moraju

osobito potruditi oko učvršćivanja pravne državnosti i ubrzanja strukturalnih reformi u vezi s uspješnim sudjelovanjem zemlje u Procesu stabilizacije i pridruživanja.

Vijeće je prihvatilo pregovaračke smjernice za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s Bivšom Jugoslavenskom Republikom Makedonijom i traži od Komisije da obavi potrebne pripreme za otvaranje pregovora u ožujku. To će biti prvi sporazum ove vrste u regiji i on predstavlja važan korak Europske unije u razvoju Procesa stabilizacije i pridruživanja za zemlje u jugoistočnoj Europi.

2.33. Bulletin EU 1/2/2000.
Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (2/18)

1.6.75. Zaključci Vijeća o *zapadnome Balkanu*

Poziv na:

Zaključci Vijeća o stanju na Zapadnome Balkanu - br. 1.6.7.74 ovoga Bulletina. Prioćenje Komisije o zaključcima za daljnje postupanje - Mjere EU-a o stabilizaciji i pridruživanju zemalja jugoistočne Europe - KOM (2000.) 49 i br. 1.6.76 ovoga Bulletina.

Vijeće za opća pitanja prihvaća 14. veljače. U tim zaključcima Vijeće želi ustrajati na svome temeljnom političkom konceptu da se jačanjem sankcija, koje su usmjerene protiv režima, ali nisu kažnjavanje srpskoga naroda, mora izvršiti maksimalan pritisak na Miloševića. Ujedno Vijeće potvrđuje svoju, posebno trilateralnom suradnjom s oporbom Savezne Republike Jugoslavije i Sjedinjenin Državama pruženu podršku odlučnim nastojanjima demokratskih snaga u Saveznoj Republici Jugoslaviji. Priznajući neposredno taj razvoj i temeljem jedinstvenoga poziva cijele oporbe, Vijeće donosi zaključak o prestanku zabrane letova za razdoblje od šest mjeseci. Istodobno se dalje proširuje područje pravosnažnosti ograničenja izdavanja viza širenjem popisa zabrana viza.

Vijeće ponovno izjavljuje da osuđuje sva nasilja na Kosovu i da je osobito zabrinuto novim izbijanjem etnički motiviranoga nasilja u Mitrovici te napadima na pripadnike KFOR-a. Ono upozorava da njegova potpora Kosovu ovisi također o tome da li se u pomirbi etničkih skupina napreduje i Rezolucija br. 1244 Vijeća sigurnosti UN-a ostvaruje u svim dijelovima. Vijeće ponovno upozorava da se sloboda plovidbe Dunavom mora hitno obnoviti i da je za to uglavnom odgovorna Savezna Republika Jugoslavija.

U pogledu Hrvatske Vijeće pozdravlja odlučnost nove Vlade da provede dalekosežne reforme i ispuni hrvatska obećanja u okviru Daytonskoga i Pariškoga sporazuma o Bosni i Hercegovini i Podunavlju. Ono je suglasno s mandatom za Zajedničku konzultativnu radnu skupinu EU-Hrvatska (Task Force) i pozdravlja kao važan korak ka dinamičnome širenju budućih odnosa činjenicu da će se 15.veljače održati prva sjednica te skupine. Ono traži od Komisije da izradi Studiju provedivosti o perspektivama za Sporazum o stabilnosti i pridruživanju s Hrvatskom.

Vijeće izražava svoju ponovnu zabrinutost što vodstvo Bosne i Hercegovine očito ne želi realizirati duh i slovo Newyorške izjave te što se pokušavaju potkopavati opći okvirni sporazumi o miru u Bosni i Hercegovini iz Daytona i Pariza.

Vijeće odobrava bitne zaključke Komisije o ispunjavanju Zaključaka Vijeća od 29. travnja i 21./22. lipnja 1999. godine koji su sadržani u njezinu Priopćenju o Zaključcima za daljnje postupanje u vezi s mjerama EU-a o stabilizaciji i pridruživanju zemalja jugoistočne Europe. Ono izražava svoju nadu da će naredno provjeravanje uvjetovanosti pokazati znatna poboljšanja i naglašava da ove zemlje moraju ispuniti sve uvjete utvrđene u okviru Procesa stabilizacije i pridruživanja kako bi poboljšale svoje odnose s Europskom unijom.

2.34. Bulletin EU 3-2000.
Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (1/14)

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana

1.6.43. Europsko je vijeće istaknulo da su mir, blagostanje i stabilnost u jugoistočnoj Europi strateški prioritet za Europsku uniju i potvrdilo da je Proces stabilizacije i pridruživanja jezgra njegove balkanske politike. Istodobno je Europsko vijeće naglasilo da će Unija i dalje poticati demokraske promjene u Srbiji te da će selektivne sankcije protiv režima ostati nužna sastavnica politike EU-a dok je predsjednik Milošević na vlasti. Što se tiče Crne Gore, Europsko je vijeće podržalo napore Vlade da postigne demokraske reforme i gospodarsko blagostanje. Europsko je vijeće istaknulo hitnost supstancijalne pomoći Crnoj Gori kako bi se osiguralo preživljavanje demokratske vlasti i izbjegla dalja teška kriza u regiji. Što se tiče Kosova, Europsko je Vijeće potkrijepilo svoje zalaganje za ciljeve Rezolucije br. 1244 Vijeća sigurnosti UN-a kao okvir za napore međunarodne zajednice na Kosovu.

2.35. Bulletin EU 3-2000.

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (2/14)

Opći aspekti

1.6.44. Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu

Poziv na:

Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 12-1999., br. 1.4.65 i Bull. 1/2/2000., br. 1.6.74 i 1.6.75

Vijeće za opća pitanja prihvaća 20. ožujka. Vijeće izražava žaljenje zbog pogoršanja sigurnosnoga stanja na Kosovu i oko Kosova, posebice u Mitrovici i Preševu (Srbija). Ono podsjeća na svoje angažiranje za proces demokratizacije na Kosovu i ponovno poziva srpske vođe na Kosovu da sudjeluju u zajedničkim tijelima Prijelazne uprave kako bi pridonijeli koegzistenciji i demokratizaciji na Kosovu u skladu s Rezolucijom br. 1244 Vijeća sigurnosti UN-a. Ono ponovno ističe da potpora međunarodne zajednice, time i Europske unije, Kosovu ovisi o suradnji vodstava i ljudi na Kosovu, posebice o njihovu zauzimanju za demokratska i miroljubiva sredstva.

Vijeće, osim toga, osuđuje, pozivajući se na Izjavu Predsjedništva od 3. ožujka o povredi prava na slobodno očitovanje mišljenja u Srbiji, sve brojnije prijetnje i šikaniranja režima predsjednika Miloševića prema neovisnim medijima i demokratskoj oporbi kao neprihvatljivu diskriminantnu politiku kojom se žele ušutkati drugačiji i neovisni glasovi. U okviru svoga ukupnoga koncepta izvršavanja maksimalnoga pritiska na Miloševića, a da se ne kažnjava srpsko stanovništvo, Vijeće ističe važnost stalne potpore od Europske unije, posebice u obliku humanitarne pomoći i programom "Energija za demokraciju".

Vijeće ističe potporu Europske unije Crnoj Gori i njezinoj demokratski izabranoj Vladi, ponovno izrekavši svoju spremnost da i dalje podupire Crnu Goru.

Glede Bosne i Hercegovine Vijeće prima na znanje zahtjev bosanskih vlasti u pogledu Studije provedivosti o početku pregovora o Sporazumu o stabilnosti i pridruživanju. Ono ističe da će tempo napredovanja ovisiti o spremnosti vlasti Bosne i Hercegovine za opsežno korištenje mogućnosti što ih pruža Proces stabilizacije i pridruživanja.

2.36. Bulletin EU 3-2000.

Zaključci Predsjedništva (20/23)

III. Zapadni Balkan

Poziv na:

Zaključci Europskoga vijeća iz Tamperea - Bull. 10-1999., br.1.16

*I.21.*46. Europsko vijeće potkrepljuje da su mir, blagostanje i stabilnost u jugoistočnoj Europi strateški prioritet za Europsku uniju. Europsko vijeće utvrđuje da je u posljednjoj godini postignut napredak, ali da je međunarodna zajednica na zapadnome Balkanu izložena također još veoma velikim izazovima. Europsko vijeće pozdravlja Izvještaj o zapadnome Balkanu koji je podnio Glavni tajnik/Visoki predstavnik zajedno s Komisijom.

47. Europsko vijeće potvrđuje da je njegov presezajući cilj i dalje što opsežnije svrstavanje zemalja regije u politički i gospodarski sklop Europe. Europsko vijeće potvrđuje da je Proces stabilizacije i pridruživanja jezgra njegove balkanske politike. Sadržaj sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju bit će gospodarska i financijska pomoć i suradnja, politički dijalog, prilagođavanje pravu Europske unije, suradnja u drugim političkim područjima i slobodna trgovina. Tim sporazumima trebala bi prethoditi asimetrična liberalizacija trgovine. Europsko vijeće poziva odlučno zemlje regije na međusobnu suradnju i suradnju s Unijom kako bi se uspješno završio Proces stabilizacije i pridruživanja.

48. Europsko vijeće upućuje, podsjećajući na Zaključke zasjedanja Europskoga vijeća u Tampereu, na Jadransku konferenciju koja će se održati 19./20. svibnja u Anconi u organizaciji Italije i suradnji s Europskom unijom. Ona će pojačati suradnju u potiskivanju organiziranoga kriminala, krijumčarenja i ilegalnoga useljavanja u jadranskome prostoru i potaknuti prekograničnu suradnju.

49. Europsko vijeće žurno poziva Komisiju da podnese uskoro prijedloge za jamčenje nesmetanih postupaka te brze i djelotvorne pomoći.

50. Što se tiče Savezne Republike Jugoslavije, Europsko vijeće ističe da će demokratska i kooperativna Srbija, koja živi u miru sa svojim susjedima, biti dobrodošao član europske obitelji. U tome će se pogledu Unija i dalje zauzimati za demokratske promjene u Srbiji. Selektivne sankcije protiv režima ostat će nužna sastavnica politike EU-a dok je predsjednik Milošević na vlasti. Europsko vijeće apelira na srpski narod da svoju budućnost uzme u svoje ruke i zahtijeva svoje mjesto u obitelji demokratskih nacija. Europska će unija, sa svoje strane, i dalje podupirati

ne samo demokratsku oporbu, već i razvijati opsežan dijalog s civilnim društvom. Trebalo bi ohrabrivati srpske nedržavne organizacije da se povežu s drugim nedržavnim organizacijama na regionalnoj osnovi u okviru Pakta o stabilizaciji.

51. Europsko vijeće poziva Komisiju i sve sudjelujuće strane, kao npr. Dunavsku komisiju, da odmah poduzmu korake za omogućavanje plovidbe Dunavom do ljeta.

52. Europsko vijeće podupire napore Crne Gore za postizanje demokratske reforme i gospodarskoga blagostanja. Europsko vijeće ističe hitnost bitne pomoći Crnoj Gori kako bi se osiguralo preživljavanje demokratske vlasti i izbjegla daljnja teška kriza u regiji. Dopunjujući studiju o širenju aktivnosti na Crnu Goru, koju je Vijeće naručilo od Europske investicijske banke, ono poziva nadležna tijela da bez odgađanja donesu nužne odluke o financiranju planova, programa i drugih oblika potpore, i to u okviru sredstava raspoloživih u 2000. godini, koja bi pridonijela ublažavanju neposrednih financijskih potrebe Crne Gore, ako treba i zahvatom u proračunske pričuve EU-a i sveukupnu gospodarsku pomoć.

U vezi s time Europska unija pozdravlja današnje službeno otvaranje Agencije za obnovu u Solunu.

53. Europsko vijeće potvrđuje svoje zalaganje za ciljeve Rezolucije br. 1244 Vijeća sigurnosti UN-a kao okvir za napore međunarodne zajednice na Kosovu. Ono cijeni zauzimanje UNMIK-a i KFOR-a kao i OESS-a za realiziranje ciljeva te rezolucije. Postizanje srpskoga sudjelovanja u Prijelaznoj upravi i na općinskim izborima ujesen godine 2.000. bit će važan korak ka stabilizaciji stanja na Kosovu. Trajna stabilnost u regiji može se zajamčiti jedino ako se neograničeno vodi računa o legitimnim interesima susjednih zemalja Savezne Republike Jugoslavije i poštiva njihov teritorijalni integritet te postojeće granice.

54. Posebna odgovornost Unije u regiji znači da ona mora imati središnju ulogu pri međunarodnoj potpori Kosovu. Unija je odlučna zajamčiti uspjeh međunarodnih napora na Kosovu. U tome pogledu ona priznaje da je potrebno pružati potporu na daleko koordiniraniji, koherentniji način te osigurati da napori Unije i njezinih država članica budu dolično priznati. Europska je unija u doprinosima obnovi Kosova već preuzela glavnu ulogu poslavši 30.000 vojnika za KFOR, 800 policajaca za civilno područje i, osim toga, 505 milijuna eura financijskih sredstava, a preuzela je vodeću ulogu u tijelu UNMIK-a nadležnome za gospodarsku obnovu.

55. Međunarodnoj je zajednici potrebna koherentnija i više na akciju usmjerena strategija za pružanje gospodarske i političke pomoći na Kosovu i u regiji. Europsko vijeće potkrepljuje odlučni doprinos koji se u tome pogledu postiže Paktom o stabilizaciji pod vodstvom Posebnoga koodinatora i Posebnoga izaslanika EU-a. Radi jačanja središnje uloge Europske unije Europsko vijeće poziva Glavnoga tajnika/Visokoga predstavnika da po nalogu Predsjedništva i Vijeća i uz

puno sudjelovanje Komisije osiguraju koherentnost politike EU-a prema zapadnome Balkanu, da njezin doprinos djelotvornije oblikuju te da pojačaju koordinaciju s Paktom o stabilnosti i drugim naporima međunarodne zajednice. U tu svrhu trebali bi podnijeti Vijeću za opća pitanja za njegovu narednu sjednicu prijedloge usmjerene na akciju. Predstojeća regionalna konferencija o financiranju ima presudno značenje za zajednička nastojanja međunarodne zajednice u jugoistočnoj Europi.

2.37. Bulletin EU 4-2000.
Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (1/5)

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana
Opći aspekti

1.6.40. Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu

Poziv na:
Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 3-2000., br. 1.6.44

Vijeće za opća pitanja prihvaća 10. travnja. Vijeće je primilo na znanje rezultate općinskih izbora od 8. travnja u Bosni i Hercegovini na kojima su se pokazali stanoviti ohrabrujući trendovi u korist nenacionalističkih političkih snaga. Ono je pozvalo nadležne vlasti da izborne rezultate bez odgađanja primijene kako bi pridonijele punome ostvarivanju Daytonskoga i Pariškoga sporazuma i Newyorške izjave te "voznoga reda" izrađenoga u okviru Zajedničke konzulativne radne skupine (Task Force).

U vezi sa Saveznom Republikom Jugoslavijom Vijeće je pozdravilo odluku Srpskoga nacionalnog vijeća (SNV) da pošalje predstavnike u Prijelaznu upravu i Prijelazno vijeće za Kosovo. Time se pridonosi procesu demokratizacije na Kosovu i potpunome provođenju Rezolucije br. 1244 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda. Ono je, nadalje, istaknulo da je važno primjereno pripremiti naredne općinske izbore na Kosovu.

2.38.Bulletin EU 5-2000.
Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (1/16)

Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana
Opći aspekti

1.6.64. Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu

Poziv na:
Zaključci Vijeća o zapadnome Balkanu - Bull. 4-2000., br. 1.6.40

Vijeće za opća pitanja prihvaća 22. svibnja. Vijeće skreće pozornost na značenje koje pridaje nastavku reformskoga procesa demokratski izabrane Vlade Crne Gore te je zaključilo da kao konkretan znak svoje potpore dodijeli Crnoj Gori posebnu financijsku pomoć od 20 miljuna eura (br. 1.6.76), čime se potpora od godine 1998. povećava na ukupno 100 milijuna eura. U pogledu Srbije Vijeće je podsjetilo na odlučnost Europske unije da podupre demokraciju i slobodu mišljenja u SRJ-u te je osudilo eskalaciju pritisaka na studente, novinare i oporbene političare. U pogledu Kosova Vijeće je posvetilo posebnu pozornost stvaranju povoljnih uvjeta za povratak izbjeglica. Vijeće je, nadalje, pozdravilo namjeru Komisije da podnese Studiju provedivosti o postizanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Hrvatskom.

2.39. Bulletin EU 5-2000.
Odnosi sa zemljama zapadnoga Balkana (13/16)

1.6.76. Odluka 2000./355/EG Vijeća o *posebnoj financijskoj pomoći Crnoj Gori*
Poziv na:
Zaključci Vijeća u Lisabonu - Bull. 3-2000., br. 1.21

Komisija prihvaća prijedlog 10. svibnja. (KOM/2000 288)

Pozitivno stajalište Europskoga parlamenta 18. svibnja, uz pridržavanja prava na neke redakcijske i tehničke izmjene.

Vijeće prihvaća 22. svibnja. Predmet: Dodjela posebne financijske pomoći Crnoj Gori u obliku izgubljenih subvencija u iznosu do 20 milijuna eura kako bi se ublažile neposredne financijske potrebe Republike. (Abl. L 127 od 27.5.2000.)

Preveo s njemačkog: Tomislav Martinović
Izvor:Internet ,16.listopada 2000.

3. Dokument Carla Bildta (2000.)

3.1. Priprema za mir: Prema samostalnoj stabilizaciji Balkana

1.
Želimo započeti postavljati pitanja o novom političkom uređenju za regiju južno od Slovenije te sjeverno od Grčke. Kako napredujemo s pokušajima da uspostavimo instituciju samouprave Kosova, kako bismo podržali proces reforme u Crnoj Gori te da olakšamo promjene u Srbiji, ne želimo odugovlačiti s temeljnim pitanjima koja se tiču političkog uređenja na prostoru cijele regije.

2.
Kada iznosimo ta pitanja, nameću se dva stalna glavna žarišta: Prvo je da mi moramo sagledavati regiju kao jednu cjelinu. Neće dostajati da se smire tenzije u regiji a da se cijela regija ne uzima u obzir. Mi trebamo takav zaokružen polički okvir koji omogućuje stabilnost cijeloj regiji.
Drugi je da takav politički okvir nije moguć bez međunarodnog konsenzusa oko toga što mi želimo postići. Samo cijela međunarodna zajednica, zajedničkim pristupom i djelovanjem, ima tu političku snagu da ostvari takav okvir, samo će čvrsta potpora međunarodne zajednice omogućiti takvu okviru budućnost.

3.
Ovaj tekst pokušava istražiti jednu od opcija za takav okvir za dugoročnu stabilnost regije da bi dobio međunarodni konsenzus glede strategije za postizanje njezina cilja.
U ranim 90-im međunarodna zajednica pokušala je ostvariti političko zajedništvo cijele regije. To je bio pristup i ECC-a i Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, ali ti su pokušaji propali. Međunarodna zajednica sve se više i više koncentrirala na različita žariša pojedinačno.

Danas zbog toga imamo mirovne operacija u Bosni pod nadzorom Vijeća za provedbu mirovnog sporazuma i njegova Visokog predstavnika te na Kosovu pod Ujedinjenim narodima, a i Posebnog povjerenika Glavnog tajnika UN-a. Postoji i Pakt o stabilnosti, koji pokriva i šire geografsko područje, ali s vrlo slabim djelovanjem i nema eksplicitni mandat oko glavnih strukturalnih pitanja o regiji.
Ipak, imamo regionalni okvir djelovanja, bez obzira na činjenicu da je većina problema regionalna po karakteru te je ključno da takvi problemi zahtijevaju regionalna riješenja.

4.
Najočitije pitanje regije jest budućnost Kosova. To se pitanje mora u bliskoj budućnosti postaviti jasnije negoli je to dosada bio slučaj. Također je važno istaknuti da će rješenje za Kosovo imati velik utjecaj na budućnost stabilnosti šire regije.
Moramo sagledavati regionalnu perspektivu na nov način za rješavanje pitanja Kosova tako da Kosovska perspektiva ne bi utjecala na cijelu regiju. Samo potonji pristup ima uopće potencijal za stabilnost – dok ostali mogu voditi k daljnjoj nestabilnosti.
Također, pitanja su povezana. Ne možemo jednostavno izdvojiti kosovska pitanja, osigurati opstanak jedinstvene Bosne, spriječiti konflikt u Crnoj Gori te spriječiti rat u Makedoniji bez čiste i stalne regionalne politike i političkog okvira.

5.
Takav pristup nije moguć bez postavljanja pitanja o budućnosti Federalne republike Jugoslavije. To je najvažniji i najhitniji problem koji se postavlja za cijelu regiju, te nadilazi sam Miloševićev režim kao takav.
Moramo razviti koncept za budućnost FRJ prihvaćen i od demokratske Srbije i od ostatka regije. Ako ne uspijemu u takvu konceptu, neće biti stabilnosti u regiji.

6.
Mora se uvidjeti da je sadašnja struktura FRJ nesigurna i nakon pad Miloševićeva režima. Kao minimum, mora se osigurati nova podjela vlasti između Srbije i Crne Gore. Takav odnos bi pomaknuo FRJ prema konfederaciji suverenih republika. Također se treba riješiti pitanje budućnosti Kosova, koje je bilo integralni dio Srbije, a danas kostitutivni dio FRJ.

7.
Nikako nije moguće ostvariti stabilnost regije ako se nastavi kontinuitet srpske uloge nad Kosovom. Zbog toga mora doći do konstitutivnog razvoda između Kosova i Srbije. Da bi se osigurala stabilnost na duže vrijeme, takav razvod mora biti prihvaćen i verificiran od strane demokratske Srbije. Ako bude drukčije, neće biti stabilnosti.

8.
Zbog toga se čini logičnim da naša nastojanja preusmjerimo na postupno osamostaljenje Kosova te kao krajnji cilj formiranje Republike Kosovo s istim stupnjem suverenosti kao i Republika Srbija i Republika Crna Gora. Takav koncept daje Kosovu veću suverenost nego što je ikad bilo traženo.
Formiranje takve republike Kosovo moralo bi se ostvariti kroz vremensko razdoblje od dvije do tri godine, počevši od kraja ove godine. Nakon razdoblja implementacije, poslije lokalnih izbora mora biti iniciran dijalog o untarnjem ustavotvornom okviru koji bi omogućio korak prema izboru zastupnika iz cijelog Kosova, a isto tako tijelâ izvršne vlasti tijekom nadolazećih godina. Krajnje pitanje suvereniteta treba čvrsto ostati u rukama Ujedinjenih naroda prema SCR1244 (rezolucija Vijeća sigurnosti) dok se ne ostvari šire regionalno rješenje.

9.
Buduća Republika Kosovo može se razvijati jedino kao dio šire regije. Moramo primijetiti da je koncept samostalnog i neovisnog Kosova neprihvatljiv za veliku većinu država u regiji, osim Albanije.
To je naročito slučaj u Makedoniji i Bosni. Nikad ne smijemo zaboraviti da su pitanja strukture tih dviju država najkompleksnija u regiji, te će i na jednu i na drugu utjecati način na koji se rješava kosovsko pitanje.
Zbog toga moramo naći rješenje za kritička pitanja za buduće strukture buduće FRJ, što je kompatibilno s našom potragom za stabilnošću u Bosni i Makedoniji.

10.
Svako regionalno rješenje mora zadovoljavati minimalne zahtjeve svih, a nikome ne smije ispunjavati maksimalne zahtjeve. Ako ispunimo maksimalne zahtjeve bilo kojoj strani, tj. državi, učinit ćemo to po cijenu dugotrajne konfrontacije s ostalim državama i time praktično onemogućiti mogućnost samostalnog održavanja stabilnosti koju želimo postići.

To nas prisiljava da pristupamo na način da favoriziramo kontinuirane slabe konstitutivne veze između buduće Republike Kosova, Srbije i Crne Gore.
U slučaju uspješnosti takvi će odnosi s vremenom pomoći premostiti razlike između šireg slavenskog i šireg albanskog interesa u regiji. U slučaju da pokušamo izdvojiti probleme kroz dezintegraciju, samo ćemo jače destabilizirati regiju.
Postoje mnoga pitanja koja se moraju pomno razmotriti kad se razmišlja o takvoj mogućoj strukturi. Mora se razmotriti i pitanje Vojvodine. Buduća politika i struktura Europske unije čimbenik je od kritične važnosti.

11.
Osnovni izvor nestabilnosti u regiji još od početka raspada bivše Jugoslavije bilo je uvjerenje da postoji opasnost te mogućnost da se političke strukture u regiji promijene.
To je omogućilo privremenu prirodu političkih uređenja, te zadržavanje visoke političke tenzije pojačavanjem očekivanja jedne strane i straha druge strane, čime su ohrabrivani sukobi namjesto kompromisa. Tanak krug straha i očekivanja bio je mehanizam koji je tjerao regiju prema sve većem udaljavanju i dezintegraciji.
Zbog toga je apsolutno nužno naći politički okvir u kojem će se svi moći naći i koji će svima biti stabilan i siguran, inače neće biti sigurnosti. Samo kada se to osigura, ostvarit će se klima pogodna za kompromise koji će tijekom vremena kreirati uvjete za harmonični zajednički život.

12.
Dugoročno se takav stabilan politički poredak može osigurati putem članstvo tih država u Europskoj uniji. Ali i u najboljem slučaju za takav proces bit će potreban priličan broj godina. Zbog toga se moraju razmatrati različiti oblici europskih rješenja koji se mogu vidjeti kao mehanizam za napredovanje nacija koje žele eventualno članstvo, dok istodobno osiguravaju upravo stvorenu političku stabilnost, tako prijeko potrebnu.
Sporazum o stabilnosti i pridruživanju, sada zamišljen da bi postojao između Europske unije i različitih država, jesu bilatarelni i fleksibilni dogovori. Oni znače važnu evoluciju politike Unije prema regiji.
S točke gledišta s koje se traži politička struktura široke regije u nastojanju da se reguliraju najvažnija pitanja ne samo o budućnosti FRY trebalo bi ispitati daljnju evoluciju koja će uključiti regionalne institucije koje su izravno povezane s institucijama EU-a, s naporima država u regiji da se međusobno postupno ujedine u skladu s pravilima i politikom EU-a.

Ako se uspostavi takva institucija, treba osigurati i upravljanje gospodarskom pomoći regiji te promatranje ljudskih prava i prava manjina, a isto tako i carinske tolerancije u cijeloj regiji te ostalih regionalnih zadaća postavljenih kako od EU-a tako i od država u regiji međusobno. Takvu strukturu treba gledati kao produženje struktura EU-a; ona će olakšati razvoj država i napredovanje regije prema punom članstvu u EU-u. Krajnji cilj te strukture bio bi stapanje u Uniju. Kako bi to bilo prihvatljivo, to treba biti viđeno kao pojas za spasavanje, a ne kao čekaonica. Ali još nekoliko nadolazećih godina najvažniji zadatak jest olakšavanje integracije i procesa reforme u regiji kao cjelini, a isto tako osiguravanje adekvatnog političkog okvira.

13.

Kritična točka kojoj se približava regija jest vrijeme koje donosi promjena vodstva u Beogradu. To je vrijeme od ključne važnosti i najbolje je omogućiti pravilan stav prema Srbiji kao ključnom čimbeniku u regiji. Dok se to ne ostvari, sve druge aktivnosti u regiji moraju se držati zaleđenima. Prema tome, moguće je da su vremena nesigurnosti i previranja dok je Milošević bio na vlasti iza nas. To će biti od presudne važnosti da međunarodna zajednica vidi to razdoblje kao vrijeme za osiguranje budućeg aranžmana kako za Srbiju tako i za cijelu regiju.

Međunarodna zajednica imat će presudnu ulogu tijekom tog vremena u razvoju regije u sljedećim desetljećima. To se mora pripremiti i istražiti. Srbija će zahtijevati ubrzanu i cjelokupnu integraciju u međunarodnu zajednicu, uključujući i veće količine gospodarske pomoći. Sankcije valja ukinuti. Takvi aranžmani bit će sredstvo za stabiliziranje krhkog i djelomičnog demokratskog razvoja zemlje. Neuspjeh da se to ostvari napravit će prostora nacionalističkom i revanšističkom razdoblju, koje će dalje destabilizirati regiju.

Ali, moraju se postaviti jasni uvjeti za takvu brzu i punu reintegraciju.

Prihvaćanje novih ustavnih načela koji se tiču i Kosova i Crne Gore moraju biti središnji element. Međunarodna zajednica mora imati spremna ustavna rješenja koja će odvojiiti Kosovo od Srbije i kreirati slabe strukturne veze između triju republika. Dodatni uvjet mora biti da osobe osumnjičene od ICTY-a ne mogu obnašati javne dužnosti. Taj zahtjev postavljen je za različite djelove Bosne kroz dosadašnje mirovne procese.

Preporučljivo je da se ostvari mogućnost postavljanja drugih izvanrednih regionalnih pitanja tijekom tog vremenskog razdoblja.Također je od velike važnosti da se ostvari paket-aranžman povezan s pitanjem sukcesije između država nasljednica SFRJ, jer je to preduvjet za punu integraciju u međunarodne institucije.

Treba postići nagodbu kod brojnih neriješenih pitanja vezanih uz mirovni dogovor u Bosni i riješenja koja se tiču pitanja Prevlake.

U osnovi, moramo tražiti mogućnosti riješavanja problema kroz paket-aranžmane za cijelu regiju. To neće biti moguće bez odgovarajuće pripreme.

14.

Mogli bismo predvidjeti napredak prema strukturi za tu regiju tako što ćemo ujediniti tri međusobno povezane komponente.

Prva će se baviti pitanjima gospodarske integracije kroz regionalni postupan pomak prema europskom ujedinjenom tržištu i prihvaćanjem svih pridodanih mjera. S obzirom na narav jednog tržišta, to će omogućiti jači faktor harmonizacije integracije. U novoj FRY sva pitanja jedinstvenog tržišta bit će promatrana kao pitanja koja će omogućiti razvoj susjednih tržišta u regiji.

Druga bi se trebala baviti jamstvima za politička uređenja u regiji. To treba biti ovjereno od Vijeća sigurnosti UN-a i mora imati potporu svih ključnih članova i ključnih sudionika u regiji. Osiguravajući takve aranžmane važno je postaviti pitanje ne samo granica nego i ponuđenog suvereniteta koji će biti karakterističan za regiju.

Treća komponenta mora biti suočavanje sa svim pitanjima sigurnosti i razoružanja. To bi bilo jedino realno kroz dugogodišnju prisutnost međunarodnih snaga koje bi to osiguravale. Putem takve kontinuirane prisutnosti svaka zemlja mogla bi biti vezana vlastitim ambicijama na traženje šireg međunarodnog odobravanja tih pitanja. Također mora postojati cjelokupni dogovor u regiji za razoružanje.

15.

Postoje alternative takvim pokušajima za uspostavu integracijskih struktura i stabilnosti u regiji uz sljedeće postavke:

Osnovne alternative tom pristupu koncentrirane su oko daljnje dezintegracije regije namjesto integracije. Mogu računati na prihvaćanje punog osamostaljenja Kosova, pa da se tada pokušaju smiriti regionalne učinke u vezi s tim pitanjem.

Iako bi to olakšalo rješavanje kosovskog pitanja, takve alternative vjerojatno bi otežale zadaću međunarodnoj zajednici te ju učinile još zahtjevnijom. To više takva alternativa ne osigurava samostalno postizanje stabilnosti u doglednoj budućnosti.

16.

Preduvjet bilo kojem nastojanju da se učini potez prema pomaku glede regionalne strategije uz pomoć prethodno navedenih postavaka upućuje na to da treba obaviti velik broj priprema koje se

moraju provesti u vrlo kratko vrijeme zbog promjene u Beogradu. Trebalo bi se raspravljati o unutarnjim strukturama da se postave takva politička pitanja.

4. Pakt o stabilnosti. Dokumenti (1999. - 2000.)

4.1. Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu (Köln, 10. lipnja 1999.)

I. SUDIONICI, OPIS STANJA

1. Mi - ministri vanjskih poslova država članica Europske unije, Europske komisije, ministri vanjskih poslova Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Hrvatske, Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Mađarske, Rumunjske, Rusije, Slovenije, Turske, Sjedinjenih Američkih Država, aktualnoga predsjedatelja OESS-a, te predstavnika Vijeća Europe, koji predstavljaku sudionike današnje Konferencije o jugoistočnoj Europi, te ministri vanjski poslova Kanade i Japana, predstavnici Ujedinjenih naroda, UNHCR, NATO, OECD, WEU, MMF, Svjetske banke, Europske banke za ulaganje, Europske banke za obnovu i razvitak, koji djeluju u sklopu svojih ovlasti i predstavljaju podupiruće države, kao i predstavnici Royaumontskoga procesa, SECI, BSEC, SEECP, SEI - sastali smo se u Kölnu 10. lipnja 1999. na poziv Europske unije za usvajanjem Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu.
2. Zemlje jugoistočne Europe uviđaju svoju odgovornost za djelovanje unutar međunarodne zajednice na izradi zajedničke strategije stabilnosti i rasta regije te za međusobnu suradnju i suradnju s glavnim donatorima radi provedbe te strategije. Korištenjem prilike za rješavanje strukturnih nedostataka i neriješenih pitanja ubrzat će se demokratski i gospodarski razvitak u regiji.
3. Nastojat ćemo ostvariti cilj trajnoga mira, blagostanja i stabilnosti u jugoistočnoj Europi. Taj cilj ćemo ostvariti sveobuhvatnim i usklađenim pristupom regiji, uz uključenje EU, OESS-a, Vijeća Europe, UN, NATO, OECD, WEU, međunarodnih financijskih ustanova i regionalnih incijativa. Pozdravljamo činjenicu da su Europska unija i Sjedinjene Američke Države učinili potporu Paktu o stabilnosti prioritetom u svojemu novome transatlantskome programu (New Transatlantic Agenda), kao i činjenicu da su Europska unija i Ruska Federacija dale Pakt o stabilnosti prioritet u svojemu političkome dijalogu.
4. Rješenje sukoba na Kosovu presudno je za našu sposobnost cjelovitoga ostvarivanja ciljeva Pakta o stabilnosti i djelovanja u smjeru trajnih, dugoročnih mjera za budući mir i međunacionalni sklad bez straha od ponovnoga izbijanja rata.

II. NAČELA I NORME

5. Svečano potvrđujemo svoje opredjeljenje za sva načela i norme sadržane u Povelji UN, Završnome dokumentu iz Helsinkija, Pariškoj povelji, Dokumentu iz Kopenhagena iz 1990. i drugim OESS-ovim dokumentima te, u konkretnome slučaju, za cjelovitu provedbu važećih rezolucija Vijeća sigurnosti UN, važećih konvencija Vijeća Europe i Općega okvirnoga sporazuma o miru u Bosni i Hercegovini, u svrhu promicanja dobrosusjedskih odnosa.

6. Naša nastojanja temeljit ćemo na bilateralnim i multilateralnim sporazumima o dobrosusjedskim odnosima koje su sklopile države regije koje sudjeluju u Paktu, te ćemo tražiti sklapanje takvih sporazuma tamo gdje ih još nema. Oni će tvoriti bitan dio Pakta o stabilnosti.

7. Ponovno izjavljujemo da smo odgovorni našim građanima kao i jedni drugima glede normi i načela OESS-a i ostvarivanja preuzetih obveza. Također ponavljamo da su obveze glede ljudske dimenzije preuzete našim članstvom u OESS-u predmet izravne i legitimne brige svih država sudionica Pakta o stabilnosti i nisu isključivo unutarnje stvari odnosne države. Poštivanje tih obveza jedan je od temelja međunarodnoga poretka kojemu kanimo dati znatan doprinos.

8. Konstatiramo da se zemlje u regiji sudionice Pakta o stabilnosti obvezuju na trajnu demokratsku i gospodarsku reformu, kao što je navedeno u točki 10, te na međusobnu bilateralnu i regionalnu suradnju radi promicanja njihove integracije, na individualnoj osnovi, u euroatlantske strukture. članice EU i druge zemlje sudionice i međunarodne organizacije i ustanove obvezuju se da će poduzeti sve da im pomognu u brzome i mjerljivome napredovanju na tome putu. Ponovno potvrđujemo inherentno pravo svake države sudionice da slobodno bira ili mijenja svoje sigurnosne aranžmane, uključujući međunarodne ugovore o savezništvu onako kako se oni budu razvijali. Svaka država sudionica poštivat će prava svih drugih u tom pogledu. Neće jačati svoju sigurnost na račun sigurnosti drugih država.

III. CILJEVI

9. Pakt o stabilnosti smjera na jačanje zemalja jugoistočne Europe u njihovu nastojanju da potiču mir, demokraciju, poštivanje ljudskih prava i gospodarskoga blagostanja, kako bi se postigla stabilnost u cijeloj regiji. One zemlje u regiji koje se nastoje integrirati u euroatlantske strukture, pored niza drugih sudionika u Paktu, čvrsto vjeruju da će provedba toga procesa olakšati ostvarivanje njihova cilja.

10. U tu svrhu obvezujemo se na suradnju:

u sprečavanju i okončanju napetosti i kriza kao preduvjeta za trajnu stabilnost. To uključuje

sklapanje i provedbu međusobnih multilateralnih i bilateralnih ugovora i poduzimanje domaćih mjera radi prevladavanja postojećega potencijala za sukob;
u ostvarivanju zrelih demokratskih politikih procesa temeljenih na slobodnim i poštenim izborima, vladavini prava i cjelovitome poštivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda, uključujući prava pripadnika nacionalnih manjina, pravo na slobodne i nezavisne medije, odgovornost zakonodavne vlasti svojim biračima, nezavisnost sudstva, borbu protiv korupcije, te produbljivanje i jačanje civilnoga društva;
u stvaranju miroljubivih i dobrosusjedskih odnosa u regiji putem strogoga poštivanja načela Završnoga dokumenta iz Helsinkija, izgradnje povjerenja i pomirbe, poticanju OESS-a i drugih foruma u radu na mjerama za izgradnju regionalnoga povjerenja i mehanizama za sigurnosnu suradnju;
u očuvanju multinacionalne i multietničke raznolikosti zemalja u regiji, te zaštiti manjina;
u stvaranju sposobnih tržišnih gospodarstava zasnovanih na zdravoj makroekonomskoj politici, tržišta otvorenih prema uvelike povećanoj međunarodnoj trgovini i ulaganjima u privatni sektor, učinkovitim i transparentnim carinskim sustavom i sustavom poslovnoga zakonodavstva, uz razvitak jakih tržišta kapitala i diversifikaciju vlasništva, uključujući privatizaciju, koji dovode do širenja kruga prosperiteta za sve građane;
u njegovanju gospodarske suradnje u regiji te između regije i ostatka Europe i svijeta, uključujući područja slobodne trgovine;
u promicanju neometanih kontakata među građanima;

u sprečavanju prisilnoga izgona stanovništva zbog rata, progona i građanskih nereda kao i migracija potaknutih siromaštvom;
u suzbijanju organiziranoga kriminala, korupcije i terorizma i svih kriminalnih i protuzakonitih aktivnosti;
u osiguranju sigurnoga i slobodnoga povratka svih izbjeglica i prognanika njihovim domovima, pomažući zemljama u regiji zajedničkim nošenjem tereta koji im je nametnut;
u stvaranju uvjeta za cjelovitu integraciju zemalja jugoistočne Europe u političke, gospodarske i sigurnosne strukture po njihovu izboru.
11. Trajni mir i stabilnost u jugoistočnoj Europi bit će moguć tek kad demokratska načela i vrijednosti, koje već aktivno promiču mnoge zemlje u regiji, posvuda puste korijenje, uključujući i Saveznu Republiku Jugoslaviju. Međunarodna nastojanja moraju se usredotočiti na konsolidaciju i povezivanje područja stabilnosti u regiji radi polaganja čvrstih temelja u svim zemljama za prijelaz regije kao cjeline u miroljubivu i demokratsku budućnost.

Izjavljujemo da će Savezna Republika Jugoslavija biti dobrodošla kao punopravna i ravnopravna sudionica Pakta o stabilnosti nakon političkoga rješenja kosovske krize na temelju načela o kojima su se dogovorili ministri vanjskih poslova zemalja skupine G8 te uzimajući u obzir potrebu za poštivanjem načela i ciljeva ovoga Pakta od strane svih sudionica.
Da bi se Saveznu Republiku Jugoslaviju približilo tome cilju, poštujući njezin suverenitet i teritorijalnu cjelovitost, razmotrit ćemo načine za uključenje Republike Crne Gore u pogodnosti ovoga Pakta. U tome kontekstu pozdravljamo sudjelovanje predstavnika Crne Gore, kao konstitutivne republike Savezne Republike Jugoslavije, na našim sastancima. Također konstatiramo nakanu Europske unije i drugih zainteresiranih sudionica da nastave blisko surađivati s njezinom demokratski izabranom vladom.

IV. MEHANIZMI PAKTA O STABILNOSTI

12. Za ostvarivanje ciljeva koje smo si zadali, dogovorili smo se o uspostavi Regionalnoga stola za jugoistočnu Europu. Regionalni stol za jugoistočnu Europu preispitivat će napredak ostvaren prema Paktu o stabilnosti, poticati ga i osigurati njegovo usmjeravanje u promicanju zadanih ciljeva.

13. Pakt o stabilnosti imat će posebnoga koordinatora kojega će imenovati Europska unija nakon konzultacija s aktualnim predsjedateljem OESS-a i drugim sudionicima, te će ga potvrđivati aktualni predsjedatelj OESS-a. Posebni koordinator predsjedat će Regionalnim stolom za jugoistočnu Europu i bit će zadužen za promicanje ostvarenja ciljeva Pakta unutar pojedinih zemalja i između njih, uz potporu odgovarajućih struktura prilagođenih potrebama, u bliskoj suradnji s vladama i relevantnim ustanovama zemalja, posebice drugih zainteresiranih pridruženih zemalja Europske unije, kao i relevantnih međunarodnih organizacija i ustanova. Posebni koordinator podnosit će periodična izvješća OESS-u, prema njegovoj proceduri, u ime Regionalnoga stola za jugoistočnu Europu.

14. Regionalni stol za jugoistočnu Europu osiguravat će koordinaciju aktivnosti radnih stolova te između njih, koji će se temeljiti na postojećemu stručnome znanju, ustanovama i inicijativama te se mogu dalje podijeliti na sljedeće podstolove:
Radni stol o demokratizaciji i ljudskim pravima;
Radni stol o gospodarskoj obnovi, razvitku i suradnji;
Radni stol o sigurnosnim pitanjima.

15. Djelokrug rada tih radnih stolova podrobno je definiran u Aneksu ovoga dokumenta. Radni stolovi pretresat će i olakšavati rješavanje pitanja koja im budu povjerena aranžmanima koji će se dogovarati na svakome stolu.

16. Regionalni stol za jugoistočnu Europu i radni stolovi sastojat će se od sudionika Pakta za stabilnost. Podupiruće države, organizacije i ustanove, kao i regionalne inicijative iz točke 1 ovoga dokumenta imaju pravo sudjelovati u radnim stolovima te u Regionalnome stolu za jugoistočnu Europu ako to žele. Susjedne i druge zemlje, osobito druge zainteresirane pridružene zemlje Europske unije, kao i relevantne međunarodne organizacije i ustanove, mogu biti pozvane kao sudionici ili promatrači, ovisno o konkretnome slučaju, na Regionalni stol za jugoistočnu Europu i/ili radne stolove, da daju svoj doprinos ciljevima Pakta o stabilnosti.

V. ULOGE SUDIONIKA I NJIHOVA MEĐUSOBNA SURADNJA

17. Rad u sklopu Pakta o stabilnosti treba uzimati u obzir raznolikost stanja sudionica. Radi ostvarivanja ciljeva ovoga Pakta osigurat ćemo učinkovitu koordinaciju između država sudionica i podupirućih država, međunarodnih i regionalnih organizacija i ustanova, koje imaju jedinstveno znanje i stručnost za davanje doprinosa zajedničkome nastojanju. Očekujemo aktivno i kreativno sudjelovanje svih kojih se to tiče u stvaranju uvjeta koji će omogućiti zemljama u regiji da iskoriste priliku koju im pruža ovaj Pakt. Svaki od sudionika nastojat će osigurati promicanje ciljeva Pakta o stabilnosti vlastitim sudjelovanjem u svim relevantnim organizacijama i ustanovama.

Uloga EU-a

18. Pozdravljamo iniciranje ovoga Pakta od strane EU kao i njezinu vodeću ulogu, u suradnji s drugim sudionicima i podupirućim državama, međunarodnim organizacijama i ustanovama. Iniciranje ovoga Pakta dat će čvrst Europski oslonac regiji. Konačni uspjeh Pakta uvelike će ovisiti o naporima zainteresiranih država da ostvare ciljeve Pakta i razviju regionalnu suradnju putem multilateralnih i bilateralnih sporazuma.

19. Toplo pozdravljamo spremnost EU da aktivno podupre zemlje regije i da im omogući ostvarenje ciljeva Pakta o stabilnosti. Pozdravljamo aktivnost EU na jačanju demokratskih i gospodarskih institucija u regiji putem niza relevantnih programa. Konstatiramo napredak prema uspostavi i razvitku ugovornih odnosa, na individualnoj osnovi te u okviru regionalnoga pristupa, između EU i zemalja regije. Konstatiramo da će EU na temelju bečkih zaključaka Europskoga vijeća izraditi Zajedničku strategiju za zapadni Balkan kao temeljnu incijativu.

20. EU će približiti regiju perspektivi cjelovite integracije tih zemalja u svoje strukture. U slučaju zemalja koje još nisu sklopile sporazume o pridruženome članstvu u EU to će se postići novom vrstom ugovornih odnosa uz puno uvažavanje individualnoga stanja svake zemlje s izgledima za članstvo u EU, na temelju Amsterdamskoga ugovora te kad se zadovolje kriteriji Kopenhagena.

Konstatiramo spremnost Europske unije da u autonomnom odlučivanju razmotri ostvarivanje ciljeva Pakta o stabilnosti, posebice napredak u razvitku regionalne suradnje, među važnim elementima u vrednovanju opravdanosti spomenutih izgleda.

Uloga zemalja u regiji

21. Visoko cijenimo doprinos i solidarnost zemalja u regiji s naporima međunarodne zajednice za postizanje miroljubivoga rješenja na Kosovu. Pozdravljamo dosadašnje napore i ostvarene rezultate zemalja jugoistočne Europe glede demokratizacije, gospodarskih reformi te regionalne suradnje i stabilnosti. Te zemlje bit će glavni korisnici pogodnosti Pakta te uviđaju da će njegova uspješna provedba i napredovanje prema euroatlantskim strukturama za one koji to hoće presudno ovisiti o njihovoj opredijeljenosti da ostvaruju ciljeve Pakta, konkretno o volji za suradnju na bilateralnoj i multilateralnoj razini te za promicanje ciljeva Pakta unutar vlastitih nacionalnih struktura.

Uloga OESS-a

22. Pozdravljamo namjeru OESS-a kao jedine paneuropske sigurnosne organizacije i kao regionalne organizacije osnovane temeljem Poglavlja VIII Povelje UN i glavnog instrumenta za rano upozoravanje, sprječavanje sukoba, kontroliranje krize i postkonfliktnu rehabilitaciju da znatno pridonese naporima poduzetim putem Pakta o stabilnosti. Potvrđujemo da OESS ima ključnu ulogu u razvijanju svih dimenzija sigurnosti i stabilnosti. Stoga tražimo da se Pakt o stabilnosti stavi pod pokroviteljstvo OESS-a, te ćemo se u cijelosti pouzdati u OESS da se stara o poštivanju odredaba Pakta o stabilnosti od strane država sudionica, u skladu sa svojim procedurama i ustaljenim načelima.

23. Oslanjat ćemo se na OESS-ove institucije i instrumente i stručnost radi doprinosa radu Regionalnoga stola za jugoistočnu Europu i radnih stolova, osobito Radnoga stola o demokratizaciji i ljudskim pravima. Njihova jedinstvena kvalificiranost bit će vrlo potrebna za promicanje općih i neposrednih ciljeva Pakta o stabilnosti Izražavamo namjeru, u slučajevima koji iziskuju OESS-ovo sudjelovanje u svezi s poštivanjem njegovih načela u provedbi Pakta o stabilnosti, da pribjegnemo instrumentima i postupcima OESS-a, uključujući one koji se odnose na sprječavanje sukoba, na mirno rješavanje sporova i na ljudsku dimenziju. Države stranke Konvencije o osnivanju Suda za pomirbu i arbitražu mogu također iznijeti pred taj sud moguće sporove i od njega zatražiti neobvezujuće mišljenje.

Uloga Vijeća Europe

24. Pozdravljamo spremnost Vijeća Europe da integrira sve zemlje u regiji u puno članstvo na temelju načela pluralističke demokracije, ljudskih prava i vladavine prava. Vijeće Europe može dati važan doprinos ciljevima Pakta kroz svoja parlamentarna i međuvladina tijela i ustanove, s njegovim europskim normama otjelovljenima u relevantnim pravno obvezujućim konvencijama, poglavito u Europskoj konvenciji o ljudskim pravima (i Sudu), svoje instrumente i programe na području demokratskih ustanova, ljudskih prava, zakonodavstva, pravosuđa i obrazovanja, kao i svoje jake veze s civilnim društvom. U tom kontekstu s velikim zanimanjem bilježimo Program stabilnosti Vijeća Europe koji treba provoditi zajedno i u bliskoj koordinaciji sa zemljama na koje se odnosi te drugim međunarodnim i regionalnim organizacijama angažiranima na tome polju.

Uloga UN-a, uključujući UNHCR

25. Ističemo središnju ulogu UN-a u regiji glede mira i sigurnosti kao i za trajnu političku normalizaciju te za humanitarno djelovanje i gospodarski oporavak. Snažno podupiremo UNHCR-ovu stožernu ulogu u svim pitanjima vezanima za izbjeglice, posebice glede zaštite i povratka izbjeglica i prognanika, te ključnu ulogu WFP, UNICEF, WHO, UNDP, UNHCHR i drugih sastavnica sustava UN. Radujemo se aktivnome sudjelovanju relevantnih agencija UN u Regionalnome stolu za jugoistočnu Europu. Konstatiramo da Ekonomska komisija UN za Europu posjeduje stručnost kojom može korisno pridonijeti radu Radnih stolova Pakta o stabilnosti.

Uloga NATO-a

26. Konstatiramo NATO-vu odluku da poveća suradnju sa zemljama jugoistočne Europe kao i njegovo opredjeljenje za otvorenost, te nakanu da Euroatlanstko partnersko vijeće i Partnerstvo za mir djeluju u suradnji s drugim euroatlantskim strukturama, da pridonese stabilnosti i sigurnosti i da održi i poveža konzultacije sa zemljama u regiji. Pozivamo ih da se u skladu s ciljevima Pakta angažiraju u regionaloj sigurnosnoj suradnji te sprječavanju i smirivanju sukoba. Pozdravljamo stabilizacijske aktivnosti usmjerene na promicanje ciljeva ovoga Pakta. Povećano korištenje NATO-vih konzultacijskih foruma i mehanizama, izrada EAPC-ova mehanizma suradnje, jače korištenje programa Partnerstva za mir poslužit će ciljevima ukupne stabilnosti, suradnje i dobrosusjedstva predviđenih Paktom.
27. članice NATO-a i znatan broj drugih sudionika podvlače da Savez treba odigrati važnu ulogu u ostvarivanju ciljeva Pakta, bilježeći osobito NATO-vu nedavnu odluku na iskorak prema zemljama u regiji.

Uloga SAD-a

28. Nakon što su tijesno surađivale s EU-om u iniciranju ovog Pakta, SAD će nastaviti igrati vodeću ulogu u izradi i provedbi Pakta, u suradnji s drugim sudionicima i podupirateljima. Smatramo da aktivna uloga SAD podcrtava vitalnu važnost koju zemlje u regiji pridaju svojoj integraciji u euroatlanstske strukture.

Konstatiramo spremnost SAD da podupru taj cilj usporedno s nastojanjima tih zemalja da postanu čim jači kandidati za članstvo u euroatlanstskim ustanovama. Pozdravljamo tekući doprinos SAD državama jugoistočne Europe, uključivo kroz programe gospodarske i tehničke pomoći, kao i kroz sudjelovanje u vodstvu međunarodnih financijskih ustanova. SAD će se koordinirati i surađivati drugim donatorima radi osiguranja maksimalne učinkovitosti pomoći regiji.

Uloga Ruske Federacije

29. Rusija je igrala i igra jednu od ključnih uloga u regiji. Cijene se ruska nastojanja i doprinos postizanju miroljubivoga rješenja tamošnjih sukoba, osobito kosovske krize. Budući da je bila uključena u ranoj fazi iniciranja ovoga Pakta, Ruska Federacija nastavit će igrati jednu od vodećih i konstruktivnih uloga u izradi i provedbi Pakta, u suradnji s EU, UN, OESS, Vijećem Europe, međunarodnim gospodarskim i financijskim organizacijama i ustanovama, kao i s regionalnim inicijativama i pojedinačnim državama. Ruska Federacija može dati vrijedan doprinos aktivnostima usmjerenima na promicanje mira, sigurnosti i suradnji nakon okončanja sukoba.

Uloga međunarodnih financijskih institucija

30. MMF, Svjetska banka, Europska banka za obnovu i razvitak i Europska investicijska banka (EIB) kao financijska ustanova Europske unije, moraju odigrati vrlo značajnu ulogu, u skladu sa svojim konkretnim mandatima, u podupiranju zemalja regije u postizanju gospodarske stabilizacije, reforme, te razvitka ove regije. Uzdamo se u njih da će razviti dosljednu strategiju međunarodne pomoći za ovu regiju i promicati zdravu makroekonomsku i strukturnu politiku za zemlje o kojima je riječ. Pozivamo ove međunarodne financijske institucije da preuzmu aktivnu ulogu na Regionalnome stolu za jugoistočnu Europu i relevantnim Radnim stolovima.

Uloga OECD-a

31. Konstatiramo jedinstvenu snagu OECD-a kao foruma za dijalog o srednjoročnoj strukturnoj

politici i najboljoj praksi. Uzdamo se u OECD, imajući u vidu njegovu dobro poznatu stručnost u postupanju prema gospodarstvima u tranziciji i njegov otvoreni dijalog sa zemljama jugoistočne Europe, da će aktivno sudjelovati u Regionalnome stolu za jugoistočnu Europu i pomagati u procesu gospodarske obnove, jačanja sposobnosti dobre vlasti i uprave te daljnje integracije odnosnih država u Europu kao cjelinu.

Uloga WEU-a

32. Pozdravljamo ulogu koju WEU igra u promicanju stabilnosti u regiji. U tome pogledu konstatiramo doprinos koji WEU pruža sigurnosti, na zahtjev Europske unije, preko svojih misija u zemljama regije.

VI. REGIONALNE INICIJATIVE

33. Naglašavamo naše zanimanje za održive regionalne inicijative i organizacije za njegovanje prijateljske suradnje između susjednih država. Pozdravljamo subregionalne obrasce suradnje između zemalja sudionica. Nastojat ćemo osigurati suradnju i koordinaciju između tih inicijativa i Pakta o stabilnosti, koji će se uzajamno jačati. Gradit ćemo na njihovim relevantnim postignućima.

34. Konstatiramo da je Royaumontski process već uspostavio dinamični okvir za suradnju na području demokracije i građanskoga društva. Stoga će Royaumont morati odigrati jednu od ključnih uloga na tom području, osobito u sklopu prvoga radnoga stola Pakta o stabilnosti.

35. Konstatiramo ulogu Organizacije za crnomorsku gospodarsku suradnju u promicanju uzajamnoga razumijevanja, poboljšanja ukupne političke klime i njegovanja gospodarskoga razvitka crnomorske regije. Pozdravljajući njegov angažman u postizanju mira, sigurnosti i stabilnosti kroz gospodarsku suradnju, pozivamo BSEC da dade svoj doprinos provedbi Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu.

36. Konstatiramo da je Srednjoeuropska inicijativa sa zemljama u regiji uspostavila stabilan i integriran okvir za dijalog, koordinaciju i suradnju na političkome, gospodarskome, kulturnome i parlamentarnome polju. Na temelju svojih iskustava SEI će imati važnu ulogu u sklopu Regionalnoga stola za jugoistočnu Europu.

37. Konstatiramo da je Inicijativa za suradnju u jugoistočnoj Europi (SECI) razvila inovativan pristup suradnji u regiji vezanoj uz gospodarska i infrastrukturna pitanja, omogućavajući zajedničko odlučivanje zemalja jugoistočne Europe na njezinu području djelovanja. Kao takva, ona ima jednu od ključnih uloga glede regionalnih gospodarskih pitanja, posebice uklanjanje prepreka privatnome ulaganju u regiji, u sklopu Pakta o stabilnosti.

38. Pohvaljujemo Proces suradnje u jugoistočnoj Europi kao još jednu uspješnu regionalnu suradnju. Potičemo njezin daljnji razvitak i institucionalizaciju, uključujući finalizaciju njezine povelje o dobrosusjedskim odnosima i suradnji.
39. Konstatiramo doprinos sigurnosnoj dimenziji skupine SEDM (Ministri obrane jugoistočne Europe), koja je zemlje regije i druge narode uvela u mnoge aktivnosti suradnje koje povećavaju transparentnost i uzajamno povjerenje, kao što su nove Multinacionalne mirovne snage za jugoistočnu Europu.
40. Očekujemo da predložena Konferencija o jadranskoj i jonskoj regiji dade pozitivan doprinos regiji.

VII. MEĐUNARODNA MOBILIZACIJA I PROCES KOORDINACIJE DONATORA

41. Ponovno potvrđujemo naše čvrsto opredjeljenje za potporu obnovi, stabilizaciji i integraciji u regiji, te pozivamo međunarodnu donatorsku zajednicu da velikodušno sudjeluje u tome. Pozdravljamo napredak koji su ostvarili Svjetska banka i Europska unija preko Europske komisije, u uspostavi procesa donatorske koordinacije. Taj proces bit će u bliskoj interakciji s odnosnim radnim stolom te će identificirati odgovarajuće modalitete za dodjelu i kanaliziranje međunarodne pomoći. Svjetska banka i Europska komisija također će biti zadužene za koordinaciju sveobuhvatnoga pristupa regionalnome razvitku i neophodnim donatorskim konferencijama.

VIII. PROVEDBENI I REVIZIJSKI MEHANIZMI

42. Učinkovita provedba ovog Pakta ovisit će o razvitku i jačanju administrativnih i institucionalnih kapaciteta te civilnoga društva u zemljama o kojima je riječ - kako na nacionalnoj tako i na lokalnoj razini - u cilju pospješivanja konsolidacije demokratskih struktura, a imat će dugoročne koristi za učinkovito upravljanje i prihvat međunarodne pomoći za tu regiju.
43. Regionalni stol za jugoistočnu Europu i radni stolovi sazvat će se na svoje inauguralne sjednice čim prije na poziv predsjedništva Europske unije. Radit će na ostvarivanju konkretnih rezultata u skladu s dogovorenim rokovima, u suglasju s ciljevima Pakta o stabilnosti. Regionalni stol za jugoistočnu Europu sastajat će se periodično, na razini koja će se utvrditi, radi preispitivanja napretka u radu radnih stolova. Regionalni stol usmjeravat će rad radnih stolova.

ANEKS

Organizacija Regionalnog stola za jugoistočnu Europu i radnih stolova Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu

A. Regionalni stol za jugoistočnu Europu radit će na ostvarivanju Pakta o stabilnosti djelujući kao mjesto za razjašnjavanje svih načelnih pitanja u svezi sa sadržajem i provedbom Pakta o stabilnosti, kao i koordinacijsko tijelo u procesu Pakta o stabilnosti. Regionalni stol usmjeravat će rad radnih stolova.

B. Radni stolovi instrument su održavanja i poboljšanja dobrosusjedskih odnosa u regiji konstruktivnim pristupom i rješavanjem pitanja koja im se povjere. Ciljevi Radnih stolova bit će konkretno:
rasprava o pitanjima u multilateralnom okviru u svezi s utvrđivanjem puteva rješavanja nedostataka i rješavanja razlika putem dogovora i sporazuma, služeći se stručnim znanjem i potporom sudionika i podupirućih zemalja, organizacija, ustanova i regionalnih inicijativa, posebice OESS-a i Vijeća Europe;
utvrđivanje projekata namijenjenih olakšavanju postizanja dogovora, sporazuma i mjera u skladu s ciljevima Pakta. Osobitu pozornost valja posvetiti projektima koji obuhvaćaju dvije ili više zemalja regije.
prema potrebi, poticaj zamahu na područjima gdje treba ostvariti napredak.

C. Svaki Radni stol bavit će se nizom pitanja i odlučivati, prema prilici, je li potrebno osnivati podstolove sa sudionicima i podupirateljima:

Radni stol o demokratizaciji i ljudskim pravima bavit će se (i) demokratizacijom i ljudskim pravima, uključujući prava pripadnika nacionalnih manjina; slobodom i nezavisnošću medija; izgradnjom civilnoga društva; vladavinom prava i provedbom zakona; izgradnjom institucija; učinkovitom upravom i dobrom vlašću; izradom zajedničkih pravila ponašanja u pitanjima granica; ostalim srodnim pitanjima od interesa za sudionike; (ii) pitanjima izbjeglica, uključujući zaštitu i povratak izbjeglica i prognanika;

Radni stol o gospodarskoj obnovi, razvitku i suradnji obuhvaća gospodarsku suradnju u regiji te između regije i ostale Europe; promicanje područja slobodne trgovine; prekogranični prijevoz; opskrbu energijom i uštedu energije; deregulaciju i transparentnost; infrastrukturu; promicanje sektora privatnoga poslovanja; ekološka pitanja; održivu reintegraciju izbjeglica; ostala srodna pitanja od interesa za sudionike, uz zadržavanje integriteta procesa donatorske koordinacije.

Radni stol o sigurnosnim pitanjima bavit će se
(i) rješavanjem pravosudnih i unutarnjih pitanja kao i pitanja migracija; suzbijanjem organiziranoga kriminala, korupcije, terorizma te svih kriminalnih i protuzakonitih aktivnosti; prekograničnim ekološkim opasnostima; drugim srodnim pitanjima od interesa za sudionike.
(ii) redovitim primanjem informacija od nadležnih tijela u svezi s mjerama za postizanje transparentnosti i izgradnju povjerenja u regiji. Ovaj stol će također poticati nastavak provedbe Sporazuma Dayton/Paris, članak IV Kontrola naoružanja, i napredovanje pregovora o članku V, te će razmatrati trebaju li se, u odgovarajuće vrijeme, daljnjom kontrolom naoružanja, sigurnošću i mjerama za izgradnju povjerenja baviti nadležna tijela, uzimajući u obzir obveze i opredjeljenja po međunarodnome ugovoru CFE.
(iii) redovitim primanjem informacija od nadležnih tijela glede suradnje u obrambenim/vojnim pitanjima usmjerenima na povećanje stabilnosti u regiji te među zemljama u regiji, kao i omogućavanjem ravnomjernoga angažmana svih uključenih u ostvarivanju regionalne sigurnosti, sprječavanju i smirivanju sukoba. Rad ovoga stola bit će komplementaran i sukladan nastojanjima oko sigurnosti ove regije koja poduzimaju razne europske i euroatlantske inicijative i strukture.

D. Radni stolovi utvrdit će planove rada u skladu s ciljevima Pakta o stabilnosti. U sklopu svojih nadležnosti oni mogu osnivati Pomoćne stolove ili sazivati sastanke i konferencije o pitanjima specifične ili subregionalne naravi. U tom kontekstu osobitu pozornost valja posvetiti njegovanju razmjene među pojedinačnim građanima (osobito mladeži), društvenim skupinama, poduzetnicima i tvrtkama kao i nevladinim udrugama i njihovim pandanima u raznim zemljama ove regije. Oni će, konkretno, posvetiti pozornost usklađenosti i dosljednosti svojega rada s postojećim aktivnostima te će nastojati promicati komplementarnost i sinergiju te izbjegavati dupliciranje s postojećim aktivnostima.

E. Predsjedanje radnim stolovima utvrđuje Regionalni stol za jugoistočnu Europu. Radni stolovi odgovorni su Regionalnome stolu za jugoistočnu Europu. Odnosna predsjedništva Regionalnoga stola za jugoistočnu Europu i radnih stolova sastajat će se periodično te prema potrebi radi rasprave i koordinacije aktivnosti radnih stolova te za praćenje napretka.

F. Mjesto i vrijeme održavanja pojedinih radnih stolova valja organizirati tako da se olakša nazočnost onim sudionicima koji eventualno sudjeluju u radu više od jednog radnog stola, no to ne isključuje mogućnost izrade vlastitoga kalendara raznih radnih stolova u skladu s njihovom

pojedinačnom dinamikom. Stolovi se mogu održavati naizmjence u zemljama regije ili na poziv pojedinih zemalja ili Europske unije ili u Beču na mjestu Stalnoga vijeća OESS-a.

G. Zemlja ili organizacija domaćin treba o svome trošku osigurati prostor za sastanke, poput konferencijskih dvorana, tajnica i prevoditelja. Europska unija izrazila je spremnost da snosi takve izdatke kad se sastanci održavaju u sjedištu njezinih institucija.

4.2. Deklaracija Sarajevskog sastanka na vrhu (30. srpnja 1999.)

Deklaracija Sarajevskog sastanka na vrhu šefova država i vlada sudjelujućih zemalja Pakta o stabilnosti te načela sudjelovanja i podupiranja međunarodnih organizacija, agencija i regionalnih inicijativa.
Sarajevo, 30. srpnja 1999.

1. Okupili smo se u Sarajevu 30. srpnja 1999. kako bismo potvrdili ciljeve i načela Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu što ga je Europska unija pokrenula i usvojila u Koelnu 10. lipnja 1999. i potom stavila pod okrilje OESS-a. Potvrđujemo našu kolektivnu i individualnu spremnost da Paktu pružimo konkretno značenje promicanjem gospodarskih reformi, razvitka i veće sigurnosti u regiji. Potvrđujemo neše opredjeljenje za prevladavanje tragedija što su zadesile jugoistočnu Europu tijekom ovog desetljeća te se obvezujemo pružati daljnju potporu daytonsko-pariškim i kosovskim mirovnim procesima.

2. Sarajevo je grad koji je dobio svoje mjesto u povijesti ovog stoljeća. On je simbol volje da se izađe iz bezdana sukoba i razaranja, kao i smbol multietničkog, multireligijskog i multikulturnog uzajamnog poštivanja i snošljivosti. Iz Sarajeva potvrđujemo našu odlučnost da surađujemo u smjeru punog ostvarenja ciljeva demokracije, poštivanja ljudskih prava, gospodarskog i društvenog razvoja i veće sigurnosti, za što smo se opredijelili usvojivši Pakt o stabilnosti. Ponovno potvrđujemo našu zajedničku odgovornost da izgradimo Europu koja će konačno biti nepodijeljena, demokratska i u miru. Radit ćemo zajedno u smjeru promicanja integracije jugoistočne Europe u kontinent u kojem granice ostaju nepovredive, ali više ne označuju podijeljenost te pružaju mogućnost kontakata i suradnje.

3. One zemlje u regiji koje teže za integracijom u euroatlantske strukture, uz neke ostale

sudionice Sarajevskog sastanka na vrhu, čvrsto su uvjerene da će Pakt i provedba njegovih ciljeva olakšati taj proces. Ponovno potvrđujemo da se države članice EU-a i druge podupiruće zemlje, a i međunarodne organizacije i institucije obvezuju da će uložiti sve napore kako bi im pomogle da na tom putu učine brz i odgovarajući napredak. Također ponovno potvrđujemo imanentno pravo svake države sudionice u Paktu da slobodno izabere ili promijeni svoje sigurnosne i asocijacijske aranžmane, uključujući ugovore o savezu kako ovi budu nastajali.

4. Naša je snažna želja da putem Pakta o stabilnosti sve zemlje u regiji surađuju u duhu povezanosti i solidarnosti kako bi se izgradila zajednička, prosperitetna i sigurna budućnost. Žalimo što nismo mogli pozvati Saveznu Republiku Jugoslaviju (SRJ) da danas bude nazočna kao punopravna sudionica Pakta o stabilnosti. Sve zemlje sudionice moraju poštivati načela i ciljeve ovog pakta. Pozivamo narod SRJ da prihvati demokratske promjene i da aktivno poradi na regionalnoj pomirbi. Kako bi se ta zemlja privela bliže tom cilju, uz poštivanje njena suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti, razmotrit ćemo načine kako da se Republika Crna Gora učini ranijom korisnicom pakta, te ponovno potvrđujemo našu potporu svim demokratskim snagama. U vezi s tim podupiremo punu provedbu rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a br. 1244. koja se odnosi na Kosovo, SRJ. Također podupiremo UNMIK i KFOR u njihovim naporima da osiguraju mir, demokraciju i sigurnost svim stanovnicima Kosova. Ponavljamo važnost očuvanja multietničkog karaktera Kosova, gdje treba poštivati prava svih građana i vladavina zakona. Pozdravljamo ohrabrujuće rezultate donatorske konferencije od 28. srpnja 1999. glede žurne humanitarne i druge pomoći.

5. Zemlje regije nositelji su procesa stabilizacije te su njihovi puni napori i opredijeljenost u tom smislu ključni za uspjeh tog procesa. Pozdravljamo napredak koji su zemlje jugoistočne Europe učinile na izgradnji regionalne suradnje i na preuzimanju obveza na bilateralnim i regionalnim razinama na području promicanja i provedbe ciljeva Pakta o stabilnosti. Regionalne inicijative, organizacije i programi suradnje bit će od osobite koristi u smjeru tih napora.

6. Regionalna suradnja služit će kao katalizator težnji zemalja u regiji da se integriraju u šire strukture. Pozdravljamo zajedničke prijedloge i projekte pogranične i regionalne naravi zemalja jugoistočne Europe i drugih zemalja Pakta o stabilnosti kao važan doprinos pretvaranja ciljeva Pakta u brze i konkretne akcije. Te prijedloge valja uputiti Regionalnom stolu i odgovarajućim Radnim stolovima Pakta o stabilnosti.

7. Radit ćemo zajedno na ubrzanju prelaska zemalja u regiji u stabilne demokracije, prosperitetna tržišna gospodarstva i otvorena i pluralistička društva u kojima se poštuju ljudska prava i temeljne slobode, uključujući prava pripadnika nacionalnih manjina, kao važan korak u njihovoj integraciji u euroatlantske i globalne institucije. Pozdravljamo napore zemalja u regiji na daljnjem promicanju demokracije, pomirbe, gospodarske reforme, dobrog upravljanja, sigurnosne suradnje i izgradnje povjerenja, što tvori solidan temelj za naša nastojanja da regiju stabiliziramo i preobrazimo. Naš je zajednički cilj razvijati mirne i dobrosusjedske odnose. Puna primjena daytonsko-pariških sporazuma od strane svih zemalja potpisnica tih sporazuma, kako je predvidjelo Vijeće za provedbu mira (PIC) u Madridu, također je sastavnica regionalne stabilizacije. Partneri se obvezuju u punoj mjeri podupirati zemlje u regiji u njihovim naporima da ostvare te ciljeve.

8. Pakt o stabilnosti usmjerit će pozornost na područja demokracije i ljudskih prava, gospodarskog razvitka i suradnje, kao i sigurnosti.

9. Demokracija i ljudska prava: Duboko ukorijenjene demokratske navike i vitalno civilno društvo čine temelj na kojem se mogu ostvarivati ciljevi Pakta. Radit ćemo zajedno na poticanju suradnje, uključujući suradnju među zemljama srednje i istočne Europe koje dijele vrijedno praktično iskustvo, na promicanju ljudskih prava te stavova i prakse demokratske odgovornosti, osobne odgovornosti, slobode izražavanja i pravne države. Obvezujemo se i dalje surađivati na preustroju civilne uprave i poticanju slobode političkog djelovanja i neovisnih medija širom regije. Potvrđujemo da smo odgovorni našim građanima i jedan prema drugome za poštivanje načela OESS-a. Potvrđujemo važnu ulogu Vijeća Europe u provedbi Pakta o stabilnosti. Također potvrđujemo pravo svih izbjeglica i prognanika na slobodan i siguran povratak njihovim kućama. Ponovno potvrđujemo našu preuzetu obvezu suradnje na očuvanju višenacionalne i multietničke raznolikosti zemalja u regiji i na zaštiti manjina. Ustanovljene etničke, kulturne i jezične osobnosti i prava treba dosljedno štititi u skladu s odgovarajućim međunarodnim mehanizmima i konvencijama. Pozdravljamo inicijativu zemalja regije za razvijanje dijaloga i konzultacija o pitanjima ljudskih prava.

10. Gospodarski razvitak i suradnja: Ističemo važnost boljih gospodarskih odnosa zemalja regije s Europskom unijom i njihove integracije u globalni sustav trgovinske razmjene, uključujući članstvo u WTO-u. Potvrđujemo da su gospodarska reforma i stvaranje zdravog poslovnog ozračja nužni preduvjeti gospodarskog napretka, integracije i otvaranja novih radnih mjesta.

Obvezujemo se zajedno raditi na uklanjanju političkih i upravnih zapreka slobodnom protoku roba i kapitala kako bi se pojačala gospodarska suradnja, trgovinska razmjena i ulaganja u regiju te između regije i ostalog dijela Europe i svijeta, i kako bi se također poboljšala osnovna regionalna infrastruktura. Zemlje regije obvezuju se poduzeti konkretne akcije na poboljšanju investicijskog ozračja. Mi ćemo pak surađivati s međunarodnim financijskim institucijama s ciljem razvijanja odgovarajućih načina poticanja privatnog financiranja i smanjenja rizika. Uviđamo od kolike bi koristi za regiju bilo pružanje jednostranih trgovinskih povlastica za jugoistočnu Europu, te se obvezujemo razvijati takve konkretne mjere kako bi se pomoglo gospodarskom razvitku i rastu u regiji.
Zemlje u regiji i dalje će i kad god to bude potrebno jačati napore na području stvaranja predvidivog i poštenog poslovnog okoliša, borbe protiv korupcije i kriminala te pospješivanja tržišno orijentiranih reformi, uključujući privatizaciju. Partneri će raditi sustavno i koordinirano kako bi im pomogli u tim naporima, koristeći pritom njihovu stručnost i resurse. U tom sklopu razvijat ćemo posebne načine u cilju omogućivanja aktivnog sudjelovanja poduzeća iz jugoistočne Europe u obnovi i razvitku regije. Sukladno tom cilju, takvo sudjelovanje treba se odvijati putem poštene i transparentne konkurencije prema multilateralno utvrđenim načelima. Međunarodne financijske institucije uložit će sve napore kako bi zemljama jugoistočne Europe pomogle ostvariti brz i djelotvoran gospodarski razvitak. Tražimo da prijedlozi, uključujući i oni izneseni od zemalja regije, o gospodarskom razvitku i suradnji regionalne naravi budu primjerno ocijenjeni u okviru donatorsko-koordinacijskog procesa na relaciji EC-Svjetska banka i Gospodarskog radnog stola Pakta o stabilnosti. Dodatno financiranje regionalnih projekata, kad je to primjereno svrsi, moglo bi se zatražiti od pojedinačnih donatora. Italija je ponudila biti domaćinom konferencije namijenjene toj svrsi.

11. Sigurnost: Obvezujemo se surađivati u cilju okončanja napetosti i stvaranja mirnih i dobrosusjedskih odnosa kako bi se ojačalo ozračje sigurnosti širom regije. Opredjeljujemo se za punu primjenu postojećih mjera kontrole naoružanja i izgradnje povjerenja te za poboljšanje tih mjera. Također ćemo promicati civilnu kontrolu oružanih snaga; učinkovite mjere protiv organiziranog kriminala, terorizma i problema postavljenih mina i rastućeg posjedovanja vatrenog oružja. Surađivat ćemo na promicanju transparentnosti i odgovornosti glede obrane, sigurnosti i vojnih izdataka. S tim u vezi pozdravljamo odluku Bosne i Hercegovine da smanji izdatke za vojsku. Nadalje pozdravljamo ponovno potvrđenu odlučnost ovdje nazočnih potpisnica da ispune svoje daytonske obveze glede kontrole naoružanja.

12. Pozdravljamo i podupiremo imenovanje g. Bode Hombacha za Posebnog koordinatora Pakta o stabilnosti od Vijeća EU, što je potvrdio i predsjedatelj ureda OESS-a. Obećavamo punu suradnju Posebnom koordinatoru u ostvarivanju naših ciljeva.

13. Od Regionalnog stola za jugoistočnu Europu očekujemo da uspostavi učinkovit okvir suradnje za djelatnosti Pakta. Pozdravljamo nakanu predsjedništva EU-a da sazove prvi sastanak Regionalnog stola u rujnu 1999. Pozdravljamo nakanu Posebnog koordinatora da podnese Radni plan prije održavanja tog prvog sastanka, zajedno s prijedlozima o predsjedanju radnim stolovima koji će se osnovati na tom sastanku. Pozdravljamo nakanu sudjelujućih i podupirućih zemalja da podnesu i svoje prijedloge koji će se uvrstiti u Radni plan o djelatnostima Radnih stolova. Podupiremo sazivanje sastanka radnih stolova u roku od mjesec dana nakon sastanka Regionalnog stola u vrijeme i na mjestima kako se odluči na Regionalnom stolu.

14. Pozdravljamo nakanu izraženu od svih nazočnih da se ciljevi Pakta prevedu u konkretnu akciju usklađenu s pojedinačnim potrebama zemalja u regiji i uzimajući u obzir njihove preporuke. Djelovanjem na osnovi ravnopravnosti, transparentnosti i učinkovitosti Regionalni stol i radni stolovi pridonijet će tome da se provedbi naših preuzetih obveza pruži dodatni smisao i da ju se prati.

15. Pozivamo sve sudjelujuće i podupiruće čimbenike da i dalje velikodušno sudjeluju u ovom procesu preobrazbe, gospodarskog razvitka i obnove jugoistočne Europe u koji krećemo današnjim svečanim skupom. Pozivamo sve da se pridruže cilju proširenja područja stabilnosti, demokracije, mira i boljitka svih naroda jugoistočne Europe.

4.3. Odluka Regionalnoga stola (16. rujna 1999.)

Preambula

Pakt o stabilnosti u svojemu Aneksu (A) predviđa da Regionalni stol za Jugoistočnu Europu provodi Pakt za stabilnost djelujući kao središnji punkt za sva načelna pitanja u svezi sa sadržajem i primjenom Pakta, kao i koordinacijsko tijelo procesa Pakta o stabilnosti. On također navodi da će Regionalni stol za jugoistočnu Europu davati smjernice radnim stolovima. K tomu, u Deklaraciji sarajevskoga sastanka na vrhu (stavak 13) šefovi država i vlada izrazili su svoja očekivanja da Regionalni stol za jugoistočnu Europu uspostavi efektivni koordinacijski okvir za aktivnosti Pakta.

Pakt o stabilnosti u svojemu Aneksu (E) poziva na uspostavu predsjedništava radnih stolova od Regionalnoga stola za jugoistočnu Europu. Pakt za stabilnost u svojemu Aneksu (F) predviđa da se stolovi mogu održavati rotacijom u zemljama regije ili na poziv pojedinačnih zemalja ili Europske unije ili u Beču, gdje se nalazi Stalno vijeće OESS-a.
Pakt za stabilnost u svojemu Aneksu C predviđa da svaki radni stol odlučuje, ovisno o konkretnim okolnostima, hoće li biti potrebno osnivanje podstolova koji uključuju sudionike i podupiratelje.
Pakt za stabilnost u svojemu Aneksu (F) predviđa da se lokacija i vremenski raspored radnih stolova organizira tako da se, koliko god je to moguće, olakša posjet sudionika koji mogu sudjelovati u više nego jednom radnom stolu, ne isključujući mogućnost razvijanja vlastite dinamike od raznih stolova. U Deklaraciji sarajevskoga sastanka na vrhu (stavak 13), šefovi država i vlada poduprli su sazivanje sastanaka radnih stolova u roku od mjesec dana nakon sastanka Regionalnoga stola onoga datuma i na onome mjestu koje odredi Regionalni stol.
Regionalni stol za jugoistočnu Europu, nakon njegova inauguralnoga sastanka u Bruxellesu na poziv Predsjedništva Europske unije, alternativno će određivati mjesto svakoga sastanka na poziv Posebnoga koordinatora, u Bruxellesu i u Solunu.
Predsjedništvo radnih stolova i eventualnih podstolova trebaju osigurati visoku stručnu razinu te široko sudjelovanje zainteresiranih zemalja, osobito zemalja jugoistočne Europe.
Regionalni stol na prijedlog Posebnoga koordinatora donio je sljedeću

Odluku:

1. Predsjednici radnih stolova moraju biti pojedinci velike profesionalne stručnosti na konkretnim područjima, kojima će mandat trajati dvije godine. Regional stol odlučuje o zamjeni u slučaju ispražnjenoga mjesta.
U početku, supredsjedatelji radnih stolova rotiraju se svakih šest mjeseci, prema redoslijedu iz stavka 1 Pakta o stabilnosti, počevši od inauguralnoga sastanka radnih stolova niženavedenih zemalja. Te zemlje će u suradnji s Posebnim izvjestiteljem odabrati pojedince velikoga stručnoga znanja na određenim područjima. U slučaju prijevremenoga ispražnjenja mjesta odnosna će zemlja u suradnji s Posebnim izvjestiteljem odlučiti o zamjeni.
U skladu s time prvi predsjedatelji i supredsjedatelji radnih stolova bit će:
a) Radni stol o demokratizaciji i ljudskim pravima
Predsjednik: Max van der Stoel (OESS-ov Visoki povjerenik za nacionalne manjine)
Supredsjedatelj:

1.1.2000. Mađarska

1.7.2000. Rumunjska

1.1.2001. Slovenija

b) Radni stol o gospodarskoj obnovi, razvitku i suradnji

Predsjednik Fabrizio Saccomanni (glavni ravnatelj za međunarodne poslove, Središnja banka Italije)

Supredsjedatelj:

1.1.2000. Makedonija

1.7.2000. Turska

1.1.2001. Albanija

c) Radni stol o sigurnosnim pitanjima

Predsjednik: Jan Eliasson (državni tajnik, MVP Švedske)

Supredsjedatelj:

1.1.2000. BiH

1.2.2000. Bugarska

1.1.2001. Hrvatska

2. Sastanci radnih stolova, uz iznimku inauguralnih sastanaka, održavaju se redovito u zemlji koja supredsjedava odnosnim stolom.

Sastanci se mogu održavati i na poziv pojedinih zemalja ili Europske unije ili u Beču, gdje se nalazi Stalno vijeće OESS-a.

Inauguralni sastanci radnih stolova, na poziv predjedništva Europske unije i zemlje domaćina u uskoj suradnji s predsjedništvom radnih stolova i Posebnoga koordinatora, održat će se u Švicarskoj (Radni stol o demokratizaciji i ljudskim pravima), Italiji (Radni stol o gospodarskoj obnovi, razvitku i suradnji) i Norveškoj/OESS-ovu aktualnome predsjedatelju (Radni stol o sigurnosnim pitanjima). Zemlje domaćini bit će supredsjedatelji na tim sastancima. Inauguralni sastanci radnih stolova održat će se u listopadu 1999. Radni stolovi zatim će se sastajati periodično, prema potrebi a najmanje jednom svake dvije godine.

3. Radni stolovi će s obzirom na posao koji treba obaviti odlučivati o tome hoće li se osnivati podstolovi i sastajati prema vlastitome rasporedu. U pravilu podstolovi slijede grupiranje pitanja iz Pakta za stabilnost (stavak C Aneksa). Podstolovi će vremenski rasporediti svoje sastanke tako da im omoguće podnošenje izvješća i konsolidaciju rada na radnim stolovima.

Kulturna dimenzija procesa stabilizacije uključena je u dnevni red Radnoga stola o

demokratizaciji i ljudskim pravima pa tako i u dnevni red odnosnoga podstola ako bude formiran.

4.4. Zagrebačka deklaracija

Zagreb, 13. rujna 2000.

1. Mi, sudionici ovog sastanka na vrhu, pozdravljamo organizaciju Konferencije predsjednika parlamenata svih subjekata Pakta o stabilnosti u organizaciji Hrvatskoga državnoga sabora, u vrijeme kad se u Hrvatskoj odvijaju važne demokratske promjene. Taj razvitak treba se nadopuniti daljnjim konkretnim akcijama u okvirima Pakta o stabilnosti.

2. Godinu dana nakon Deklaracije sarajevskoga sastanka na vrhu šefova država i vlada, mi smo sa svoje strane odlučni osigurati kontinuiranu potporu procesu Pakta o stabilnosti. Obvezujemo se širiti parlamentarnu suradnju i raditi s odnosnim izvršnim vlastima, institucijama civilnog društva i javnošću naših zemalja na promicanju uporabe Pakta kako bi se postigla dugoročna stabilnost europskog kontinenta.

3. Parlamentarci u svakoj demokraciji imaju presudan utjecaj na ukupne demokratske procese. Konstatiramo da se ovaj sastanak na vrhu održava u trenutku globalnih parlamentarnih nastojanja kao što su Milenijska skupština Ujedinjenih naroda. K tome, drugi relevantni parlamentarni forumi, uključujući Europski parlament, parlamentarne skupštine Vijeća Europe, Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS), Organizacije sjeveroatlantskog ugovora (NATO) i Zapadnoeuropske unije (ZEU), teže rješavanju glavnih izazova koji se postavljaju pred našu svjetsku zajednicu. Sigurnost i blagostanje svjetske zajednice ovisi o sigurnosti i blagostanju individualnih regija i zemalja. Imperativno je rješavanje problema u dijelu Europskog kontinenta koji je u posljednjem desetljeću doživio ljudsku patnju koja bi morala biti neprihvatljiva u današnjem svijetu.

4. Podupiremo cilj onih zemalja jugoistočne Europe koje to žele za potpunom integracijom u europske i euroatlantske strukture te vjerujemo da će Pakt o stabilnosti i provedba njegovih ciljeva u tako određenom regionalnom okviru značajno pridonijeti procesu stvaranja nepodijeljene Europe sigurnih, gospodarski dobrostojećih demokratskih zemalja, što je krajnji cilj Pakta o stabilnosti.

5. Stoga potvrđujemo važnost odredaba članka 8 Kölnskog dokumenta, koji jasno navodi parametre za integraciju zemalja jugoistočne Europe u Europsku uniju na individualnoj osnovi i njihovo opredjeljenje za nastavak demokratskih i gospodarskih reformi kao i za međusobnu bilateralnu i regionalnu suradnju. U tom smislu, pozdravljamo napredak ostvaren od strane

zemalja regije u razvijanju institucionalnih odnosa s Europskom unijom i očekujemo skoro sklapanje sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Od posebne je važnosti odluka Europskog vijeća iz Santa Maria da Feire, koja navodi kako su sve zemlje uključene u Proces stabilizacije i pridruživanja potencijalni kandidati za članstvo u Europskoj uniji.

6. Potičemo zemlje u regiji da iskoriste i ostvare puni potencijal procesa Pakta o stabilnosti u njihovom napredovanju prema europskoj integraciji. Također, pozivamo sve subjekte Pakta o stabilnosti, posebice u jugoistočnoj Europi, da uspostave istinsko partnerstvo s drugim sudionicima, pomagačima i promatračima Pakta o stabilnosti.

7. Konstatiramo postojanje visokih očekivanja naroda i vlada regije u svezi s provedbom Pakta o stabilnosti, posebice u važnim područjima kao što je razvitak prometne infrastrukture, komunikacija, energetskih sustava, plovnih putova, posebice Dunavskog plovnog puta, kao i u stvaranju povoljne klime za strana ulaganja i promicanje liberalizacije trgovine u regiji. To je ključno za gospodarski razvitak pojedinih zemalja i jugoistočne Europe u cjelini. Naglašavamo da bi napori u području gospodarstva bili nepotpuni bez sličnog napretka u izgradnji društva zasnovanog na demokratskim vrijednostima, vladavini prava, poštivanju ljudskih prava, uključujući prava pripadnika nacionalnih manjina, kulturnoj raznolikosti i toleranciji. Obrazovanje i kulturna suradnja predstavljaju snažno sredstvo stvaranja klime tolerancije i međusobnog razumijevanja. Nadležne se parlamente potiče da se opredijele za jačanje dijaloga s i između škola i sveučilišta u svojim zemljama u cilju promicanja obrazovnih projekata iz povijesti i tome odgovarajućih sadržaja, također uporabom sredstava informatičke tehnologije. Konstatiramo da je Pakt o stabilnosti dvosmjeran proces i potičemo naše vlade da intenziviraju napore usmjerene prema reformama u cilju jačanja otvorene demokracije, održivih tržišnih gospodarstava i socijalne stabilnosti u regiji.

8. Naglašavamo važnost programa regionalnog povratka izbjeglica kao preduvjeta dugoročne stabilnosti. To zahtijeva političku volju i opredjeljenost za davanje financijskih sredstava od svih zainteresiranih, kako bi uspio proces regionalnog povratka.

9. Neophodna je pravovremena provedba "projekata brzog početka", kako je dogovoreno na Regionalnoj financijskoj konferenciji za jugoistočnu Europu, u Bruxellesu, 29-30. ožujka 2000. To bi značajno osnažilo čitav proces koji je do sada dobio važnu međunarodnu političku podršku.

10. Potičemo parlamentarne institucije na aktivni interes, potporu i sudjelovanje u Paktu o stabilnosti i postizanju njegovih ciljeva. Rad nacionalnih parlamenata, Europskog parlamenta, Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, OESS-a, NATO-a, ZEU i parlamentarnih dimenzija Srednjoeuropske inicijative (SEI) i Crnomorske gospodarske suradnje (BSEC), trebao bi aktivno promicati ciljeve Pakta o stabilnosti. Cijenimo djelatnosti Procesa o suradnji u jugoistočnoj

Europi (SEECP) koji se razvio u važnu inicijativu za suradnju sudjelujućih zemalja u regiji, s potencijalom promicanja dobrosusjedskih odnosa, suradnje, mira i stabilnosti u jugoistočnoj Europi.

11. Situacija u Saveznoj Republici Jugoslaviji (SRJ) još uvijek uzrokuje duboku zabrinutost, posebice susjednih zemalja, ali i međunarodne zajednice. Potvrđujemo valjanost odredaba Kölnskog dokumenta glede sudjelovanja SRJ u Paktu o stabilnosti, kako je navedeno u njegovom članku 11. Demokratska Jugoslavija bit će dobrodošla uključiti se u proces Pakta o stabilnosti. Stoga, izražavamo svoju snažnu potporu svim demokratskim snagama u SRJ. Posebice dajemo svoju potporu uključivanju demokratskih snaga u djelatnosti Pakta o stabilnosti, uključujući Segedinski proces. U tom smislu, dajemo svoju potporu demokratski izabranoj vlasti u Crnoj Gori u njezinim nastojanjima u promicanju demokracije, mira i stabilnosti u regiji. Ponovno potvrđujemo naše opredjeljenje punoj provedbi rezolucije Vijeća sigurnosti UN 1244 i pozivamo sve na Kosovu da se suzdrže od nasilja i pomognu u izgradnju demokratskog i multietničkog društva u kojem se poštuju ljudska prava, uključujući prava pripadnika nacionalnih manjina.

12. Konstatiramo kako je značajan posao već napravljen glede poticanja parlamentarne suradnje u okviru Pakta o stabilnosti. Također, konstatiramo Završnu deklaraciju Parlamentarne skupštine Vijeća Europe, usvojenu na Konferenciji o parlamentarnom doprinosu provedbi Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu (Sofija, 26. studenog 1999.). "Povelja o dobrosusjedskim odnosima, stabilnosti, sigurnosti i suradnji u jugoistočnoj Europi", usvojena u veljači u Bukureštu od strane šefova država/vlada zemalja SEECP-a, predstavlja značajni doprinos jačanju suradnje i stabilnosti u regiji. Akcijski plan kojeg je izradio Međunarodni institut za demokraciju, a kojeg su usvojili predsjednici odbora za vanjsku politiku u Ohridu, travnja 1999, važan je mehanizam za članove parlamenata i parlamentarno osoblje u dostupu informacijama, znanju i vještinama važnim za njihov rad, kao i za poticanje multilateralne suradnje između parlamenata, posebice mladih parlamentaraca i parlamentarki.

13. Također je važno da se multilaretalni sastanci parlamenata održavaju redovito s ciljem razmjene iskustava glede provedbe i utvrđivanja prioriteta u regiji. Europski parlament i nacionalni parlamenti zemalja članica Europske unije trebali bi nastaviti održavati rasprave o provedbi Pakta o stabilnosti kako bi osigurali pravovremeno trošenje i pravilno korištenje financijskih sredstava namijenjenih zemljama jugoistočne Europe. Parlamenti zemalja jugoistočne Europe trebali bi razmotriti mogućnost osnivanja odgovarajućih parlamentarnih pododbora za Pakt o stabilnosti. Kako bi povećali učinkovitost Pakta o stabilnosti, parlamenti trebaju osigurati sve potrebne instrumente za pojednostavljenje zakonodavstva i borbu protiv korupcije, organiziranog kriminala i međunarodnog terorizma.

14. Pozivaju se Parlamenti da daju važan doprinos utvrđivanju kriterija za određivanje prioriteta, unapređenje međuinstitucionalne koordinacije i nadgledanje napretka u provedbi projekata, ne samo provođenjem učinkovite kontrole, nego i pružanjem smjernica njihovim odgovarajućim izvršnim tijelima.

15. Mi, parlamentarci, dajemo svoju potporu vladama država u provedbi ciljeva Pakta o stabilnosti. Samo strategije zasnovane na jasnoj viziji budućnosti mogu donijeti demokratski prosperitet jugoistočnoj Europi a i šire. U zoru trećeg tisućljeća udružujemo svoje glasove u zagovoru vodstva koje će ideju nepodijeljene i slobodne velike Europe od Atlantika do Urala pretvoriti u stvarnost za svakog njezinog građanina.

Dodatak Deklaraciji

Parlamentarna izaslanstva Danske, Finske, Norveške i Švedske potvrđuju svoju potporu Paktu o stabilnosti za jugoistočnu Europu i izražavaju spremnost za punim sudjelovanjem u djelatnostima u cilju njegove provedbe. Zbog ustavne/institucionalne prakse u svojim zemljama, ova se izaslanstva ne smatraju strankama Zagrebačke deklaracije, kako je usvojena na Sastanku predsjednika parlamenata.

Izvor: Internet ,12.listopada 2000.

4.5. Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu

09. 04. 99.

Srednjoročna i dugoročna stabilizacija jugoistočne Europe u interesu je naše vanjske, stabilizacijske i sigurnosne politike zbog posljedica regionalnih sukoba i nestabilnosti za cijelu Europu. Ako se vanjska, sigurnosna i razvojna politika ne žele iscrpljivati u stalno novome upravljanju krizama, mora se stvoriti opsežan **pristup preventivnoga i postojanoga rješavanja sukoba u regiji.**

Cilj srednjoročne i dugoročne politike mora biti **sprječavanje nastajanja nasilnih sukoba u regiji,** stvaranje trajnih pretpostavki za demokraciju, tržišno gospodarstvo i regionalnu suradnju te usidravanje **jugoistočnoeuropskih država postojano u euroatlantske strukture. Pregovaračko rješenje za Kosovo** i njegova primjena pružili bi **šansu i pretpostavku** za takav pristup.

Veliko značenje za srednjoročnu i dugoročnu stabilizaciju regije dobiva u Beču od Europskoga vijeća naručena **Zajednička strategija Europske unije za zapadni Balkan.** Ovisno o ishodu nastojanja oko rješavanja kosovske krize, **Njemačka** će, **povrh toga, sa svojim partnerima u Europskoj uniji** poduzeti **inicijativu Zajedničke vanjske i sigurnosne politike za PAKT O STABILIZACIJI ZA JUGOISTOČNU EUROPU** pod okriljem OESS-a. **Polazna međunarodna konferencija na visokome stupnju** bila bi **početni znak za dugoročni stabilizacijski proces,** koji države regije okuplja s predstavnicima međunarodne zajednice za "Regionalni stol jugoistočna Europa", s više "tematskih stolova" (manjinska pitanja, povratak prognanika, gospodarska suradnja, civilna drušva) i s razgovorima o kontroli naoružanja. **Cilj je Pakta o stabilizaciji sklapanje i dosljedno provođenje bilateralnih i multilateralnih sporazuma te unutardržavnih dogovora** s kojima se mogu prevladati politički i ekonomski strukturni deficiti i time konfliktni potencijal regije.

<u>I. Uzroci sukoba</u>

Potencijal strukturalnih deficita i neriješenih pitanja u jugoistočnoj Europi usredotočuje se, premda ne isključivo, **u partnerskim državama regionalnoga pristupa Europske unije** (Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, SRJ). Riječ je u svakome pogledu o **heterogenoj regiji -** u etničkome, kulturnome, vjerskome, jezičnome, gospodarskome i političkome pogledu. Niz **potencijalnih uzroka krize** može se, dakako, utvrditi **gotovo bez iznimke** u svim navedenim državama:

neriješena teritorijalna i manjinska pitanja

gospodarska zaostalost i visok stupanj deformiranosti nacionalnih gospodarstava, između ostaloga titovskom samoupravnom privredom, ratom i
zastojem reformi

veliki **deficiti u demokratizaciji** i izgradnji civilnih društava

neznatna spremnost za povratak na **mehanizme miroljubivoga sukoba** i mjera za stvaranje povjerenja

nerazvijene strukture regionalne suradnje.

<u>II. Naš interesni položaj</u>

Naši interesi u jugoistočnoj Europi **uvelike su istoga smjera kao interesi naših partnera.** Oni se očituju ponajprije na sljedećim područjima:

potiskivanje nasilnih etničkih sukoba kao pretpostavka za **postojanu stabilnost u cijeloj Europi**

sprječavanje iseljavanja zbog siromaštva, rata i građanskoga rata

ukorjenjivanje **demokracije, ljudskih i manjinskih prava** kao cilja vrijednosno usmjerene politike

izgradnja **tržišnogospodarskih struktura** sa stabilnim gospodarskim porastom radi smanjivanja razlika u blagostanju u Europi

gospodarski interesi (proširiva prodajna tržišta, investicijske lokacije)

složnost i **vjerodostojnost međunarodnih organizacija** u kojima imamo aktivnu ulogu (EU, NATO, OESS, UN).

<u>III. Parametri uspješnosti</u>

Strategija srednjoročne i dugoročne stabilizacije regije mora voditi računa o sljedećim spoznajama i kriterijima:

Zahtjev da se višestruko međusobno isprepleteni i katkad stoljećima stari sukobi riješe jednim **velikim zahvatom** bio bi **osuđen na propast.** Riječ je o tome da se pokrene **djelotvoran proces** koji će **demokratizacijom,** stvaranjem gospodarskoga **blagostanja** i pojačanom **regionalnom kooperacijom** stvoriti pretpostavke za stabilan i miran razvoj jugoistočne Europe. Ključnu funkciju ima pri tome **izgradnja civilnih društava** uz posebno poštivanje problematike manjina.

Poticaji i pomoć izvana ne mogu nadoknaditi **vlastitu odgovornost država** pri postizanju tih ciljeva. Da bi se ojačala vlastita odgovornost, trebalo bi **pozitivne poticaje** redovito uvjetovati **ispunjavanjem konkretnih uvjeta.**

Postojano smirivanje i stabiliziranje jugoistočne Europe neće se moći postići dok **Savezna Republika Jugoslavija** ustrajava na svojoj autsajderskoj ulozi i dok ju njezini susjedi (i zajednica država) **ne mogu prihvatiti kao pregovaračkoga partnera.** Dotle se međunarodna nastojanja moraju ponajprije usredotočiti na učvršćivanje i **srastanje stabilizacijskih oaza** u regiji kako bi se u svim zemljama pripremilo **opteretivo tlo** za prelazak SRJ-a i cijele regije u mirnu i demokrasku
budućnost.

Svaki pristup dugoročnoj stabilizaciji regije mora **opsežno uključiti susjedne države** partnera regionalnoga pristupa EU-a, i to ne samo zbog njihove geografske blizine, a da se proces, dakako, ne opterećuje dodatnim konfliktnim potencijalom.

Velika heterogenost država regije zahtijeva, s jedne strane, nadovezivanje na njihove **specifične interesne i problemske položaje** te različito stanje odnosnih transformacijskih procesa. S druge strane, tim zemljama zajednički politički i strukturni deficiti iziskuju **cjelovito**

pristupanje. Strategija srednjoročne i dugoročne stabilizacije mora kombinirati oba **pristupa** tako da se **dopunjavaju i uzajamno jačaju**.

Eksplozivnost regije bila je i jest - svakako u nekim zemljama - obilježena visokom **spremnošću za nasilje** i njoj odgovarajući **potencijal oružja.** Nastojanja za stabiliziranjem - to potvrđuje primjer Bosne i Hercegovine - moraju uključiti **tome protivne pristupe kontrole naoružanja** (stvaranje povjerenja i razoružanje).

Jedna od najbitnijih zadaća međunarodne zajednice u regiji sastoji se u tome da se ublaži zaoštreno stanje odlučivanja između **prava na samoodređenje naroda** i **zadržavanja jedinstva multietničkih država**. Pri tome valja poštivati načelo **nepovredivosti granica.**

IV. Preporuke i instrumenti za djelovanje

Zbog svoga izraženoga interesa za stabilnost u regiji **Njemačka** bi sa svojim partnerima u EU-u trebala preuzeti inicijatorsku ulogu u srednjoročnoj i dugoročnoj strategiji za stabilizaciju jugoistočne Europe. Ta bi strategija trebala uzeti u obzir već postojeće regionalne inicijative kao što su Srednjoeuropska inicijativa i SECI. U daljnjem tijeku trebale bi pak te inicijative postati sastavnica strategije s ciljem opsežnoga ukupnog pristupa. Nezaobilazna je **zajednička europska politika.**

Prvenstveni akteri za to su Europska unija i OESS. EU je za zemlje regije najvažnija politička i gospodarska orijentacijska veličina (kooperacija, približavanje, članstvo). Ali krov dugoročne stabilizacijske strategije za jugoistočnu Europu može zbog svoga sveeuropskoga obilježja biti isprva jedino OESS. To više što je u OESS-u osigurano i uključivanje drugih zainteresiranih država sudionica, npr. SAD-a i Rusije, u stabilizacijsku strategiju za jugoistočnu Europu.

NATO, Vijeće Europe, Ujedinjeni narodi i **međunarodne financijske ustanove** ostat će nezaobilazne sa svojim posebnim funkcijama za stabilizaciju jugoistočne Europe. Bit će važno stabilizacijske doprinose svih sudionika tako spojiti u duhu institucija koje se **dopunjuju i uzajamno ojačavaju** da nastane **višak vrijednosti naspram zbroja pojedinačnih doprinosa.**

1. Europska unija - poticatelj i transformacijski motiv za jugoistočnu Europu

EU može, povrh svojih već upotrebljenih instrumenata (regionalni pristup za Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Saveznu Republiku Jugoslaviju, Makedoniji i Albaniju, snažno angažiranje u obnovi Bosne i Hercegovine), **još više učiniti** za srednjoročno i dugoročno stabiliziranje jugoistočne Europe:

Podizanje političkoga profila EU-a u regiji:

Zajednička strategija EU-a za zapadni Balkan (nalog Europskoga vijeća u Beču) uz uključivanje susjednih država; imenovanje **izaslanika EU-a za jugoistočnu Europu**, odnosno opunomoćivanje novoga glavnog tajnika za Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku; provjeravanje dosadašnjega instrumentarija EU-a.

Jasno i ponovljeno izjašnjavanje EU-a da **zemlje regije** imaju **perspektivu za pristupanje** čak ako je ova s današnjega gledišta u neodređenoj budućnosti.To je ne samo zbog **razloga jednakoga tretmana** sa srednjoeuropskim državama.

Perspektiva članstva u EU-u je, kao što je to pokazao razvoj srednjoeuropskih država, **važan transformacijski impuls.** Zato se samo tako srednjoeuropske države mogu **trajno** držati **na kursu stabilizacije.**

Nakon **ispunjavanja pretpostavki** (iscrpljivanje trgovačkih i kooperacijskih sporazuma, reguliranje problema manjina) EU mora biti doista spremna otvoriti **perspektivu pridruživanja**, npr. u slučaju Makedonije.

Inicijativa EU-a (Zajednička vanjska i sigurnosna politika) u OESS-u za "Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu", u **suglasju** s **partnerima EU-a.**

Srednjoročno (nakon povratka SRJ-a u OESS): Inicijativa EU-a (Zajednička vanjska i sigurnosna politika) u korist **"Pakta o stabilnosti plus"za jugoistočnu Europu**. Francuski ministar vanjskih poslova podnio je godine 1998. prijedlog u tome smjeru. Zato bi tu **Njemačka** trebala zajedno **s Francuskom** preuzeti **vodstvo.**

2. OESS - Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu

OESS mora biti **krov za proces** srednjoročne i dugoročne stabilizacije jugoistočne Europe. **Srednjoročno** bi EU (Zajednička vanjska i sigurnosna politika) morao u OESS-u razviti inicijativu u korist **Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Europu. Uzor** za novi predloženi "Pakt o stabilnosti plus" jest godine 1993. od Francuske predloženi **Pakt o stabilnosti za Europu**, koji je doveo do pojačane regionalne suradnje srednjoeuropskih država u područjima graničnih i manjinskih problema te u gospodarskim pitanjima i do približavanja Europskoj uniji.

S obzirom na posebnu konstelaciju problema u regiji trebalo bi **Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu postaviti šire nego Pakt o stabilnosti iz godine 1994./95. ("Pakt o stabilnosti plus")** i pokriti cijelu paletu regionalnih kriznih faktora. **"Regionalni stol jugoistočna Eeropa"** mogao bi obuhvatiti više foruma ili **"tematskih stolova"**:

manjinska i granična pitanja

povratak izbjeglica i prognanika

gospodarska pitanja (produbljivanje regionalnih kooperacijskih struktura/zona slobodne trgovine)

promicanje civilnih društava stimuliranjem dijaloga između društvenih elita odnosnih zemalja.

Cilj je tih institucionaliziranih regionalnih razgovora sklapanje bilateralnih i multilateralnih sporazuma te unutardržavnih dogovora, kojima se mogu **prevladati** politički i ekonomski strukturni deficiti i time **konfliktni potencijal regije.**

Paktu o stabilnosti za jugoistočnu Europu potrebno je političko inicijalno paljenje u obliku uvodne konferencije na visokoj razini. Ta "konferecija s početnim hitcem" mora u javnome mnijenju označiti **prekid** između reaktivnoga kriznog menedžmenta i **otvaranja novoga procesa** ka aktivnoj srednjoročnoj i dugoročnoj stabilizaciji jugoistočen Europe.

Pri tome mora biti jasno da takvo postupanje **nema ništa zajedničko s "balkanskom konferencijom" u stilu 19. stoljeća** niti misli na takvu.

Sljedeća **daljnja razmišljanja** moraju se imati u vidu uz Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu:

Neće biti jednostavno dovesti sve države regije za jedan stol. Razlozi su tome **duboko uzajamno nepovjerenje** i neopravdan strah da se ne postane **objekt europske politike reda.** Slične je startne poteškoće imao Pakt o stabilnosti za Europu. Zato moraju EU, Vijeće Europe, NATO i Zapadnoeuropska unija poticati sudjelovanje **sustavom pozitivnih i negativnih podražaja** (jasni signali: sudjelovanje utire put u euroatlantske institucije, nesudjelovanje ga koči).

Paktu o stabilnosti za jugoistočnu Europu trebat će **potpora u obliku konferencije davatelja i obnove**. **Prevencija kriza u ovome je slučaju i prevencija troškova.** Gospodarski i obrazovni projekti prekogranica naroda i država, ulaganja u infrastrukturu, projekti u područjima zaštite manjina, stvaranje institucija i medijske slobode nužni su za to, ali ne mogu se dobiti besplatno.

Kontrola naoružanja središnja je sastavnica opsežnoga sigurnosnog koncepta OESS-a. **Regionalni pristupi** prema Daytonskome sporazumu (Aneks 1B) uspješno su ostvareni u dvama sporazumima (Stvaranje povjerenja u Bosni i Hercegovini, Sporazum o razoružanju za Bosnu i Hercegovinu, SRJ i Hrvatsku). Sada predstoje **pregovori o stvaranju regionalne ravnoteže u bivšoj Jugoslaviji i oko bivše Jugoslavije** (Dayton, Aneks 1B, čl. V.).

Mandat koji je zaključilo 20 država sudionica iz regije i kontaktna skupina predviđa - s obzirom na iskustvo s Kosova - uključivanje paravojnih oružanih snaga. Dugoročnije gledano, ciljem mora ostati potpuno i ravnopravno **uključivanje jugoistočne Europe,** ali ponajprije SRJ-a, u **kooperativnu sigurnosnu strukturu OESS-a** s njegovim **kontrolnim mehanizmima**.

Stabilizacijski proces mora pratiti **izgradnja i jačanje konkurentnih** i međunarodno povezanih **struktura privatnoga gospodarstva u regiji.** To sadrži, između ostaloga, potporu pri izgradnji eficijentnoga **privatnog srednjeg sloja**, poticaje za međunarodnu kooperaciju poduzeća (između ostaloga trgovačke preferencije EU-a, prikladne financijske i garancijske olakšice). **Katalizatorsku ulogu** mogla bi pri tome imati **suradnja u razvoju.**

Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu trebao bi se temeljiti ponajprije na **procesu Royaumont**: (1) Taj proces je Zajednička akcija EU-a, (2) on je dosada jedina regionalna kooperacijska inicijativa EU-a, (3) SRJ je puni član Royaumonta, tj. proces Royaumont može se, time, koristiti kao propedeutika za kasniji Pakt o stabilnosti.

Pakt o stabilnosti trebalo bi usmjeriti tako da se pod jednim krovom **spoje** i druge **već postojeće inicijative** za poticanje regionalne suradnje (Jugoistočnoeuropska kooperacijska inicijativa - SECI, Srednjoeuropska inicijativa i dr.).

3. NATO - sigurnosnopolitička integracija i podupiruća stabilizacija

Isto kao pristupanje EU-u izgled na članstvo u NATO-u jedan je od najvažnijih transformacijskih motiva za države jugoistočne Europe. Zato je veoma značajno da NATO ustrajava na svojoj liniji i dugoročno drži **otvorenima vrata za nove članove.** Istodobno bi Savez morao učiniti pristupačnim svoj postojeći kooperacijski instrumentarij (EAPR, PfP) za Hrvatsku, BiH i SRJ čim ove ispune uvjete.

NATO mora srednjeročno i dugoročno ostati i dalje nazočan jugoistočnoj Europi, u prevenciji sukoba i formiranju modernoga sigurnosnopolitičkog mišljenja (EAPR, PfP), pri očuvanju mira (SFOR), ali i pri stvaranju mira.

Tako će konfliktni menedžment međunarodne zajednice u kriznim zemljama regije biti i dalje upućen na sprječavanje prolijevanja krvi prijetnjom i - kao posljednjim sredstvom - uporabom sile.Time **vojni potencijal** NATO-a ostaje **nezaobilazan** za **vjerodostojnost** zapadne diplomacije u regiji.

Sadašnji prijedlozi o kojima se raspravlja u Vijeću NATO-a, koji su usmjereni na optimalno korištenje euroatlantskoga partnerstva i Partnerstva za mir radi poboljšanja stabilnosti i

sigurnosti u jugoistočnoj Europi, veoma su vrijedan i važan doprinos tome Paktu stabilnosti. Prijedlozi su dobar primjer kako se ciljevi Pakta mogu na praktičan način primijeniti za partnere NATO-a u regiji. Ali svaka inicijativa u tome okviru trebala bi se ograničiti na zadatke i ciljeve NATO-a na području sigurnosne politike.

V. Civilno društvo kao zadaća političkoga mikromenedžmenta

Razvoj civilnih društava ima ključnu funkciju za stabilan i miran razvoj regije. Zato bi težište komplementarnih mjera predloženoga multilateralnog stabilizacijskog pristupa trebalo biti **poticanje postupne društveno-političko-ekonomske mijene** u državama jugoistočne Europe. Međunarodna se zajednica pri tome angažira već na sljedećim područjima:

osnivanje demokratskih **institucija**

stvaranje **dostatnih egzistencijalnih osnova** za većinu stanovništva

poticanje **unutarnjega i prekograničnog povratka izbjeglica**

profesionalizacija i **demokratizacija vojnih snaga**

izgradnja neovisnih medija i **nevladinih organizacija**

konzultacije u gospodarstvu i zakonodavstvu, izobrazba i doškolovanje vodećih kadrova u politici i gospodarstvu, poticanje **privatnoga sektora.**

Ove mjere bilateralnih i multilateralnih davatelja moraju se nastaviti kratkoročno, srednjoročno i dugoročno te **razviti u kooperacijski pristup usmjeren na prioritetna područja.**

Izvor: Ministarstvo vanjskih poslova SR Njemačke, Internet, 28. rujna 2000.

Preveo s njemačkog: Tomislav Martinović

IV. BALKANSKA MREŽA

Deskripcija raznih dokumenata

1. Instituti

1.1. Institut za Jugoistočnu Europu u Münchenu

Institut je orijentiran i prema povijesnim i politološkim istraživanjima. U Institutu djeluje Jens Reuter, specijalist za bivšu Jugoslaviju, osoba koja je u Njemačkoj bitno utjecala na formiranje slike o prostoru bivše Jugoslavije

1.2.ERC

Iza te kratice krije se "*Eurasia Research Center"*. Bavi se stručnim i znanstvenim analizama i oblikovanjem informacija o Balkanu, baltičkim državama, Srednjoj Europi, Kavkazu, Rusiji, Bjelorusiji, Ukrajini i Moldaviji. ERC je izradio posebna izvješća o Bosni, Čečeniji, Kosovu, Karabahu, Abhaziji, Afganistanu, Kurdistanu ili trusnim tlima "Euroazije". ERC *homepage* ima posebne informacijske izvore za Balkan i izvješća iz Bosne i Kosova. Na ERC-ovu *homepageu* smještena je Albaijna, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Grčka, Makedonija, Crna Gora, Rumunjska, Srbija, Slovenija. (*www.eurasianews.com)*. Primjerice na BalkanNews Page: 1.HINA, 2.Computer World Hrvatska, Glas Koncila, ex YU Press, Croatian Independent Press, Republic of Croatia Home Page, Croatia-Washington Post Articles, Croatia-Associated Press Articles, Croatia CCC Search, Croatia –Infoseek-US Newspapers, Croatia-Excite Search, Croatia-Nando Search.

1.3.IWPR

Iza ovog naziva stoji *Instiitute for War and Peace Reporting*. Institut se bavi promicanjem nezavisnih medija u regijama tranzicijskih zemalja. Posreduje u otklanjaju konflikata promičući "civilno društvo, demokraciju i vladavinu prava". Podupire različite žurnalističke projekte, preko Interneta daje različita medijska izvješća na pet jezika. Institut je fokusiran na ove regije: Balkan, Kavkaz, središnju Aziju, istočnu Europu, bivši SSSR. Ima svoje urede i u Armeniji, Gruziji, Kazahstanu, Kosovu, Kirgistanu, Srbiji i promatrača u Haaškom sudu. IWPR se problemski bavi regijama kao i ERC. IWPR ima svoje dopisnike s prostora bivše Jugoslavije. Stalni dospisnik iz Hrvatske je Drago Hedl. U Izvješću Međunarodne komisije za Balkan IWPR se spominje kao nevladina udruga (NGO), kao institucija što provodi "**koordiniranu strategiju" na Balkanu** u području medija, medijskih sloboda i formiranja tzv. "nezavisnih medija". IWPR podupiru Carnegie Corporation of New York, Department for International Development (UK), Europska komisija, Freedom Forum, Ford Foundation, National

Endowment for Democracy, Open Society Institute, Press Now, Samuel Rubin Foundation, Swedish International Development and Corporation Agency, US Institute for Peace, Winston Foundation for World Peace i druge. IWPR ima različite programe za regije koje su od njegova interesa. Prema tome IWPR ima i program "Media Monitoring-Federal Republic of Yugoslavia". A i tekuće programe za BiH, Kosovo i Hrvatsku. Osim toga, IWPR ima i program treninga i razmjene programa. Taj program uključuje studijske boravke "neovisnih novinara" s Balkana i Kavkaza u trajanju od 4-8 tjedana u Londonu. Dopisnik iz Hrvastske bio je na tom treningu.On je i u sklopu projekta AIM bio trenerom mladim novinarima u jednoj istočnohrvatskoj regiji. Važno je spomenuti da te projekte podupire Otvoreno društvo, ili u izvorniku: "This project activity was supported by Open Society Institute."

1.4 Tavistock institut

Drži se nezavisnim institutom za istraživanja na području društvenih znanosti, posebice psihologije. Utemeljen je 1947. Institut ima teorijski i primijenjeni dio. Primjenjuje "ideje i metode iz društvenih znanosti na praktičnu politiku". Fokusiran je na društvenu, socijalnu i političku dinamiku, kroz "akcije istraživanja, organzacijskih analiza i formativne evaluacije". Institut ima programe i projekte povezane s "vladom, nevladinim udrugama te industrijom u Britaniji i Europi" i funkciju trening- institucije. Za Balkan ga povezuje informacija da je trenirao i psihijatra Radovana Karadžića. Sjedište Instituta je u Londonu.Osim toga, mnoštvo je linkova na internetu koji vezuju Tavistock institute i Balklan *(http://google.yahoo.com/bin/query?p =tavistock+institute+and+balkan&hc=0hs=0)*

1.5.ESI

Puni naziv ove institucije jest *The European Stability Initiative.*Riječ je o organizaciji znanstvenog tipa "fokusiranoj na jugoistočnu Europu". Prije svega na gospodarske, socijalne i političke razvojne probleme. ESI sudjeluje u kreiranju strategija, u managementu i implementaciji projekata. Radi empirijske politološke analize koje se odnose na jugoistočnu Europu. Svoje publikacije odašilje u više od 900 instituta. Aktivnost ove intitucije tijekom 2000. usredotočena je na istraživanja " Crne Gore i Srbije, budućnosti Pakta o stabilnosti i međunarodne politike u Bosni i Hercegovini. Sjedişe ESI-ja je u Berlinu. Može ga se naći na ESI websiteu: *http//www.esiweb.org/* Šire o djelovanju ESI Bosnia Projekt i Paktu o stabilnosti vidjeti: *yahoo www.Stability pact com*.

1.6. Institut Aspen

Puni nazv instituta je “Aspen Institute Berlin”. Potpisuje se kao “transatlantski raspravni krug”. Djeluje već tridesetak godina. Zamišljen je kao logistička potpora “europsko-američkom dijalogu i suradnji”. U njemu rade različiti eksperti iz Europe i SAD-a. Djeluje uz novčanu potporu grada Berlina, “europskih i američkih poduzetnika i zaklada.” *Aspen* u svojem programu ističe traganje za načinima uspostavljanja stabilnosti u jugositočnoj Europi s euro-američkim posredovanjem; sudjeluje u formuliranju transatlantske kooperacije i strategije u posthladnoratovskom razdoblju, posebice je zauzet “stabilnošću u **balkanskim državama**, perzijskom zaljevu i Kavkazu. ”Bavi se istraživanjem djelovanja globalnih gospodarstava i utjecaja najnovijih tehnologija na moderna društva. Institut organizira konferencije, objavljuje izvješća o konferencijama itd.

1.6.1. Publikacije Instituta Aspen

A) Projektna izvješća

1. International Commision on the Balkans: Final Report
2. Transatlantische Studiengruppe: Ausschlussbericht

B) Konferencijska izvješća (Constructing a Stabile Peace in Europa, 28-30. January 2000.)

1. Konferenzbericht der Transantlantic Strategic Study Group
2. A Stabile Peace in Europa by James Goodbay

C) Njemačko-francuski dijalog, Aspen Berlin i Aspen Francuska

1. Frankreich, Deutschland und die Globalisierung (Lyon 5/1997.)
2. Die Europäische Wirtschafts- und Währungsunion (Berlin 6/1998.)
3. Die neuen Deutsch-Französischen Beziehungen (Lyon 5/1999.)

D) *Budućnost Europe, Aspen Berlin i Gräger Stiftung*

1. Common Foreign and Security Policy and Transatlantic Relations (4/99.)
2. The Deepening of the European Union (Bruxelles 11/1999.)

E) Ostale konferencije

1. Western Policies and the Crisis in Russia (Berlin 6/1999.)
2. Russia and West after Kosovo (Novograd 9/1999.)
3. Die Bundeswehr: Herausforderungen einer demokratsicshen Integration (Julius-Leber – Kaserne, Berlin 1/2000.)

F) Predavanja

1. Javier Solana: NATO: A Strategy for 21st Century (Berlin 2/1999)
2. Wesley Clark: NATO: New Challenges in a Changing World (Berlin 10/1999)

3. Jacques Delors: Unsere historische Ausgabe: Die Wiedervereinigung Europas (Berlin 11/1999.)

G) *Godišnja izvješća Aspen Instituta*

1. Aspen Institut Berlin - Annaul Report 1999.
2. Aspen Institute Berlin - Annaul 1998.

Kao što se vidi na popisu, Aspen je objelodanio projektno izvješće: "International Commision on the Balkans: Final Report". Osim toga, rad Međunarodne komisije za Balkan podupro je The Aspen Institute (Washington, D.C. i Berlin), The Carnegie Endowment for International Peace (Washington, D.C.) i još nekoliko drugih zaklada iz Bruxellesa, Münchena, Stuttgarta, N.Yorka, Amsterdama, Hamburga itd. Tehničku pomoć u radu Međunarodne komisije za Balkan dali su Otvoreno društvo (N.Y.), grad Berlin, Institut i tvornica Simens A.G.

1.6..2. Izvješće Međunarodne komisije za Balkan

1.6.2.1. Skraćena dokumentarna verzija 57 zaključaka i prijedloga Međunarodne komisije za Balkan

1. Bosna. "Razborito jamčenje dugoročne sigurnosti preduvjet je za mirnu reintegraciju pa čak i za miran suživot, a to jamstvo može pružiti vojna prisutnost međunarodne zajednice, koja bi se trebala nastaviti nekoliko godina nakon prosinca 1996."

2. "Institucijama zaduženima za podizanje zajedničkog krova nad ovom podijeljenom zemljom treba dati svaku moguću potporu i zaštitu."

3. Sve potpisnike sporazuma u Daytonu treba prisiliti da se pridržavaju svečano zadane obveze o suradnji s Međunarodnim sudom za ratne zločine u bivšoj Jugoslavji."

4. "Ako potpisnici Daytonskog sporazuma ne iskažu spremnost na izručenje okrivljene osobe Sudu, Komisija preporučuje da Sud iskoristi zakonsku mogućnost i da ih sudi *in absentia*."

5. "Mora se zajamčiti postojanje slobodnih i neovisnih medija".

6. Ključna zadaća zapadnih vlada, zaklada i nevladinih organizacija jest pomoć ponovnoj gradnji "civilnog društva" – nacionalno izmiješanih institucija i društvene infrastrukture koja je srušena u ratu."

7. "Napori međunarodne zajednice trebali bi se usredotočiti na osiguravanje uvjeta za održavanje drugoga kruga izbora, koji bi se trebali održati u zaista slobodnim i poštenim uvjetima."

8. "Obnova bi trebala dati prednost projektima koji potiču gospodarsku obnovu zemlje."

9. "Treba racionalizirati i ojačati civilni aspekt prisutnosti Zapada."

10. ”Ustrajni napori za ostvarivanje prava prognanika na povratak kućama trebali bi biti popraćeni velikodušnošću prema onima koji su odlučili ostati u trećim zemljama”.

2. Hrvatska

11. ”Hrvatska bi trebala poboljšati svoj odnos prema manjinama. Mir s njezinim susjedima uvelike će ovisiti o ponašanju Hrvatske prema njezinim manjinama.”
12. ”Hrvatska bi trebala poduzeti ozbiljne napore u omogućavanju povratka izbjeglom srpskom stanovništvu, a to bi trebala nadgledati međunarodna zajednica.”
13. “Hrvatska mora zajamčiti istinsku slobodu tiska, onemogućiti stranačku kontrolu vlasti nad državnim elektroničkim medijima i učiniti frekvencije dostupnima nezavisnim radijskim i televizijskim postajama.”
14. ”Hrvatska bi trebala poticati razvoj demokracije na lokalnoj razini, tj.ona bi trebala poticati decentralizaciju i regionalizam”.
15. ”Od Vlade u Zagrebu trebalo bi očekivati da uspostavi konstruktivne odnose s Bosnom i Hercegovinom, pomogne raspuštanju “Hrvatske Republike Herceg-Bosne”, potakne funkcioniranje bošnjačko–hrvatske Federacije i uzme udjela u gospodarskom oporavku Bosne i Hercegovine.”

3. Srbija

16. ”Reintegraciju Srbije u zajednicu narodâ treba uvjetovati poštivanjem suvereniteta Bosne i Hercegovine i provedbom Daytonskog sporazuma. To obuhvaća i odredbe koje se odnose na optužene ratne zločince u samoj Srbiji i u Republici Srpskoj. Predsjednika Miloševića, kao predstavnika delegacije Republike Srpske u Daytonu, treba pozvati da ispuni preuzete obveze.”
17. ”Beograd bi trebao prihvatiti nacrt ugovora koji se tiče sukcesije bivše Jugoslavije, a koji regulira pitanje njezinih dugovanja i potraživanja. Ako se to pitanje ne riješi, to bi moglo imati ozbiljne posljedice za sve države nasljednice bivše Jugoslavije, uključujući i njihove odnose s međunarodnim financijskim institucijama.”
18. ”Mora biti zajamčena sloboda medija...”

19. “Zapad treba uskladiti strategiju za priznavanje nove Jugoslavije i za njezino uključivanje u međunarodne institucije. Srpski zahtjevi za potvrdu njezine međunarodne legitimnosti nude Zapadu priliku koju on ne bi smio propustiti. Srbija i Crna Gora nazivaju sebe Jugoslavijom; unatoč tome postoji jedna rezolucija UN-a u kojoj stoji da je Jugoslavija prestala postojati. Od Beograda bi trebalo očekivati da ponovno zatraži pristup u te organizacije, a taj okvir nudi priliku za rješavanje temeljnih problema. Najvažnije među njima jest pitanje Kosova.”
20. Srbija bi trebala u potpunosti ukinuti opsadno stanje, vratiti Kosovu autonomiju i prije započinjanja pregovorâ provesti unilateralno i postupno povlačenje vojske i policije.”
21. ”Vodstvo kosovskih Albanaca zauzvrat bi trebalo biti spremno za započete pregovore bez prethodnih uvjeta i na taj način odstupiti od svoje ranije odlučnosti da ne pregovaraju ni o čemu drugom osim o neovisnosti”.
22. ”Iako se ne može prejudicirati konačni ishod, on bi morao uzeti u obzir legitimne srpske zahtjeve i istodobno priznati pravo kosovskih Albanaca na samoupravu koja bi, iako ne bi bila ograničena samo na to, obuhvaćala:
pravo Albanaca na vlastitu policiju i sudstvo, te na vlastite zdravstvene, kulturne i obrazovne ustanove,
-zajamčena prava srpskoj manjini na Kosovu.
Ako se u razumnom vremenskom roku, recimo za dvije godine, ne postigne sporazum, Komisija drži da se budući položaj Kosova treba povjeriti arbitraži koja bi imala zakonsku snagu i, ako arbitraža tako preporuči, na cijelom Kosovu provesti referendum koji bi uključivao sve moguće opcije. Ovaj proces trebala bi složno poduprijeti čitava međunarodna zajednica putem Promatračke misije OSCE-a”.
23. ”Usporedno s ukidanjem opsadnog stanja potebno je koordinirati napore albanskog vodstva, zapadnih zaklada i nevladinih organizacija, a i Srba, za povrat normalnog civilnog i kulturnog života na Kosovu. To prije svega znači ujedinjeno Sveučilište u Prištini, kojemu bi trebalo pružiti financijsku i tehničku pomoć i omogućiti akademsku razmjenu, što bi sve obnovilo Sveučilište kao otvorenu i pluralističku osnovu.”

4.Albanci /Albanija

24. Treba poticati prozapadno usmjerivanje Albanije, ali Berishi ne bi trebalo dopustiti da to razumije kao potporu za nedemokratsko ponašanje.”
25. ”Zajednička pomoć trebala bi biti usmjerena na to da Albanija postigne razinu ekonomskog razvitka sličnu onoj njezinih susjeda; ključna zadaća jest gradnja infrastrukture. U tome bi važnu

ulogu trebali odigrati Europska unija i planirano Udruživanje za razvoj infrastrukture na Balkanu. U tom pogledu iznimno je važna uloga Italije i Grčke, kako zbog tradicionalnih veza što postoje između država, tako i zbog albanskih radnika zaposlenih u u Italiji."
26. "Namjesto poticanja veza s drugim islamskim zemljama, treba poticati povezivanje Albanije s Turskom i drugim zemljama na Balkanu. Priključenje Albanije Konferenciji islamskih zemalja bila bi unilateralna odluka predsjednika Berishe. Mnogi istaknuti Albanci zabrinuti su zbog te odluke, jer oni svoju zemlju ne definiraju u vjerskom smislu i Albanija se prema tome razlikuje od gotovo svih zemalja na Balkanu. Svaki pokušaj da se albanska nacionalnost opiše u vjerskom smislu bio bi pogrešan."

5.Makedonija

27."Najvažniji cilj što bi ga trebali postići utjecaji izvana trebao bi biti povećanje albanskog udjela u makedonskoj državnosti. Drugim riječima, odnose između Makedonaca i Albanaca treba staviti u okvir već postojeće jedinstvene makedonske države. Da bi ovaj pristup bio djelotvoran, bit će potreban visok stupanj decentralizacije i trajne političke suzdržanosti na objema stranama.".
28. UNPREDEP uz razmjerno nisku cijenu i mali rizik omogućuje visok stupanj smirenosti, i on se u Makedoniji treba zadržati "do postizanja vidljivijeg napretka u rješavanju kosovskog problema.".
29. "Treba poduzeti korake za smanjenje napetosti u svađama oko Sveučilišta u Tetovu. Ti bi koraci trebali obuhvatiti uspostavu normalnog funkcioniranja Sveučilišta u Prištini na susjednom Kosovu i potpuno otvaranje granice između Kosova i Makedonije; u Makedoniji bi također trebalo osnovati sveučilište za jugoistočnu Europu /stručni poslijediplomski studij/ čiji bi nastavni plan bio oblikovan na način da privuče i Albance i Makedonce, a i studente iz drugih balkanskih zemalja izvan Makedonije."

6.Regija. Zaključci i prijedlozi.

30. "Komisija preporučuje da se izgradi mreža regionalnih komisija koje bi se bavile pitanjima i područjima potencijalnoga sukoba o kojima Ovaj Izvještaj raspravalja".
31. "Komisija vjeruje da je politički najrealnija i ekonomski najprimjerenija polazna točka stvaranje područja slobodne trgovine."
32. "Takvo područje slobodne trgovine moglo bi, naposljetku, postati dijelom Srednjoeuropske slobodne trgovinske zone (CEFTA)."

33. ”Komisija na čitavom Balkanu preporučuje stvaranje Udruženja za transport i infrastrukturu”.
34. ”U čitavoj regiji trebalo bi uskladiti napore za suprotstavljanje organiziranom kriminalu, osobito prometu droge i oružja, terorizmu.”
35. ”Europska unija trebala bi osigurati tehničku i financijsku potporu naporima svih država u regiji za suprotstavljanje onečišćenju okolišta.”
36. ”Komisija drži da treba učiniti dostupnima sljedeće oblike međunarodne pomoći:
lakši pristup tržištu balkanskih izvoznika, osobito iz država-nasljednica bivše Jugoslavije
brza financijska pomoć za obnovu infrastrukture i vraćanje izbjeglica
tradicionalna pomoć MMF-a, koja bi se očitovala u uspostavljanju ravnoteže u platnoj bilanci
Svjetske banke i Europske banke za razvitak regija u stabilizaciji, tržišnoj reformi i naporima za strukturalno prilagođavanje u Bosni i Hercegovini (i, po mogućnosti, u drugim zemljama).
- od sudbonosne je važnosti pomoć pri rješavanju zahtjeva što ih postavljaju međunarodne banke, vlade i građani država nasljednica bivše Jugoslavije”.
37. ”Komisija preporučuje javnim i privatnim zapadnim institucijama da, kao svoj dugoročni prioritet, postave razvitak i oživljavanje institucija civilnoga društva, što bi trebalo obuhvatiti nezavisna kulturna i strukovna udruženja, nezavisno sudstvo i slobodne medije”.
38. ”Trebalo bi stvoriti mehanizam za koordinaciju. Tu zadaću moglo bi se povjeriti jednom institutu sa sjedištem na Blakanu, koji bi međunarodnim vladinim organizacijama pomagao u utvrđivanju prioriteta njihovih partnera na terenu, u izbjegavanju udvostručivanja poslova i međusobnog miješanja u poslove”.
39. ”Bilo bi nam drago kad bismo mogli poduprijeti stvaranje centra za poticanje demokracije koji bi bio smješten u regiji”.
40. ”Treba dati prednost kritičkom ispitivanju nastavnih planova, a osobito školskih udžbenika koji su napisani iz nacionalističke perspektive.”
41. ”U tom okviru treba također razmisliti o osnivanju Sveučilišta za jugoistočnu Europu, sličnog (ili proširenog) kao što je Središnje europsko učilište.”
42. ”Pozornost treba usmjeriti na razvitak lokalne vlasti u balkanskim državama i poticanju suradnje na lokalnoj razini unutar regije.”
43. “Zapadne vlade i međunarodne institucije trebale bi u kontaktima sa zemljama ove regije dati prednost slobodi medija”.
44. ”Da bi se stvorili uvjeti za djelotvorno sudjelovanje članova nacionalnih manjina u kulturnom, društvenom, ekonomskom i političkom životu, Komisija smatra da je potrebno poduzeti sljedeće mjere:

- Odredbe za zaštitu manjina treba ugraditi u ustav države, ne samo u zakone koji se mogu vrlo lako promijeniti ili staviti izvan snage
-Manjinska prava treba što je moguće konkretnije označiti, a ne ih ostaviti nedorečenima, što bi lokalnim dužnosnicima iz redova većinske nacionalne skupine omogućilo da ih tumače prema svojoj volji.
Izborni sustav treba obuhvatiti razmjernu zastupljenost s razboritim minimalnim pragom za ulazak u predstavnička tijela
Decentralizaciju: na područjima s miješanim stanovništvom (osobito kad manjina na određenom području predstavlja većinu) potrebna je regionalna i lokalna autonomija.”
45. “Komisija preporučuje uspostavu međunarodne sudske ustanove koja bi trebala objasniti značenje pravâ na samoodređenje naroda, kako su ona iskazana u Povelji UN-a. Postoji nesklad između toga načela i ne manje važnog zauzimanja međunarodne zajednice za nepovredivost granica. Svi protagonisti na Balkanu različito tumače te pojmove. Potrebno je ustanoviti jedan sud koji bi utvrdio granice načela samoodređenja. To ne mora biti neka nova institucija. Među kandidate mogli bismo uvrstiti sadašnji Svjetski sud; drugi bi mogao biti Europska komisija i Sud za ljudska prava.”
46. ”Sve balkanske države trebale bi priznati pravo pojedincima na definiranje njihovih identiteta.”
47. ”Domaće zakonodavstvo i strukture trebali bi se suobličiti međunarodnim sporazumima koji se tiču manjinskih prava.”
48. ”Treba osigurati toleranciju države prema svim vjerskim zajednicama (čak i ondje gdje je crkveno vjerovanje uzdignuto na razinu zakona).”
49. ”Državni službenici, posebice oni koji su zaposleni u obrazovnim institucijama i sudstvu, trebali bi biti poučeni na takav način da mogu provoditi zakonsku zaštitu prava manjine.”
50. ”Potrebno je imenovati nezavisnog ombudsmana, koji bi rješavao prigovore povezane s kršanjem ljudskih prava, čime bi se unaprijedili odnosi između manjina i pravnog sustava.”
51.”Potrebne su institucije koje bi nadgledale poticanje na etničku, rasnu i vjersku mržnju u medijima, što je bio glavni čimbenik u svim slučajevima etničkih napetosti i sukoba na Balkanu. Među urednicima, novinarima i političarima treba poticati svijest o tom problemu, i kod njih stvarati osjećaj odgovornosti (a ne rješavati probleme pomoću zakonskih kazni). U suradnji s glavnim zapadnim medijima, treba organizirati radionice i seminare na kojima bi se raspravljalo o tom problemu.”
52. ”U etnički podijeljenim područjima, kao što su Cipar i Bosna i Hercegovina, treba uvesti sutav unakrsnog glasovanja kao dio šireg okvira sudjelovanja u vlasti”

53. ”Komisija preporučuje stvaranje 'Balkanskog udruženja Partnerstva za mir' i povezivanje sa širim strukturama Natoa, koje bi omogućilo – uz pomoć Natoova Ureda za koordinaciju – da sve članice Natoa zadrže trajno i aktivno zanimanje za sigurnost u regiji”.
54. ”Potrebno je da Kontaktna skupina i dalje bude mehanizam za donošenje zajedničkih odluka. (To se odnosi na Bosnu i Hercegovinu, ali može biti prikladno i za politiku prema Balkanu u cijelosti.). Kontaktna skupina može se proširiti uključivanjem Italije - ponajprije zbog njezine geografske blizine i mnogostrukih interesa što ih ona ima u regiji, i, drugo, zato što će u slučaju uporabe sile u budućnosti najvjerojatnije biti korištene talijanske vojne baze.”
55. ”Potrebna je trajna vojna pristunost i angažman Sjedinjenih Američkih Država.”
56. “Potrebno je poticati transatlantsko jedinstvo i obrambeni identitet Europe.”
57. ”Članice Natoa trebale bi razumjeti da se vlastita politička volja mora potkrijepiti uporabom sile kad god je to potrebno.” (*Izvor: Nedovšeni mir. Izvještaj Međunarodne komisije za Balkan, Zagreb, HHO, FOD BiH, 1997., str. 89.-173.)*

2. Zaklade

2.1.Zaklada za mir i upravljanje krizom

2.1.1.Interpetacija izvora

U okviru Zaklade za mir i upravljanje krizom nastao je Vukobratov “manifest”: ”Prijedlozi za novu zajednicu republika bivše Jugoslavije”. O svojoj zakladi Vukobrat kaže: ”Zaklada je nastala kao moralna reakcija na tragediju koja se obrušila na područje bivše Jugoslavije. Utemeljena je 1992. u Švicarskoj, a organizirala je više međunarodnih skupova i izradila nekoliko projekata za rješavanje kriza na istoku Europe, koji su poslije postali i temelji dijelova mirovnih planova i ugovora. U doba rata zauzimala se za mir, suradnju i dobrosusjedske odnose.U njezinu radu sudjelovalo je više od 150 poznatih znanstvenika, povjesničara, ekonomista, sociologa, filozofa, politologa, novinara i književnika. Pomagala je i pomaže sve elemente građanskog društva: nevladine organizacije, nezavisne sindikate, nezavisna udruženja novinara i književnika, pacifističke i antifašističke stranke, slobodne pojedince.” (Izvor: Intervju B. Vukobrata: *Hrvatska je i moja domovina i to je činjenica koja se ne može promijeniti... Vjesnik, 6. ožujka 2000.*)

Od slobodnih pojedinaca Vukobrat je kontaktirao s nezavisnim intelektualcima u Hrvatskoj koji se nisu bojali HDZ-ova režima. O tomu Vukobrat kaže: ”Ali, često sam razgovarao i s ljudima koji se nisu bojali HDZ-ove vlasti, kao što su Branko Horvat, Stipe Šuvar,

Žarko Puhovski...” (Izvor: *Jutarnji list, 18. travnja 2000.).* U intervju za *Jutarnji list* od 18. travnja 2000. Vukobrat kaže kako mu je Račan zahvalio na čestitki prigodom izborne pobjede, a glede Mesićevih balkanskih turneja Vukobrat ih ocjenjuje kao izraz “*lucidnog političara”.* O tome Vukobrat kaže: ”*Zagovarao sam ono što se sada događa u Hrvatskoj. Pogledajte što radi predsjednik Mesić - prvo službeno putovanje bilo mu je u Ljubljanu, drugo u Sarajevo, potom u Skoplje. Da je mogao, prvo putovanje bi mu nesumnjivo bilo Beograd. To pokazuje njegovu političku lucidnost i to da je svjetan da se narodi bivše države ne moraju voljeti, ali moraju živjeti jedni pokraj drugih”*

.

2.2. Zaklada Carnegie za međunarodni mir (The Carnegie Endowment for International Peace) (Washington, D.C.)

2.2.1.Prikaz izvora

Zaklada je 1914. objavila prvo Međunarodno izvješće za Balkan. Godine 1913. okupila je međunarodne eksperte koji su prikupljali dokumente o uzroku i tijeku ratova na Balkanu. U usporedbi prvog i drugog Izvješća za Balkan prof. dr. Ivo Banac kaže: ”Prednost je današnje Međunarodne komisije o Balkanu, koju je g. Leo Tindemans predvodio na nagovor Carnegijeve zaklade za međunarodni mir, što ona - za razliku od njezine prethodnice s početka stoljeća - daje naputke za izlaz iz sadašnjeg kriznog stanja”. Profesor Banac preporučuje čitanje 57 naputaka Međunarodne komisije za Balkan. *Ti su naputci integralno citirani.*

3.Časopisi

3.1. Limes

3.1.1. Prikaz izvora

Riječ je o talijanskom časopisu u kojemu je devedesetih objavljen projekt ***Euroslavija.*** Zapravo se radi o intelektualističkom projektu čiji autori smatraju da bi bio koristan za ”pacifikaciju i razvoj postjugoslavenskih država i država u jugoistočnoj Europi zasnovan na nekoj vrsti geopolitičke razmjene: postupnoj reintegraciji Južnih Slavena i ostalih naroda u regiji, uz nastavak poštivanja granica, kao nužni preduvjet njihove integracije u Europu.” (Izvor: *Ivo Sanader: Hrvatska u međunarodnim odnosima, Zagreb, Golden marketing, 2000., str. 220.)*

4. Informativna mreža/medijska mreža

4.1. Dokumentarna razina –integralni izvori

4.1.1. Balkan Media&Policy Monitor

Balkan Media&Policy Monitor and its regular supplement is a by-monthly publication, supported and sponsored by:

IKV, Den Haag, Nederland

Pax Christi, Utrecht, Nederland

Press Now, Amsterdam

hCa (Western Liason Office), Den Haag, Nederland

Contact adress:

Celebesstraat 60, PO 85893

2508 CN The Hague, The Netherlands

tel. 31 (0)70 350 7100, fax 354 26 11

ikv@antenna.nl

Special supplements, as well as previous (promotional) issues available at special request.

SP Issue: Media in Serbia, Vol 5, November 2, 1998 Issue 66, Vol 5, October 10, 1998 SP Issue: Bosnia and Herzegovina Elections, Vol 4, September 14, 1998 Issue 65, Vol 4, August 31, 1998 Issue 64, Vol 4, July 27, 1998 Issue 63, Vol 4, June 28, 1998 Issue 61-62, Vol. 4, May 30, 1998 Issue 59-60 volume 4, April 14, 1998 KOSOVO Issue 57-58, February, 1998 Issue 55-56 volume 4, December 10, 1997 Issue 53-54 volume 4, November 10, 1997 Issue 51-52 volume 3, September 10, 1997 Special Issue: Albania, July 20, 1997 Special Issue: Republika Srpska (Serbia), July 20, 1997 Issue 49/50 volume3, June 30, 1997 Issue 48 volume3, April 28, 1997 Issue 47 volume3, April 2, 1997 Issue 46 volume3, February 24, 1997 Issue 45 volume3, January 10, 1997 Issue 44 volume3, November 15, 1996 Issue 43 volume3, October 31, 1996 Issue 42 volume2, October 25, 1996 Issue 40/41 volume3, September 10, 1996 Special Issue, volume 3, August 20, 1996 Issue 38/39 volume3, July 31, 1996 Issue 36/37 volume3, July 1, 1996 Issue 34/35 volume3, May 31, 1996 Issue 32/33 volume3, April 30, 1996 Issue 30/31 volume3, March 31, 1996 Issue 28/29 volume3, February 29, 1996 Issue 26/27 volume3, January 29, 1996 Issue 24/25 volume 2, December 29, 1995 Issue 22/23 volume 2, November 27, 1995 Issue 20/21 volume 2, October 31, 1995 Issue 18/19 volume 2, September 30, 1995 Issue 17 volume2, August 31, 1995 Special Issue - number 3, August 25, 1995 Issue 15/16 volume 2, July 31, 1995 Special Issue VOL 2, July 1, 1995 Issue 13/14 volume 2, June 8, 1995 Issue 12 volume 2, MAY 31, 1995

Supplement to Issue 12, MAY 31, 1995

Issue 11 volume 2, MAY 1, 1995

4.1.2.Press Now

Since April 1993 Press Now supports the independent media in Bosnia, Croatia, Kosovo, Macedonia, Montenegro, Serbia, Slovenia and Vojvodina.

A free press is essential for the reconstruction of democratic life in the region.

Help Support the Independent Media by filling in this form

News

A.I.M. Alternativna Informativna Mreza - Alternative Information - Network is an alternative News Agency based in Paris, France who supplies articles to independent media in ex-Yugoslavia.

on file a new organisation for refugee journalists in the Netherlands

Media Plan and the Institute for War and Peace Reporting launch a project to monitor media coverage of the forthcoming elections in Bosnia and Herzegovina

The NEW YORK TIMES on the Web host a worldwide Internet forum on the Bosnia Conflict

New Serbia media dossier

Updated links page

PressNow@xs4all.nl
Kleine Gartmanplantsoen 10
1017 RR Amsterdam
The Netherlands
tel: ++31(20)6260126
fax: ++31(20)6384489

4.1.3.AIM

AIM?	**A**lternativnu **i**nformativnu mrežu (AIM) stvorili su u listopadu 1992. neovisni novinari iz cijele bivše Jugoslavije. Sada mreža pokriva sve države i regije koje su tvorile SFRJ, ali i Albaniju, Bugarsku i Grčku. AIM ima uredništva u Ateni, Banjoj Luci, Beogradu, Ljubljani, Podgorici, Prištini, Sarajevu, Skopju, Sofiji, Tirani i Zagrebu. Oko 120 novinara redovno radi za mrežu.
CILJEVI	Poticati pouzdano, objektivno, analitičko novinarstvo koje odražava složenost situacije, rušiti barijere u komunikaciji između zajednica i zemalja tako, doprinoseći unapređenju boljeg međusobnog razumijevanja, osigurati posao i dohodak neovisnim novinarima koji su ostali bez posla jer su odbijali prihvatiti ulogu državnih propagandista, izgraditi i obučiti generaciju novinara s izgrađenom sviješću o etici profesije, pružiti podršku

	postojećim neovisnim medijima u regiji i pomoći stvaranju novih opskrbljujući ih kvalitetnim analitičkim tekstovima, podizati svijest da su problemi svakog entiteta, države ili zajednice zajednički svima i da se mogu razriješiti regionalnom suradnjom, pružiti objektivne informacije medijima, institucijama i pojedincima izvan regije. Osnovna ideja je da dok su mediji igrali razornu ulogu u izazivanju sukoba i rata dopuštajući sebi da budu nosioci nacionalističke propagande i međuetničke mržnje, oni mogu pridonijeti miru i regionalnoj suradnji.
PRODUK CIJA	AIM proizvodi objektivne i istraživačke članke, reportaže, analize i komentare koji nastoje ponuditi sveobuhvatnu sliku nekog događaja ili situacije, naročito pitanja povezanih s demokratizacijom i uspostavljanjem aktivnog civilnog društva. Prioritet se daje ljudskim pravima, položaju izbeglica, sustavu obrazovanja, slobodi medija, privatizaciji gospodarstva… Tekstovi su dostupni na originalnim jezicima (albanskom, bosanskom, hrvatskom, srpskom), a izbor članaka prevodi se na engleski i može se naći na posebnom mjestu na internet-stranici. Namjera je da se doda i dio na makedonskom jeziku tijekom 2000. godine. Servis nazvan ”Balkan Press” čini nedjeljni dvojezični pregled tiska objavljenog u različitim područjima u kojima postoje znatne zajednice Albanaca.
OBUKA	AIM drži obuku u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Kosovu, Makedoniji, Crnoj Gori i Srbiji. Postoji naročito velika potreba za obukom mladih novinara koji su sazreli tijekom ratnih godina i koji su bili izloženi nacionalističkoj propagandi. Prioritet je dan regijama izvan glavnih gradova, gde je mnogo teže steći obrazovanje. Glavni su ciljevi usaditi polaznicima poštovanje prema etičkim kriterijima neovisnog novinarstva, objasniti potrebu da se tekstom odrazi složenost situacije i piše na način koji njeguje međunacionalno razumijevanje i regionalnu suradnju.
MEĐUNA RODNA PODRŠKA	Od svog osnivanja AIM radi u bliskom partnerskom odnosu s Europskim građanskim forumom. Financijski ga je pomagala cijela lepeza institucija, vlada, fondacija i nevladinih organizacija. Dva najveća i osnovna izvora financiranja bili su Europska unija i Vijeće Europe. Tu su i vlade Austrije, Njemačke, Irske, Luksemburga, Nizozemske i Švicarske, Švedski helsinški komitet, Europski građanski forum i Norveška narodna pomoć. AIM je odabran kao prioritetni medijski projekat u okviru Pakta za stabilnost na Balkanu.

Povijest, struktura i ciljevi AIM

Osnivanje

Odluka da se osnuje AIM donesena je u listopadu godine 1992. na međunarodnom razgovoru na temu ”Mediji i građani u zajedničkoj europskoj kući” održanom u Užgorodu (u Ukrajini), koji je organizirala Europska federacija lokalnih radio-stanica (FERL) i Europski građanski forum, a u kome je sudjelovalo i 30 novinara iz bivše Jugoslavije.

Ciljevi

Prvi cilj bio je nadilaženje blokade komunikacija koja je postojala u to doba uspostavljanjem kompjutoriziranog mrežnog sustava sa ”središnjim” računalom u Parizu. To je omogućilo da se u mreži svakodnevo razmjenjuju tekstovi iz različitih država. Na taj način AIM je težio pospješiti protok objektivnih informacija i ojačati neovisne medije u svakoj pojedinačnoj zemlji.

Novinari su do držali svojim doprinosom očuvanju i proširivanju onih grupa građana koji su odbijali prihvatiti glorificiranje jednog nacionalnog identiteta kao temeljnu vrijednost države. Bilo je hitno potrebno suprotstaviti se tendenciji da se druge etničke i nacionalne zajednice definiraju kao neprijatelji.

AIM ne samo da je želio pojačati otpor ratu i međuetničkoj mržnji koja je harala čitavom regijom, već i pripremiti teren za buduću suradnju između nacija bivše Jugoslavije, što je bila jedina garancija trajnog mira.

Ponovno uspostavljanje dvosmjernog protoka informacija između zemalja, pa čak i regija u okviru jedne zemlje, razdvojenih ratom i sukobima, doprinosi unapređenju boljeg razumijevanja i suradnje između većinskih i manjinskih zajednica.

To zahtijeva objektivno i analitičko izvješćivanje, posebno o pitanjima povezanim s demokratizacijom i osnivanjem aktivnog civilnog društva. Prioritet se daje ljudskim pravima, položaju izbjeglica, sistemu obrazovanja, slobodi medija, privatizaciji gospodarstva…

Redakcije

AIM sada ima jedanaest redakcija (imena urednika navedena su u zagradama)

Atena, Grčka (Panayote Dimitras)

Banja Luka, BiH, Rep. Srpska (Branko Perić)

Beograd, Srbija (Branka Kaljević)

Ljubljana, Slovenija (Igor Mekina)

Podgorica, Crna Gora (Draško Đuranović)

Priština, Kosovo (Violeta Oroši)
Sarajevo, BiH Federacija (Dražena Peranić)
Skopje, Makedonija (Kim Mehmeti)
Sofija, Bugarska (Georgi Filipov)
Tirana, Albanija (Remzi Lani)
Zagreb, Hrvatska (Zoran Daskalović)

Susjedi bivše Jugoslavije uključeni su u namjeri da se doprinese smanjivanju napetosti i razvijanju suradničkih odnosa. To je posebno važno u situacijama gdje pojedine etničke zajednice žive u više zemalja. Svaki urednik razvija mrežu dopisnika i slobodnih novinara u čitavoj njegovoj/njezinoj zemlji ili regiji uključujući stručnjake za pojedina područja, kao što su ekonomija i privatizacija, društvena pitanja, diplomatski odnosi, skupštinska pitanja… Urednik naručuje tekstove o temama od interesa za medije u cijeloj regiji. To zahtijeva drukčiji vid novinarstva od uobičajenog u medijima koji pišu za lokalnu publiku. Prijeko je potrebno objasniti porijeklo i kontekst događaja na način koji je razumljiv široj javnosti.

Urednik je odgovoran za kontrolu kvalitete i vjerodostojnost članaka. Drugu kvalitativnu i etičku kontrolu vrši koordinator AIM u Parizu, Dragica Mugoša, koja svaki dan čita sve članke proizvedene u mreži. Ako se pojave problemi, ona ih rješava s urednikom. Ona također igra vodeću ulogu na sastancima evaluacije koji se održavaju na internim sastancima koordinacije. Ukupno oko 120 novinara piše za AIM.

Zadatak urednika jest i da nudi tekstove AIM-a, naročito iz drugih centara, neovisnim medijima u svojoj zemlji. Od osnivanja, AIM nudi svoje tekstove besplatno.

Posebnu pažnju AIM posvećuje medijima u provinciji, gdje je slab pristup informacijama iz udaljenijih krajeva. U većini zemalja intelektualne elite i demokratske snage koncentrirane su u glavnim gradovima i većim centrima, dok provincijom dominiraju eletronički mediji pod kontrolom države.

Lokalni nezavisni mediji predstavljaju zrake svjetlosti u mraku, ali su uglavnom u veoma teškom financijskom položaju. Osim što svoje tekstove nudi besplatno, AIM sve intenzivnije surađuje s lokalnim medijima preko svojih programa obuke. Polaznici se biraju u suradnji s urednicima medija za koje rade.

Uključivanje članova svih zajednica u isti tim

Redakcije AIM uvijek su nastojale u rad uključiti novinare iz svih etničkih zajednica u svojim zemljama. Na primjer, AIM Makedonije jedan je od malo medija koji uključuje ne samo

Makedonce i Albance, već i pripadnike turske i romske zajednice. Čak i na Kosovu, urednica (koja potječe iz miješane srpsko-albanske obitelji) uspjela je uključiti i Albance i Srbe u isti tim.

Produkcija AIM

Više od 100 analitičkih tekstova nudi se svakog mjeseca iz svih centara. Oko 90 medija s prostora cijele bivše Jugoslavije i Balkana redovito objavljuju tekstove AIM-a ili se njima služe kao izvornim materijalom. Osim novina i časopisa, mnoge lokalne radijske i televizijske stanice oslanjaju se u svojim informativnim programima na informacije iz mreže.
Od g. 1993. objavljeno je više od 12.000 članaka. Nemoguće je navesti njihov točan broj, prvo zato što AIM nije u mogućnosti pribaviti primjerke svih objavljenih članaka, a drugo zato sto mediji ponekad zaborave naznačiti AIM kao izvor.

Činjenica da se članci ustupaju besplatno doprinela je da se osigura opstanak mnogih nezavisnih medija koji znaju da mogu računati na AIM kao izvor pouzdanih informacija. To je također doprinijelo stvaranju novih novina koje nemaju sredstava za razvijanje vlastite dopisničke mreže. Često se događa da gotovo polovina članaka koje objave novoosnovane novine potječe iz AIM-a.

Prevodilačka služba AIM-a

AIM ima tri prevodilačka centra. Glavni, koji vodi Rajka Marinkovic, nalazi se u Beogradu i zadužen je za prevođenje članaka na engleski jezik. Oko trećine produkcije mreže prevodi se na engleski za međunarodnu javnost. Drugi centar nalazi se u Prištini na Kosovu, gde se prevode članci s albanskog i na albanski, naročito u okviru servisa Balkan press (vidi dalje u tekstu). Treći centar je u Skopju i bavi se prevođenjem na makedonski i albanski.

Zanimanje međunarodnih medija

Izvan bivše Jugoslavije, članke AIM-a objavljuju nacionalne i lokalne novine u mnogim zemljama, uključujući Austriju, Belgiju, Bugarsku, Francusku, Njemačku, Italiju, Norvešku, Rusiju, Švedsku, Švicarsku i Ujedinjeno Kraljevstvo. Njima se također redovito koriste Deutsche Welle i Radio slobodna Evropa.

Pristup putem elektronske poste i interneta

Od početka je bilo moguće pretplatiti se na servis AIM-a na originalnim jezicima i na engleskom putem elektroničke pošte. U kolovozu 1996. mreža je osnovala svoju stranicu na internetu i od rujna 1997. cjelokupan servis dostupan je korisnicima. Servis uključuje cjelokupni

arhiv s više od 20.000 članaka AIM-a nastalih od g. 1993. koji su dostupni zahvaljujući brzom mehanizmu za pretraživanje.

Neovisni mediji u bivšoj Jugoslaviji i Balkanu, kao i mediji drugdje u svijetu, mogu se koristiti informacijama kao izvorima ili objavljuju integralne tekstove članaka.

Trenutno se sa stranice AIM-a na internetu dnevno skida oko 7500 dokumenata. Analize popisa korisnika pokazuju veliko zanimanje sveučilišta, istraživačkih instituta, medija i drugih stručnih korisnika. Među njima su mnoge organizacije koje materijal dalje nude velikim grupama ljudi.

Posebno zanimanje postoji u zemljama u kojima je znatniji broj pripadnika dijaspore iz bivše Jugoslavije. Sve više ljudi i iz same regije posjećuje internet-stranicu, naročito u Sloveniji i Hrvatskoj, gdje je pristup internetu najrasprotranjeniji. Od godine 2000. internet-stranica AIM-a obuhvatit će prošireni servis na albanskom, a i nove na makedonskom i bugarskom. Stranicu je postavila i njome upravlja specijalizirana tvrtka iz Züricha KSC Informatik AG.

Balkan Press

Rad na ovom projektu započeo je g. 1995. On se sastoji od izradbe zajedničkog tjednog pregleda tiska iz različitih područja u kojima žive znatne albanske zajednice. Pet novinara iz Prištine, Beograda, Podgorice, Skopja i Tirane rade na ovom projektu kojim koordinira urednik AIM-a za Kosovo, Violeta Oroši.

Pregled se radi na albanskom i srpskom jeziku i znači pokušaj da se probije barijera u komunikaciji između zajednica u regiji i doprinese smanjenju napetosti često izazvanih dezinformacijama ili neznanjem. Objavljuje se na Kosovu, u Makedoniji i Albaniji.

Centar AIM za administraciju i koordinaciju u Parizu

AIM je službeno neprofitno udruženje po francuskom zakonu. Centar u Parizu igra vitalnu ulogu u osiguranju funkcioniranja mreže, koordinira njezin rad i obavlja administrativne poslove. Centar koji se nalazi izvan bivše Jugoslavije nužan je iz političkih i tehničkih razloga. Njime upravlja koordinator AIM-a, koji radi puno radno vrijeme, Dragica Mugoša. Ona je jedini stalni zaposlenik AIM-a u zapadnoj Evropi.

Vrlo je važno što poslove koordiniranja i ”arbitriranja” u slučajevima neslaganja ili nesporazuma obavlja osoba koja živi izvan neposrednog okruženja u kojem AIM radi i koja je prihvatljiva za sve. Ona održava veze s međunarodnim medijima i drugim korisnicima, a i s europskim institucijama, vladama, fondacijama i nevladinim organizacijama koje financijski podupiru mrežu.

Koordinatorica je odgovorna za vođenje poslovnih knjiga i izradbu financijskih izvještaja koji se podnose na kontrolu. Ona također bira članke koji će biti prevedeni na engleski jezik. Njezina zadaća jest i odgovoriti na brojne zahtjeve za informacijama, naročito novinara ili delagacija koje planiraju putovati u bivšu Jugoslaviju.

Uloga partnerske organizacije AIM-a, Europskog građanskog foruma

Europski građanski forum (ECF) posredovao je i pomogao osnivanje AIM-a u listopadu 1992. i od tada je uključen u njegov razvoj. Forum omogućuje kontakte između redakcija u pojedinim republikama organiziranjem redovnih internih sastanaka koordinacije. Na sastancima ECF pomaže da se potakne konstruktivni dijalog, a ponekad i intervenira "izvana" u pronalaženju rješenja sukoba. Sastanci se uglavnom održavaju u jednom od sjedišta ECF u Austriji, u blizini slovenske granice.

ECF je, k tome, AIM-u stavio na raspolaganje svoju široku mrežu kontakata po cijeloj Europi i pomaže centrali u Parizu u iznalaženju političke i financijske potpore. Redovno tiska članke AIM-a u svom mjesečniku koji se zove ”Archipel”. Poslove obavljaju članovi ECF-a u raznim europskim zemljama na dobrovoljnoj bazi. Oni primaju skromne honorare za vrijeme provedeno na radu za AIM.

Financijska potpora

Dva glavna izvora financiranja AIM-a jesu Europska unija i Vijeće Europe (i kroz Program mjera za izgradnju poverenja i kroz Upravu za ljudska prava). Važni financijeri jesu i vlade Austrije, Njemačke, Irske, Luksemburga, Nizozemske, Švicarske i Ujedinjenog Kraljevstva, Švedski helsinški komitet, Europski građanski forum, Norveška narodna pomoć, Press Now, USAID, Europska kulturna fondacija, Westminster fondacija za demokraciju i Fondacija Heinrich Böll.

Pakt za stabilnost na Balkanu uvrstio je AIM na popis prioritetnih medijskih projekata u godini 2000.

Tehnička služba AIM-a

Od samog početka, djelatnost AIM-a uključivala je složenu kompjutorsku i komunikacijsku strukturu zasnovanu na sistemu elektroničke pošte u teškim uvjetima u kojima su, na primjer, telefonske linije često veoma loše kvalitete. Koncepciju sustava razvio je, instalirao i održava ju mali tim tehničkih stručnjaka koji vode Christoph Lindenmaier i Rene Lehnerr. Sistem je sada prenesen na internet. Tehnički tim i obučava urednike AIM-a.

Interni sastanci koordinacije

AIM održava sastanke koordinacije svaka tri mjeseca, na kojima sudjeluju svi urednici i pojedini drugi predstavnici mreže (pariške kancelarije, tehničke i prevodilačkih službi te članovi Europskog građanskog foruma). Većina sastanaka održava se u Eisenkappel u Austriji, u blizini slovenske granice. AIM-u je omogućeno da se koristi prostorijama Europskog građanskog foruma u Austriji. Jeftinije je organizirati sastanke tamo, jer bi troškovi boravka drugdje bili viši.

Sastanci su bitni za funkcioniranje mreže iz više razloga. Prije svega, oni su prilika da se preispita protekli period i kritički procieni obavljeni rad i kvaliteta tekstova svake redakcije. Drugo, raspravlja se o budućim projektima i aktivnostima, kao sto su programi obuke. Analizira se i opšta situacija u svakoj zemlji. Ali, možda je najvažnije od svega što sastanci omogućuju ključnim ljudima iz mreže da stalno budu u bliskom međusobnom osobnom kontaktu. Suočeni s razvojem događaja u kojima stalno nastaju nove krize, prepunie brutalnih eksplozija nasilja, nije lako, čak ni za uvjerene nenacionaliste, održati dugoročno uzajamno povjerenje.

Sastanci koordinacije održavaju se i na drugim mjestima na poziv mreži da predstavi rad AIM-a u nekoj of zemalja Europe uz plaćene nužne troąkove (Bonn, Beč, Amsterdam, Bern, Oslo, Pariz…).

Program obuke u AIM-u

Godine 1995. AIM je počeo obuku mladih ljudi, od kojih su neki već bili počeli raditi kao novinari, a neki su bili potpuni početnici. To je bilo nužno zbog kroničnog manjka iskusnih novinara u pojedinim područjima. Na primjer, kada je AIM počeo rad u Republici Srpskoj g. 1996., tamo nije bilo dovoljno nekompromitiranih novinara.

Praktična obuka uz rad sada teče u Albaniji, Bosni i Hercegovini, na Kosovu, u Makedoniji i Srbiji, dok se u istočnoj Slavoniji (u Hrvatskoj) i u Crnoj Gori održavaju tromjesečni tečajevi. Tijekom posljednje dvije godine u Srbiji se održava specijalizirani program obuke za izvješćivanje o ekonomskim pitanjima. Originalnost tog programa leži u tome što mreža omogućuje motiviranim mladim ljudima da postanu dio redakcija na dugi rok, postupno im ulijevajući poštovanje etičkih kriterija neovisnog novinarstva. Poseban trud ulaže se u to da se objasni potreba za prikazivanjem složenosti dane situacije i da se piše na način koji će njegovati međusobno razumijevanje i suradnju između različitih država i etničkih zajednica u regiji.

Obuka se prije svega zasniva na međusobnim diskusijama i kritici u okviru neovisnog tima novinara. Naročito je jaka potreba za tim među mladim novinarima koji su sazrijevali tijekom ratnih godina i koji su bili izloženi golemom utjecaju nacionalističkih propagandi.

Urednik od njih zahtijeva da pišu na određene teme ili ih vodi na konferencije za tisak, a zatim zajedno s njima prorađuje njihove tekstove koji tako nastanu. Urednik ih također potiče da pišu članke na teme koje oni kao mladi ljudi smatraju naročito važnima. Nekolicinu njihovih članaka već su objavili vodeći lokalni neovisni listovi. To djeluje vrlo ohrabrujuće na polaznike i pomaže im da se otisnu u svoje profesionalne karijere. Polaznici primaju skromne ”stipendije”. To im omogućuje da se usredotoče na obuku namjesto da budu primorani stjecati sredstva za život na drugoj strani u veoma teškoj ekonomskoj situaciji.

Prednost imaju mladi novinari iz regije izvan glavnih gradova gdje je mnogo teže steći znanja. U Bosni i Hercegovini, na primjer, AIM se koncentrira na područja koja su ”informativne crne točke”, gdje vlada velika nestašica neovisnih novinara i medija. Tijekom g. 1999. polaznici su bili iz Bihaća, Bijeljine i Zvornika. U Srbiji polaznici su bili iz Sandžaka i južne Srbije.

Kada polaznici žive daleko od glavnih gradova, velik dio obuke odvija se preko faksa i telefona, a polaznici putuju jednom tjedno u redakciju AIM-a. Oni s urednikom koji vodi obuku prorađuju tekstove koje pišu, upoznaju se iz prve ruke s organizacijom redakcije AIM-a i susreću iskusne novinare koji pišu za mrežu. Osim toga, urednik putuje jedanput mjesečno u područja odakle potječu polaznici. To mu omogućuje da stekne bolji uvid u specifične uvjete sredine, a i znači važnu potporu polazniku u odnosima s lokalnim medijima. Mnogi bivši polaznici zaposlili su se u većim medijima. Na primjer, nekolicina potpunih početnika postali su dopisnici međunarodnih medija, kao što su Radio slobodna Europa, Reuters i BBC.

Nužno je kod polaznika razviti svijest o pravoj naravi neovisnosti u medijima. Iskustvo u više zemalja bivše Jugoslavije pokazalo je da su mediji često spremni tako reći preko noći svoju lojalnost prebaciti na drugoga u slučajima promjene vlasti na nacionalnoj ili lokalnoj razini. Ako bivša oporba osvoji vlast, mediji koji su prethodno iskazivali potpunu podčinjenost režimu odjednom postaju glasnogovornici onih koje su do jučer žestoko optuživali i žigosali. Kritički i objektivni stav prava je rijetkost. Većina polaznika jesu novinari koji već rade u lokalnim medijima, ali bez ikakve obuke. Oni nisu imali načina procijeniti kvalitetu svojih članaka. Program obuke otvara im oči i oni se upoznaju s cijelim nizom kriterija, principa i metoda rada. Postaju svesni da su se koristili klišejima ili imali krajnje pojednostavljen pristup.

Polaznici se biraju u suradnji s urednicima medija u kojima su zaposleni. Ovako stečeno iskustvo ima važan utjecaj na medije i dovelo je do toga da je kod mnogih njihovih kolega izazvalo interesiranje za pohađanje takve obuke.

Drukčiji oblik programa obuke izrađen je u istočnoj Slavoniji u Hrvatskoj, regiji u kojoj su vladale ozbiljne napetosti. Do sada su organizirana četiri tromjesečna tečaja, od kojih je svaki okupio 20 mladih novinara. Polovina ih je bila iz srpske zajednice, a druga polovina su bili

Hrvati. Usprkos povremenim manjim napetostima u početku svakog tečaja, postignuto je da se razvije pozitivna i konstruktivna atmosfera. Psihološki je bilo veoma važno za srpske polaznike da znaju da su hrvatski predavači (od četiri predavača dva su iz jedne, a dva iz druge etničke zajednice) voljni odvojiti vrijeme da im pomognu dati znanja koja će im omogućiti da nađu zaposlenje na tom području. Veoma je važno što nitko od polaznika koji su završili tečaj nije napustio područje. Mnogi su pronašli zaposlenje u lokalnim medijima, a neki su se uključili u nove projekte.

Ovaj program se sastoji od niza predavanja stručnjaka o raznim pitanjima povezanim sa zakonodavstvom na polju medija, s profesionalnom etikom, sindikatima… Zatim polaznici pišu analitičke članke o prijeđenim temama. O njima raspravlja cijela grupa. Program obuhvaća i tehničku obuku za korištenje kompjutorske opreme, elektroničke pošte i interneta.
Taj način obuke slijedila je redakcija u Crnoj Gori, koja je organizirala svoj prvi tečaj za 30 polaznika u jesen 1999.

U 2000. godini, AIM je počeo novu seriju prekograničnih programa obuke. Oni se sastoje od seminara za polaznike mreže na kojima se okupljaju polaznici iz različitih zemalja s ciljem da im se omogući razmijeniti informacije i uspostaviti suradničke odnose. Osim toga, niz prekograničnih tečajeva bit će organiziran za polaznike iz BiH, Hrvatske i Srbije.

Vanjska evaluacija

Vanjski stručnjaci redovito sudjeluju na internim sastancima koordinacije AIM-a – naročito Brigitte Busch, rukovoditelj Centra za međukulturne studije sa Sveučilišta u Celovcu koje obavlja praćenje i evaluaciju za Program mjera za uspostavu povjerenja (CBM) Vijeća Europe. Ona je davala stručno mišljenje o programima obuke mreže. Vijeće Europe budno prati djelatnost AIM-a. Uprava za ljudska prava naročito prati programe obuke te mreže, od kojih je neke financirala. U to ulaze i boravci na terenu, ističe Mario Oetheimer iz Uprave koji je držao predavanja u Osijeku na tečaju obuke u istočnoj Slavoniji. Osim toga, Program CBM redovito vrši evaluaciju rada AIM-a, prvo putem detaljnih izvještaja nastalih kao rezultat posjeta svog predstavnika, Maxa Gilberta, a zatim i u okviru konferencija koje organizira Centar za međukulturne studije u Celovcu.
Jos jedna organizacija financijera redovito posjećuje regiju i u stalnom je kontaktu s više programa obuke AIM. To je Švedski helsinški komitet (SHC). S ovom i sličnim organizacijama često se vode razgovori o novim programima.
*Izvor:*Internet ,16.listopada 2000.

4.1.4. SENSE

S E N S E - *South East News Service Europe* - je specijalizirani medijski servis koji objektivno, analitički, brzo i detaljno izvještava o aktualnoj politici, odlukama i strategiji međunarodnih institucija i organizacija koje se na bilo kojoj osnovi bave područjem Jugoistočne Evrope.

S E N S E tvori skupina neovisnih novinara iz zemalja Jugoistočne Evrope, koji su posljednjih godina izvješćivali iz Bruxellesa, Haaga, Washingtona, Pariza, Strasbourga, Praga i Moskve.

S E N S E-projekat počiva na ideji da su politika i praktične aktivnosti međunarodne zajednice prema regiji Jugoistočne Evrope isuviše važni za te zemlje da bi se izvješćivanje i analize o njima prepustili samo onim malobrojnim medijima koji su u mogućnosti imati svoje stalne izvjestitelje u europskim i svjetskim centrima u kojima se donose odluke od sudbinskog značenja za cijele generacije na tim prostorima.

Stvaranjem mreže iskusnih i visokoprofesionalnih dopisnika koja će se, osim navedenih centara, širiti u skladu s materijalnim mogućnostima, **SENSE** nastoji pravodobne, cjelovite i objektivne informacije o događajima važnima za države Jugoistočne Evrope - učiniti dostupnima svim medijima i ljudima na tom prostoru.

S E N S E izvješćuje o širokom spektru inicijativa, akcija i odluka koje se donose u institucijama u kojima nastaje politika prema jugoistoku Evrope: Europskoj uniji i njezinim institucijama, Organizaciji UN-a i njezinim tijelima i agencijama, Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju (OSCE), Natou, Međunarodnom tribunalu za ratne zločine (ICTY), Vijeću Evrope, vladama vodećih zapadnih zemalja i nevladinim organizacijama angažiranima na zaštiti i unapređenju ljudskih prava.

S E N S E je počeo rad u studenome 1998., ali se brzo i uspješno razvija, šireći krug korisnika i djelokrug rada. Već danas, **SENSE** sukcesivno emitira pisani, auditivni, ali i video servis; putem satelita Europske unije (EbS) svake se večeri emitira polusatna emisija "Radio-SENSE", koju priprema ekipa dopisnika SENSE iz Bruxellesa. Od veljače 2000. svakog petka u 21:00, putem istog satelita emitira se televizijski pregled zbivanja na Haaškom tribunalu pod nazivom "Tribunal", koji priprema ekipa dopisnika SENSE iz Haga. Projekte "Radio-SENSE" i "TRIBUNAL" možete slušati/gledati i putem ovog web-sitea. Na SENSE webu, osim izvješća o najnovijim događajima, možete naći i pregled pisanja agencije **SENSE** u posljednjih sedam dana.

Naš sljedeći korak jest širenje dopisničke mreže na Zapadu, obogaćivanje ponude, a ako se pokaže potrebnim, otvaranje i dopisništava u glavnim gradovima zemalja Jugoistočne Evrope.

Direktor: Zekerijah Smajić

Glavni urednik: Mirko Klarin

Kontakt adrese i brojevi telefona:

Administrativno sjedište:	Glavno dopisništvo u Europi:
H. Kreševljakovića 18	*Avenue de L'Opale 17*
71000 Sarajevo	*B-1030 Bruxelles*
Bosnia and Herzegovina	*Belgique*
Tel/Fax (+ 387 71) 443 214	*Tel. (+32 2) 732 15 35, 732 69 79*
	Fax. (+32 2) 732 75 65

Izvor: Internet ,16,listopada 2000.

5. NGO

5.1.Dokumantarna razina

“Nevladine organizacije – kao što su Press Now (Nizozemska), Institute for War and Peace Reporting (Ujedinjeno Kraljevstvo), International Federation of Journalists (Belgija), Index on Censorship (Ujedinjeno Kraljevstvo), Association for Indepedent Media (Francuska) i European Institute on Media (Njemačka) **- imaju bogato iskustvo u radu s inozemnim medijima na Balkanu** i u drugim dijelovima svijeta**. One bi, kao dio koordinirane strategije, trebale biti odgovorne za:**

- zajedničko djelovanje s lokalnim medijima i skupinama za ljudska prava s ciljem nadziranja političkih, zakonskih i komercijalnih uvjeta u kojima mediji rade, kao i sadržaja njihova rada;
- izradbu programa širanja informacija širom regije o međunarodnim normama medijskih sloboda, odogovornosti i zakonodavstva;
- izradbu programa za osposobljavanje i potporu neovisnim medijima i novinarima kroz razmjenu programa sa zapadnim medijima, financiranje, subvencioniranje pristupa informacijama i tehničku i pravnu pomoć;
- uspostavu međunarodnih stručnih komisija koje bi istražile ulogu novinara u poticanju rata u Jugoslaviji;
- suradnju između međunarodnih organizacija, lokalnih i međunarodnih medija i lokalnih nevladinih organizacija.”

Izvor: Nedovršeni mir, str. 159.

V. (ZAPADNI) BALKAN NA INTERNETU. HIPERLINK

(www.uotawa.ca/associations/balkanpeace/links.html)

Balkan*Peace*			
Hyperlinks	***Hyperliens***		

General sources on the Balkans

- Associations, institutes, research centres and groups, networks
- Scholarly journals
- Publishers
- News Media
- Culture and society
- Economy
- Geography and environment (incl. maps)
- Human rights and Peace issues
- Politics and international relations
- History

Country-specific sources

(these links will open in a new window pages maintainded by The Slavic Research Center, Hokkaido University)

- see also other sources below.

- Albania
- Bulgaria
- Romania
- Ex-Yougoslavia
  - Bosnia and Herzegovina
  - Croatia

Sources générales sur les Balkans

- *Associations, instituts, centres et groupes de recherche, réseaux*
- *Périodiques scientifiques*
- *Maisons d'édition*
- *Médias*
- *Culture et société*
- *Économie*
- *Géographie et environnement (& cartes)*
- *Paix et droits de la personne*
- *Politique et relations internationales*
- *Histoire*

Sources par pays

(ces liens ouvrent dans une nouvelle fenętre des pages du Centre de recherches slaves de l'Université de Hokkaido)

- voir aussi les autres sources ci-dessous.

- *Albanie*
- *Bulgarie*
- *Roumanie*
- *Ex-Yougoslavie*
  - *Bosnie et Herzégovine*
  - *Croatie*

- Macedonia
- Slovenia
- Yougoslavia (Serbia and Montenegro)
- ---Kosovo

- *Macédoine*
- *Slovénie*
- *Yougoslavie (Serbie et Montenegro)*
- ---*Kosovo*

We are still building the Balkan*Peace* site. Thank you for your suggestions.

Nous construisons le site de BalkanPeace et vous prions de nous faire part de vos suggestions.

Associations, institutes, research centres and groups, networks	**Associations, instituts, centres et groupes de recherche, réseaux**

- ACCESS (Association for Contacts and Cooperation - East European Self-Support), Sofia [English]
- Article 19, International Centre Against Censorship [English]
- Association for the Study of Foreign Policy, Kotor [English]
- Association for the Study of Nationalities [English]
- Balkan Academic News, web-based entry to a listserver composed of scholars (excellent source of information about ongoing scholarly activities) [English]
- BalkanPeace, International Research Network / Réseau international de recherche sur les Balkans [English, Français]
- Bosnian Institute, London [English]
- Bosnjacki institut (Adil Zulfikarpasic's Foundation), Zurich [Bosanski, English]
- Centar za razvoj neprofitnog sektora (Center for the Development of Non-Profit Sector), Beograd [English, Srpski]
- Center for Civil Society International, Seattle, U.S.A. [English]
- Center for Romanian Studies, Iasi [English]
- Center for Strategic Studies, Beograd [English, Srpski]
- Center for the Study of Balkan Societies and Cultures, Department for Southeast European History, Karl-Franzens-Universität, Graz [English]

- Center for the Study of Democracy, Sofia [English]
- Center for War, Peace, and the News Media, New York [English]
    - Globalbeat's Balkan Conflict Links

- Center for Political Analyses, Beograd (incl. statistics, news, etc.) [English, Srpski]
- Center for Security Studies and Conflict Research (Forschungsstelle für Sicherheitspolitik und Konfliktanalyse), Zürich [English]
- Center of Documentation and Information on Minorities in Southeast Europe (CEDIME-SE), Montpellier (France), Athinai & Budapest [English]
- Centre for Peace Research and Strategic Studies, Leuven [English]
- Centre for the Study of South Eastern Europe, University of Wales, Swansea [English]
- Civic Network for Cultural Pluralism and Multicultural Integration in Southeast Europe, Sofia [English]
- Civnet: International Resource for Civic Education and Civil Society, Strasbourg [English]
- Consortium of Minority Resources (COMIR), cooperative project and clearinghouse of information to develop standards to support democratic governance of multiethnic and multinational societies, Budapest [English]
- Constitutional & Legal Policy Institute (COLPI), Budapest [English]
- Deutsche Gesellschaft für Osteuropakunde , Berlin [Deutsch]
- European Network for the Advancement of Balkan Studies / Réseau européen pour le progrès des études balkaniques, Paris [English, Français]
- European Stability Initiative, Berlin, Bruxelles, Sarajevo [Deutsch, English, Italiano]
- ERCOMER, European Research Centre on Migration and Ethnic Relations, Utrecht:
    - "World-Wide Web Virtual Library Migration and Ethnic Relations" [English]
- Eurasia Research Center, Pacific Palisades, USA [English]
- Eurolink Foundation-Casa Europei, Bucuresti [English]
- Fundacja IDEE, Warszawa (for the development of a civic society in Central and Eastern Europe) [English, Polski]
- Hellenic Resources Network, Cambridge (USA) [English]
    - Documentary archives
    - Sources on the Balkan Peninsula

- Institute for Balkan Studies, Thessaloniki [English]
- Institute for Multi-Track Diplomacy, Washington [English]
- Institute for War and Peace Reporting, London (extensive coverage of the Dayton Accord) [English]
- Institute of European and Russian Studies, Carleton University, Ottawa [English]
- Institute of International Politics and Economics, Beograd [English]
- Institute of International Relations, Athinai [Elleniki, English]
- International Monitor Institute: The Balkans [English]
- International Relations and Security Network, Zürich [English]:
    - Former Yugoslavia Peace Process
    - Kosovo Peace Process
- International Research & Exchanges Board (dedicated to promoting advanced field research and professional training programs between the United States and the countries of Central and Eastern Europe, Russia, Ukraine, etc.), Washington [English]
- International Strategic Studies Association, Washington [English]
- Management Center, Beograd, (dedicated to the development of a strong and independent NGO sector in Serbia and Montenegro, publisher of *Policy Advocate*) [English]
- Minorities at Risk Project, College Park, Maryland, U.S.A.: database on minorities of Eastern Europe, Greece and Turkey [English]
- NGO net, non-governmental organizations active in Central and Eastern Europe [English]
- PeaceNet's Balkans Page, San Francisco [English]
- Project on Ethnic Relations, Princeton, Bratislava, Bucuresti, Krakow, Moskva, Sofia, Tirgu Mures [English]
- Romanian Academic Society, Bucuresti [English]
- Serbian Unity Congress, (Van Nuys, California) [English, Srpski]
- Slavic Research Center, Hokkaido University, Sapporo [English, Japanese]
    - Balkans - Internet Resources
    - Statistical Resources and Databases
- Slavic Reference Service, Slavic and East European Library, University of Illinois, Urbana, U.S.A. (handles bibliographic and reference questions in the humanities and social sciences from individuals and libraries) [English]
- Soros Foundations Network and Open Society Institutes [English]

- ☐ Open Society Foundations in Albania, Bosnia & Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Macedonia, Romania, Slovenia, Yugoslavia
  [English, Hrvatska, Makedonski, Româneste, Shqip, Slovenšcina, Srpski]
- ☐ Open Society Institute - Budapest [English]

- south-east-europe-forum, interdisciplinary forum of intellectuals [English]
- Southeast European Organization Development Network, Sofia [English]
- Southeast European Studies Association [English]
- SIRIUS (The Strategic Issues Research Institute of the United States), New York [English]
- TFF: Transnational Foundation for Peace and Future Research's links on Ex-Yugoslavia and Albania, Lund (Sweden) [English]
- Triplex Confinium International Research Project, a joint venture of *Zavod za Hrvatsku Povijest, Odsjek za Povijest, Filozofski Fakultet, Zagreb + Central European University History Department & Southeast European Studies Program*, Budapest + *Abteilung für Südosteuropäische Geschichte Universität Graz* on the common border region between the Ottoman Empire, the Habsburg Monarchy and the Venetian Republic since the early 16th century [English]
- Turkish Industrialists' and Businessmen's Association [English, Türkçe]
- Udruzenje za drustvenu istoriju (Association for Social History), Belgrade [English]
- UNESCO, programme MOST (Management of Social Transformations), Paris [English, Espańol, Français]
- United States Central Intelligence Agency's CIA's World Factbook: Country Listing [English]
- Working for Peace in the Balkans: A Guide to US Organizations (U.S.A.) [English]
- Worldwatch, Washington [English]

- Universitet u Beogradu, Pravni facultet, Beograd [Srpski]
- University College London, School of Slavonic and East European Studies, London [English]

See also

Associations, institutes, research centres, groups, networks ¦ Scholarly journals ¦ Publishers ¦ News Media ¦ Culture and society ¦ Human rights and Peace issues ¦ Economy ¦ Maps ¦ Geography & environment ¦ Politics and international relations ¦ History

Voir aussi

Associations, instituts, centres, groupes de recherche, réseaux ¦ Périodiques scientifiques ¦ Maisons d'édition ¦ Médias ¦ Culture et société ¦ Paix, droits humains ¦ Cartes ¦ Géographie et environnement ¦ Économie ¦ Politique, relations internationales ¦ Histoire ¦

Scholarly journals		**Périodiques scientifiques**

- *Anthropology of East Europe Review*, Chicago [English]
- *Archaeologia bulgarica*, Sofia [Deutsch, English Français]
- *Balkanistica*, Occasional Papers in Southeast European Studies (U. of Mississippi, U.S.A.) [English]
- *Balkan Neighbours newsletter*, ACCESS (Sofia) [English]
- *Balkanologie*, Association d'études balkaniques Homo Balkanicus (Paris) [Français]
- *Bosnia Report*, Bosnian Institute (London) [English]
- *Cahiers d'études sur la Méditerranée orientale et le monde turco-iranien*, Paris [Français]
- *CSS Survey*, Centre for Strategic Studies (Beograd) [English]
- East European Constitional Review (New York) [English]
- *Ekonomska politika* (Beograd) [Srpski]
- Eurobalkans, Aegina [English]
- Foreign Policy Quaterly, Bucuresti [English]
- Godišnjak za društvenu istoriju (Annual of Social History), Belgrade [English, Srpski]
- *Ko'aga Roñe'eta*, an on-line journal of human rights and humanitarian law (Richmond, California, U.S.A.) [English, Español]
- Magazin istoric, Bucuresti [Româneste, some English]
- *Le maintien de la paix*, Québec [Français]
- *Montenegro Journal of Foreign Policy*, Association for the Study of Foreign Policy (Kotor) [English]
- *The Online Journal of Peace and Conflict Resolution*, Washington [English]

- *Osteuropa*, Stuttgart [Deutsch]
- *Romanian Civilization: A Journal of Romanian and East Central European Studies*, Center for Romanian Studies Iasi [English]
- *Social Sciences in Eastern Europe* / *Sozialwissenschaften in Osteuropa*, Berlin (Gesellschaft sozialwissenschaftlicher infrastruktureinrichtungen) [Deutsch, English]
- *South-East European Review for Labour and Social Affairs*, Hans-Böckler-Stiftung, Düsseldorf [English]
- *Spoljnopoliticke sveske*, Beograd [Srpski]
- *Temida*, Beograd [English, Srpski]

See also
Associations, institutes, research centres, groups, networks ¦ Scholarly journals ¦ Publishers ¦ News Media ¦ Culture and society ¦ Human rights and Peace issues ¦ Economy ¦ Geography, maps, environment ¦ Politics and international relations ¦ History

Voir aussi
Associations, instituts, centres, groupes de recherche, réseaux ¦ Périodiques scientifiques ¦ Maisons d'édition ¦ Médias ¦ Culture et société ¦ Paix, droits humains ¦ Cartes ¦ Géographie et environnement ¦ Économie ¦ Politique, relations internationales ¦ Histoire ¦

Publishers (scholarly works on the Balkans)	**Maisons d'édition (ouvrages scientifiques sur les Balkans)**

- Defense and Foreign Affairs (International Strategic Studies Association), Washington [English]
- Hurst, London: Balkans, Greece and Turkey [English]

See also
Associations, institutes, research centres, groups, networks ¦ Scholarly journals ¦ Publishers ¦

Voir aussi
Associations, instituts, centres, groupes de recherche, réseaux ¦ Périodiques scientifiques ¦

News Media ¦ Culture and society ¦
Human rights and Peace issues ¦ Economy ¦
Maps ¦ Geography & environment ¦
Politics and international relations ¦ History

Maisons d'édition ¦ Médias ¦ Culture et société ¦
Paix, droits humains ¦
Cartes ¦ Géographie et environnement ¦ Économie ¦
Politique, relations internationales ¦ Histoire ¦

Media and other news sources	Médias et autres sources de nouvelles

- ABCnews.com Beginner's Guide to the Balkans [English]
- Academic Information Network, Beograd [English]
- AFP (Agence France-Presse): Le Kosovo ŕ l'épreuve de la paix [Français]
- Alternativna informativna mreza (Alternative Information Network in Former Yugoslavia), Paris [English, Srpski]
- Albanian Daily News, Tirana [English, Hrvatski, Shqip]
- Arta, Prishtina [English]
- Le Journal de la guerre en Europe, Réseau Voltaire, Paris [Français]
- ARTE, « Le dessous des cartes » : fondements et enjeux de la crise actuelle au Kosovo [Français]
- Balkan Media & Policy Monitor (online news and analysis digest), Den Haag [English]
- Balkanpress, Pristina [Srpski, Shqip]
- The Balkans Events and Trends, Sofia [Bulgarski, English, Français]
- BBC World Service, London: Balkans news [Bulgarski, English, Elleniki, Hrvatski, Românește, Makedonski,## Slovenšcina, Shqip, Srpski, Türkçe]
- Beocity, Beograd [Srpski]
- Beograd.com, Beograd [English, Srpski]
- Beta News agency, Beograd [English, Srpski]
- Borba, Beograd [English, Srpski]
- Bosnet [Bosanski, English]
- Bucarest Matin, Bucuresti [Français]
- Bulgraski Novini, Sofia [Bulgarski]
- Central Europe Online (including the Yugoslavia Today page), Prague [English]
- CNN files on Bosnia and Kosovo [English]
- Le Courrier des Balkans, Paris [Français]

- Crosslines Global Report, Independent Newsjournal of Humanitarian Reporting, Genčve [English]
- Demokratska stranka, Beograd [Srpski]
- Deutsche Welle: Nachrichten [Bosanski, Bulgarski, Elleniki, Hrvatski, Româneste, Makedonski, Shqip, Slovenšcina, Srpski, Türkçe]
- Dimineata, Bucuresti [Româneste]
- Domovina Net, Amsterdam (over 5000 files, incl. audio & video, on a wide variety of subjects) [Bosanski, English]
- The Economist, London: The Balkans [English]
- The Emperor's New Clothes "to combat media misinformation about NATO/U.S. foreign policy" (Newton, Mass., U.S.A.) [English]
- Eurasia News: Balkan News, Kosova Crisis News, Serbian Opposition News, News from Turkey, [English]
- L'Express, Paris: dossier sur la crise des Balkans [Français]
- Ex-YU Press and Monthly Press Review, by Marko Kocic [English]
- FAIR (Fairness and Accuracy in Reporting), New York: Extra! on Yugoslavia [English]
- France 3, Paris : « Kosovo, la crise » [Français]
- Freedom Portal: "Kosovo and NATO" [English]
- Free Serbia, "Other Voices from Serbia" [English, Srpski]
- Globalbeat, New York: Balkan Conflicts
- Grom Radio Makedonski
- Hrvatska Radiotelevizija - Croatian Radio-Television English page
- Independent Media in former Yugoslavia
- I-Net, Beograd
- Institute for War and Peace Reporting, London: Balkan Crisis Reports
- Institute for Public Accuracy, San Francisco [English]
- Internews Network
    - Internews Sarajevo [Bosanski, English, Hrvatski, Srpski]
    - Internews Balkans [English]
    - Internews Bosnia-Herzegovina [English]
    - Internews Serbia/Montenegro/Kosovo [English]
- Koha Ditore, Pristhtina [Shqip]
- Kosova.com, Prishtina [English, Shqip]

- Kosova-Info [Deutsch, English, Français, Shqip]
- Kosova-info-line, Hamburg & Stuttgart [Deutsch]
- Kosova Press, Prishtinë [Deutsch, English, Français, Shqip]
- Kosovo.com, Serbian Orthodox Diocese of Raska and Prizren [English]
- Kosovo Crisis Center by Alb-net, Prishtina
- Latest News from the Balkan, by the Hellenic Resources Network
- Libération, Paris: « Guerre et paix en Yougoslavie » [Français]
- Los Angeles Times, Los Angeles: "Crisis in Yugoslavia" [English]
- Lumea Magazin, Bucuresti [Româneste, some English]
- Makedonsko Radio, Skopje [English, Makedonski]
- Media and Information Sources in Serbia
- Media Centar, Pristina [English]
- Media Monitor, Bucuresti [Româneste]
- Medija klub Crne Gore, Podgorica [English, Srpski]
- Medienhilfe Ex-Jugoslawien, Zürich
- Le Monde, Paris : Guerre et paix dans les Balkans [Français]
- Le Monde diplomatique, Paris : plusieurs dossiers sur la crise des Balkans [Français]
- Monitor, Podgorica [Srpski]
- *Monitorul*, Bucuresti [Româneste]
- Montena fax (Montenegro News Agency), Podgorica [Srpski]
- Mother Jones, San Francisco: investigative reporting on the Balkan crisis [English]
- Nezavisna svetlost, Kragujevac [Srpski]
- Nine O'clock, Bucuresti [English]
- NPR Online (National Public Radio, Washington): Crisis in Kosovo [English]
- Oneworld dispatches: Kosovo crisis (UK)
- Pari (Bulgarian Financial and Business News Daily), Sofia [Bulgarski, English]
- Politika, Beograd [Srpski]
- Press Now stands for the independent media in former Yugoslavia
- Radio 21, Prishtina [English, Shqip]
- Radio 101, Zagreb [Hrvatski]
- Radio B2-92 and old B-92, Beograd
- Radio-Canada, Montréal : La tragédie yougoslave [Français]
- Radio Contact, Sibiu [Româneste]

- Radio Domovina.net
- Radio Europa Nova, Timisoara [Româneste]
- Radio France Internationale, Paris : Balkans, bilan d'un conflit [Castellano, Deutsch, English, Français, Hrvastki-Srpski, Shqip]
    - Emision Special Kosova [Shqip: audio, zip]
    - Specijaini program [Hrvatski-Srpski: audio, zip]
- Radio Horion, Craiova [Româneste]
- Radio Metronom, Râmnicu Vâlcea [Româneste]
- Radio Mit, Modrica [English, Bosanski]
- Radio Ohrid, Ohrid [Makedonski]
- Radio Sonvest, Oradea [Româneste]
- Radiotelevizija Mostar, Mostar [Bosanski]
- Radio TNT, Travnik [Bosanski]
- Radio Uniplus, Târgu Mures [Româneste]
- Radio Vest On-Line, Timisoara [Româneste]
- Radio Zid, Sarajevo [Bojanski]
- Reporters sans frontičres, Paris :
    - République fédérale de Yougoslavie : un État de censure / Serbia: Crónica de una censura anunciada / Federal Republic of Yougoslavia: A State of Repression
    - Yougoslavie : bavures médiatiques de l'OTAN / Nato's media blunder's
- RFE/RL Newsline: Southeastern Europe (Radio Free Europe/Radio Liberty, Prague)
- Romanian Economic Daily, Bucuresti [English]
- Roma Press Center, Budapest [English]
- RomNews Network, Hamburg [English]
- Salon: War in Yugoslavia, San Francisco [English]
- Sega, Sofia [Bulgarski]
- SENSE Agency (South East News Service Europe), Bruxelles [Bosanski, English, Hrvatski, Srpski]
- Serbia Now! News, Beograd [English, Srpski]
- Serbian Unity Congress: a digest of Yugoslav news media and magazines: Flash Banka Luka, Knjizevne Novine, Radio B92, Dama, Duga, Ilustrovana Politika, Nedeljni Telegraf, Profil, Revija 92, Federal Republic of Yugoslavia's Ministry of Foreign Affairs News [English, Srpski]

- Stratfor.com, Austin TX (USA) [English]:
  - CIS and Eastern Europe Intelligence Center and
  - Kosovo Crisis Center
- Studio B, Beograd (radio) [English, Srpski]
- Tanjug Yugoslav News Agency, Beograd [Srpski]
- Transnational Foundation for Peace and Future Research's PressInfos [English]
- Transitions Online, Praha (frequently updated high-quality analysis from local reporters in Central and Eastern Europe, the Balkans, and the former Soviet Union) [English]
- Turkish Radio Hour News transcripts, announcements and cultural articles, San Francisco [English]
- TVA, Arad (Romania) [English]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs' ReliefWeb: Balkans: latest documents
- United States Information Agency's Washington File: Balkan Issues [English]
- Vecernji list, Zagreb
- Vecernji Novosti, Beograd [Srpski]
- Vijesti, Podgorica
- Vjesnik, Zagreb
- Voice of America (U.S.A.): Balkan Coverage
- Vreme, Beograd [Srpski]
- WashingtonPost.com: Balkans Special Report [English]
- XOOM Yugo-archive, San Francisco [English]
- Zëri i Kosovës, Zürich [Shqip]
- ZIUA Online, Bucuresti [Românește]
- ZNet, Woods Hole (Mass., USA): Kosovo/NATO pages [English, Español]

See also

Associations, institutes, research centres, groups, networks ¦ Scholarly journals ¦ Publishers ¦ News Media ¦ Culture and society ¦ Human rights and Peace issues ¦ Economy ¦

Voir aussi

Associations, instituts, centres, groupes de recherche, réseaux ¦ Périodiques scientifiques ¦ Maisons d'édition ¦ Médias ¦ Culture et société ¦ Paix, droits humains ¦

Maps ¦ Geography & environment ¦ Politics and international relations ¦ History

Cartes ¦ Géographie et environnement ¦ Économie ¦ Politique, relations internationales ¦ Histoire ¦

Culture and society		Culture et société

- Academic Cultural and Artistic Association "Sonja Marinkovic", University of Novi Sad [English, Français, Srpski]
- Advocacy Project [English]:
  - On the Record to Profile Refugee Returns in Bosnia
  - On the Record to Profile the Birth and Rebirth of Civil Society in Kosovo
- American Bibliography of Slavic and East European Studies, Urbana (Illinois) [English]
- Balkanarama
- Balkans are cool (best Balkans sites on the Web) [Bosanski, English]
- Les Balkans sur Internet (Search Engines) [Français]
- Banja Luka, by Damir Tomicic [Bosanski, English]
- Bibliographie européenne des travaux sur l'ex-URSS et l'Europe de l'Est / European Bibliography of Slavic and East European Studies, Paris [English, Français]
- "Bibliography on ethnic relations and minorities in Croatia after 1990", by Ivana Djuric, Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute, Budapest [English, Hrvatski]
- Blesok - literatura i drugi umetnosti (*Shine* - literature and other arts [English, Makedonski]
- The Book of Songs
- Bosnia.ba, Internet portal [Bosanski]
- Café Balkan, an apolitical virtual gathering place
- Central European Initiative, Trieste [English]
- Centrul de Resurse si Comunicatii Internet pentru Organizatiile Neguvernamentaleeste - Resource and Communication Center for NGO's, Bucuresti [English, Româneste]
- Civic Education Project, Budapest [English]
- Columbia University's East European, Russian and Eurasian National Resource Center for teachers: "NATO and its Role in Kosovo: A Four Day Lesson" [English]
- "The Dissolution of Yugoslav Rock", by Kim Simpson

- Dokumentationen der Gesellschaft für bedrohte Völker zum Kosovo, Göttingen [Deutsch],
- Eastern European Musical Instruments
- The Education Builds Bosnia and Herzegovina Foundation, Sarajevo [English]
- E-mail from Macedonia, by Biljana Vankovska-Cvetkovska, 99/4/21 [English]
- Federation of East European Family History Societies: Ethnic, Religious and National Index of HomePages and Resource Guide Listings of Organizations from 14 Countries
- Free Serbia's Other Voices from Serbia (files on dissent) [English, Srpski]
- "From Enmity to Friendship: A Personal Web-Site Dedicated to Greek-Turkish Peace & Cooperation", by Dimostenis Yagcioglu [English] Fundatia pentru Dezvoltarea Societatii Civile - Civil Society Development Foundation, Bucuresti [English, Româneste]
- Greek Diapora and Diaspora WWW Project [English]
- Greek West Thracian Minorities homepage by Nihat Tsolak and others [English]
- Grupul pentru Dialog Social, Bucuresti [Românește]
- Hellenic Resources, Hellenic Students' Association of MIT, Cambridge, Mass. U.S.A. [English]
- Kosova Info Server, Hamburg & Stuttgart [Deutsch]
- Lettres de Belgrade pendant la guerre [Français]
- Links2go.com, a directory of websites about Eastern Europe, by countries and topics [English]
- Mensa Yugoslavia [English, Srpski]
- Mostartrip [Bosanski, English]
- Music in Balkans [English]
- "Islam's First Contacts with the Balkan Nations", by Nexhat Ibrahimi
- Network Startup Resource Center: Yugoslavia, links related to networking technology
- The New York Times Learning Network: Kosovo [English]
- The Patrin Web Journal: Romani Culture and History - Culture et Histoire des Roma, Colorado Springs, U.S.A. [Deutsch, English, Français]
- Romapage, Budapest [English, Magyarul]
- Serbian Information Initiative
- Serbian Orthodox Church, Beograd [English, Srpski]
- Serbian Relief, U.S.A. [English]

- Slavophilia (comprehensive guide to Internet resources on Russia and Central/Eastern Europe)
- South East European Educational Cooperation Network, Wien [English]
- South East Europe Reconstruction Discussion Group [English]
- South Slavic & Balkan Music Online
- South Slavic Literature Library, by Borut Maricic
- Srebrenica [Bosanski, English, Espanńol, Français, Nederlands, Hrvatski-Srpski]
- Strategic Road, Voiron (France) : Crise des Balkans [English, Français]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs' ReliefWeb: Background links by country
- Universities in Southeast Europe (Internet listing by country) [English]
- Yahoo, directory of countries

See also links under "Economy" ***Voir aussi les liens de la section "Économie"***

See also
Associations, institutes, research centres, groups, networks ¦ Scholarly journals ¦ Publishers ¦ News Media ¦ Culture and society ¦ Human rights and Peace issues ¦ Economy ¦ Maps ¦ Geography & environment ¦ Politics and international relations ¦ History

Voir aussi
Associations, instituts, centres, groupes de recherche, réseaux ¦ Périodiques scientifiques ¦ Maisons d'édition ¦ Médias ¦ Culture et société ¦ Paix, droits humains ¦ Cartes ¦ Géographie et environnement ¦ Économie ¦ Politique, relations internationales ¦ Histoire ¦

Economy		**Économie**

- Balkan Economic Bulletin, by European Project Consultants, Bruxelles [English]
- Balkan Reconstruction Monitor, Bucuresti [English, Româneste]
- "Promoting Sustainable Economies in the Balkans", Independent Task Force Report sponsored by the Council on Foreign Relations (New York & Washington), authored by Steven Rattner and Michael B.G. Froman, January 2000 [English]
- European Bank for Reconstruction and Development, London [Deutsch, English, Français, Russki]

- South Balkan Development Initiative, U.S. Trade and Development Agency, Washington [English]
- Southeast European Cooperative Initiative, Wien [English]
- US Business Council for Southeastern Europe [English]
- World Bank: Rebuilding Kosovo and the Balkans [English]
- World Bank & European Community: Economic Reconstruction and Development in South East Europe, Bruxelles [English]
- World Bank, Washington:
  - Multilateral Investment Guarantee Agency, Washington [English]
  - IPAnet, an electronic clearinghouse for international investment information [English]
- World Food Programmme involvement in Former Yugoslavia and Kosovo [English]

See also

Associations, institutes, research centres, groups, networks ¦ Scholarly journals ¦ Publishers ¦ News Media ¦ Culture and society ¦ Human rights and Peace issues ¦ Economy ¦ Maps ¦ Geography & environment ¦ Politics and international relations ¦ History

Voir aussi

Associations, instituts, centres, groupes de recherche, réseaux ¦ Périodiques scientifiques ¦ Maisons d'édition ¦ Médias ¦ Culture et société ¦ Paix, droits humains ¦ Cartes ¦ Géographie et environnement ¦ Économie ¦ Politique, relations internationales ¦ Histoire ¦

Geography and Environment	***Maps / Cartes***	**Géographie et environnement**

- Excite Travel: Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Greece, Macedonia, Romania, Slovenia, Turkey, Yugoslavia [English]
- Depleted uranium in Yugoslavia, documents regarding the use of depleted uranium weapons by NATO Forces, compiled by Universitet u Beogradu, Pravni facultet, Beograd [English, Srpski]
- "Ecological disaster in the Balkans - Reports and appeals", compiled by Universitet u Beogradu, Pravni facultet, Beograd [English, Srpski]

- United Nations Environment Programme & United Nations Centre for Human Settlements, Balkan Task Force [English]
    - Final Report: "The Kosovo Conflict: Consequences for the Environment & Human Settlements", includes maps and pictures (1999). Also summary and recommendations. [English]
- YUNEM - jugoslovenska nevladina ekoloska mreza / Green Table, Yugoslavian non-governmental environmental network, Beograd [English, Srpski]

MAPS - CARTES

- **Regional terrain map of the Balkans / *Carte politique et physique des Balkans*** [English]
    - HTML format with clikable links to CIA maps of Bosnia-Herzegovinia, Croatia, Macedonia, Serbia and Montenegro / *avec hyperliens vers des cartes régionales de la CIA*
    - GIF format (no links / *sans hyperlien*)

    [adapted (with corrections) by François-Pierre Gingras, from an original published by the CIA /

    versions corrigées par François-Pierre Gingras d'une carte originale de la CIA]
- **Political map of Former Yugoslavia** (GIF format) / ***Carte politique de l'ex-Yougoslavie*** *(format GIF)* [English]
    - colour / *en couleurs*
    - greyscale / *en tons de gris*

    [adapted (with corrections) by François-Pierre Gingras, from an original published by the The New York Times /

    versions corrigées par François-Pierre Gingras d'une carte originale du New York Times]

- ABCnews.com: Interactive map of the Balkans [English]
- Center for Political Analyses, Beograd: maps of Yugoslavia, ethnic map of former Yugoslavia, historical map of Serbia
- Central Intelligence Agency, U.S.A.: The Balkans Regional Atlas [English]
    - CIA collection of maps of Croatia; also map of Croatia from CIA World Factbook
    - CIA collection of maps of Bosnia and Herzegovina

- CIA collection of maps of F.Y.R. of Macedonia
- CIA collection of maps of Yugoslavia (Serbia & Montenegro)
- NATO: Maps of Former Yugoslavia, 1996

- Republic of Croatia: Map of Croatia
- European Commission & World Bank: Map of South East Europe (colour) [English]
- France, Ministčre des Affaires étrangčres, cartes de l'ex-Yougoslavie, du Montenegro, du Kosovo [Français]
- *Le Monde diplomatique* : cartographie des Balkans [Français]
  - L'évolution territoriale de la Yougoslavie (1815-1999)
  - Bosnie, le partage de Dayton (1995)
  - Les Albanais, un peuple dispersé
  - Combats et mouvements de population au Kosovo en 1998
  - La Macédoine en danger d'éclatement
  - Les bombardements de l'OTAN en Yougoslavie (1999)
  - Les Balkans fragilisés par la guerre de l'OTAN (1815-1999)
- ReliefWeb's: Eastern Europe and the Balkans, thematic and country maps [English]

- Central Balkan Region Map (1998)
- Ethnic Distribution of the Balkan Region (1994)
- Magellan Geographix
  - The Balkans (1993)
  - Ethnic Distributions of the Balkan Region (1992)
- Atlas of the Ustasha Genocide of the Serbs 1941-45
- Census 1931 Data and Maps
- Balkan Maps (1882), Federation of East European Family History Societies: East European Map Room, Salt Lake City
- The Perry-Castańeda Library Map Collection, University of Texas at Austin: Maps of Europe

---

See also Voir aussi

Associations, institutes, research centres, groups, networks ¦ Scholarly journals ¦ Publishers ¦ News Media ¦ Culture and society ¦ Human rights and Peace issues ¦ Economy ¦ Maps ¦ Geography & environment ¦ Politics and international relations ¦ History

Associations, instituts, centres, groupes de recherche, réseaux ¦ Périodiques scientifiques ¦ Maisons d'édition ¦ Médias ¦ Culture et société ¦ Paix, droits humains ¦ Cartes ¦ Géographie et environnement ¦ Économie ¦ Politique, relations internationales ¦ Histoire ¦

Human rights and Peace issues	**Paix et droits de la personne**

- Amnesty International: Press Releases concerning Balkan Countries [English]
- Balkans Human Rights Web Page (Greek Helsinki Monitor) [Elliniki, English]
- Bratislava Declaration: "The Right to Communicate in the Post Cold War Period" [English]
- Centre européen de recherche et d'action contre le racisme et l'antisémitisme : Bosnie-Herzégovine, Bulgarie, Ex-Yougoslavie, Grčce, Kosovo, Macédoine, Roumanie, Slovénie, Turquie [Français]
- Centre for Peace and Tolerance, Beograd [English, Srpski]
- Coalition for International Justice , Washington, Den Haag [English]
- Copenhgagen Peace Research Institute (COPRI), Křbenhavn [English]
- Derechos Human Rights, El Cerrito (California, U.S.A.) [English, Espańol] and its "Concise Guide to Human Rights on the Internet", by Margarita Lacabe [English]
- European Roma Rights Center [English]
- Forced Migration Projects (Open Society Institute), New York [English]
    - Citizenship Law in Bosnia and Herzegovina, 1996
    - Property Law in Bosnia and Herzegovina, 1996
    - Property Law in Republika Srpska, 1997
    - Roma and Forced Migration: An Annotated Bibliography, 2nd ed., 1998
    - Human Rights Education Bibliography, 1995
    - State Building, Citizenship and Statelessness in Central and Eastern Europe, 1997
- Convention-cadre pour la protection des minorités nationales [Français] / Framework Convention for the Protection of National Minorities , (1995) and reports on Albania,

Bosnia & Herzegovina, Republica Srpska, Bulgaria, Croatia, Greece, Macedonia, Romania [English]

- Free Serbia's Other Voices from Serbia [English, Srpski]
- Greek Helsinki Monitor, Athinai [Elleniki, English]
- Humanitarian Law Centre, Beograd [English, Srpski]
- 1998 Human Rights Reports on the Balkans: [Elleniki, English]
- Human Rights in Albania, Belarus, Slovakia and the Federal Republic of Yugoslavia (1998) - International Helsinki Federation for Human Rights [English]
- Human Rights Watch, New York: Kosovo in pictures [English]
- HumanWeb, Genčve: Droits de l'homme au Kosovo [Français]
- International Center for Humanitarian Reporting, Genčve [English]
- International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia - Tribunal Pénal International pour l'ex-Yougoslavie, Den Haag [English, Français]
- IFEX: International Freedom of Expression Exchange / Échange international de la liberté d'expression [English, Espańol, Français]
- International Helsinki Federation for Human Rights, Vienna [English]
- International Peace Research Association (IPRA), Křbenhavn [English]
- ISCOMET's Statement on the peaceful resolution of the Kosovo Crisis [English]
- JURIST: The Law Professors' Network, Pittsburgh, Pennsylvania, USA: "Kosovo and Yugoslavia: Law in Crisis" [English]
- « La longue marche des droits humains » (Radio France Internationale), Paris [Français]
- JURIST: The Law Professors' Network, Pittsburgh, Pennsylvania, USA: "Kosovo and Yugoslavia: Law in Crisis" [English]
- Media Action International [English]
- Minority Rights Group International, London [English]
- Nations Unies : Haut Commissariat aux droits de l'homme / United Nations High Commissioner for Human Rights, Genčve [English, Espańol, Français]
  - Documents des Nations Unies sur les droits de l'homme [Français, Espańol]
  - United Nations Human Rights Documents [English]
- Organisations serving immigrants and refugees, Carleton University's Research Resource Division for Refugees, Ottawa [English]
- OSCE (Organization for Security and Co-operation in Europe), Background Paper - Human Rights in Kosovo (December, 1999) [English]

- "Perspectives on Democratisation in Turkey", by Bülent Tanör (1997) [English]
- Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) [Deutsch, English, Svenska]
- Transnational Foundation for Peace and Future Research, Lund (Sverige): Peace Training Networks and Features (incl. a selection of documents on the Balkans) [English]
- University of Ulster: the United Nations University's Initiative on Conflict Resolution and Ethnicity (INCORE), Londonderry [English]
- War Criminal Watch, Washington [English]
- World Act Now [English]

See also
Associations, institutes, research centres, groups, networks ¦ Scholarly journals ¦ Publishers ¦ News Media ¦ Culture and society ¦ Human rights and Peace issues ¦ Economy ¦ Maps ¦ Geography & environment ¦ Politics and international relations ¦ History

Voir aussi
Associations, instituts, centres, groupes de recherche, réseaux ¦ Périodiques scientifiques ¦ Maisons d'édition ¦ Médias ¦ Culture et société ¦ Paix, droits humains ¦ Cartes ¦ Géographie et environnement ¦ Économie ¦ Politique, relations internationales ¦ Histoire ¦

Politics and international relations	Maps / *Cartes*	Politique et relations internationales

- Bibliographie sur l'histoire et la géopolitique des Balkans [Français]
- "Collection of materials regarding NATO agression against FRY", by theme, compiled by Universitet u Beogradu, Pravni facultet, Beograd [English, Srpski] eurasia-geopolitics discussion group [English]

- "Kosovo One Year On: Achievement and Challenge" / « Kosovo un an aprčs : Réalisations et défis », by/par Lord Robertson of Port Ellen, Secretary General of NATO/secrétaire général de l'OTAN (March/mars 2000) [Bulgarski, English, Français]
- Kosovo: Missed Opportunities, Lessons For The Future, Report by Lesley Abdela, Former Deputy-Director - Democratisation (Head - NGOs, Civil Society) OSCE Mission - Kosovo (February, 2000) [English]

- "Roles of Civil Society: the Case of Kosovo/a", by HÍkan Wiberg (1999) [English]
- "Ethnic Cleansing in Kosovo: An Accounting", U.S. Department of State (December, 1999) [English]
- Common position of the Council of the European Union concerning the launching of the Stability Pact of the EU on South-Eastern Europe / Position commune du Conseil de l'Union européenne concernant le lancement du Pacte de stabilité de l'UE pour l'Europe du Sud-Est (1999) [English, Français]
- Links to "Stability Pact" for the Balkans, by Polis, Antwerpen (1999) [Deutsch, English, Français]
- NATO's Operation Allied Force in Kosovo: operational updates (1999) [English]
- "NATO-Yugoslavia War: Internet Resources", Communist Party of Australia (Blacktown Branch) (1999) [English]
- Worldwatch, Washington: "Kosovo and Beyond: Peacemaking in a Post-Cold War World" (1999) [English]
- OSCE Mission in Kosovo [English]
- *Jane's Defence*: Kosovo Crisis [English]
- Processus de paix au Kosovo, site du Ministčre des Affaires étrangčres de France [English, Français]
- Textes internationaux : la réunion de Rambouillet, les résolutions de l'ONU, l'accord de Dayton [Français]
- SFOR ("Stabilization Force in Bosnia and Herzegovina"): NATO's Operations Joint Guard (1996-1998) and Joint Forge (1998-)
- OSCE Mission in Bosnia and Herzegovina [Bosanski, English]
- IFOR ("Intervention Force in Bosnia and Herzegovina"): NATO's Operation Joint Endeavour, 1995-1996
- The Dayton Accord (abstract) [English]
- Dayton Peace Agreement ("The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina"), 1995 [English]
- U.S. Government documents on the Dayton Agreement (1995), compiled by *Foreign Affairs* [English]

- « Les elections municipales peuvent-elles rompre le pouvoir informel des partis nationaliste [en Bosnie-Herzégovine] ? » par Jos de la Haye, Center for Peace Research, Departement Politieke wetenschappen, Katholieke Universiteit Leuven [Français]
- European Stability Initiative reports and backgrounds papers on Bosnia and Herzegovina: "Reshaping International Priorities in Bosnia" (two reports, 1999-2000), "Power and Strategy in Bosnia and Herzegovina" (Feb. 2000), "Elections in 2000 – Risks for the Bosnian Peace Process" (Jan. 2000), etc. [English]
- "The New Rome and the New Religious Wars", by Gregory R. Copley, International Strategic Studies Association (1999) [English]
- "In Focus: Keys to Stability in the Balkans", by Robert D. Greenberg, in *Foreign Policy in Focus*, Volume 4, Number 33 (November 1999). Includes a bibliography [English]
- "The Kosovo News and Propaganda War", edited by Peter Goff, International Press Institute, Wien (1999) [English]
- "Reshaping International Priorities in Bosnia and Hercegovina: I - Bosnian Power Structures", European Stability Initiative, Berlin, Bruxelles, Sarajevo (1999) [English]
- *Ŕ la genčse des Accords de Dayton : 1991-1995*, par Jonathan Vidal (thčse de maîtrise, Université du Québec ŕ Montréal, 1997) [Français]
- « La sécurité de l'Europe centrale et orientale aprčs l'élargissement de l'OTAN », par Gilles Lepesant, Centre d'études et de recherches internationales, Paris, 1997 [Français]
- « La stratégie de survie du Parti socialiste bulgare », par Marta Touykova, Centre d'études et de recherches internationales, Paris, 1997 [Français]
- "Kosovo: From Crisis to a Permanent Solution", by European Action Council for Peace in the Balkans and Public International Law & Policy Group of the Carnegie Endowment for International Peace, 1997 [English]
- « Les relations hungaro-roumaines et la question des minorités magyares », par Antonela Capelle-Pogŕcean, Centre d'études et de recherches internationales, Paris, 1996 [Français]
- « La reconstruction de la Bosnie-Herzégovine, aide internationale et acteurs locaux », par Nebosja Vukadinovic, Centre d'études et de recherches internationales, Paris, 1996 [Français]
- « Les droits de l'homme ŕ l'épreuve de la crise bosniaque », table ronde organisée par la revue Culture & Conflits, avec Mario Bettati, Alain Touraine, Jacques Mouchet, Alain Joxe et Stanko Cerovic [Français]

- « La fin de la Yougoslavie et l'instabilité balkanique », par Radovan Vukadinov, Centre d'études et de recherches internationales, Paris, 1992 [Français]

- Special Co-Ordinator of the Stability Pact for South Eastern Europe, Bruxelles [English]

Albania / Albanie

- Albania Ministry of Foreign affairs [English]
- Maison royale d'Albanie [Français]

Bosnia and Herzogovina / Bosnie et Herzégovine

- Ministry of Foreign Affairs [Bosanski, English]

Bulgaria / Bulgarie

-

Croatia / Croatie

- Republic of Croatia [English, Hrvatski]
- Croatian President's Office Home Page [English, Hrvatski]
- CIA World Factbook: Croatia [English]
- Directory of Croatian WWW Servers, Zagreb [English]

Greece / Grčce

- Ministry of Foreign Affairs (U.S.A. mirror site) [English]
- Ministry of Defense [English]

Macedonia / Macédoine (FYROM)

- Macedonian Information Agency [Deutsch, English, Makedonski, Shqip]

Romania / Roumanie

-

Slovenia / Slovénie

-

Turkey / Turquie

- Republic of Turkey [English, Türkçe]
- Ministry of Foreign Affairs, Ankara homepage [English, Türkçe]
- Ministry of Foreign Affairs, Zürich homepage [English]

- State Institute of Statistics [English, Türkçe]

Savezna Republika Jugoslavija / Federal Republic of Yugoslavia / République fédérale de Yougoslavie

- Official Website [English]
- Savezno ministarstvo za inostrane poslove [Srpski] / Ministry of Foreign Affairs [English]
- Pres Centar (Stab Vrhovne Komande Vojske Jugoslavije - Informativna sluzba / Yugoslav Army Supreme Command Headquarters - Information Service) [English, Srpski]

Yugoslavia: Montenegro / Yougoslavie: Monténégro

Yugoslavia: Serbia / Yougoslavie: Serbie

- Ministry of Information [English]
- Ministry of Interior [English, Srpski]
- Evropski pokret u Srbiji (European Movement in Serbia), Beograd [English, Srpski]
- Free Serbia Other Voices from Serbia (facts and texts of official documents) [English, Srpski]
- Royal House of Serbia and Yugoslavia [English, Srpski]
- Demokratska stranka (Democratic Party), Beograd [English, Srpski]
- Demokratska stranka Srbije (Democratic Party of Serbia), Beograd [English, Srpski]
- Gradjanski savez Srbije (Civic Alliance of Serbia), Beograd [English, Srpski]
- Free Serbia comments on political parties in Serbia [English, Srpski]:
    - Srpski pokret obnove / Serbian Renewal Movement
    - Socijalisticka partija Srbije / Socialist party of Serbia
    - Nova demokratija (New Democracy), Beograd [English, Srpski]
    - Serbian Renewal Movement [English]

Yugoslavia: Serbia: Kosovo / Yougoslavie: Serbie: Kosovo

- Juniku (UÇK) [Shqip]
- UÇK (Kosovo Liberation Army, Ushtria Çlirimtare e Kosovës) [English, Shqip]

- Mouvement pour les libertés démocratiques, Paris [Français]

- The Balkans - Survey (*Economist*, Jan.1998)
- Modern Diplomacy in the Balkans - *by Aleksandar Fatic (1998)*
- Ethnic Relations and Economic Cooperation in Southeast Europe - *by Vladimir Grecic (1998)*
- Mediterranean Security and the Balkans - *by Zoran Stanojevic (1998)*
- Black Sea Economic Cooperation - Present and Perspectives - *by Mirko Stojcevic (1998)*
- Russia and the Balkans - *Moscow Carnegie Center (in Russian)*
- Russian Foreign Policy Formation and its Balkan Crossroad - *by Lev Voronkov (1998)*
- Greece and the Balkans - Greek Ministry of Foreign Affairs
- The European Union and Kosovo
- Centrul de Informare si Documentare al Consiliului Europei la Bucuresti, Bucuresti [Româneste]
- The Hague Appeal for Peace
- Hope on the Balkans
- International Crisis Group, Bruxelles & Washington [English]
    - Bosnia Project
    - South Balkans Project (Albania, Macedonia, Yugoslavia)
    - Crisisweb in the Balkans
- International Peace Bureau, Genčve
    - List of peace organizations, international and by country
- Office of the High Representative in Bosnia and Herzegovina, Sarajevo
    - Statements by the Contact Group
- PeaceNet: The Balkans Page
- United States Information Agency's: Balkan Issues

- United States Institute of Peace, Washington
  - Special Reports on the Balkans
  - Kosovo Crisis Web Links
  - Supporting Democracy in Yugoslavia: Web Links
  - "Moving Serbia Toward Democracy", June 1999
  - Bosnia in the Balkans Conference: "Regional Perspectives Crisis or Stability in the Balkans", April 1999
- WWW Virtual Library: International Affairs Resources by Prof. Wayne A.Selcher (Elizabethtown, Penn., U.S.A.) [English]

See also texts on this BalkanPeace site. *Voir aussi les textes du site BalkanPeace.*

See also

Associations, institutes, research centres, groups, networks ¦ Scholarly journals ¦ Publishers ¦ News Media ¦ Culture and society ¦ Human rights and Peace issues ¦ Economy ¦ Maps ¦ Geography & environment ¦ Politics and international relations ¦ History

Voir aussi

Associations, instituts, centres, groupes de recherche, réseaux ¦ Périodiques scientifiques ¦ Maisons d'édition ¦ Médias ¦ Culture et société ¦ Paix, droits humains ¦ Cartes ¦ Géographie et environnement ¦ Économie ¦ Politique, relations internationales ¦ Histoire ¦

History	***Maps / Cartes***	**Histoire**

- The Balkans in the Age of Nationalism - *25 lectures by Steven W. Sowards*
- *Histoire de la Yougoslavie (Balkanologie, Paris) Français*
- *L'histoire de la Yougoslavie (Libération, Paris) Français*
- Welcome to the Archives of Yugoslavia
- The Saga of Kosovo - *by Alex N. Dragnich and Slavko Todorovich (Columbia University Press,1984)*
- The Balkans Since 1815 - *New York Times*
- Regnal Chronologies
  1. Eastern Balkans
  2. Western Balkans

Ottoman Period

- Ottoman "Hegemonic Control" in the Balkans : An Application of David Laitin's Theory of Ethnic Cleavage Formation to Bosnia-Herzegovina - *by Thomas Ambrosio (1997)*
- The principles of Ottoman rule in the Balkans - *by Steven W. Sowards*
- Estats de l'Empire des Turqs en Europe 1696 - *251K*
- Map - Ottoman Empire from 1699 published in Austrian catalog "Turks near Vienna" - *129kb*
- Turquie d'Europe et partie de celle d'Asie (1750?) - *449K*
- Turquie Europeenne 1775 - *382K*
- Map of Turkey in Europe 1789 - *223K*
- *"Glorious Epochs, Ghastly Ages, and the Meanings of History: Views on Ottoman Bosnia"* *by Edin Hajdarpasic [English]*

Nationalism Movements in the Balkans

- The Balkan Piedmont - Serbia and Yugoslav Question - *by Dusan T.Batakovic (Institute for Balkan Studies,Beograd)*
- The National Integration of the Serbs and Croats: A Comparative Analysis - *by DusanT.Batakovic*
- The Balkan Region Between 1878-1914

The Balkan Crisis & World War I

- HABSBURG Source Texts Archive - The South Slavs Before the First World War
- 1908-09 - The Bosnian Crisis
- The Balkan Crisis - *by Roland G. Usher (1913)*

- The First Balkan War: 1912-1913
- The Treaty of Bucharest, August 10, 1913
- Prelude To World War I:Serbo-Albanian Relations - *by Alex Dragnich and Slavko Todorovich*

- War Atlas - The Balkans 1914

Balkans between Wars

- Balkan politics drifts to the Right - *by Steven W. Sowards*

The Kingdom of Yugoslavia (1918-1941)

- World War I and the formation of the Kingdom of Yugoslavia - *Serbia On-line*
- The Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes is founded: 1919 - *by Natilie M Small*
- Serbian nationalism from the "Nacertanije" to the Yugoslav Kingdom
- Nationalism and Communism : the Yugoslav Case - *by DusanT.Batakovic*
- Frustrated Nationalism in Yugoslavia : From Liberal to Communist Solution - *by Dusan T. Batakovic*
- The Ethnic Ghosts - *by Alex Stojkovic*
- Croatia : Myth and Reality
- Integrative Problems: Interwar Yugoslavia and the Major National Ideologies - *"Serbian Nationalism and the Origins of the Yugoslav Crisis" by Vesna Pesic*
- Black Hand Over Europe - *online book by a french pre-war diplomat Henri Pozzi (London , 1935)*
    1. Who was Henri Pozzi? - *by Petar Makara*
    2. "Black Hand Over Europe," Barrett's Serb-bashing literature
- Secret Contacts Between King Alexander of Yugoslavia and Mussolini
- Ruth Mitchell "The Serbs Choose War"

World War II Period

- The Second World War - The hour has struck - *by Paul Neumann*
- Chronology of the Development of Fascism and the Anti-Fascist Struggle of the Peoples of Yugoslavia 1941-45 - *by Dragan Nenezic*
- Jasenovac - the The third largest concentration camp of WWII occupied Europe

Communist Yugoslavia (1945-1990)

- Everything about Tito (Josip Broz)
- Tito and I - *by Boris Igic*
- Tito's Home Page
- Josip Broz (Tito) - *by Paul Neumann*

- One of the lost X-Files: Who was Josip Broz aka Tito ? - *by Alexandre AUFRERE*

- Nationalism and Communism: the Yugoslav Case - *by Dusan T. Batakovic*
- Historical Roots of the Yugoslav Conflict Part3 - The Second Yugoslavia - *by V.P. Gagnon*
- The Tito Thesis: A Principle of National Equality and Its Application - *by Matthew Mestrovic*
- The Yugoslav Federal Constitution of 1946
- The resolution of Cominform and the replay of Central Committee of Yugoslav Communist Party (1948)
- Tito Breaks with Stalin: 1948 - *by Joshua L.Sille*
- Institutional Origins of Contemporary Serbian Nationalism - *by Veljko Vujacic (East European Constitutional Review, Vol.5, No.4, 1996)*
- Ethno-national Federalism under Communist Rule - *"Serbian Nationalism and the Origins of the Yugoslav Crisis" by Vesna Pesic*
- Tito Dies: 1980 - *by Lindsay A Armfield*
- Memorandum of the Serbian Academy of Sciences and Arts (1986)

Memorandum 1986 - a critique of the Yugoslav system from a Serbian nationalist point of view - *"Greater Serbia,From Ideology to Agression"(1992)* Memorandum of the Serbian Academy of Sciences and Arts : Answers to Criticism

After the Collapse of Communist Yugoslavia

- The Former Yugoslavia: Chronology (Jan.1990 - Nov.1995)
- Yugoslav Crisis : January 1990 - December 1995 - *by Brana Markovic*
- The First and Last Yugoslav: Some Thoughts on the Dissolution of a State - *by Andrei Simic*
- Break-up of Yugoslavia:The Part Played by Serbia - *a Croatian View*
- An Analysis of Germany's Yugoslav Policy - *by Nora Beloff*
- Demography and the Origins of the Yugoslav Civil War - *by E. A. Hammel*
- The Yugoslav Labyrinth - *by E. A. Hammel*
- Backward through the Looking Glass: the Yugoslav Labyrinth in Perspective - by E. A. Hammel
- Serbian Nationalism and the Origins of the Yugoslav Crisis - by Vesna Pesic

- *Izvor* : Internet , 18. listopada 2000.

VI. Kronologija

1. Kronologija ključnih političkih događaja u Republici Hrvatskoj (1990.-2000.)

1990.
5. ožujka Stipe Mesić, hrvatski predstavnik u Predsjedništvu SFRJ, napušta sjednicu, zbog tekućih priprema za okupaciju Baranje.
17. ožujka takozvano "Izvršno vijeće SAO Krajine" "donijelo odluku o odcjepljenju od Hrvatske".
20. svibnja referendum za samostalnu Hrvatsku.
30. svibnja konstituiran prvi višestranački Hrvatski sabor.
3. listopada začule su se ratne trube. Kadijević prijetio vojnom silom onima koji su protiv "jedinstvene socijalističke Jugoslavije".
22. prosinca božićni Ustav Republike Hrvatske.

1991.
27. lipnja raspalo se kolektivno Predsjedništvo SFRJ.
1. kolovoza srpska agresija na Hrvatsku. Napadnuti su Osijek, Topusko i Vinkovci.
8. listopada Odluka Hrvatskog državnog sabora o raskidanju svih državnopravnih sveza sa SFRJ.
9. studenoga opća ratna opasnost u Hrvatskoj.

1992.
13. siječnja Sveta Stolica priznala RH.
13.-16. siječnja međunarodno priznanje od većine članica EU-a.
siječanj –prosinac nastavak srpske agresije na Hrvatsku.

1993.
*Siječan*j-*prosinac*- nastavak srpske agresije na Hrvatsku.
16. studenoga utemeljen Sud za ratne zločine u Haagu.

1994.

*siječan*j - nastavak srpske agresije.

10. rujna Papa u Hrvatskoj.

1995.

12. siječnja donesena odluka o otkazu UNPROFOR-u.

30. siječnja predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu uručena "konačna verzija Plana Z-4".

13. veljače podignute prve otpužnice za ratne zločine na sudu u Haagu.

1. svibnja operacija *Bljesak*, oslobođena zapadna Slavonija.

4.-5. kolovoza hrvatska oslobodilačka akcija "*Oluja".*Oslobođena okupirana hrvatska područja.

1996./97.

Obnova oslobođenih hrvatskih teritorija, mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja

1997.

Izbori za Županijski dom Sabora.

1997.-1999.

Untarpolitičke borbe između vlasti i oporbe. Kritika pretvorbe i privatizacije. Medijski prikaz erozije vlasti i njezinih etičkih temelja. Propitivanje Domovinskog rata. Skandali i afere. Donesen ustavni članak o *zabrani udruživanja u južnoslavenske i balkanske saveze*.

Prosinac 1999. , umro prvi Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman.

2000.

3. siječnja oporba ili šest stranaka koalicije pobjeđuju na izborima.

U siječnju na predsjedničkim izborima pobjeđuje Stjepan Mesić

Veljača-svibanj nova vlada izvlači Hrvatsku iz izolacije. Uz srednjoeuropsku i sredozemnu orijentaciju vanjske politike sve više do izražaja dolazi njezina vanjskopolitička orijetacija prema Balkanu.

Ožujak-rujan Mesićeve turneje po Balkanu.

Lipanj-listopad teme glede mogućeg izručenja hrvatskih generala sudu u Haagu.

12-14. rujna u Zagrebu održan sastanak *Pakta o stabilnosti*. Donesena je i Zagrebačka deklaracija. Usporedno s tim u Gospiću uhićeni osumnjičeni za ratne zločine. Osnivaju se stožeri

za obranu Domovinskog rata. Desetak hrvatskih generala obratilo se pismom javnosti, nakon čega ih je umirovio Predsjednik Republike Stjepan Mesić. Uslijedile su reakcije javnosti.

Listopad-studeni U Zagrebu početkom listopada zasjedao Komitet *Socijalističke internacionalne za srednju i istočnu Europu* koji je raspravljao o širenju Europe na istok, Balkanu i promjenama u Srbiji nakon Koštuničine izborne pobjede. Donesena *Zagrebačka deklaracija* o mogućnosti *individualnog pristupa* Europskoj uniji zemalja u regiji. Nakon pobjede oporbe u Srbiji, i Koštunice, kojem je čestitao Stipe Mesić, međunarodna zajednica sve se više okreće Srbiji. Nakon devet mjeseci izvrsnog hrvatskog političkog rejtinga središte pozornosti EU-a i svijeta premješta se u SRJ. Sredinom listopada Hrvatski državni sabor donio deklaraciju o Domovinskom ratu.Traju pripreme za *Zagrebački sastanak na vrhu*. Razmotrena mogućnost dolaska Koštunice u Zagreb.

24. studenog u Zagrebu održan *Zagrebački sastanak na vrhu*.

VII. BIBLIOGRAFIJA O ZAPADNOM BALKANU

1. Zapadni Balkan

Izvori o dokumentima o zapadnom Balkanu mogu se pronaći na stranicama Interneta.

1.Bulletin EU 5-2000 (de): 1.6.64
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan** (1/16) Beziehungen zu den...
...Schlufolgerungen des Rates zum **Westbalkan**. Bezug: Schlufolgerungen des...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/200005/p106064.htm

2.EUROPÄISCHER RAT KÖLN 3 und 4 juni 1999
...Erklärung zum Kosovo verabschiedet. **Westbalkan** 63. Während der gesamten...
...einer Gemeinsamen Strategie zum **Westbalkan** im Einklang mit den...
http://europa.eu.int/council/off/conclu/june99/june99_de.htm

3.Gesamtbericht 1999 (de): - Kapitel VI: Die R...
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan** (1/18) Abschnitt 7 Beziehungen...
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan** (1) 756. Die Europäische...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/de/1999/pt0756.htm

4.Bulletin EU 4-2000 (de): 1.6.40
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan** (1/5) Beziehungen zu den...
...Schlufolgerungen des Rates zum **Westbalkan**. Bezug: Schlufolgerungen des...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/200004/p106040.htm

5.Bulletin EU 3-2000 (de): 1.6.43
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan** (1/14) Beziehungen zu den...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/200003/p106043.htm
6.Bulletin EU 6-1999 (de): I.25
...Schlufolgerungen des Vorsitzes (24/38) **Westbalkan** Bezug: Schlufolgerungen...
...einer Gemeinsamen Strategie zum **Westbalkan** im Einklang mit den...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/9906/i1025.htm
7.Bulletin EU 1/2-2000 (de): 1.6.74
...Schlufolgerungen des Rates zum **Westbalkan**. Bezug: Schlufolgerungen des...
...Schlufolgerungen des Rates zum **Westbalkan** - Bull. 12-1999, Ziff. 1.4.64...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/200001/p106074.htm
8.Gesamtbericht 1999 (de): Inhalt 26
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan**... (Einzelheiten) Abschnitt 8...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/de/1999/somm025.htm
9.Bulletin EU 5-2000 (de): Inhalt 23
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan**... (Einzelheiten) Beziehungen...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/new/relext.htm
10.Bulletin EU 3-2000 (de): Inhalt 25
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan**... (Einzelheiten) Beziehungen...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/200003/sommai24.htm
11.Bulletin EU 9-1999 (de): Inhalt 22
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan**... (Einzelheiten) Beziehungen...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/9909/sommai21.htm
12.Bulletin EU 10-1999 (de): Inhalt 23
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan**... (Einzelheiten) Beziehungen...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/9910/sommai22.htm
13.Bulletin EU 12-1999 (de): Inhalt 24
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan**... (Einzelheiten) Beziehungen...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/9912/sommai23.htm
14.Bulletin EU 11-1999 (de): Inhalt 23
...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan**... (Einzelheiten) Beziehungen...
http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/9911/sommai22.htm

15.Gesamtbericht 1999 (de): Inhalt 27

...Europäischen Union Mitteleuropa Türkei **Westbalkan** Maghreb, Maschrik und...

http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/de/1999/somm026.htm

16.Bulletin EU 4-2000 (de): Inhalt 23

...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan**... (Einzelheiten) Beziehungen...

http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/200004/sommai22.htm

17.Gesamtbericht 1999 (de): - Kapitel VI: Die R...

...und Sicherheitspolitik (19/30) **Westbalkan** 646. Die Europäische Union...

http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/de/1999/pt0646.htm

18.Die Geschichte der Europäischen Union - 1999

...Kriminalität und die Lage auf dem **Westbalkan** erörtert. 20 Nicole...

...Assoziations- und Wiederaufbauhilfe für den **Westbalkan** (Programm CARA)....

http://europa.eu.int/abc/history/1999/1999_de.htm

19.EUR-Lex: Geltendes Gemeinschaftsrecht - Dokument 399D0404

...Nationen", - Gruppe "KSZE", - Gruppe "**Westbalkan**", - Gruppe...

...Nationen", - Gruppe "OSZE", - Gruppe "**Westbalkan**", - jede sonstige...

http://europa.eu.int/eur-lex/de/lif/dat/1999/de_399D0404.html

20.Bulletin EU 5-2000 (de): 1.6.76

...Beziehungen zu den Ländern des **Westbalkan** (13/16) 1.6.76. Beschlu...

http://europa.eu.int/abc/doc/off/bull/de/200005/p106076.htm

*Izvor: Inter*net ,27. listopada 2000.

2.Pakt o stabilnosti

I*zvori o dokumentima o Paktu o stabilnosti mogu se pronaći na stranicama Interneta .*

1.Special Coordinator of the South Eastern Europe **Stability Pact**

...Search **Stability Pact** Anniversary - The **Stability**...

...Press Releases Inventory **Stability Pact** Telephone List Foreign...

http://www.stabilitypact.org/ [More results from www.stabilitypact.org]

2.Key Official Documents: **Stability Pact** for South Eastern Europe

...Home->Key Official Documents **Stability Pact** for South Eastern...

...European Union's call to adopt a **Stability Pact** for South Eastern...

http://www.seerecon.org/KeyDocuments/KD1999062401.htm [More results from www.seerecon.org]

3.The Kosovo Crisis and the European Union: The **Stability Pact**

...and the European Union: The **Stability Pact** and its Consequences...

...Balladur suggested a "**Pact** on **Stability** in Europe" with...

http://www.dgap.org/texte/kosovo.htm [More results from www.dgap.org]

4.**Stability Pact** for South Eastern Europe - Cologne, 10 June 1999

...FYROM * Montenegro * Serbia * **Stability Pact** > Key Docs &...

...News & Speeches * Links **Stability Pact** for South Eastern...

http://europa.eu.int/comm/external_relations/see/stapact/10_june_99.htm [More results from europa.eu.int]

http://srd.yahoo.com/goo/stability+pact/5/*http://www.khilafah.com/news/062000/959847016.html

...Caucasus **Stability Pact**: Iran Counters Russian Expansion 1/6/2000...

...1/6/2000 at 8:10 Caucasus **Stability Pact**: Iran Counters Russian...

http://www.khilafah.com/news/062000/959847016.html

5.BFIA: Bulgarian Projects Under **Stability Pact**

...Agency Bulgarian Projects Under **Stability Pact** July 26, 2000...

...Proposes Infotech Projects Under **Stability Pact** Bulgaria can...

http://www.bfia.org/news/bpusp.htm [More results from www.bfia.org]

6.Links Guide **Stability Pact** for the Balkans

...Guest book Mail LINKSDOSSIER: **STABILITY PACT** FOR THE BALKANS Last...

...the establishment of a **Stability Pact** for the Balkan countries....

http://195.13.20.69/lguide_stabpact.html [More results from 195.13.20.69]

7.The Balkan **Stability Pact** May Not Be the Way Forward

...a 'new' Marshall Plan, a **stability pact** aimed at bringing...

...although modified, the Balkan '**Stability Pact**' is a reworking of...

http://www.ce-review.org/99/1/lovatt1.html [More results from www.ce-review.org]

8.KRD - The "Local Democracy" chapter of the **Stability Pact** for

...Local Democracy chapter of the **Stability Pact** for South-Eastern...

...priority to the work on the **Stability Pact** for South-Eastern...

http://odin.dep.no/krd/engelsk/aktuelt/taler/016051-090006/index-dok000-b-n-a.html [More results from odin.dep.no]

9.Resources - European Union/**Stability Pact**

...European Union/**Stability Pact** Blue links lead to information on...

... (Download as RTF file) **Stability Pact** for South East Europe...

http://www.osi.hu/resources/EU.htm [More results from www.osi.hu]

10.**STABILITY PACT** FOR SOUTHEAST EUROPE - 1/2/2000 - [The

... **STABILITY PACT** FOR SOUTH-EASTERN EUROPE * Report * Ĺ REPORT...

...EUROPE * Report * Ĺ REPORT **STABILITY PACT** FOR SOUTH-EASTERN...

http://www.greekhelsinki.gr/english/reports/stability-pact-1-2-2000.html

11.SICEE Working Group on the '**Stability Pact**'

...Working Group on the '**Stability Pact**' The Working Group on the...

http://www.socialistinternational.org/6Meetings/SIMEETINGS/SICEE/WGStabPact/stabpact-e.html [More results from www.socialistinternational.org]

12.**Stability Pact** for South Eastern Europe. (10 June 1999)

...www.stabilitypact.org/**pact**.htm Accessed 12 December 1999 **Stability**...

...European Union's call to adopt a **Stability Pact** for South Eastern...

http://www.ess.uwe.ac.uk/Kosovo/Kosovo-Documents17.htm [More results from www.ess.uwe.ac.uk]

13.**Stability Pact** for South Eastern Europe

... **STABILITY PACT** FOR SOUTH EASTERN EUROPE Cologne, 10 June 1999 I...

...European Union's call to adopt a **Stability Pact** for South Eastern...

http://www.esteri.it/eng/archives/arch_press/miscpapers/do100699eb.htm [More results from www.esteri.it]

14.**Stability Pact** for South Eastern Europe (speech Oct99)

...[FAQ] [links] [The Threadder] **Stability Pact** for South Eastern...

...SPECIAL COORDINATOR OF THE **STABILITY PACT** FOR SOUTH EASTERN EUROPE...

http://www.t0.or.at/~micz/threadder/messages/147.htm [More results from www.t0.or.at]

15.**Stability Pact** for SE Europe

...002983 FINAL TEXT OF **STABILITY PACT** FOR SOUTHEAST EUROPE 1....

...IS THE FINAL TEXT OF THE **STABILITY PACT** FOR SOUTH EASTERN EUROPE, ...

http://www.unc.edu/courses/slav167/stabtext.htm [More results from www.unc.edu]

16.The **Stability Pact**

...Background Paper 2-1999 The **Stability Pact** and lessons from a...

...to the establishment of the **Stability Pact** Coordinator's...

http://www.esiweb.org/BGPapers2-1999.html [More results from www.esiweb.org]

17.**stability pact** for south eastern europ

...June 1999. Final **STABILITY PACT** FOR SOUTH EASTERN EUROPE I...

...European Union's call to adopt a **Stability Pact** for South Eastern...

http://www.bihpress.com/Vijesti/samit/stability%20pact.htm [More results from www.bihpress.com]

18.**Stability Pact** for SouthEastern Europe: Workshop on Small Arms

...Special Co-ordinator of the **Stability Pact** for South Eastern...

...Possible Contribution to the **Stability Pact** for South Eastern...

http://www.iansa.org/documents/regional/2000/jan_00/stabilitypact_summary.htm [More results from www.iansa.org]

19.**Stability Pact** for South Eastern Europe

... **Stability Pact** for South Eastern Europe Cologne, 10 June 1999 I....

...European Union's call to adopt a **Stability Pact** for South Eastern...

http://www.etuc.org/forum/Pact_Doc/Pact.cfm [More results from www.etuc.org]

Izvor:Internet ,28. listopada 2000.

Nakladnik
Pan liber
Osijek-Zagreb-Split

Za nakladnika
Erna Matanović

Računalni slog
Birotisak ,Zagreb

Likovna oprema
Ninoslav Kunc

Lektura i korektura
Zdravko Gavran

Tisak
Slobodna Dalmacija d.d. ,Split

ISBN 9536285-51-7